

Lucia

CUPRINS

ARTICOLE ȘI STUDII

Pr. lector RADU I. DUMITRU, <i>Biserica în viziune ortodoxă și concepțiile sectare</i>	3
Pr. prof. ION BRIA, <i>Despre Sintele Taine</i>	22
Drd. CONSTANTIN PEDA, <i>Apostolatul celor doisprezece și relația sa cu cel paulin potrivit Faptelor Apostolilor</i>	31
Arhim. prof. VASILE MIRON, <i>Chipul preotului ortodox reflectat în opera teologică și pastorală a Sfinților Trei Ierarhi</i>	55
Pr. prof. dr. GHEORGHE LIȚIU, <i>Rolul cărților duhovnicești în formarea spirituală și misionară a viitorilor preoți</i>	69
Diac. IOAN CARAZA, <i>Sfântul Ioan Botezătorul — Înainte-Mergătorul Domnului nostru Iisus Hristos</i>	71
Pr. dr. VASILE RĂDUCĂ, <i>Actul catehetic: cateheza și acțiunile catehetice</i>	153
Protos. lector dr. JUSTINIAN CĂRSTOIU, <i>Împărăția cerurilor, scopul final al omului</i>	165

STUDII TEOLOGICE

REVISTA FACULTĂȚILOR DE TEOLOGIE
DIN PATRIARHIA ROMÂNĂ

SERIA a II-a, ANUL XLIX, nr. 3—4, IULIE—DECEMBRIE, 1997

BUCUREȘTI

COMITETUL DE REDACȚIE :

Președinte : Prea Fericitul Părinte TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Membri : *din partea Facultății de Teologie din București : Pr. Decan CONSTANTIN CORNIȚESCU și Pr. Prodecan NICOLAE NECULA ; din partea Facultății de Teologie din Sibiu : Pr. Decan MIRCEA PĂCURARIU.*

Redactor : *DUMITRESCU DAN*

COLABORATORI :

Înalt Prea Sfințiii Mitropoliți și Prea Sfințiii Episcopi, Prea Cucernicii Preoți Profesori de la Facultățile de Teologie ortodoxă, candidații la titlul de doctor în teologie, studenții teologi și Prea Cucernicii Preoți.

BISERICA ÎN VIZIUNE ORTODOXĂ ȘI CONCEPȚIILE SECTARE

Pr. lector RADU I. DUMITRU

PRELIMINARII

Consider subiectul de față și în general toate discuțiile ce se poartă în jurul Trupului Tainic al Domnului ca având o importanță deosebit de mare pentru întreaga teologie a tuturor timpurilor, dar mai ales pentru teologia contemporană. Aceasta pentru mai multe motive și în primul rând pentru că, cu Biserica se întâlnește întâi oricine vine la Hristos și la adevărul Lui. Când nu se naște din părinți membri ai Bisericii, e sigur că tot de la Biserică, prin oarecare membri ai ei, află despre Hristos și despre Sfânta Scriptură. Acest lucru — clar întru totul la ortodocși și catolici, nu poate fi contestat nici de protestanți, întrucât nimeni nu poate deveni credincios fără o tangență prealabilă cu o comunitate. «În Biserică avem tot ce ne servește la mântuire. Ea a adus totul până la noi : pe Hristos, învățătura de credință, ajutorul la înțelegerea ei, Tainele cu harul Duhului Sfânt, pildele de viață, în ea ni se dă totul în veacul de acum și în cel viitor»¹.

În altă ordine de idei, «în dogma despre Biserică se concentrează toate deosebirile dogmatice particulare ale Bisericilor și din ea se desfășoară ca dintr-un principiu sistemele dogmatice ale Bisericii Ortodoxe, Apusene și ale Protestantismului»².

În al treilea rând, consemnăm faptul că astăzi Biserica este pe primul plan al interesului tuturor confesiunilor și a întregii teologii creștine. Dintre teologii ortodocși cităm pe Lossky, care spune că : «Teologia ortodoxă din secolele ultime este esențial ecleziologică»³. Iar iezuitul Charles scrie : «E oare cu putință să prevedem în jurul căror adevăruri se va face concentrarea forțelor intelectuale ale teologiei în veacul al XX-lea ? Pare sigur că aceasta trebuie să fie în jurul realității Trupului tainic»⁴. Ca protestantul Dibelius să afirme că : «Veacul al XX-lea va fi veacul Bisericii»⁵.

Importanța Bisericii pentru teologia contemporană este scoasă în evidență și de marile eforturi depuse în vederea realizării unirii Bisericilor creștine cărei «uniunea Bisericilor creștine este în fond o problemă

1. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Simbolica*, curs dact., p. 56.

2. *Ibidem*.

3. *Ibidem*.

4. Charles S.I., *La theologie dogmatique hier et aujourd'hui*, in *Nouvelle revue theologique*, dec. 1929, p. 119.

5. Prof. N. Chițescu, *Taina Bisericii în gândirea lui A. Homiakov*, 1948, p. 318.

ecleziologică»⁶, fiindcă «chestiunile ecleziologice alcătuiesc miezul neînțelegerilor actuale dintre confesiunile creștine»⁷. «Aceasta pentru că toți caută Biserica. Lumea protestantă și-a dat seama că nu trăirea individuală e cheia problemei religioase, ci comuniunea în Biserică»⁸.

Creștinismul a adus în lume o învățătură nouă despre viață. Această învățătură este legată necondiționat de Hristos și de Biserica Sa, unică situație mântuitoare.

Evangelhia ne oferă toate temeiurile doctrinare ale Bisericii și modelul de viață pe care trebuie să-l realizeze ea totdeauna prezentată însă în raport direct cu Persoana Întemeietorului ei. De felul cum sunt interpretate aceste adevăruri, depinde și învățătura despre Biserică și implicit cea despre mântuire și viață.

Biserica Ortodoxă, menținându-se neclintit pe linia Sfintei Scripturi și a Sfintei Tradiții, a păstrat nealterat adevărul de credință și modelul fidel de viață în Hristos, realizat de Sfinții Apostoli și de Biserica primară. Cum însă datele biblice nu sunt interpretate de toți la fel s-a ajuns la diferite învățături sau doctrine atât despre Hristos, cât și despre Biserică și mântuire⁹.

Astfel, ereziile hristologice din trecut — și cele eclesiologice de azi, consecința celor dintâi în ceea ce privește Biserica — au dat naștere la tot atâtea Biserici deosebite, câte interpretări s-au dat învățăturii despre persoana divin-umană a lui Iisus Hristos. Așa s-au născut la început Bisericile: ariană, nestoriană, monofizită etc¹⁰; iar mai apoi Bisericile marilor confesiuni de azi: romano-catolică și protestantă, ruptă din cea dintâi; și în fine, tot felul de comunități ale sectarismului neoprotestant ieșite din acesta. Unele din acestea ating însăși ființa Bisericii, altele numai caracterele și organizarea ei. Așa că discuțiile cu privire la Biserică nu s-au încheiat cu epoca sinoadelor ecumenice, ci se pun și astăzi, mai ales «pe bază de Scriptură».

Iată pentru ce problema este mereu de actualitate și merită să fie cercetată în mod deosebit. În decursul timpului nu odată s-au ridicat concepții care au tăgăduit importanța și chiar existența Bisericii în lume, existența Trupului tainic al Domnului, în care trăim și ne mișcăm toți cei ce credem în El. Cei care susțin cu mai multă tărie în zilele noastre această poziție anti-Biserică sunt adepții cultelor neoprotestante și ai diferitelor grupări sectare. Aceștia sunt împotriva existenței și funcționării în lume a oricărei instituții, poziție pe care o manifestă fățiș sau deghizat, căutând să-și impună părerile lor în dreapta și în stânga învățând deci și împotriva Bisericii, care are un vădit caracter de instituție. Toate aceste culte și grupări sectare, care în diferite puncte de învățătură, se deosebesc mai mult sau mai puțin între ele, în pro-

6. Pr. Prof. Ioan Gh. Coman, *L'Eglise Orthodoxe et le mouvement oecuménique*, mss, p. 28.

7. S. Bulgakov, *Ortodoxia*, Sibiu.

8. St. Zankov, *Die Katholizität der Kirche*, în «Omagiu», Mitrop. N. Bălan, Sibiu, 1940, p. 73.

9. Pr. Ioan Mircea, *Învățătura despre Biserică în Evanghelie privită inter-confesional*, în «Ortodoxia», an VII (1955), nr. 1, p. 72.

10. Vl. Lossky, *Essai sur la Théologie de l'Eglise d'Orient*, Paris, p. 184.

blema eclesiologică, toate adoptă o poziție anti-Biserică. Acest lucru este explicabil dacă ne gândim la faptul că toate au o origine comună — în protestantism, care la rândul său, are în această privință o învățătură anti-Biserică, confuză și contradictorie. Pentru a putea surprinde în esență învățăturile acestor grupări sectare și culte, precum și atacurile pe care ei le formulează împotriva învățaturii ortodoxe despre Biserică, să vedem mai întâi, în linii mari, care este doctrina protestantă în această privință, învățătura în care au luat naștere și se hrănesc toate cultele neoprotestante și grupările sectare de astăzi.

1. Doctrina protestantă și sectară despre Biserică

Concepția centrală a protestanților în această privință este că Biserica adevărată este nevăzută. Ceea ce vedem și ceea ce ortodocșii și catolicii numesc Biserică, nu este Biserică adevărată. Numai cei ce au auzit cuvântul lui Dumnezeu și acesta a lucrat eficace în sufletul lor fac parte din Biserică. Numai credința sălășluită în sufletul omului dă dreptul acestuia să se considere membru al Bisericii. Dar cum nimeni nu poate cunoaște pe cei ce au suferit acțiunea cuvântului lui Dumnezeu în suflet, și nici ei între ei nu se pot cunoaște, membrii adevărați ai Bisericii rămân necunoscuți și deci Biserica adevărată e nevăzută. Dar protestanții care și-au însușit și au profesat această teză n-au putut să o susțină și să o apere până la sfârșit, lovindu-se de propriile lor interese cu caracter practic. Astfel, pentru a apăra și întări propriile Biserici și a le salva de fărâmițarea într-o mulțime de secte au fost nevoiți să stabilească totuși diferite criterii externe, după care se cunoaște această Biserică invizibilă. Dar din acest moment nu mai putem avea o simplă Biserică, invizibilă, ci devine vizibilă, cunoașterea ei fiind determinată de criterii vizibile. Deci Biserica invizibilă este ori separată net de cea invizibilă, ori se apropie de aceasta, identificându-se cu ea. Teologia protestantă a întâmpinat aici o mare dificultate și opiniile teologilor protestanți au oscilat de-a lungul timpului spre o poziție sau alta. «Astfel, de la început, Luther, după ce a afirmat că singură credința produsă de Dumnezeu în suflet face pe cineva membru al Bisericii invizibile, adaugă că, criteriul obiectiv care asigură pe cineva că nu este robul unei iluzii subiective despre lucrarea lui Dumnezeu în sufletul lui e conformitatea experienței sale cu mesajul Evangheliei. Astfel, Evanghelia sau Cuvântul lui Dumnezeu din Ea este creatorul și susținătorul Bisericii invizibile»¹¹. Această teză a lui Luther s-a născut ca protest împotriva afirmației catolicilor că: «Cei ce se despart de instituția constituită vizibil a Bisericii catolice nu mai sunt membri peste tot ai Bisericii»¹². Luther afirma deci că cel ce este atins lăuntric de cuvântul lui Dumnezeu face parte din Biserica adevărată, nu cel ce face parte dintr-o instituție văzută care n-are nimic de-a face cu Biserica.

Oamenii devin membrii Bisericii invizibile prin adevărata experiență creștină. Astfel, Evanghelia sau Cuvântul devine pentru Luther

11. H. Strohl, *La notion d'Eglise chez les Reformateurs*, în «Revue d'histoire et de Philosophie religieuses», VII-e année, nr. 3—4—5, mai—oct. 1936, 267.

12. Pr. Prof. D. Stăniloae, *op. cit.* p. 110.

elementul creator al Bisericii. Membrii Bisericii formează o comunitate spirituală. Ei devin membri ai Bisericii prin credința care este un legământ personal și direct cu Dumnezeu, dar fac parte din Biserica cea adevărată numai cei ce sunt atrași lăuntric de cuvântul lui Dumnezeu. Lucrarea cuvântului dumnezeiesc în suflet devine autentică prin conformarea cu Scriptura și prin primirea Botezului și Euharistiei¹³. Astfel se poate ști cu siguranță că într-o grupare unde se predică drept cuvântul Evangheliei și se administrează corect cele două Sfinte Taine sunt câțiva credincioși în sufletul cărora cuvântul lui Dumnezeu lucrează eficient¹⁴. Tot pe linia acestei idei a fost formulată și definiția Bisericii cuprinsă în articolul 7 al Confesiunii Augustane: Biserica este «comunitatea sfinților, care ne învață drept Evanghelia și ne administrează corect Tainele»¹⁵.

În «Apologia Confesiunii Augustane», Melancton preia, apără și întărește această definiție în articolele următoare ale Confesiunii. După puțin timp, însă, Melancton revine asupra tezei, elaborează o nouă doctrină a Bisericii celei văzute, considerând că Biserica este aici pe pământ, formată din membrii cei ce «trăiesc aici jos». Infirmă ce susținuse mai înainte, declarând că învățătura despre o Biserică nevăzută face din Biserică o idee platonice, ruptă de realitate. Biserica este deci o congregație de oameni care profesează Evanghelia și folosesc corect Tainele, în afară de care nu există mântuire și la care trebuie să se adere. Biserica cuprinde, evident, alături de cei ce au suferit o renaștere, un număr mare de simpli aderenți, care nu participă încă, sau care nu mai participă la viața în Dumnezeu. Biserica nu este un subiect al credinței, ci este o instituție vizibilă. Biserica este divină, dacă are drept fundament doctrina curată, care administrează corect sacramentele și dacă membrii săi recunosc autoritatea slujitorilor care se conformează Evangheliei¹⁶.

Luther rămâne însă tot la poziția inițială și anume că Biserica cea adevărată este cea invizibilă pe care o separă net de Biserica vizibilă. El progresează însă în privința criteriilor Bisericii nevăzute, adăugând la cele anterioare, încă două criterii și anume: practicarea rugăciunii frecvente și practicarea virtuților.

J. Calvin, un alt mare promotor al protestantismului, considera Biserica ca fiind formată din «totalitatea celor aleși» de Dumnezeu. Dar consideră că aceștia în mod necesar trebuie să ofere un model de viață creștinească, să se împărtășească cu Tainele, să mărturisească credința creștină, căci acestea sunt indiciile alegerii de Dumnezeu a membrilor Bisericii. Observăm că aceste formulări sunt marcate de o tendință vădită de a apropia Biserica nevăzută de cea văzută¹⁷. Mai târziu Calvin accentuează din ce în ce mai mult caracterul văzut al Bisericii, susținând că Biserica este un obiect al credinței, dar prin intermediul ei,

13. Pr. Asist. Ștefan Sandu, *Ființa Bisericii după doctrina celor trei confesiuni creștine*, în «Ortodoxia», an XXII (1970), nr. 4, p. 539.

14. H. Strohl, *op. cit.*, p. 270.

15. Pr. Prof. D. Stăniloae, *op. cit.*, p. 110.

16. H. Strohl, *op. cit.*, p. 289—290.

17. *Ibidem*, p. 112.

Dumnezeu ne duce la mântuire. Aceasta se realizează prin faptul că... «cei credincioși» se fac unul pe altul să ajungă la ce au primit ei de la Dumnezeu. Credincioșii care alcătuiesc Biserica se ajută reciproc și pe rând în progresul spre mântuire. Deci Biserica nu e numai rezultatul acțiunii eficace a cuvântului lui Dumnezeu, ci prin acțiunea ei oamenii sunt menținuți în comuniune cu Dumnezeu, ajutându-se reciproc. Dar credincioșii fiind imperfecti și în continuă acțiune de perfecționare, rezultă că sfințenia Bisericii constă în progresul ei zilnic spre desăvârșire. În această acțiune sunt angajați credincioșii adevărați, dar pot fi asimilate și grupele de credincioși imperfecti, care se împărtășesc și ele de progresul și desăvârșirea Bisericii¹⁸. Calvin susține mai departe că în Sfânta Scriptură se vorbește atât de Biserica văzută cât și de cea nevăzută, dar dacă noi credem în cea nevăzută trebuie să rămânem în comuniune și cu cea văzută.

El condamnă de asemenea separatismul sectarilor. El admite separarea numai de o Biserică care nu posedă semnele unei Biserici adevărate. În Biserica văzută însă, trebuie să domnească o desăvârșită ordine și disciplină. În ea lucrează Dumnezeu prin miniștrii săi, care nu sunt reprezentanții sau locțiitorii ei, ci instrumente ale lui Dumnezeu. Calvin acordă în mod vizibil un prestigiu tot mai mare Bisericii văzute și tot mai strânsei legături cu Biserica cea nevăzută, deși nu le identifică. Biserica văzută are o mare putere jurisdicțională în materie de morală. Orice disciplină exercitată de Biserică este necesară pentru că societatea n-a putut subzista niciodată fără disciplină¹⁹.

Biserica invizibilă este un obiect al credinței dar, prin intermediul ei ne duce Dumnezeu spre mântuire, căci în acest trup fiecare face pe altul să participe la ceea ce a primit el de la Dumnezeu. Biserica este locul revelării lui Dumnezeu și întâlnirii între Hristos și oameni. Biserica este ca loc al prezenței lui Hristos nu punctul terminus pentru voința noastră în credință ci, pentru că este vorba aici de Hristos, Domnul Cel viu, și de noi, oamenii păcătoși, noi suntem avizați la ea toată viața noastră. În slujirea Bisericii se face prezent Iisus Hristos în cuvânt și în taină și de aceea prin ea se decide viața sau moartea. Cineva ar putea opina că în această descriere a ființei Bisericii sunt vizibile reminiscențe considerabile din concepția romană despre Biserică. La aceasta trebuie să spunem că de fapt Calvin se încopiază cu totul conștient, de învățătura Bisericii vechi și ia în serios mărturia Părinților²⁰.

Calvin acordă în mod vizibil un prestigiu tot mai mare Bisericii văzute și tot mai strânsei legături cu Biserica cea nevăzută, deși nu le identifică. Biserica văzută are o mare putere jurisdicțională în materie de morală. Orice disciplină exercitată de Biserică este necesară pentru că societatea n-a putut subzista niciodată fără disciplină. Biserica văzută este considerată ca fiind «mijlocul exterior și ajutorul de care se servește Dumnezeu pentru a crea în noi și a spori din treaptă în treaptă, încât titlul de «maică», rezervat anterior Bisericii nevăzute, e

18. *Ibidem*, p. 112.

19. *Ibidem*, p. 113.

20. W. Niesel, *Die Theologie Calvins*, München, 1938, p. 177—178.

conferit acum în mod explicit Bisericii văzute. Ea este numită și «școala» în care pe noi trebuie să ne și țină sub conducerea ei până la moarte»²¹.

La Karl Barth, noțiunea Bisericii recapătă o realitate dinamică. Biserica este comunitatea oamenilor pe care Dumnezeu îi cheamă să trăiască istoria ca frați.

Ființa Bisericii este evenimentul care face posibilă și reală întâlnirea lui Dumnezeu și a omului în Iisus Hristos. Ființa Bisericii este evenimentul prin care opera și lucrarea lui Dumnezeu în Hristos și slujirea lui Hristos se împlinesc devenind *un cuvânt* care se adresează oamenilor. Văzută din interior, ființa Bisericii este evenimentul pe care Noul Testament îl numește comuniunea Sfântului Duh, care este opera lui Iisus Hristos.

Concluzia pe care o putem trage după ce am văzut tezele celor trei mari teologi protestanți, este că acestea prezintă multă nesiguranță, o serie întreagă de contradicții și oscilații. Contradicțiile care au fost consemnate între ei au constituit mai târziu teren favorabil pentru ivirea unor păreri singulare, controversate interminabile, care au dus la nașterea multimei grupurilor sectare și a grupelor neoprotestante. Contradicția fundamentală a constituit-o atribuirea unor însușiri văzute Bisericii celei nevăzute. Pe de o parte, protestanții afirmă că Biserica adevărată nu e legată de loc și spațiu, din Biserica făcând parte credincioși de pe întreg cuprinsul globului care au suferit efectul cuvântului lui Dumnezeu în sufletele lor, iar pe de altă parte, fiind nevoiți să revină și să se completeze, afirmă că Biserica aceasta poate fi prezentă oriunde pe pământ, dar este numai acolo unde se «predică just Evangelia și se practică corect Tainele»²².

Definiția aceasta însă are un caracter cu totul contradictoriu, pentru că: «Sau indiciile esențiale ale comunității sfinților, ale Bisericii nevăzute, sunt predica justă și administrarea corectă a Tainelor și atunci în chip necesar devine văzută și însușirile Bisericii nevăzute trebuie să se dea celei văzute, ca fiind una și aceeași Biserică, și văzută și nevăzută, sau indiciile acestea sunt cu totul neesențiale și nu există nici o legătură necesară a Bisericii văzute cu cea nevăzută, ci ființa launtrică sau comuniunea credinței și a Duhului Sfânt există fără aceste criterii externe, și atunci nu înțelegem de ce au fost lipite acestea de Biserica nevăzută»²³.

În ultimul timp protestanții prezintă o altă optică în privința Bisericii văzute și nevăzute. Ei afirmă că o Biserică adevărată, actuală și reală nu există, adevărata Biserică există doar ca ideal și nici o Biserică actuală nu corespunde acestei forme ideale. Bisericile existente cuprind fiecare câte o parte de adevăr și cu toate deosebirile care există, «ele sunt destinate să realizeze cu vremea prin apropierea lor ideea Bisericii»²⁴.

21. Pr. Prof. D. Stăniloae, *op. cit.*, p. 113.

22. *Ibidem*, p. 114.

23. *Ibidem*.

24. *Teologia Dogmatică și Simbolică*, vol. II, București, 1958, p. 821.

Doctrina protestantă a reformatoarelor, considerând că structurile vizibile ale Bisericii deveniseră obstacole ale credinței personale și ale manifestării Duhului, au adoptat o poziție antiinstituțională și anti-sacramentală. Eclesiologia protestantă contemporană a tins să interpreteze Biserica, și ca reflex al credinței personale, ca manifestarea relației între Hristos și Biserică, dar ea insistă și asupra elementelor vizibile, în lucrarea ei de înnoire și slujire față de lume²⁵.

2. Atacurile neoprotestanților și ale sectarilor împotriva Bisericii. Respingera lor

Fie că s-a născut dintr-o reacție împotriva Bisericii, fie că s-a născut din alte motive, orice grupare sectară se caracterizează printr-o poziție anti-Biserică. Acest lucru îl manifestă în primul rând prin faptul că se separă de Biserică, refuzând să mai intre în legătură cu membrii Bisericii, se separă de orice organizație sau instituție și în general se separă de lume. Fondul și punctul de plecare pentru diversele concepții și motive pe care le invocă în învățăturile lor îl constituie doctrina protestantă despre Biserică, doctrină de care s-au desprins mai devreme sau mai recent. Plecând de aici, apoi fiecare grupare sectară sau cult neoprotestant și-a adus noutatea și specificul său. Acționând în spiritul raționalist și fără nici o îngrădire, care a caracterizat întregul protestantism, cultele neoprotestante și sectele și-au format puncte specifice la baza comună, pe care am amintit-o. În general lupta anticlesiologică a sectelor este împărțită în două direcții sau mai bine zis se explică în două feluri: ori acuză toate Bisericile de apostazie, ori afirmă dispariția totală, de mai multe secole, a tuturor Bisericilor²⁶. De la Iisus Hristos și până la întemeierea Bisericii adevărate (pe care o socotesc a fi secta lor), se întinde o perioadă de întuneric și de apostazie. Odată cu înființarea sectei lor, renaște și Biserica, adevărată, care dispăruse odată cu moartea ultimilor Apostoli. Prin faptul că au renunțat la formele liturgice și la toate practicile Bisericii, sectarii consideră că sunt originali, că duc o activitate similară cu cea a Apostolilor și primilor creștini. Aceasta pentru că toate sectele sunt străine de ideea de Biserică-instituție și necesitatea unei organizări. Fiecare sectă pretinde că reprezintă ineditul, adevărul curat, așa cum l-au lăsat Apostolii Domnului. Prin această teorie, ei desconsideră tradiția, istoria Bisericii, evoluția culturii teologice și laice, evoluția spiritualității și a tehnicii²⁷. Pretind că Reforma a fost o încercare de revenire la Biserica primară, încercare nereușită care însă, se împlinește prin secta lor. Biserica istorică este numită ca o «desfrânată», «Marele Babilon», cu care refuză să intre în comuniune sau să se întrunească în consilii. Participarea celor două Biserici Penticostale sud-americane la Consiliul ecumenic de la New-Delhi a fost o surpriză. Ceea ce-i caracterizează pe reprezentanții acestor grupări sectare, este înclinația lor spre spontaneitate, anti-constituționa-

25. Diac. Asist. Ioan Bria, *Aspecte dogmatice ale unirii Bisericilor creștine*, în «Studii Teologice», an. XX (1968), nr. 1—2, p. 44.

26. Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, *Secta ca anti-Biserică*, curs, dactilografiat.
27. *Ibidem*.

lism, individualism exagerat. Ei pun accentul pe necesitatea unei adeviziuni personale libere, pe convertire. De asemenea, sunt pentru renunțarea la formulele dogmatice și alte feluri de formulări fixe. Spre exemplu unele secte cer adeptilor care sunt primiți în sectă să prezinte o mărturisire scrisă cu mâna lor, care este examinată de conducători sau bătrâni, dar această mărturisire nu are forme fixe. Sectarii pretind și Bisericilor istorice să renunțe la formulele dogmatice și, împreună cu ei, să pornească la căutarea adevărului revelat al lui Iisus Hristos. Ei consideră Bisericile tradiționale ca închise, conservatoare, închistate în forme fixe. Din aceasta ne dăm seama de pericolul pe care-l prezintă aceste grupări pentru Biserică. Adepții fiecărei secte se consideră pe ei înșiși — aleși, «mântuiți», «sfinți».

Sectarii sunt în afara Bisericii nu pentru că sunt considerați așa de noi, sau pentru că sunt împinși de forțele dominante, ci pentru că ei înșiși se voiesc așa, pentru că ei adoptă practici care nu se pot face în Biserică. Unele secte s-au desprins de Biserică datorită interpretării subiective sau după placul lor a unor texte scripturistice, fapt care se datorează greșitei învățături protestante, că fiecare credincios e liber să interpreteze Scriptura așa cum o înțelege.

În afară de răstălmăcirea textelor Scripturii, sectarii se întemeiază pe o poziție anti-Biserică motivând faptul că Biserica istorică nu poate fi adevărată întrucât în ea se găsesc și mulți păcătoși de tot felul: bețivi, ucigași, vorbitori de rău etc. Existența păcătoșilor în Biserică nu este contestată, însă în nici un caz aceștia nu pot atenua sau știrbi din puterea mântuitoare pe care o are Biserica. Păcătoșii nu pot împiedica pe cei ce voiesc să se mântuiască, ei nu pot micșora darurile Bisericii, la fel cum un bolnav intrat în apele tămăduitoare ale unui lac nu micșorează puterea tămăduitoare a apei. Între apostolii Domnului a existat un Iuda, despre care Evanghelia ne mărturisește că era fur (Ioan 12, 16), dar din pricina lui Sfinții Apostoli n-au fost împiedicați să se mântuiască și nu s-au lepădat de Hristos, căutând o comunitate în care să nu fie nici un păcătos. Dar în grupările sectare poate garanta cineva că s-au adunat numai «sfinți fără de prihană»? Dacă nu, atunci cum pretinde secta că alcătuiește Biserica adevărată a lui Hristos?

Alte secte și-au scos însă motivele pentru atitudinea lor negativă față de Biserică și atacurile formulate împotriva Bisericii, din pretensele viziuni și descoperiri făcute de Domnul unor întemeietori ai lor sau adepți, precum și în urma unei libere cugetări subiective și exagerate, care a mers până la invenții îndrăznețe. Astfel Iacob Wirz, țesător din Elveția, întemeietor al sectei Nazarinienilor (pocăiți), afirma că Dumnezeu a pogorât peste el Duhul preoției, ca să întemeieze o Biserică nouă, neprihănită. De asemenea, declara că prin 1950, a primit o scrisoare de la Sfântul Ioan, unde scrie că evangheliștii Matei și Marcu n-au putut pricepe și scrie adevărul și va sosi timpul ca adevărul să fie predicat Bisericii celei noi. El va fi acela prin care va veni adevărul la Biserica cea nouă ²⁸.

28. *Ibidem*.

Atacurile adeptilor acestor culte și grupări sectare nu sunt îndreptate numai asupra Bisericii în general sau ca instituție, ci în egală măsură și asupra slujitorilor ei și a Sfintelor Taine ale ei, asupra ierarhiei Bisericii. Conducătorii și adepții grupărilor sectare atacă preoția speculând toate greșelile membrilor ierarhiei, evidențiindu-le în fața credincioșilor, făcând din neștiință, sau în mod voit, confuzie între Biserică și câțiva slujitori mai puțin vrednici.

În ultimă instanță, atacurile protestanților, neoprotestanților și a sectelor sunt direcționate împotriva Bisericii ca locaș de închinare. Ca urmare fiecare grupare neoprotestantă sau sectară își săvârșește formele simple ale cultului ei în case simple ale credincioșilor, numite «case de rugăciune». Biserica Ortodoxă a păstrat darurile lăsate de Mântuitorul prin Apostoli și urmașii lor: a păstrat comunicarea neîntreruptă a harului prin ierarhie, a păstrat bogatele forme ale cultului, ca toate acestea să se desfășoare în locașuri speciale, adecvate actelor respective, locașuri care sunt bisericile cu atmosfera înălțătoare ce domnește în ele, cu cântarea, pictura, muzica, predica și altarul pe care se aduce jertfa nesângeroasă a lui Hristos. Aici credinciosul are puțința să se roage mai fierbinte, să se concentreze mai mult spre rugăciune, uitând pentru un moment de «toată grija cea lumească». Aici totul amintește de Domnul Iisus Hristos și opera Sa mântuitoare. Aici, Însuși Domnul Hristos în chip tainic, e prezent pe Sfântul Jertfelnic prin sacrificiul cel nesângeros ce se aduce lui Dumnezeu pentru mântuirea tuturor.

Rămâne de apreciat locul unde creștinul se simte mai înălțat sufletește, mai aproape de Dumnezeu — într-o casă de rugăciuni, amenajată într-o clădire oarecare închiriată, sau într-o biserică ortodoxă, sub privirile blânde ale Mântuitorului și celorlalți sfinți reprezentați în icoane, ascultând slujba divină și milenară a Sfintei Liturghii. Întreg cultul ortodox și mai ales Sfânta Liturghie s-au păstrat în Biserica noastră strămoșească încă din timpul Apostolilor.

3. Învățătura Ortodoxă despre Biserică

Mântuirea oamenilor se realizează prin încorporarea și creșterea lor, în Hristos, până la măsura bărbatului desăvârșit, care este Hristos (Efes. 4, 13). Hristos mântuiește pe oameni, întrucât se extinde în ei, întrucât îi încorporează în bine și întrucât îi asimilează treptat cu omenitatea Sa în viață²⁹. Biserica este această extindere a lui Hristos în oameni, acest laborator în care se realizează treptat asimilarea oamenilor cu Hristos Cel înviat. Dacă credincioșii sunt adunați în același Hristos, dacă același Hristos îi încorporează pe toți cei ce se mântuiesc, ridicându-i la starea umanității Sale, prin energia harului ce o transmite din Sine, mântuirea nu se poate obține în izolare. Mântuirea se obține numai în Biserică, în organismul celor adunați în Hristos. Ea e câmpul de acțiune al energiei harului ce izvorăște din Hristos, adică al Duhului

29. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Sinteză eclesiologică*, în «Studii Teologice», an. VII (1955), nr. 5—6, p. 267.

Sfânt care sălășluiește deplin în umanitatea lui Hristos cea înviată și din ea ni se comunică nouă³⁰.

Biserica este extensiunea socială a lui Hristos înviat. Dar Biserica însăși nu se află deplin în starea de înviere în care se află umanitatea personală a lui Hristos, ci numai tainic, în adânc, prin anticipare. El se extinde în ea pentru a o duce treptat la starea Lui. Biserica repetă drumul lui Hristos, dar aceasta înseamnă că în chip tainic însuși Hristos repetă în oameni, cu oamenii, pentru acest drum, pentru a le da și lor puterea să o facă. Biserica este «Hristosul social», comunitar, care face neconținut drumul lui Hristos cel personal, cu Hristos cel personal. «Hristos în calitate de Cap nu se poate despărți de trupul Său, ci e mai degrabă mereu conducătorul nemijlocit și suflarea cea mai intimă, mereu prezentă în El... Această comuniune între Hristos și Biserică se bazează pe participarea Bisericii la pătimirea și învierea lui Hristos și se activează în ea. Aceasta însă se împlinește sacramental în Taine, mai întâi în Botez, cum a stabilit Pavel (Rom. 6), în propoziții și rânduri sigure»³¹.

Fiind ca și comuniune a oamenilor cu Dumnezeu, Biserica începe de la Întrupare, fiind deci o prelungire a Întrupării și este întemeiată obiectiv de Hristos pe cruce și în învierea Sa din morți, iar ca și comunitate concretă, văzută, a oamenilor cu Dumnezeu, Biserica intră în istorie la Cincizecime.

Prin urmare, Biserica apare ca un rezultat al lucrării răscumpărătoare a lui Hristos și ca o prelungire firească a acesteia, mai exact, a lui Hristos Cel întrupat, răstignit și înviat și înălțat la ceruri întru slavă, stând de-a dreapta Tatălui, în relație cu Dumnezeu-Tatăl, ca Dumnezeu-Omul slăvit pentru noi, dar și cu noi prin Duhul Sfânt, care ne menține și ne dă putere să creștem în comuniunea de viață cu El. Prin Hristos, viața de comuniune a persoanelor Sfintei Treimi co-boară în umanitate și anume în Biserică și constituie Biserica, iar Biserica, datorită capului ei, Hristos, tinde desăvârșindu-se spre Sfânta Treime, prin Duhul Sfânt.

Fiind ca și comuniune și comunitate a oamenilor cu Dumnezeu, Biserica ține deci de Hristos și de Duhul Sfânt în același timp. Căci acolo unde este Duhul Sfânt, acolo este și Fiul, și unde este Fiul este și Duhul Sfânt³².

Biserica este anterioară creației lumii, căci Biserica a existat în veșnicile paradigme divine și adâncurile ei ființiale își au originea în Sfânta Treime. Biserica ființează din revărsarea iubirii intratreimice asupra omenirii, de aceea în Treime se descoperă adâncurile de taină ale ființei Bisericii³³.

30. *Ibidem*.

31. Odo Kasel, *Das christliche Kultmysterium*, Regensburg, Pustel Verlag, 1935, p. 26.

32. *Îndrumări misionare*, Ed. Inst. Biblic și de Misiune ortodoxă a B.O.R., București, 1986, p. 380.

33. Prof. N. Chițescu, *Sobornicitatea Bisericii*, în «Studii Teologice», an. VII (1955), nr. 3—4, p. 111.

În Iisus Hristos, și prin El, realitățile cerești au fost coborâte pe pământ și comunicate oamenilor. Astfel Biserica este comunicarea la mai multe creaturi a vieții Tatălui. Și pentru că e un singur Dumnezeu, e o singură Biserică a unității înseși a lui Dumnezeu. Pentru că participăm toți la aceea viață care e viața lui Dumnezeu, suntem toți una cu Dumnezeu și «una» între noi în Hristos. «Biserica e comuniunea mai multor persoane în aceeași viață divină, este viața cu Dumnezeu. În Biserică Dumnezeu se unește cu credincioșii pentru a-i încadra în comunitatea Sa treimică»³⁴.

Dar Biserica este Trupul tainic al Domnului și pentru că membrii trăiesc din Trupul personal al Domnului și Hristos comunică Duhul Său credincioșilor, unindu-i cu El nu numai ca om, ci și ca Dumnezeu, iar prin El și cu Tatăl. «Căci Fiul vine în noi trupește ca om, unindu-Se cu noi prin binecuvântarea Tainelor, și iarăși, duhovnicește ca Dumnezeu, prin lucrarea și harul Duhului Său, recreând duhul din noi spre innoirea vieții și făcându-ne părtași firii Lui dumnezeiești»³⁵.

Biserica este un lăcaș divin coborât de Fiul lui Dumnezeu pe pământ. În acest lăcaș găsim profunzimea energiilor divine prin care a fost creată lumea și prin care este chemată să realizeze mântuirea. Pentru a fi siguri că ne aflăm angrenați în viața harică trebuie să intrăm în acest lăcaș pentru că numai în el, și nu grupându-ne în afara lui, putem participa la viața Bisericii. Acest lăcaș este numit «cetatea coborâtă de sus», «Ierusalimul cel ceresc», care ni se va arăta în toată splendoarea lui la sfârșitul veacurilor³⁶. Primul pas spre realizarea acestei trăiri l-a făcut Fiul coborând pe pământ templul cel ceresc. Prin venirea Sa în lume, Fiul a extins relațiile intratrinitare între oameni. Prin aceasta, Dumnezeu a intrat în mijlocul umanității. Dar omul, la rândul său, trebuie să lase loc lui Dumnezeu ca numai după aceea să poată face loc și semenului în sine. Restabilirea legăturii cu semenul se poate face numai în urma restabilirii legăturii cu Dumnezeu sau restabilirea «templului lui Dumnezeu» în sine.

Rezultă deci că Biserica are o latură dumnezeiască care e dată de sus și nu depinde de oameni, dar ea se continuă nu numai prin Dumnezeu, ci și prin adunarea oamenilor. Biserica a fost întemeiată o singură dată prin coborârea limbilor de foc peste oameni (Apostoli) și acest lucru a depins numai de Dumnezeu, dar darurile coborâte atunci se continuă prin oameni. Locașul, mediul divin al Bisericii a fost pus la dispoziție atunci când prima comunitate a intrat în acest mediu și de atunci toți cei ce vor să facă parte din Biserică trebuie să intre în acest locaș. Lucrul acesta le lipsește însă sectanților săi cultelor de orice fel care uită că numai acesta este vasul ales al comunității oamenilor. Biserica nu poate fi comunitatea unor «monade» dispersate, care comunică exclusiv cu Dumnezeu.

34. M. J. Congar, *Ecclesia de Trinitate*, în «Irenikon», t. XIV (1937), p. 131—135.

35. Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentar la Evanghelia lui Ioan*, P.G., LXXIV, col. 564—565.

36. Pr. Prof. Dumitru Stăniloac, *op. cit.*, p. 74.

În Biserică, toți locuiesc ca într-un laborator, unde se lucrează mântuirea. Iisus Hristos adună pe toți în El, ca într-un organ sfânt și sfințitor, așteptând ca toți să vadă frumusețea Lui. Hristos este prezent în toți ca într-o comoară, însă El poate deveni sensibil numai în momentul lucrării Duhului Sfânt.

Desprindem de aici cele două aspecte ale Bisericii: cel hristologic și cel pnevmatologic. Prin faptul că omul devine conștient de prezența lui Hristos prin lucrarea Duhului Sfânt, putem să ne explicăm prezența păcătoșilor în Biserică, fără ca Biserica să aibă «pată». Acești păcătoși din Biserică se deosebesc însă de cei din afara Bisericii. Aceștia pot ajunge să se învrednicească de lucrarea Duhului Sfânt, pot ajunge la o trăire virtuoasă, în schimb cei din afara Bisericii nu au posibilitatea primirii darului și lucrării Duhului Sfânt. Dar membrii Bisericii pot să-și piardă această calitate, fiind scoși din mijlocul Bisericii, oricând s-ar face vinovați de schismă și sau erezii. Păcătoșii rămân în Biserică pentru că ei nu-și justifică teoretic păcatul lor, susținând că Biserica este dreaptă, dar ei sunt în greșală³⁷.

Biserica fiind comunitate a tuturor oamenilor cu Dumnezeu, cuprinde deci atât pe cei în viață cât și pe cei ce au trecut dincolo de viața aceasta. Membrii Bisericii care sunt în viață pământească, alcătuiesc *Biserica luptătoare* și ei «retrăiesc viața istorică a Mântuitorului, iar cei ce au trecut la viața veșnică alcătuiesc *Biserica triumfătoare* și retrăiesc viața de după biruința negrăită a Învierii»³⁸.

Între Biserica luptătoare și cea triumfătoare există nu o legătură de solidaritate, ci una de continuitate. Totuși, nu trebuie să confundăm Biserica luptătoare cu cea triumfătoare. Cei care fac parte din prima luptă, militează, pe când cei ce fac parte din a doua triumfă, au ajuns în patrie. Legătura dintre cele două Biserici este mare și neconținută. Trecerea de la una la alta se face fără oprire prin rugăciunile noastre, îndreptate tot timpul către sfinți.

Membrii Bisericii, fie că sunt în cer, fie că sunt pe pământ, toți trăiesc în Dumnezeu. Pe pământ însă Dumnezeu sporește puterea de luptă, pe când în cer puterea de luptă este înlocuită cu viața duhovnicească după har. În viața pământească, unde membrii Bisericii participă prin activitate au conștiința că alături de ei este Hristos, care-i ajută. Ei nu se încred numai în puterile lor luptătoare sau în puterea organizatorică sau a istețimii minții lor, ci au conștiința unei lucrări a Duhului prin om, de care omul se face vrednic prin curățire. «Dacă Biserica nu e numai o convenție între oameni, ci mai întâi un cadru și o putere dumnezeiască ce Se pune mereu la dispoziția oamenilor prin jertfa liturgică și prin tainele fixate de Dumnezeu ca mijloace ale harului și dacă normele de viață le are de la Dumnezeu, ea e în cel mai înalt grad o instituție nu numai o comuniune a cărei formă și durată atârnă de bunul plac al oamenilor. Oamenii sunt schimbători, Biserica rămâne mereu aceeași»³⁹. Temeiul instituțional al Bisericii este Hristos. Biserica

37. *Ibidem*, 76.

38. Prof. N. Chițescu, *Biserica Trupul tainic al Domnului*, București, 1942, p. 317.

39. Pr. Prof. Dumitru Stăniloac, *op. cit.* p. 77.

este o instituție, dar nu o instituție ce stă doar pe un sistem de norme omenești și supravegheată de o autoritate omenească. Biserica este o instituție plină de Hristos care ni se dă, care rămâne în noi neschimbat, dar nu rămâne distant, ci se oferă tuturor prin Tainele Bisericii, îi îmbrățișează pe toți.

Biserica fiind comuniune între oameni, comuniune cu Dumnezeu, înseamnă că avem în ea elemente văzute și elemente nevăzute. În Biserică, nevăzut este Capul ei, Domnul Iisus Hristos. Tot nevăzute sunt și legăturile cu El și harul, dar toate aceste elemente alcătuiesc o singură Biserică. Nu putem face o distincție între o Biserică văzută și una nevăzută, care să fie net separate, așa cum întâlnim în lumea protestantă și neoprotestantă. Ba mai mult, pentru Ortodoxie și în special pentru cel mai înaintat în viața duhovnicească și elementele nevăzute ale lui Dumnezeu devin văzute. Cele nevăzute ale Bisericii devin evidente. În această stare a trăirii religioase cele văzute rămân acum ca simple simboluri, adică un transparent al lucrurilor nevăzute⁴⁰.

Aspectul văzut al Bisericii își are temeiul chiar în întruparea Domnului. «Biserica este prelungirea întrupării lui Hristos peste veacuri»⁴¹. Acest adevăr se propovăduiește de Iisus, apoi de Apostoli și se mărturișește de cei ce-L primesc; iar harul se pune în lucrare prin Sfintele Taine — care sunt semne sensibile, de transmitere a acestui har prin Apostoli, și prin ierarhia constituită de ei. Acesta este elementul unificator, conducător și sfințitor în Biserică peste membrii ei, care sunt de asemenea văzuți.

Acest corp social este deosebit interpretat de celelalte confesiuni. Biserica Ortodoxă vede în Hristos pe marele păstor, care conduce în chip nevăzut Biserica în totalitatea ei, iar conducerea Bisericii pământești o au apostolii, respectiv ierarhia⁴². Această ierarhie însă, nu este o structură suprapusă credincioșilor, ci este una cu credincioșii și pusă în slujba lor, deosebirea între păstori și păstoriți constând doar în raport cu natura slujbei și harului preoțesc, cu care păstorii sfințesc pe credincioși și-i slujesc în spirit de dragoste și jertfelnicie; iar credincioșii înșiși colaborează activ cu clerul, de la Sfintele Taine și până la acțiunile de interes religios și social.

Aspectul nevăzut al Bisericii îl formează elementul spiritual divin. În ele sunt cuprinse toate principiile împărăției lui Hristos de care este călăuzită Biserica. În acest sens «împărăția cerurilor este Biserica Sa răspândită între oameni», acei oameni care fiind călăuziți de noi principii cerești, formează o nouă împărăție spirituală⁴³. Cum este și firesc «elementul nevăzut nu se lucrează prin sine, ci se unește cu elementul văzut și Biserica este sfânta împreunare a celor două elemente, a celui dumnezeiesc și a celui omeneșc, dintre care primul este principiul generator de viață, cel durabil, iar al doilea manifestarea externă a celui dumnezeiesc și organul necesar al acțiunii lui mântuitoare»⁴⁴.

40. *Ibidem*, p. 80.

41. Prof. N. Chițescu, *op. cit.*, p. 301.

42. Pr. Ioan Mircea, *op. cit.*, p. 85.

43. V. Gheorghiu, *Comentar la Matei*, 1930, p. 503.

44. H. Andrusos, *Dogmatica*, trad. de Pr. Prof. D. Stăniloae, Sibiu, 1930, p. 270.

Așadar ființa tainică, teandrică a Bisericii are un temei etern intratrinitar în însăși taina vieții comune a persoanelor treimice dumnezeiești în sensul că relațiile treimice dumnezeiești constituie un model pentru relațiile dintre oameni în Biserică, dar ele sunt și o putere care produce și adâncește acum relații umane.

Unirea dintre credincioși în Biserică devine atât de strânsă precum este unirea între Tatăl și Sfântul Duh în planul intratrinitar⁴⁵. După chipul unirii ființiale dintre persoanele treimice, între Dumnezeu și credincioși se realizează o unire după har, deosebită de unirea dintre persoanele dumnezeiești. În uniunea Treimică credincioșii sunt ridicați prin Fiul și tot prin Fiul uniunea tainică coboară în credincioși: «*Eu sunt întru Tatăl și Tatăl întru Mine și Eu întru voi*» (Ioan 17, 23).

Biserica este o comunitate menită să ajungă la unitate harică cu Sfânta Treime. Biserica este comunitatea Sfintei Treimi, cu cei îndreptați și sfințiți în Hristos, este totodată unitatea treimică pe pământ și unitatea treimică în «noua creație». În lumina acestei eclesiologii ortodoxe cu elemente de mare însemnătate ecumenică, Biserica lui Iisus Hristos este pretutindeni unde există unitatea în Sfânta Treime. Biserica este taina comuniunii cu Sfânta Treime, organismul în care se realizează iconomia Sfintei Treimi în lume. Ea este «noua creație» a Treimii.

Biserica este o realitate divino-umană, care a luat ființă din iubirea treimică dumnezeiască comunicată Bisericii, întemeiată pe iconomia Fiului și pe iconomia Sfântului Duh, care lucrează deplin și reciproc în viața sacramentală a Bisericii pentru împărtășirea tuturor credincioșilor, pentru realizarea mântuirii și unirii între ei și cu Dumnezeu, în mod deplin în viața de dincolo.

Învățătura revelată despre Biserică și «alte concepții»

Potrivit Revelației divine, Biserica e alcătuită din oameni (bărbați și femei) și îngeri, adică din «*pietre vii*» (I Petru 2, 5), formând o «*casă duhovnicească*» și un «*popor agonisit de Dumnezeu*» (I Petru 2, 5, 9), ca să aducă jertfe duhovnicești bineplăcute lui Dumnezeu prin Iisus Hristos și să vestească în lume bunătățile Lui⁴⁶. «*Pietre vii*» sunt toți cei ce mărturisesc pe Hristos, Dumnezeu-Omul, precum odinioară Simon-Petru în Cezareea lui Filip a mărturisit zicând: «*Tu ești Hristosul, Fiul Dumnezeului Celui viu*» (Matei 16, 16), învrednicindu-se a fi astfel «*piatră vie*», asemenea celorlalți care l-au mărturisit pe Hristos și peste care Hristos și-a zidit Biserica Sa (Matei 16, 18).

Pentru a înțelege mai bine ce este Biserica în esența ei, Dumnezeu însuși ne descoperă acest lucru prin Sfântul Pavel, apostolul Său. Astfel, Sfântul Pavel întrebuițează imaginea Trupului omenesc ca să putem noi înțelege unitatea credincioșilor în Hristos. Biserica, scrie el, este trupul lui Hristos (Dumnezeu-Omul). Fiecare creștin e un membru sau organ al trupului, iar capul este însuși Hristos care «*controlează activitatea trupului*»⁴⁷. Nu toate membrele trupului au aceeași funcție, dar *fiecare e necesar* pentru sănătatea și folosința trupului (I Cor. 12,

45. Pr. Asist. Ștefan Sandu, *op. cit.*, p. 451.

46. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică ortodoxă*, vol. II, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune, 1978, p. 196.

47. John R. W. Stett, *Esențialul creștinismului*, lit. sect., p. 101.

12—27). La fel, trupul lui Hristos — Biserica — e însuflețit de o viață comună, prin Duhul Sfânt a cărui prezență face unitatea Trupului. Sfântul Pavel subliniază că «este un singur Trup, un singur Duh» (Efes. 4, 3—4). Această unitate a Bisericii este interioară, spirituală și indisolubilă. Biserica e «comunitatea Sfântului Duh» (II Cor. 13, 14) și unitatea ei nu poate fi distrusă nici de diviziunile exterioare ale Bisericii, pentru că e «o legătură a Duhului» (Filip. 2, 1). Devenind părtași ai vieții lui Hristos prin Duhul Sfânt, noi suntem strâns uniți unii cu alții pentru totdeauna.

De multe ori adunarea membrilor Bisericii, uniți unii cu alții prin lucrarea Duhului pentru totdeauna, e numită «Biserica invizibilă» și este socotită a fi «comunitatea credincioșilor adevărați din toată lumea și din toate timpurile». Orice adevărat creștin, oricare ar fi biserica, locală sau confesională, din care face parte, aparține lui Hristos și prin aceasta Bisericii Sale. Totuși, noi nu putem pentru aceasta să ne mulțumim a fi membrii unei comunități neîntrupate, pentru că «Biserica invizibilă și universală se încorporează în grupuri sau comunități locale, foarte vizibile»⁴⁸. Nici o împărțire clară și exactă în «biserica văzută și nevăzută» nu putem noi face, pentru că «nu toți membrii unei biserici vizibile sunt neapărat membrii și Bisericii nevăzute a lui Hristos... Nu nouă se cade să judecăm»⁴⁹, pentru că «Domnul cunoaște pe cei ce sunt ai Lui» (II Tim. 2, 19).

În concluzie, nu putem separa Biserica lui Hristos în «văzută» și «nevăzută», așa cum fac credincioșii de orientare protestantă, punând accentul pe cea «nevăzută», așa cum nu putem separa sufletul de trup fără consecințe grave, pentru că Biserica lui Hristos e comunitatea celor uniți unii cu alții pentru totdeauna, Duhul Sfânt fiind Cel ce-i unește pe toți în Hristos.

Biserica, Trupul tainic al lui Hristos, are o constituție (o structură) teandrică, păstrând în ea pe cei uniți, pe Dumnezeu și pe oameni, ca existențe distincte, după modelul Sfintei Treimi în sânul căreia Comuniunea treimică păstrează distincte persoanele divine. Așadar, Biserica are un aspect nevăzut, legat de prezența lui Dumnezeu și un aspect văzut, legat de prezența oamenilor uniți cu El. Iar Biserica este o Biserică vie, atâta timp cât cele două aspecte ale sale coexistă (Efes. 4, 16). Noi suntem «pietre vii» și formăm o «Casă duhovnicească», fiindcă suntem uniți cu Hristos, iar unirea noastră cu El nu se face doar prin credință și pocăință (la nivel duhovnicesc), conform practicii neoprotestante și protestante, ci prin Sfintele Taine, care sunt «trepte ale transcenderii noastre spre Dumnezeu prin Hristos, până la unirea noastră cea mai deplină cu Dumnezeu și nu doar cu El, ci și cu semenii Săi»⁵⁰. În Sfintele Taine ne unim cu Hristos prin Duhul Lui, iar prin Fiul lui Dumnezeu făcut Om ne unim cu Sfânta Treime⁵¹, iar această unire se realizează în Biserică (Ekklesia), cum ne încredințează

48. *Ibidem*, p. 102.

49. *Ibidem*.

50. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om*, Craiova, 1990, p. 198.

51. *Ibidem*.

și Sfânta Tradiție, de aceea ne punem fireasca întrebare cum au putut unii «cercetători» ai Sfintei Scripturi să traducă cuvântul «ekklesia» (biserică) prin expresia «cei chemați afară», dar mai cu seamă, ne punem întrebarea de unde au această concepție a lor, care sună astfel: «credincioșii sunt îndreptățiți să părăsească sistemele religioase și sectele oamenilor și să se adune în Numele și persoana Domnului nostru Iisus Hristos într-un fel simplu și în poziția slăvită pe care Cuvântul lui Dumnezeu îl face cunoscut tuturor credincioșilor. Scriptura precizează — spun ei — că toți credincioșii din dispensațiunea prezentă sunt mădule ale singurei biserici recunoscută în Scriptură ca Trup al lui Hristos din clipa în care au fost mântuiți (Efes. I, 22—23; Colos. I, 18). Astfel, ei nu au nevoie să se unească cu nici o biserică, ci simplu să umble în calea Scripturii, care răspunde poziției lor minunate ca membri ai adevăratei biserici a lui Hristos»⁵². H. Smith, în lucrarea sa, «*Hristos și Biserica Sa*», unde a expus cele de mai sus, caută să ne lămurească pe noi care sunt adevărații creștini, care este adevăratul creștinism, ce este «Tabăra» și care e adevărata Biserică a lui Hristos; după părerea domniei sale (n.n.), el spune că «Tabăra din care suntem chemați să ieșim afară ca să suferim ocara lui «Iisus potrivit textului citat de la Evrei 13, 13: «reprezintă un sistem religios lumesc la început rânduit de Dumnezeu pentru omul firesc care se putea bucura de o legătură reală cu Dumnezeu»⁵³, indicându-ne pentru documentare textul Evrei IX, 1—10.

H. Smith ne călăuzește, încetul cu încetul, spre Biserica «invizibilă» (nevăzută) argumentând că din Epistola către Evrei noi trebuie să înțelegem acest lucru, pentru «atâta vreme cât Domnul Hristos stă de-a dreapta lui Dumnezeu înseamnă că El ia loc în afara sistemelor religioase. El a ieșit afară din tabără. Astfel, îndemnul către cel credincios este să iasă afară din tabără, ca să ajungă în părtășie cu Domnul Hristos»⁵⁴. «Creștinii sunt oameni (deci au și trup nu numai suflet, n.n.) care au părtășie cu Dumnezeu, nu printr-o simplă naștere naturală, ci printr-o legătură vitală prin nașterea din nou. Suntem de acord cu această legătură prin «nașterea din nou», dar nu acea naștere pe care o întâlnește H. Smith și care transpare din conținutul lucrării sale, ci nașterea din nou de care vorbește textul de la Ioan III, 5. În loc de o închinare exterioară, în clădiri impozante spune în continuare H. Smith —, creștinismul (care?...!) introduce închinare «în duh și adevăr» (se folosește de textul de la Ioan 4, 23, n.n.). În locul unei clase speciale de preoți deosebită de mireni, toți credincioșii sunt preoți împreună cu Hristos, Marele lor preot⁵⁵.

Despre «marile sisteme religioase» spune că poartă în ele caracteristicile «Taberei» iudaice, care la începutul ei a fost așezată de Dumnezeu, pe când aceste mari sisteme religioase au fost insituite de oameni, oricât de sinceri și evlavioși ar fi fost ei. Prin urmare, dacă îndemnul către creștinii evrei era să iasă din «Tabără», cu cât mai indicat este

52. H. Smith, *Hristos și Biserica Sa*, editura Gute Botschaft, Germany, 1991, trad. V. Stoescu, p. 6—7.

53. *Ibidem* p. 19.

54. *Ibidem*, p. 18.

55. *Ibidem*, p. 20.

pentru creștinii de astăzi să iasă afară din ceea ce este numai o imitație a «Taberei»⁵⁶. De asemeni, spune că marile sisteme religioase «au adoptat un locaș lumesc de închinare după modelul Templului, au instituit o clasă specială de preoți sub conducerea unui preot suprem care, chipurile, stă între Dumnezeu și popor»⁵⁷. H. Smith, ca și toți reprezentanții denominațiilor sectare protestante susține cele mai de sus, fără să țină cont de cele mai concludente texte scripturistice (în acest sens) care susțin tocmai contrariul. Însuși Domnul nostru Iisus Hristos care a venit în lume nu ca «să strice, ci ca să plinească» (Matei 5, 17), a mers în nenumărate rânduri la templu din Ierusalim, rămânând la templu, «rămânând în cele ale Tatălui Său» (Luca 2, 49), și participând la sărbătorile de la Templu (Ioan 2, 13) și certând și biciuind pe cei ce făcuseră din «casa Sa de rugăciune» (templu) «peșteră de tâlhari» (Luca 19, 46).

De asemeni, trebuie să se facă deosebire între datoria slujirii aproapelui pe care o are fiecare om în parte și slujirea protească harică, sacramentală. Apostolii au primit de la Hristos misiunea să continue întreita Sa slujire în lume (Matei 28, 19, 20), iar ei, la rândul lor, au lăsat aceasta urmașilor lor pe care i-au hirotonit (I Tim. 4, 14), pentru a se continua întreita slujire a Mântuitorului până la sfârșitul veacurilor. Preoții, ca și urmași ai apostolilor lui Hristos, nu sunt «chipurile» între Dumnezeu și oameni, nu sunt oameni firești puși în slujbele religioase⁵⁸, pentru că ei, asemenea Apostolilor, care au fost trimiși în lume să învețe să conducă și să săvârșească lucrările sfinte (cf. Matei 28, 19—20; Ioan 20, 21, 23; Marcu 16, 15, 16; Ioan 15, 19) nu mai sunt din lume, pentru că Hristos i-a ales ca să meargă în lume și roadă să aducă (Ioan 15, 16).

Toți cei ce urăsc pe slujitorii lui Hristos, pe «împreună Slujitorii Săi» (I Cor. 3, 9) urăsc și pe Hristos, iar cei ce-L urăsc pe Hristos îl urăsc și pe Tatăl (Ioan 15, 23).

Astfel de concepții, ca cele expuse de H. Smith în lucrarea «*Hristos și Biserica Sa*», se pot întâlni în toată literatura sectară, care urmărește ruperea unității Bisericii pe orizontală și depărtarea membrilor ei de mijloacele prin care se împărtășește harul divin cel mântuitor; urmărește ruperea comuniunii harice cu Dumnezeu prin depărtarea credincioșilor de sfintele taine, de biserica — locaș de cult —, de preoții care-i slujesc, sfințindu-le casele, îi depărtează de icoanele la care se roagă, de lumânări, de tămâie, de cruce, de sărbători, de hramuri, de cimitire, de parastase, de sfintele moaște, de metanii, de post, de candelă, de binecuvântarea mesei și a tuturor actelor lor. Pentru că în toate acestea creștinul ortodox vorbește, comunică cu Dumnezeu⁵⁹. «Sectanții pretind că predică pe Iisus Hristos, dar dacă reușesc să atragă vreun ortodox la ei, îi cer să se lepede de tot ceea ce pentru el însemna credința în Dumnezeu, de biserică, de Sfânta cruce, de sfinți și de sărbători, de post, de spovedanie și de împărtășanie și de toate celelalte. În

56. *Ibidem*, p. 21.

57. *Ibidem*, p. 20.

58. (cf. Ham. Smith, *op. cit.*, p. 20—21).

59. Pr. Prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Biserica și sectele*, Edit. «Orthodoxos Kypseli», Tesalonic, f.a., p. 14.

schimb, îl duc în stadioane, în săli polivalente, pentru a audia și a aplauda «evangheliști» și «predicatori» celebri și pentru a asculta cântece cu Iisus. Îl duc la «casa de rugăciune» și îl îndeamnă să se angajeze serios în «lucrarea» fraților de a răspândi publicațiile sectei și de a face prozeliți cu timp și fără timp»⁶⁰.

Ei fac exact ce-au făcut cei ce până în 1989, au căutat să ne ia duminicile și sărbătorile, crucile de la mormintele morților, cimitirele și bisericile, cu deosebirea că ei fac acest lucru «în numele lui Hristos» și pentru a ne «evangheliza»⁶¹.

Deși sectanții zic că-L primesc pe Hristos în inima lor, ei îl alungă-n cer pe întemeietorul Bisericii și conducătorul ei, socotind Biserica drept unealtă a diavolului⁶² (Advenștiții de ziua a 7-a). Dacă Biserica nu o recunosc ca mamă duhovnicească, cum îl pot socoti pe Dumnezeu Tată? Ei cred într-un Hristos care șade departe de lume, de-a dreapta Tatălui și așteaptă să vină să-i ia pe ei «cei aleși», pentru a întemeia împărăția. Dar împărăția deja există nu în starea desăvârșită, dar există, pentru că ea a fost întemeiată de Hristos — Unsul lui Dumnezeu — Împăratul (Ioan 18, 36). Hristos este Împăratul-Miel, care a fost înjunghiat pentru păcatele lumii (Apoc. 5, 6), iar prin înjunghierea Sa, i-a răscumpărat lui Dumnezeu «oamenii» din toată seminția și limba și poporul și neamul» (Apoc. 5, 9), întemeind împărăția Sa (Biserica), pe care o conduce în chip real prin slujitorii ei cărora le-a dat harul Său conducător, sfințitor și învățătoresc (Apoc. 5, 10).

«Advenții» fac de zor calcule peste calcule să afle când va veni Hristos să-i ia, pe când noi Îl avem deja în mijlocul nostru în chip real, în Euharistie și de fiecare dată când ne adunăm în numele Său, pentru că El însuși a făgăduit că «unde sunt doi sau trei adunați întru numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor» (Matei 18, 20).

Și mai mult decât atât, El este Cel care ne conduce în chip nevăzut pe calea mântuirii; El este «capul», iar noi suntem mădularele Trupului Său tainic (Biserica), iar mădularele fără capul conducător nu pot viețui (Efes. 1, 22, 23)⁶³.

Fără a avea pretenția că am tratat exhaustiv acest subiect, aș vrea să mai adaug un lucru, pe care protestanții și neoprotestanții îl pierd din vedere și anume faptul că mântuirea are în vedere atât sufletul, cât și trupul; căci la judecată, când trâmbița va suna și morții vor învia nestrăcătorește (I Cor. 15, 52), toți cei din morminte vor auzi glasul Domnului și vor ieși cei ce au făcut cele bune spre învierea vieții, iar cei ce au făcut cele rele spre învierea osândirii (Ioan 5, 28—29; Isaia 26, 19; Dan. 12, 2—3). Început și temei al învierii noastre în trup este Hristos care «S-a sculat din morți, precum a zis» (Matei 28, 6—7); așa și noi, cei morți, ne vom scula, ca dintr-un semn pentru a fi judecați în trup, ca apoi să primim locul ce-l merităm în Împărăția lui Dumnezeu. Protestanții și neoprotestanții, punând accentul pe aspectul nevăzut al

60. *Ibidem*, p. 17.

61. *Ibidem*.

62. P. I. David, *Călăuza biblică*, Arad, 1987, p. 20.

63. A se vedea și lucrarea: «Comentar la Apocalipsă» de Ambrozie, Episcopul Milanului, apud Gr. Băbuț, *Tălcuirea Apocalipsei*, Editura «Pelerinul român», Oradea, 1991, p. 176.

Bisericii, accentuează mântuirea, predestinată de altfel, a sufletului, neglijând trupul, pentru că ei, așa cum s-a putut observa din cuprinsul lucrării, când am prezentat învățătura lor, au fost influențați de platonism și neo-platonism, care considera materia rea.

În afara Bisericii istorice, în care se păstrează învățătura revelată și în care curge harul pogorării Duhului Sfânt la Cincizecime, în mod neîntrerupt, de atunci și până astăzi, în afara acestei Biserici, omul nu se poate mântui.

Culte neoprotestante și sectele s-au desprins de trupul Bisericii pe care o contestă, contestând învățătura tradițională și ierarhia din ea. Această învățătură a lor sădește în sufletul omului sentimente individualiste și egoiste, separându-se de lume, de bunurile lumești. Sunt împotriva instituțiilor și a organizațiilor din lume, având o influență nocivă asupra dezvoltării în mod organizat a lumii. Acordă o libertate exagerată rațiunii în tălmăcirea tainelor lui Dumnezeu, ajungând la o mulțime de opinii care îi separă în comunități tot mai mici, până la autodizolvare.

În Biserica Ortodoxă se promovează atmosfera unei trăiri în comuniune a oamenilor între ei și cu Hristos, comuniune bazată pe iubire. Biserica Ortodoxă crește pe membrii ei într-o stare de spirit normală, potrivit cu firea naturală a ființei umane. Partea văzută a Bisericii este organizată în cadrul unui sistem ierarhic bine stabilit, bazat pe unitate, având un cap al ei, pe Iisus Hristos, care o leagă de Biserica triumfătoare, formând un tot. Puntea de legătură dintre toți membrii Bisericii este Iisus Hristos, este iubirea pe care El a revărsat-o în lume.

Biserica istorică, Biserica mamă nu privește cu dispreț, nici nu înlătură cu răceală pe cei ce s-au despărțit, alcătuiind grupări mai mult sau mai puțin îndepărtate, ci având în vedere drumul rătăcit pe care umblă să ajungă la Dumnezeu, caută să-i adune pe toți în aceeași dragoste, «ca toți să fie una», înălțați în lumina cunoștinței de Dumnezeu. Grupările sectare însă duc o acțiune nocivă, de săpare a temeliiilor Bisericii, de combatere a ei prin critici de tot felul, prin vânarea celor mai mici greșeli ale unor membrii laici sau clerici ai ei și adesea confundând Biserica în totalitatea ei cu un singur membru sau cu greșeala unui membru. Chiar în această acțiune a lor se dovedesc că nu sunt pe calea adevărului.

Mântuirea se realizează numai în Biserică, participând trup și suflet la viața Bisericii, nu doar prin credință, care e socotită de Luther legământ personal și direct al omului cu Dumnezeu și care-i face pe oameni membri ai «Bisericii spirituale» din care fac parte numai cei atrași lăuntric de Cuvântul lui Dumnezeu, sau cum zic cei ce se socotesc pe ei «adunarea Dumnezeului celui viu», că e suficient să crezi că «Isus» S-a jertfit pentru tine, primește-L (prin credință) în inima ta, în mintea ta, pentru a te sfinți. Dar trupul când și cum se sfințește, dacă ei nu acceptă Sfintele Taine, dacă cei ce acceptă Euharistia o acceptă doar ca simbol.

Biserica este viața lui Dumnezeu, coborâtă în oameni. Credința creștinului — membru al Bisericii — este vie, este bogată în roade; faptele lui și viața lui întreagă constau o continuă acțiune de cultivarea frumosului, ordinii, iubirii, pentru că viața lui este viața morală.

Sfintele Taine

Botezul este o taină de o mare bogăție, așa cum arată numele multiple date în Noul Testament. El se dă nu numai pentru iertarea păcatului strămoșesc și numai copiilor (Ioan 3, 3 ; Rom. 6, 3—5). Botezul este și experiența personală a Cincizecimii, deoarece cel nou botezat intră acum în adunarea văzută a Bisericii, alăturându-se celor ce s-au sfințit în Ierusalim. De aceea, condiția esențială a botezului este mărturisirea păcatelor și afirmarea personală a Simbolului de credință : «Eu cred...». «Eu cred...» trebuie repetat și la primirea Tainei Împărtășaniei, care e nedespărțită de botez.

Prezența Duhului Sfânt în creștinul botezat este de o valoare incomparabilă. Aceasta este asigurarea fermă că cel botezat va fi cu Hristos în veci : «*Câți în Hristos v-ați botezat în Hristos v-ați și îmbrăcat*» (Gal. 3, 27). «Îmbrăcarea în Hristos» este însă o experiență conștientă, activă. «Numai morții nu simt când sunt îmbrăcați» (Simeon Noul Teolog, *Cuvântare morală*, IV). Creștinul botezat nu este un corp inert, un cadavru. De aceea simțirea harului este un semn autentic al nașterii din nou începută la Botez. Creștinul este uns, consacrat, ca ostaș al lui Hristos, al cărui nume este înscris în *Cartea vieții*.

În practica Bisericii apostolice, păstrată în tradiția ortodoxă, Botezul, Mirungerea și Împărtășania formează un singur și inseparabil «ritual de inițiere». De altfel, Evanghelia de la botez : Matei 28, 16—20, introdusă de Apostol : Romani 6, 3—11 și de «Câți în Hristos v-ați botezat», se citește după ungerea cu sfântul Mir a copilului. După botez și mirungere, copilul este adus în fața altarului unde primește Sfânta Euharistie. Cu aceasta, intrarea sa în Biserica văzută este completă.

Ungerea cu Mir (instituire : Fapte 8, 14—17) este taina în care, prin ungerea cu Mir (sfințit de patriarhul Bisericii) pe organele de simț ale trupului și prin invocarea darului Duhului Sfânt : «Pecetea darului Duhului Sfânt. Amin», cel botezat este consfințit în unirea sa cu Hristos, i se conferă darurile Duhului Sfânt, fiind consacrat pentru o slujire în Biserica văzută. *Mărturisirea de credință ortodoxă* (1642) face o analogie între venirea Duhului Sfânt asupra apostolilor la Cincizecime, și conferirea darurilor Duhului celor botezați prin Taina mirungerii : «După cum odinioară Duhul Sfânt S-a pogorât asupra Apostolilor în chip de foc și a revărsat asupra lor darurile Sale, tot așa și acum, când preotul, cu sfântul Mir, unge pe cel botezat, se revărsă asupra lui darurile Sfântului Duh» (Întrebarea CIV). Nicolae Cabasila (*Viața în Hristos*, III, 1—7) găsește un element comun între *hirotonia* preoților și *ungerea* celor botezați, deoarece ambele se fac prin invocarea Duhului Sfânt și prin punerea mâinilor : «Dumnezeiescul har...» «Pecetea darului Duhului Sfânt...».

Taina se dă celor botezați prin afundare întreită în apă, în numele Sfintei Taine, după făgăduința făcută chiar în Vechiul Testament (Ioil 3, 1; Fapte 2, 17). Potrivit principiului: fiecare Taină are efectul ei propriu, mirungerea este Taina «comunicării Duhului Sfânt» (*Viața în Hristos* III, 1). Dacă prin botez creștinul participă la crucea, moartea și învierea lui Hristos, prin mirungere el participă la energiile Duhului Sfânt, primind pecetea sfințeniei harului. Înnoit prin baia botezului, credinciosul devine «creștin» prin ungere (I Ioan 2, 20). Mirul este simbolul regenerării, dar și al darurilor Duhului Sfânt: «*Iar Cel ce ne întărește pe noi împreună cu voi, în Hristos și ne-a uns pe noi, este Dumnezeu, Care ne-a și pecetluit pe noi și a dat arvuna Duhului în inimile noastre*» (II Cor. 1, 21—22).

Mirungerea este o condiție de primire în Biserica Ortodoxă și la Împărtășania acestuia, pentru cei ce au primit botezul în sânul și după ritualul altei Biserici creștine. Potrivit practicii Bisericii vechi, unele confesiuni creștine separă timpul botezului de timpul mirungerii (sacramentul confirmării), pentru motive catehetice și pedagogice (la o vârstă când copiii sunt conștienți și responsabili). În acest caz, confirmarea este făcută de episcopul locului, ceea ce pune în relief foarte bine integrarea copilului în Biserica locală, reprezentată de episcop.

La patruzeci de zile după botez, copilul, băiat sau fată, este adus de părinți împreună cu nașii la biserică pentru ritualul numit «îmbisericare», care constă în introducerea copilului în altar și închinarea lui în fața sfintei Mese. Cu aceasta el sau ea devine, în mod deplin, mădular nou al parohiei respective.

Pocăința, *spovedania* sau *mărturisirea păcatelor* (Instituire: Ioan 20, 22—23) este taina iertării păcatelor săvârșite după botez, de unde și denumirile ei: înnoirea botezului, împăcarea cu biserica văzută, făgăduința pentru a doua viață creștină. Într-adevăr, creștinul beneficiază nu numai de tainele de inițiere spre iertarea păcatului strămoșesc, ci și de posibilitatea «înnoirii» botezului, de etape de ridicare prin pocăință atunci când creștinul a căzut. De aici, necesitatea pocăinței și spovedaniei pentru toți care au păcătuit după botez (I Ioan 1, 9). «*Dacă zicem că nu avem păcat, ne înșelăm singuri și adevărul nu este în noi*» (I Ioan 1, 8).

Taina are mai multe elemente esențiale:

— Recapitularea sau înnoirea mărturisirii de credință făcută de penitent la botezul său: «Cred în unul Dumnezeu Tatăl... Cred în una, sfântă, sobornică și apostolică Biserică... Cred și mărturisesc un sfânt botez...».

— Conștiința stării de păcat, sau întristarea pentru păcat, și hotărârea de a pune un început nou, de a schimba viața prin «înnoirea minții» (Rom. 12, 2), inspirate de iubirea față de Dumnezeu. Creștinii au modele de căință pentru păcate atât în Vechiul Testament (Daniel

10, 10, unde se vorbește de căderea în genunchi pe mâinile lui Dumnezeu și de rugăciunea lui Manase — 2 Cronici 33, 12—18), cât și în Noul Testament: smerenia vameșului în raport cu bogatul (Luca 18, 14), întoarcerea la casa părintească a fiului plecat: «*Tată, greșit-am cerului și față de tine; nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău*» (Luca 15, 18—19).

— Pomenirea păcatelor grave și mărturisirea lor, pe nume, deoarece creștinul se află în captivitatea lor. Aceasta se făcea, în trecut, în mod public, în mijlocul Bisericii, ceea ce arată că spovedania este un act de împăcare cu comunitatea. Mărturisirea este totdeauna necesară, dar mai ales în cazul păcatelor grave și după o lungă separare nejustificată de comunitatea liturgică. Mărturisirea individuală și deplină a păcatelor grave (Biserica nu admite mărturisirea colectivă și dezlegarea sacramentală generală decât în situații excepționale) este urmată de rugăciunea de dezlegare sau de iertare a păcatelor care este formulată de preot în numele lui Hristos, singurul care are puterea de a lega și dezlega (Marcu 2, 7, 10; Ioan 20, 21—23), dar și în numele comunității. «Domnul și Dumnezeul nostru Iisus Hristos, cu harul și cu iubirea Sa de oameni să-ți ierte ție fiule (fiică) toate păcatele tale». Noul Testament dă un mare exemplu: unul din condamnații răstigniți împreună cu Hristos a zis: «*Pomenește-mă, Doamne, când vei veni în împărăția Ta*». Iisus i-a răspuns: «*Adevărat grăiesc ție, astăzi vei fi cu Mine în rai*» (Luca 23, 42—43).

— Prin dezlegarea sacramentală se iartă pedeapsa cuvenită păcatelor mărturisite, pentru care există «*pocăință de faptele moarte*» (Evr. 6, 1). De aceea, canonul de pocăință (*epitimia*) nu e o compensație pentru păcate, o satisfacție legalizată. Singura formă de penitență cunoscută în tradiție este reținerea pentru un timp de la Cuminecătură. Excluderea de la Împărtășanie nu înseamnă însă separare de Biserică. Penitentul primește anafora (*antidoron*) în locul Euharistiei (Sf. Ioan Postitorul, can. 33). Mai mult, celui ce se pocăiește i se aplică totdeauna metoda economiei, a creditului pastoral, nu cea a acriviei, a verdictului aspru (Sinodul trulan, can. 102). Spovedania are un caracter terapeutic: «*Iată, te-ai făcut sănătos; de acum să nu mai păcătuiești*» (Ioan 5, 14).

Taina Euharistiei (Instituirea: Luca 22, 19—22; I Cor. 11, 23—27), a Împărtășaniei cu Sfintele Taine, sau a Cuminecăturii, ocupă un loc central în viața Bisericii și se deosebește de celelalte taine, ierurgii și slujbe cultice, prin aceea că aici nu este vorba de împărtășirea tainică a harului ci de cuminecarea cu trupul și sângele lui Hristos, «cărbunele aprins» care arde păcatele, pâinea cerească ce se dă spre iertarea păcatelor, spre comuniunea cu Duhul Sfânt, spre viața de veci: «Mâncare și băutură ai dat oamenilor spre desfătare... iar nouă ne-ai dăruit, prin

Fiul Tău, mâncare și băutură duhovnicească și viață veșnică» (*Didahia*, X, 2). Nicolae Cabasila descrie caracterul unic al Împărtășaniei astfel :

«Fără îndoială că Hristos se află în toate tainele, El care este și ungerea și botezul și hrana noastră, ba este de față și în cei ce iau parte la săvârșirea Sfințelor Taine împărțindu-le din darurile Sale, dar în fiecare din Taine El este de față în alt chip. Pe cei botezați îi curățește de întinăciunea păcatului și întipărește în ei din nou chipul Său. În cei miruiți face mai lucrătoare puterile Duhului, a căror comoară s-a făcut trupul Său prin ungere. Când duce însă pe credincios la Sfânta Masă și-i dă să mănânce din însuși Trupul Lui, Mântuitorul schimbă întru totul lăuntru primitorului, împrumutându-i însăși personalitatea Sa, iar noroiul care primește vrednicie de împărat nu mai este noroi, ci se preface în însuși trupul Împăratului : ceva mai fericit decât această soartă nici nu s-ar putea închipui. De aceea, Sfânta Împărtășanie este taina cea mai mare, pentru că mai încolo de ea nu se mai poate merge, nici nu se mai poate adăuga ceva. Căci, de regulă, după o treaptă vine a doua, după aceasta a treia și apoi tot așa până la cea din urmă. După Sfânta Împărtășanie însă nu mai este loc unde să pășești, de aceea trebuie să te oprești aici și să te gândești cum să faci, ca să poți păstra până la sfârșit comoara pe care ai dobândit-o» (*Viața în Hristos*, IV).

Aducerea și sfințirea darurilor euharistice au un caracter de jertfă, fără ca liturghia euharistică să fie o repetare a jertfei unice de pe cruce a lui Iisus Hristos. El este «jertfa cea vie și nejertfită», Care «o dată pe Sine ca jertfă Părintelui Său ca jertfă aducându-se, pururea se junghie». Între cele două venituri ale lui Hristos-Domnul, comunitatea locală aduce, prin episcopul sau preotul ei, această «jertfă duhovnicească și fără de sânge» spre pomenirea paștelui, morții și învierii lui Hristos (Luca 22, 19) și spre vestirea împărăției lui Dumnezeu : «*Ori de câte ori mâncați din pâinea aceasta și beți din potirul acesta, vestiți moartea Domnului până va veni El*» (I Cor. 11, 25).

În legătură cu caracterul de jertfă al Liturghiei euharistice, se mai pot adăuga următoarele : Iisus Hristos spune că pâinea este Trupul Său, iar ceea ce este în potir, Sângele Său (Matei 26, 26—28). Euharistia este astfel singura Taină în care darurile oferite — materia — se prefac în mod real în ceea ce ele semnifică. La botez, apa nu devine Duh Sfânt, deși este purtătoare de putere sfințitoare a harului. «Euharistia, zice sfântul Ignatie, este Trupul Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Trupul care a suferit pentru păcatele noastre și pe care Tatăl, în bunătatea Sa, L-a înviat» (*Către Smirneni*, VII, 1). Pentru a exprima caracterul unic al Jertfei lui Hristos, numai o singură liturghie se celebrează într-o zi liturgică, la același altar, de către aceeași parohie, într-un anumit loc.

Cuminecarea sau mâncarea Trupului euharistic nu înseamnă consumarea fizică a Trupului lui Iisus. Trupul se gustă în mod real, sub forma pâinii și vinului. Apoi, Trupul și Sângele aparțin Fiului întrupat, răstignit, înviat, înălțat și încoronat ca Domn și nu Tatălui sau Sfân-

tului Duh. Desigur, darurile devin «euharistie» (= mulțumire) prin lucrarea comună a Sfintei Treimi. Și, deoarece Fiul este unit cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, credincioșii pot spune după împărtășire: «Am primit Duhul cel ceresc». În taina Cuminecăturii, Hristos se dă întreg fiecăruia, neîmpărțindu-Se și nemicșorându-Se în cei ce se fac părtași de El.

Instituită de Însuși, Iisus în Joia Patimilor Sale, în timpul ultimei cine cu apostolii, Euharistia este săvârșită acum duminica, «Zi în care Dumnezeu, schimbând întunericul și materia, a creat lumea, iar Iisus Hristos, Mântuitorul nostru, în aceeași zi a înviat din morți» (Iustin, *Apologia I*, cap. LXVII). Încă de la începutul Bisericii în Ierusalim, creștinii, părăsind calendarul cultic urmat de sinagogă și Templu, n-au mai ținut zi de odihnă și jertfă sâmbăta, ci s-au adunat pentru a celebra «Mulțumirea» (Euharistia) în prima zi a săptămânii, duminica, ca o retrăire săptămânală a Paștelui.

Potrivit regulii apostolice transmise de Iustin Martirul, nu poate participa la Euharistie decât numai «cel ce crede că cele propovăduite de noi sunt adevărate și care a trecut prin baia iertării păcatelor și a renașterii, trăind mai departe așa cum ne-a transmis Hristos» (*Apologia întâia*, LXVI). Biserica Ortodoxă nu acceptă la Cuminecătură creștini care aparțin unei Biserici ce nu mărturisește aceeași învățătură de credință, mai ales în privința Euharistiei și Preoției.

Taina Preoției sau a *Hirotoniei* (Instituire: II Tim. 1, 6; I Tim. 3, 1; Tit 1, 5) este taina introducerii în succesiunea apostolică a slujitorilor bisericesti, consacrați acelor slujiri pe care Apostolii le-au recunoscut ca fiind după porunca lui Hristos și fără de care identitatea și unitatea Bisericii văzute nu pot fi garantate. Hirotonia nu conferă harisma și demnitatea Apostolilor, unice și netransmisibile. Ca membri ai grupului «celor doisprezece», Apostolii — simbolul poporului lui Dumnezeu — au un rol unic, netransferabil, de aceea, în această poziție, ei nu au succesori. Primind de la Hristos autoritatea să lucreze în numele Lui (Luca 10, 16), și să transmită mai departe ceea ce au primit, apostolii au instituit slujiri care au un caracter și o funcție apostolică. Aceste slujiri au forme diverse, dar ele au fost introduse sub supravegherea Apostolilor și prin punerea mâinilor lor, ritual prin care se dă autoritatea slujitorilor (cf. Fapte 13, 3; 20, 28).

În ritualul Hirotoniei, cele două elemente sunt inseparabile: punerea mâinilor episcopului cu rugăciunea de invocare a Duhului Sfânt, Care împarte un har special pentru o misiune specifică în Biserică și trimiterea de a sluji în numele lui Hristos după voia Sa. Slujitorii bisericesti (episcopi, preoți și diaconi) nu lucrează în locul lui Hristos, ca și când Acesta ar fi absent. Ei nu sunt propriu-zis vicari, reprezentanți sau înlocuitori. Ei au darul de a manifesta văzut, de a da garanție obiectivă despre prezența continuă și activă a lui Hristos cu poporul Său. Tocmai de aceea, numai episcopii și preoții hirotoniți în continuitate cu Apostolii pot sluji cu puterea Duhului Sfânt, spre predicarea

Evangeliei, spre iertarea păcatelor, spre celebrarea tainelor. Numai ei sunt trimiși prin actul hirotoniei să dea un semn eficient de lucrarea lui Hristos în mijlocul poporului.

De altfel, în actul hirotoniei, pe care episcopul o săvârșește în virtutea succesiunii apostolice: «Darul pe care l-ai vărsat peste Sfinții Apostoli ai binevoit să se întindă până la noi», Hristos este Cel ce pune mâna. La hirotonia preotului, episcopul se roagă: «Tu Înсуși Stăpâne al tuturor, pe acesta pe care ai binevoit să pui mâinile prin mine, binevoiește să primească acest mare har al Duhului Sfânt... ca să aibă viață vrednică de această mare cinste de preot, dăruită lui prin providența Ta atotputernică» (*Hirotonia preotului*, Arhieraticon, p. 80).

În orice act sacramental, arhierueul bisericesc este slujitorul Marelui arhierueu ceresc: «Căci nu prin punerea mâinilor mele peste el, ci prin trimiterea îndurărilor Tale celor multe se dă celor vrednici ai Tăi harul» (*Hirotonia diaconului*, Molitfelnic, p. 76).

Faptele Apostolilor (Cap. 6; 20, 28; 11, 29—30; 14, 23; 15, 2, 4, 23; 21, 8), ca și epistolele pauline (I Tim. 3, 1—13; 5, 17) atestă existența distinctă și complementară a celor trei slujiri sacerdotale, instituite prin hirotonie. În secolul următor, Sfântul Ignatie al Antiohiei, el însuși episcop, va explica pe larg locul și simbolismul episcopului, preotului și diaconului (*Către Filad.*, 4; *Către Magn.*, 6, 1; 3, 1—2; *Către Tral.*, 3, 1). Ca succesori ai Apostolilor, episcopii au o răspundere și o misiune apostolică. Episcopul este conducătorul unei Biserici locale, în calitate de membru al colegiului episcopal, colegiu care reprezintă grupul celor «Doisprezece». Episcopul reprezintă Biserica universală și de aceea are autoritate în Biserica locală. E singurul care conferă taina în cele trei trepte sau slujiri. Prezbiterii (preoții) exercită funcțiile sacerdotale în unitate deplină cu episcopii. Împreună formează preoțimea sau cinul preoțesc care are răspundere de Biserica locală. Preotul primește de la episcop răspunderea pastorală pentru o parohie. Diaconii se află în serviciul episcopului. Deși n-au preoția necesară săvârșirii Tainelor, ei au diverse funcții în Biserică: predicarea Evangheliei, diaconie.

Preoția conferită prin Hirotonie se exercită în mai multe direcții:

— *Predicarea Evangheliei* (Efes. 3, 6—9) sau «slujirea cuvântului» (Fapte 6, 4), și nu numai simpla citire și interpretare a Sfintei Scripturi (Rom. 10, 14—15), care erau obligatorii și pentru sinagogă (Rom. 15, 4). Predicarea Evangheliei înseamnă, pe lângă vestirea istorică a lui Iisus Hristos și învățătura Lui — și propovăduirea într-o perspectivă eshatologică (Matei 24, 31). Desigur că slujirea kerigmatică și misionară nu era privilegiul exclusiv al celor hirotoniți. *Didahia* menționează profeți și didascali itineranți.

— *Săvârșirea Sfintelor Taine* și în primul rând a Euharistiei (I Cor. 14, 16—17; I Tim. 2, 1). Prezbiterii nu sunt altceva decât «iconomi ai harului» (I Petru 4, 10). Adevărata Euharistie este cea celebrată de

«episcop» sau de cel căruia episcopul i-a îngăduit (*Către Smirneni*, 8, 1).

— *Slujirea pastorală* (I Cor. 12, 18) care nu înseamnă doar a conduce și a oficia, ci mai ales a păstori, adică a apăra, a oferi o hrană, a întreține prin jertfă. Iisus Hristos Se numește pe Sine «Păstorul cel bun», întrucât își pune viața pentru oile Sale (Ioan 10, 11). Prin porunca «Paște oile Mele» (Ioan 21, 16—18), Petru și ceilalți apostoli, ca și urmașii lor, sunt chemați să actualizeze pentru fiecare generație, loc și timp, actul în care Hristos însuși pe Sine S-a dat pentru viața lumii.

Nunta (Instituire : Efes. 5, 25, 32) este cea dintâi dintre tainele creștine amintite de Noul Testament (Ioan 2, 1—11 ; Matei 19, 4—6). De fapt, căsătoria (alianța matrimonială) există și în Vechiul Testament, dar Iisus îi dă o semnificație unică, sacră, eternă. Nunta este taina în care se binecuvintează unirea omului cu femeia, cu trup și suflet, într-un mod unic. Unii exegeți biblici cred că textul : «*Acolo unde sunt doi sau trei uniți în numele Meu*» (Matei 18, 20) se referă la unirea dintre bărbat și femeie.

Ritualul de consacrare a cuplului om-femeie cuprinde :

— Liberul consimțământ, sau legătura naturală bazată pe iubire, a celor ce se căsătoresc, membri botezați ai Bisericii. Acest contract matrimonial este indispensabil nunții, dar nu aceasta o face o instituție divină.

— Caracterul sacramental propriu nunții îl dă binecuvântarea unirii (măinilor) împreună cu ritualul încoronării săvârșite de preot, în numele lui Hristos și după modelul unirii lui Hristos cu Biserica, *Mireasa Sa* (Efes. 5, 25—32), prin care se dăruiește un har special mirilor. Momentul principal al tainelor este rugăciunea de unire a soților : «*Și acum, întinde mâna Ta din sfântul Tău locaș și unește Tu însuși pe robul Tău (N) și roaba Ta (N), pentru că de Tine se însoțește bărbatul cu femeia. Unește-i pe ei într-un singur trup, încununează-i cu dragoste, dăruiește-le lor roadă pântecelui, ca să dobândească mulțime de copii*». Cu mâinile împreunate, soții primesc cununile pe cap ca semn al alianței lor, cu binecuvântarea : «*Se cunună robul lui Dumnezeu...*». Preotul conduce pe cei cununați împreună cu nașii lor într-o ocolire, ca la botez.

— Ca orice taină, nunta trebuie să se officieze în legătură cu Liturghia. Prin iconomie, este permis să se facă separat de Liturghie, iar împărtășania să fie înlocuită cu pâine și vin, binecuvântate.

Scopul căsătoriei este o unire completă între soți, care să asigure sfințirea reciprocă (I Cor. 7, 14), integritatea familiei prin fidelitate comună, nașterea pruncilor, ordinea morală a societății și a creației. Semn al fidelității și alianței cu Hristos, căsătoria este unică. Este o legătură conjugală indisolubilă (Matei 19, 9), o monogamie perpetuă. Iisus Hristos a interzis divorțul (Matei 5, 13), deoarece împinge la adulter, iar apostolul Pavel vorbește despre cinstea căsătoriei (Evr. 13, 4).

Adulterul este păcat deoarece uzurpă fidelitatea unui soț. De asemenea divorțul este în contradicție cu indisolubilitatea căsătoriei. Biserica nu permite recăsătorirea. Totuși, ea a admis divorțul ca o concesie. Tot prin iconomie, Biserica poate să accepte, prin pocăință și mărturisirea păcatelor a doua și a treia căsătorie, dar niciodată a patra. Recăsătorirea are totdeauna un caracter penitențial (după Sfântul Vasile cel Mare, canonul 5, cei recăsătoriți nu sunt excluși de la Cuminecătură, dar trebuie să se abțină, în semn de pocăință, doi ani). Biserica recomandă văduvelor să rămână necăsătorite, căci moartea nu rupe unirea dintre soți.

Atât celibatul, adică reținerea de la relații sexuale proprii soților, cât și căsătoria sunt legitime din punct de vedere natural și moral. Celibatul, ca și castitatea conjugală, este o recomandare, nu o poruncă (I Cor. 7, 5—8). Căsătoria nu trebuie să fie redusă la simpla satisfacere a instinctelor sexuale, nici ca remediu împotriva concupiscentei, care ar fi rea în sine. De asemenea, căsătoria n-a fost niciodată justificată exclusiv prin procreație, naștere de prunci. Căsătoria implică nașterea de copii (I Tim. 2, 15), dar ea este mai mult decât aceasta (I Cor. 7, 4—5), adică oferirea reciprocă a trupului: «*Să nu vă lipsiți unul de altul*». Sexualitatea lipsită de procreație, mai ales în caz de sterilitate, nu se cade să fie condamnată fără a considera motivele naturale și morale.

Refuzul căsătoriei pentru motive de confort, lux, libertate, frică de răspundere, ura față de copii, nu intră în disciplina creștină. Relațiile sexuale cauzale, cu diferite persoane, homosexualitatea, avortul, masturbarea, libertatea erotică în general, toate acestea sunt subiecte delicate care nu trebuie să fie judecate legalist, fără examinarea conștiinței persoanelor în cauză, sub îndrumare spirituală și pastorală serioasă.

Cununia se administrează celor botezați în aceeași Biserică, ortodoxă. Căsătoriile mixte, cu neortodocșii, care se fac fără presiuni din partea altei Biserici, pot să fie binecuvântate, cu condiția ca soțul ortodox să continue să rămână fiu al Bisericii sale și să lucreze pentru unitatea Bisericilor. În asemenea situații, preotul trebuie să consulte episcopul său: «Trebuie ca cei ce se însoară și cele care se mărită să facă unirea cu aprobarea episcopului, ca să fie căsătoria lor după Domnul, și nu după poftă. Toate să se facă spre cinstea lui Dumnezeu» (Ignatie Teoforul, *Către Policarp*, V, 2).

Maslu este taina în care cel bolnav fizic, prin ungerea cu untdelemn sfințit și invocarea harului Sfântului Duh de către preoți, recapătă sănătatea și integritatea firii sale o dată cu tămăduirea trupului și iertarea păcatelor. O referință directă despre această Taină se găsește în Epistola Sfântului Iacov (5, 14—15): «*Este cineva bolnav între voi? Să cheme preoții Bisericii și să se roage pentru el, ungându-l cu untdelemn, în numele Domnului. Și rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav și Domnul îl va ridica, și de va fi făcut păcate se vor ierta lui*». Una din

slujirile mesianice ale lui Hristos este cea taumaturgică, așa cum reiese de altfel din cele șapte pericope evanghelice care se citesc la Taina maslului (Ioan 5, 25—37 ; 19, 1—10 ; Matei 10, 1, 5—8 ; 7, 14—23 ; 25, 1—13 ; 15, 21—28 ; 9, 9—13). Preoții Bisericii, prin puterea Duhului Sfânt, continuă în Biserică slujirea pe care Însuși Iisus a încredințat-o apostolilor Săi : «*Și mergând, ei (cei doisprezece) propovăduiau pocăința. Și scoteau mulți demoni și ungeau cu untdelemn pe mulți bolnavi și-i vindecau*» (Marcu 6, 12—13). Taina tămăduirii prin *rugăciune și ungere* nu trebuie confundată cu harisma vindecărilor (I Cor. 12, 28). Tămăduirea trupului — însoțită de iertarea păcatelor — este unul din semnele anticipate ale Împărăției lui Dumnezeu : «*Puterea Domnului se arată în tămăduiri*» (Luca 5, 17).

Maslul cuprinde câteva elemente principale :

Pocăința, deoarece *iertarea păcatelor stă la originea tămăduirii bolii*. Păcatul și suferința merg împreună, așa cum sufletul și trupul sunt inseparabile în firea umană : «*Ce este mai ușor ; a zice iertate sunt păcatele tale, sau a zice : scoală și umblă ? Iar ca să știți că Fiul Omului are pe pământ puterea să ierte păcatele, a zis paralticului : Ție îți zic : Scoală-te, ia patul tău și mergi la casa ta*» (Luca 5, 23—24).

Citirea celor șapte pericope biblice, din Apostol și Evanghelii, care înseamnă că actul tămăduitor nu este intervenție medicală sau o vindecare miraculoasă, ci un act de compasiune a lui Hristos, «*doctorul sufletelor și trupurilor, Cel ce poartă fără durere neputințele noastre, cu a Cărui rană toți ne-am vindecat. Căci precum este slava Ta, așa este și mila Ta*», de aceea El a poruncit să iertăm de șaptezeci de ori câte șapte celor care cad în păcate.

Șapte rugăciuni pentru binecuvântarea untdelemnului, însoțite de tot atâtea ungeri ale bolnavului de către preoți (șapte sau măcar doi), spre sănătate și izbăvire de toate bolile ; untdelemnul este simbolul milei dumnezeiești (Luca 10, 33—34), al bucuriei și al sfințeniei : «*Căci n-ai binevoit a ne curăți prin sânge, ci ai dat în untdelemnul sfințit chipul Crucii*». «*Șapte rugăciuni, ungeri și preoți*» și cât mai mulți credincioși, înseamnă plenitudinea Bisericii, care, întocmai ca un organism, resimte suferința, infirmitatea și neputința unui mădular : «*Dacă un mădular suferă, toate măduarele suferă împreună*» (I Cor. 12, 26).

Taina maslului se dă oricărui bolnav în vederea vindecării în orice caz de suferință, la orice vârstă. Ea nu este o pregătire pentru moarte («*extrema unctio*») și nici nu se practică o singură dată în ultimele clipe ale vieții («*in articulo mortis*»), fără speranța însănătoșirii, cum se practică în Biserica romano-catolică. Desigur, preoții se roagă «*să se facă voia Lui*», căci «*nimeni nu este fără de păcat pe pământ*».

APOSTOLATUL CELOR DOISPREZECE ȘI RELAȚIA SA CU CEL PAULIN POTRIVIT FAPTELOR APOSTOLILOR

Drd. CONSTANTIN PREDA

În tradiția Bisericii este consolidată asocierea titlului de «apostoli» grupului primilor ucenici care s-au adunat în jurul lui Iisus și care sunt menționați în cele patru Evangheliile canonice.

Tradițional este și numărul «doisprezece» al acestor ucenici care sunt atestați cu numele în cele patru liste transmise de Evangheliile Sinoptice și Faptele Apostolilor (Matei 10, 2—4; Marcu 3, 16—18; Luca 6, 13—16; Fapte 1, 13). Evanghelia a patra cunoaște și ea grupul celor «doisprezece» însă nu-i numește «apostoli» și nu oferă o listă completă cu numele lor. O solidă confirmare a istoricității acestei tradiții cu privire la grupul celor «doisprezece» o avem din mărturia paulină care poate fi datată în începuturile anilor 50 (I Cor. 15, 5). Pavel cunoaște numele unora dintre acești apostoli care au trăit în jurul Mântuitorului Hristos în timpul activității pământești și pe care el îi consideră martori autentici ai Învierii lui Iisus: Petru sau Chefa, Ioan și Iacov. Însă, în acest text Pavel nu le atribuie titlul de «apostoli», pentru că și-l atribuie sieși și tuturor celorlalți trimiși sau misionari ai Bisericilor. Această desemnare în schimb este rezervată aproape în mod exclusiv grupului celor «doisprezece» de Sfântul Luca în Faptele Apostolilor. În măsura în care au urmat lui Iisus în timpul activității Sale pământești și sunt martori ai Învierii Sale ei sunt temelia și garanția autenticității și continuității tradiției creștine dintru-nceput.

În trecut diferiți teologi, precum F. Schleiermacher și F. C. Baur, au afirmat că Iisus nu a ales pe cei doisprezece ca să-i facă apostoli, iar conceptul de doisprezece este derivat de către Biserică pe motivul că ea este Noul Israel și astfel s-a modelat pe schema celor 12 fii ai lui Iacov și a celor 12 triburi ale vechiului Israel. În timpuri mai apropiate de noi, W. Schmithals a susținut teza potrivit căreia cei doisprezece nu au nici o legătură cu Iisus iar prezentarea lor ca fiind aleși de Iisus este o explicație avansată de Biserică pentru a justifica raportul ei cu Iisus; ei fiind în schimb considerați de ea ca interpreți oficiali și garanți ai faptelor și învățăturilor Lui, adică ai tradiției despre Iisus.

Pentru a putea ilustra însă originea și originalitatea apostolatului creștin trebuie mai întâi să facem câteva precizări terminologice.

1. Precizări terminologice cu privire la «Cei doisprezece Apostoli» ca ucenici ai lui Iisus

Termenul folosit pentru a desemna ucenicia Mântuitorului în Noul Testament grec este «mathêtês» care înseamnă «cel care învață» și derivă de la verbul «mauthâno», a învăța, corespondentul latin este «discipulus» raportat la verbul «discere» a învăța. Este folosit de altfel și termenul «didaskolos», «cel care predă» (Învățătorul). Cei doi termeni

exprimă un aspect fundamental al raportului dintre Iisus și urmașii Săi. Acest raport nu se bazează numai pe transmiterea unor cunoștințe sau informații teoretice, așa cum era în tradiția rabinică, în care ucenicul învăța Tora cu ajutorul Rabinului ci se fundamentează pe o legătură, personală la nivelul vital și existențial¹. Cel care-i urmează lui Iisus până la capăt este cel care împărtășește același destin cu El.

Termenul «mathêtês»² apare în Noul Testament numai în Evangheliile sinoptice și în Faptele Apostolilor.

În Faptele Apostolilor termenul desemnează și pe membrii comunităților creștine formate după Învierea Mântuitorului. Astfel, *Faptele Apostolilor* folosește pentru creștinii care trăiau în Ierusalim, Damasc sau Antiohia termenul «mathêtês». Sfântul Luca este unicul scriitor al Noului Testament care folosește forma feminină «mathêtria» când se referă la Tavita din Iope pe care Petru a înviat-o din morți (Fapte 9, 36).

Un fapt surprinzător îl constituie apariția termenului în traducerea greacă a Vechiului Testament (LXX) unde apare numai de 3 ori (Ier. 13, 21; 20, 11; 46, 9). În mod evident, existau oameni care urmau profeților în timpurile vechitestamentare. Ei se numeau «*fiii profeților*» (I Regi 20, 35; II Regi 2, 3, 5, 7, 15; 4, 1, 38; 5, 22; 6, 1; 9, 1), însă este vorba mai degrabă de o asociație sau de un ordin profetic.

Termenul ebraic corespunzător din punct de vedere etimologic lui mathêtês este «talmîd» (de la «lamad» = a învăța); el este folosit corect în literatura rabinică de după anul 200 d.Hr. În textul masoretic e folosit o singură dată în I Cronici 25, 8, și se referă la ucenicii măestrilor cântăreți la Templu, având deci un sens mai mult profesional decât religios. Numai despre Elisei se spune în cartea Regilor (I Regi 10, 20), că era dispus să-i urmeze (ebr. halak ahare = a merge în urma cuiva) lui Ilie în misiunea lui, atât fizic cât și moral, verb tradus de LXX prin expresia *akoluthain opiso*, cu sensul pe care îl întâlnim frecvent în Evanghelii (Matei 4, 20; 8, 10; 8, 19, 22, etc.). Spre deosebire de Evangheliile unde verbul exprimă relația afectivă și personală dintre Iisus și ucenici, în Septuaginta păstrează mai mult un sens natural sau fizic de simplu însoțitor. Trebuie remarcat faptul că sensul religios al urmării sau al uceniciei este absent din scrierile Vechiului Testament.

J. Fitzmyer — cunoscut specialist în studii qumranice — relevă faptul că termenul «talmîd» nu apare niciodată în literatura qumranică.

1. Klemens Stock, *Il discepolo di Gesù nei vangeli sinottici*, în «Dizionario di Spiritualità Biblico-Patristica», vol. 4, Borla, Roma, 1993, p. 88.

G. Kittel, *akolouthêō*, în «Grande Lessico del Nuovo Testamento» (GLNT), vol. I, col. 567—582, Paideia, Brescia, 1965.

K. H. Rengstorf, *mathêtês*, în «GLNT», vol. VI, col. 1121—1236, Paideia, Brescia, 1970.

W. Bauder, *mathêtês* («discepolo»), în «Dizionario dei Concetti Biblici del Nuovo Testamento» la cură di L. Coenen — E. Beyreuther — H. Bietenhard, Edizioni Dehoniane-Bologna, 1991, p. 1706—1715.

2. Termenul «mathêtês» apare de 73 de ori în Matei, 46 ori în Marcu, 37 în Luca, 78 în Ioan și 28 Fapte. Verbul «mathêtênein» — a fi, a deveni ucenic, apare de 3 ori în Matei și o dată în Fapte, însă nu apare în nici o altă scriere a Noului Testament. De altfel, este un termen necunoscut în greaca precreștină, extra-biblică.

În acest caz, faptul este surprinzător, deoarece unii dintre acești evrei palestinieni, identificați cu esenienii, erau contemporani cu primii creștini și trăiau o viață retrasă, ascetică, comunitară, în care candidații care aspirau să intre în comunitatea lor trebuiau să învețe un stil determinat de comportament înainte de a fi acceptați ca membri deplin ai comunității³.

În unele texte de la Qumran apare de câteva ori expresia vechi testamentară «halak 'ahare» însă niciodată nu este aplicată membrilor comunității care urmează Maestrului Dreptății⁴.

Același Fitzmyer⁵ precizează că în lumea greacă termenul «mathētēs» era foarte mult folosit, cel puțin din secolul V î.H. și se referă la cei care urmau vestiților învățați greci, sofiștilor, filosofilor stoici, lui Pitagora, Epicur, etc. Deși Socrate a refuzat să fie numit didaskalos, «învățător», iar ucenicilor săi le-a interzis a se numi «mathetai», totuși alți învățați filosofi au încurajat acest raport dintre maestru și ucenic. Aristotel și Xenofon erau condiționați de această concepție negativă socratico-platonică în ceea ce privește un astfel de raport, însă el exista de fapt în alte școli filosofice. Despre Protagora din Abdera, unul dintre primii sofiști, se spune că primea ucenici «în schimbul unei plăți» care în realitate consta în sume de bani foarte ridicate. Dezvoltându-se foarte mult în interiorul școlilor filosofice din lumea elenistică, raportul dintre învățător și ucenici s-a dezvoltat nu numai în sensul imitării învățătorului ci și în sensul venerării lui, se pare cu accente aproape religioase.

De altfel, raportul învățător-ucenic există și în unele religii de mistere din lumea greco-romană⁶. În astfel de mișcări inițiatul avea nevoie de un învățător care să-l introducă în tainele zeului și ale cultului adus lui, în scopul de a deveni membru al grupului adunat în jurul aceluși zeu. În cadrul acestui raport inițiat ucenicul era numit *mystes* sau *myuménos*, «inițiat», iar învățătorul *mystagógos*.

În lumea elenistică acest raport ucenic-învățător avea drept scop continuarea și răspândirea învățaturii unui maestru-învățător.

Dacă avem în vedere faptul că termenul *mathētēs* este folosit din abundență numai în Evangheliile și Faptele Apostolilor și că acestea au fost scrise în afara granițelor Palestinei putem trage concluzia că într-o oarecare măsură a existat o influență elenistică în modul în care evangheliștii descriu raportul dintre Iisus și ucenicii săi, însă există trăsături care disting categoric raportul dintre Iisus și ucenicii Săi de cel dintre urmașii filosofilor sau urmașii rabinilor.

Discipolii filosofilor greci sau ai rabinilor căutau prin raporturile personale cu învățătorii lor să-și însușească și ei învățătura lor pentru ca la rândul lor să devină învățători sau rabini.

3. Joseph A. Fitzmyer, *Luca Teologo*, Aspetti del suo insegnamento, Editrice Queriniana, Brescia. 1991, p. 97.

4. *Ibidem*, p. 98.

5. *Ibidem*, p. 99.

6. vezi, R. Reitzenstein, *Hellenistic Mystery-Religions. Their Basic Ideas and Significance* (Pittsburgh Theological Monograph Series 15), Pickwick, Pittsburgh, 1978, p. 237—267).

Chemarea pe care Mântuitorul o adresează ucenicilor de a-i urma nu este o invitație de a fi introduși într-o doctrină, ci a fi ucenic al lui Hristos înseamnă a-ți dărui întreaga viață, a-ți lua crucea (Matei 10, 38), a împlini voința lui Dumnezeu în deplină comuniune cu Iisus (Matei 12, 46—50; cf. Marcu 3, 31—35). Urmarea lui Hristos înseamnă participare la destinul Lui de suferință, acceptarea și suportarea persecuțiilor lumii acesteia cu speranța de a fi recunoscut de Iisus când va veni întru slava Tatălui. Urmarea lui Hristos înseamnă diakonie, slujire plină de iubire pentru alții în «comuniune de viață» cu Tatăl și cu Fiul în Duhul Sfânt.

Pentru astfel de motive putem spune cu Fitzmyer că raportul dintre Iisus și ucenici descris de Evanghelie și Faptele Apostolilor ca și discipolatul creștin în ansamblu este un fenomen tipic creștin⁷.

Un ultim termen la care vrem să ne referim este cel de «apóstolos», un termen rar și de puțină importanță în lumea greacă și ebraico-biblică.

Substantivul «apóstolos» se găsește numai în I Regi 14, 6 (LXX) și traduce ebr. shaluakh (participiu pasiv de la shalakh) pentru a indica nu un trimis ci investirea și autorizarea profetului Ahia de a vesti soției lui Ieroboam căderea dinastiei. Verbul ebraic shalakh (a trimite) descrie de obicei misiunea profetilor lui Israel care vorbeau poporului în numele lui Dumnezeu (Exod 3, 10; Jud. 6, 8, 14; Is. 6, 8; Ier. 1, 7; Iez. 2, 3). Corespondentul aramaic al lui shaluakh este shaliahi, pl. seluhin. S-a demonstrat de către exegeți ca puțin fondată ipoteza potrivit căreia apostolii creștini ar fi avut o funcție asemenea seluhinilor rabinici din timpul Mântuitorului. Ei îndeplineau o funcție juridică bine definită (o logodnă, un divorț). Nu aveau îndatoriri misionare de a răspândi credința ebraică în sensul de trimiși oficiali.

Termenul «apóstolos» a primit un sens original și tehnic numai în interiorul creștinismului primar și anume acela de a fi fost ucenic al Mântuitorului în timpul activității pământești și de a fi trăit experiența de martor al Învierii împreună cu grupul celor doisprezece.

2. Alegerea și instituirea celor doisprezece Apostoli în opera lucanică (Evanghelie — Fapte)

Încercarea de a clarifica rolul grupului celor Doisprezece în Faptele Apostolilor înseamnă a atinge un punct nevralgic al teologiei lucane. Fără îndoială, Sfântul Luca prezintă mărturia celor Doisprezece Apostoli ca pe un element esențial al acelei «temeinice cateheze ecleziale» (Luca 1, 4) în slujba căreia se pune.

În viziunea teologiei lucane natura și funcțiunea grupului celor doisprezece poate fi în mod adecvat clarificată numai dacă este plasată în interiorul unei întregi constelații de termeni semnificativi: doisprezece, apostoli — martori.

7. vezi J. A. Fitzmyer, *op. cit.*, p. 98 și 100.

În perspectiva lucană este tipică identificarea grupului celor doisprezece cu Apostolii⁸. O astfel de identificare apare deja clară în momentul în care acest grup este constituit: «...Și când s-a făcut ziua i-a chemat pe ucenicii Săi și a ales dintre ei doisprezece, pe care i-a numit apostoli» (Luca 6, 13). Intenția Sfântului Luca în această adnotare tipică lui, nu este atât aceea de a ne transmite o indicație asupra momentului în care cei doisprezece primesc numele de Apostoli, ci mai degrabă aceea de a stabili pentru cititorii săi o identitate între cei doisprezece ucenici aleși de Iisus la începutul slujirii Sale și Apostolii pe care Biserica îi consideră garanții proprii credințe⁹. Prin urmare, Sfântul Luca va rămâne în mod fundamental credincios acestei delimitări a termenului de Apostol numai la cei doisprezece. Excepție face *Faptele Apostolilor* 14, 14, unde sunt numiți «apostoli» misionarii antiohieni Pavel și Barnaba, după această menționare nu schimbă cu nimic concepția lucană despre apostolatul celor doisprezece ci mai curând atestă o concepție mai largă despre apostolat care include și «trimișii» unei comunități¹⁰.

Sfântul Luca creează apoi o semnificativă legătură între cei doisprezece apostoli și conceptul de «martor» (gr. *martys*). Cunoscând chiar folosirea generică (Luca 11, 48) sau juridică (Fapte 6, 13 ; 7, 58) a termenului «martor» el îl folosește în mod tehnic pentru a indica pe cei care dau mărturie despre Hristos prin slujirea Cuvântului. Este posibil ca Sfântul Luca să cunoască un grup mai mare de martori, nu numai cei doisprezece¹¹, însă cu siguranță, Sfântul Luca își concentrează atenția asupra celor Doisprezece ca martori ai lui Hristos «mai înainte aleși» (Fapte 2, 32 ; 3, 15 ; 5, 32 ; cf. apoi 2, 40 ; 4, 33 ; 8, 25). Sfântul Luca folosește o bogată arie semantică în ceea ce privește folosirea termenului «mártys»¹² în mod particular în *Faptele Apostolilor* atunci când se referă la cei doisprezece și la Pavel. Putem spune în concluzie că funcția esențială a celor doisprezece este aceea de a fi «martori» ai lui Hristos, funcție pe care Sfântul Luca o extinde și la Sfântul Pavel. O astfel de extindere îi permite să creeze o corelare importantă între cei doisprezece

8. cf. Rudolf Pesch, *Atti degli Apostoli*, Assisi, 1992, p. 108—109 ; Gerhard Schneider, *Gli Atti degli Apostoli* (Commentario Teologico Del Nuovo Testamento), Parte prima, Paidéia, Brescia, 1985, p. 306.

9. Jacques Dupont, *Le nome d'Apôtres: a t-il été donné aux Douze par Jésus ?* în *idem, Etudes sur les évangiles synoptiques*, II Leuven, 1985, p. 1009—1017.

10. cf. R. Pesch, *op. cit.*, p. 109.

În mod diferit J. Dupont, *L'apostolo come intermediario della salvezza*, în *idem, Nuovi studi sugli Atti degli Apostoli*, Edizioni Paoline, Milano, 1985, p. 106—107, reține că Sfântul Luca se simte liber să lărgească conceptul de «Apostol» atunci când nu mai exista posibilitatea creării unei ambiguități, dat fiind că prima dată el îl rezervă în mod normal celor doisprezece.

G. Schneider, *op. cit.*, I, p. 314—315 consideră ca secundară, din punct de vedere al criticii textuale menționarea titlului de apostoli în Fapte 14, 14 și oferă o interpretare particulară expresiei «a fi cu apostolii» în Fapte 14, 4: «În acest caz credincioșii din Iconiu ascultă de Pavel și Barnaba fiind astfel de pantea celor doisprezece Apostoli», p. 315.

11. cf. Luca 24, 48 ; Fapte 1, 8, 22 ; 10, 39, 41 ș.u., 13, 31. Contextul pare să dea de înțeles că există un număr mai mare de martori.

12. vezi J. Dupont, *L'apostolo come intermediario della salvezza*, în *op. cit.*, p. 110—111 ; G. Schneider, *op. cit.*, p. 306—303.

Apostoli și Pavel, după ce limitase titlul de apostol numai la cei doisprezece.

Dacă funcția esențială a celor doisprezece este aceea de a fi «martori» se pune întrebarea când au fost ei aleși, instituți și abilitați pentru o astfel de funcțiune.

Am amintit deja textul din Luca 6, 13 unde este prezentată alegerea celor doisprezece, identificați ca Apostoli, iar în versetele următoare (14—16) ne este oferită lista cu numele lor. Aceeași descriere este reluată în Fapte 1, 2 unde se spune că Iisus înviat poruncește «Apostolilor pe care i-a ales în Duhul Sfânt» și apoi în v. 13 este repetată lista cu numele lor fără Iuda. În momentul alegerii celor doisprezece însă, potrivit redactării lucane, nu ne este dată nici o informație privitoare la îndatorirea lor încredințată. Prin urmare, în timpul activității publice a Mântuitorului, ei nu desfășoară o activitate particulară, ci o experiență misionară (Luca 9, 1—6) ca intermediari între mulțime și Iisus într-un context sacramentalo-euharistic (Luca 9, 12). Sfântul Luca, deci, pare a fi interesat să demonstreze că cei doisprezece apostoli au fost «cu Iisus» de la începutul slujirii sale¹³.

După întâlnirea cu Iisus înviat Apostolii sunt investiți în slujirea lor post-pascală de a fi martori ai acestui eveniment mântuitor. O astfel de instituție este amintită de Sfântul Luca de două ori (cf. Luca 24, 44—49, Fapte 1, 4—8) și ea culminează în mandatul conferit lor după Înviere.

«Voi sunteți martorii acestora» (Luca 24, 48) și «...și-Mi veți fi Mie martori...» (Fapte 1, 8). Interesantă este modalitatea conferirii unei astfel de slujiri. Domnul înviat le-a permis mai întâi apostolilor să-L identifice (cf. Luca 24, 36—40; Fapte 1, 3) și le-a redeschis calea de a-L urma (Luca 24, 41—43). În mod succesiv le-a deschis mintea ca să înțeleagă Scripturile pentru ca astfel să poată să înțeleagă caracterul mesianic al faptelor Sale mântuitoare. (Luca 24, 44—47). Numai după acest itinerariu de maturizare a credinței lor pascale i-a instituit ca «martori»¹⁴. Semnificativ este și momentul conferirii acestei slujiri. Mântuitorul se apropie să încheie activitatea Sa pământească, misiunea Bisericii este acum deschisă (cf. celor două narațiuni despre Înălțare: Luca 24, 50—53; Fapte 1, 9—11). Prin înălțarea Sa Domnul înviat Se așează «de-a dreapta Tatălui» în ceruri. De acum înainte El rămâne prezent și activ în Biserica Sa prin mijlocirea apostolilor pe care i-a instituit ca «martori» din acest moment¹⁵. Domnul înviat le amintise deja că vor fi «îmbrăcați cu putere de sus» (Luca 24, 49; cf. Fapte 1, 8) în vederea împlinirii mărturiei lor. Pentru că Duhul Sfânt este Cel care le dă putere de a fi capabili să mărturisească. De aceea era nevoie ca grupul

13. Giuseppe Betori, *L'annuncio come testimonianza. I Dodici nel libro degli Atti*, în «Pastor bonus in populo». Figura, ruolo e fusioni del vescovo nella Chiesa (a cura di A. Antiero, O. Caren), Roma, 1990, p. 204—210.

14. cf. Augusto Barbi, *La missione negli Atti degli Apostoli*, în «Ricerche Storico-Bibliche», 2 (1990), p. 128—135.

15. cf. F. Bovon, *L'importance des mediations dans le projet théologique de Luc*, în Idem, *L'ouvrier de Luc, Études d'exégèse et de théologie*, Paris, 1987, p. 190 și 198—199.

celor doisprezece să fie reconstituit cu alegerea lui Matia (Fapte 1, 15—26). Astfel încât, după Pogorârea Duhului Sfânt, Petru poate să afirme: «*noi toți îi suntem martori*» (Fapte 2, 32). Faptul că numai Duhul Sfânt este în măsură să autentifice mărturisirea lor lasă să se înțeleagă că aceasta face parte integrantă din darul profeției și al vestirii care sunt efectul coborârii Duhului Sfânt.

3. Cei doisprezece Apostoli ca martori

Pentru a putea demonstra activitatea de martori a apostolilor prezentată de Sfântul Luca, trebuie mai întâi să vedem care sunt exigențele apostolatului, care este conținutul mărturiei lui și cui se adresează. Este vorba, deci, de a descrie sub toate aspectele chipul celor doisprezece în calitate de martori.

a. **Propovăduirea ca mărturie.** Activitatea fundamentală a Apostolilor potrivit Faptelor Apostolilor pare să fie aceea de slujire a Cuvântului și de stăruință întru rugăciune (Fapte 6, 4). Cu siguranță, slujirea apostolilor atinge și alte îndatoriri, însă rămâne fundamentală diakonia tóu lógou. Cele două dimensiuni fundamentale: propovăduirea și rugăciunea sunt strâns unite (Fapte 2, 42; 6, 4) cu activitatea taumaturgică (Fapte 3, 1—11) și cu exercitarea autorității apostolice în vederea discernerii, judecării și îndreptării roadelor propovăduirii (Fapte 5, 1—11; 15, 1—35).

Slujirea Cuvântului de către apostoli este redată apoi de Luca cu o varietate de termeni care nu par să dobândească un semnificat precis, tehnic¹⁶. Toată această bogăție semantică poate să indice complexitatea faptului de a propovădui care nu este o îndatorire exclusivă a apostolilor ci ea este susținută și de alți slujitori ai Cuvântului. Ceea ce caracterizează însă propovăduirea apostolilor este mărturia directă a Învierii. Analizând cu atenție textul Faptelor Apostolilor se observă că nu există moment în care propovăduirea apostolilor să nu fie însoțită de mărturia lor directă (Fapte 2, 32, 40; 3, 15; 4, 33; 5, 32; 8, 25; 10, 41; 10, 39, 42, etc.). Astfel, mărturia directă a evenimentului învierii și mărturisirea lui constituie pentru apostoli elementul particular al propovăduirii lor din care izvorăște întreaga slujire apostolică¹⁷.

b. **Calități necesare pentru a da mărturie.** Cei doisprezece apostoli pot să dea mărturie numai în măsura în care, potrivit perspectivei lucane, ei posedă anumite calități care să-i pună într-o legătură unică cu evenimentul pe care-l anunță. Înainte de toate ei au o experiență directă a faptelor care-L privesc pe Iisus, deoarece ei L-au însoțit personal. Sfântul Luca vorbește deja în prologul Evangheliei de «*cei care dintru'nceput le-au văzut și au fost slujitori ai Cuvântului*» (Luca 1, 2). Încă și mai clar sunt evidențiate condițiile care trebuie să le îndepli-

16. Astfel Luca folosește: *lalein*, *kataugéllein*, *didáskein*, *keryssein*, *euan-gelizestei*, fără ca acești termeni să descrie în mod clar modalități diferite de slujire a Cuvântului.

17. cf. G. Betori, *op. cit.*, p. 217—222.

nească un apostol când vorbește de completarea grupului celor doisprezece după căderea lui Iuda.

«*Deci trebuie ca din acești bărbați care s-au adunat cu noi în tot timpul în care Domnul Iisus intra și ieșea la noi (eiselthen kai exelthen ef hemas), începând de la botezul lui Ioan până în ziua în care S-a înălțat de la noi — unul din ei să fie martor al învierii Lui*» (Fapte 1, 21—22).

Cel care intra să facă parte din grupul de martori apostolici trebuia să aibă experiența directă a întregii activități a Mântuitorului marcată, în viziunea lucană, de doi termeni externi (intrare-ieșire) de la botez și de la înălțare. În lumina acestei condiții înțelegem atunci, de ce de la începutul slujirii Sale Iisus a ales pe cei doisprezece Apostoli (Luca 6, 13) ca să «*fie cu El*» (Luca 8, 1) și care să trăiască experiența reală și particulară a identificării Sale după înviere (cf. Luca 24, 34, 39—43; Fapte 1, 3; 10, 41; 13, 31). În baza acestei experiențe directe apostolii puteau să afirme :

«*...Noi nu putem să nu vorbim despre cele ce-am văzut și-am auzit*» (Fapte 4, 20)¹⁸.

Însă, nu este suficientă pentru a fi martor numai experiența directă a faptelor, ci este nevoie ca să fie înțeles și semnificatul lor mântuitor. Numai îndeplinind această condiție mărturia lor poate deveni propovăduire. Astfel, Însuși Domnul înviat este Cel care deschide mintea apostolilor ca să înțeleagă valoarea istorico-mântuitoare a faptelor la care ei au participat. În afirmațiile Sale (cf. Luca 24, 44—47) Mântuitorul lasă să se înțeleagă că ucenicii n-au înțeles sensul profețiilor despre moartea și învierea Sa așa cum au fost înscrise în planul divin profețit în Scripturile Vechiului Testament.

«*Acestea sunt cuvintele pe care vi le-am grăit pe când încă eram cu voi...*» (Luca 24, 44)¹⁹. De aceea, apostolii rămăseseră până atunci în acea «ignoranță» care lovise pe conducătorii și poporul iudeu (cf. Fapte 3, 17).

O interpretare de ansamblu a Scripturii, înțeleasă ca profeție mesianică, îi permite acum Domnului înviat să le lămurească semnificatul mântuitor al evenimentelor pascale (v. v. 45—47). «Martorii» sunt, așadar, puși în situația de a înțelege și de a transmite semnificatul a tot ceea ce ei au văzut. În această înțelegere ca și apoi în mărturia lor, un rol fundamental îl are Scriptura. Ea nu asumă, în cuvintele Mântuitorului o valoare doveditoare și confirmativă așa cum asumă în mărturia apostolică. Mai curând raportarea la Scriptură ajută la actualizarea unui cerc hermeneutic semnificativ, în care faptele permit o nouă recitare creștină a Scripturii, iar Scriptura lămurește densitatea mântuitoare a faptelor. În această perspectivă, noua înțelegere și rolul lămuritor al Scripturii constituie parte integrantă a mărturiei și nu un simplu suport probatoriu al adevărului ei²⁰. Deși, la început n-au înțeles sem-

18. cf. Allison A. Trites, *The New Testament concept of witness*, Cambridge, 1977, p. 136—139.

19. Se referă la textele din Luca 9, 22, 44; 17, 25; 18, 31—33.

20. cf. A. Trites, *op. cit.*, p. 147—148; G. Betori, *op. cit.*, p. 236—237.

nificația faptelor mântuitoare la care au luat parte, totuși ei fac parte din istoria mântuirii. Alegerea lor este rodul inițiativei lui Dumnezeu care «i-a rânduit mai dinainte» (Fapte 10,41) al Domnului înviat care i-a ales (Fapte 1, 2, 24) și i-a constituit ca martori ai Săi (Luca 24, 48; Fapte 1, 8) încredințându-le propovăduirea mesajului (Fapte 10, 42). Această inițiativă divină demonstrează necesitatea istorico-mântuitoare a unei astfel de funcții care este garanția autenticității mărturiei²¹.

c. Conținutul mărturiei. Mărturia apostolică este dată totdeauna în forma sinodală și este centrată înainte de toate pe învierea lui Iisus. Deja, Petru lăsase să se înțeleagă în timpul alegerii celui de al doispnzecelea apostol : «...să fie împreună cu noi martor al învierii Lui» (Fapte 1, 22). Astfel, obiectul specific al mărturiei este redat prin formula : «Dumnezeu L-a înviat pe Iisus» (cf. Fapte 2, 32 ; 3, 15) sau prin expresia «învierea Domnului Iisus» (Fapte 4, 33 ; 10, 41). În mod clar aceste expresii nu redau faptul aparițiilor Domnului înviat ci o interpretare teologică a evenimentului Învierii.

Pornind de la Înviere apoi mărturia se extinde și la rolul mântuitor pe care Iisus l-a dobândit. În Faptele Apostolilor 5, 32, în schimb afirmația : «noi suntem martori ai acestor cuvinte» pare să se refere nu numai la faptul că Dumnezeu L-a înviat pe Iisus ci și la preamărirea Sa ca Stăpânitor și Mântuitor în legătură cu iertarea păcatelor și în Fapte 10, 42 mărturia arată că Iisus a fost rânduit de Dumnezeu să fie judecător al celor vii și al celor morți după Înviere.

În Fapte 2, 40 mărturia este legată de mântuire, înțeleasă ca iertare a păcatelor și împlinire a făgăduințelor.

În cele din urmă mărturia este proiectată asupra evenimentelor din timpul activității publice a lui Iisus, pe care apostolii le cunosc foarte bine și pe care acum ei le vestesc ca pe o evanghelie. În Fapte 10, 39 expresia «noi suntem martori» se referă la tot ceea ce Iisus a împlinit în Iudeea, începând din Galileea cu botezul lui Ioan și până la Ierusalim (cf. vv. 36—38).

Deci, mărturia apostolică cuprinde toate evenimentele legate de persoana lui Iisus în dimensiunile și consecințele mântuitoare pe care le comportă.

Pavel în cuvântarea din Antiohia (cf. Fapte 13, 31) sintetizează bine obiectul mărturiei apostolice când, după ce amintește că Domnul înviat. S-a arătat celor ce s-au suit cu el din Galileea la Ierusalim, declara că aceștia sunt «martorii Lui» către popor. Același mandat al Domnului înviat în Fapte 1, 8 centreează în persoana lui Iisus îndatorirea de a mărturisi «...și-Mi veți fi Mie martori...».

Acest conținut al mărturiei apostolice, condensat în persoana lui Iisus este distribuit apoi în trei poli esențiali : ai slujirii publice — învierii — instituirii ca Mântuitor și care apoi este corelat cu învățăturile finale date de Domnul înviat (cf. Luca 24, 44—48) corespunzând astfel calităților necesare, mai sus expuse, cu privire la cei doispnzece apostoli ca martori.

21. A. Barbi, op. cit., p. 145—146; J. Dupont, *L'apostolo come intermediario della salvezza*, în op. cit., p. 112—114.

Prin mărturia lor, apostolii garantează continuitatea dintre activitatea Mântuitorului, înainte de înviere și cea de după, devenit izvor al mântuirii pentru toți oamenii ²².

d. **Destinatarii mărturiei.** În mandatul Domnului înviat încredințat apostolilor sunt amintiți și destinatarii mărturiei: «...toate neamurile, începând de la Ierusalim» (Luca 24, 47); «...în Ierusalim, în toată Iudeea și în Samaria și pân' la marginea pământului» (Fapte 1, 8). Prin expresia «marginea pământului», care se referă la Isaia 49, 6, Luca în mod sigur se gândește la misiunea între păgâni. Tendința unor exegeți de a vedea în această expresie o valență geografică care ar indica Roma unde nararea Faptelor Apostolilor se încheie, este puțin susținută.

R. Pesch, pe bună dreptate afirmă că: «cu sosirea lui Pavel la Roma și cu predica sa liberă acolo, mesajul nu a ajuns încă la «marginea pământului» ci într-un nou centru» ²³. După refuzarea predicii lui Pavel de către comunitatea iudaică din Romă, mântuirea lui Dumnezeu este anunțată în mod definitiv păgânilor.

În orice caz, este evident faptul că nu sunt cei doisprezece care să ducă la sfârșit mandatul Domnului înviat ²⁴. Potrivit Faptelor Apostolilor ei își limitează misiunea la Ierusalim și împrejurimi: Petru și Ioan confirmă opera de evanghelizare a Samariei (Fapte 8, 14—25), Petru coboară în Lidia și Iope (Fapte 9, 32—43) și pătrunde până la Cezareea maritimă, unde primește în Biserică pe Corneliu și familia sa (Fapte 10, 1—11, 18). Sfântul Luca pare să se mulțumească a arăta că cei doisprezece împlinesc un salt calitativ în evanghelizarea primilor păgâni potrivit planului divin. Prin urmare, reala extindere a operei de evanghelizare în lumea păgână este atribuită lui Pavel ²⁵.

El este al «treisprezecelea martor» chemat să ducă la împlinire mandatul Domnului înviat ²⁶.

Pavel, al treisprezecelea martor

a. **Raportul dintre apostolatul paulin și cel al Celor Doisprezece.** Prezentarea pe care Faptele Apostolilor ne-o oferă despre Sfântul Pavel, arată sub diferite aspecte unele «dezacorduri». Între acestea, spre pildă, pe de o parte faptul că Sfântul Pavel este personajul principal al cărții, iar pe de altă parte relatarea despre el este întreruptă în Faptele Apostolilor 28, 30, înainte ca să fie hotărâtă soarta lui. Deși Sfântul Luca manifestă o mare admirație pentru Sfântul Pavel, numai dacă ne gândim la frumoasele pagini din 19, 21—23, 31, totuși el nu-l numește apostol, titlu asupra cărui Sfântul Pavel însuși insistă hotărât în Gal. 1, 1; I Cor. 15, 9; Rom. 1, 1. Faptul că Sfântul Luca nu-i acordă titlul de apostol Sfântului Pavel nu implică nici un dispreț din partea

22. cf. G. Schneider, *op. cit.*, I, p. 309; G. Betori, *op. cit.*, p. 220—224.

23. R. Pesch, *op. cit.*, p. 74.

24. cf. G. Schneider, *op. cit.*, I, p. 311—312.

25. cf. J. Dupont, *op. cit.*, p. 107—110.

26. Idem, *La missione di Paolo scendo Atti 26 16—23 e la missione degli Apostoli secondo Luca 24, 44, 49 e Atti 1, 8*, în «Nuovi Studi...», p. 401—410.

lui, ci dimpotrivă locul pe care Faptele Apostolilor îl rezervă Sfântului Pavel arată importanța decisivă pe care i-o recunoaște. Sfântul Luca însă, luând foarte în serios tradiția care identifică apostolii cu cei doisprezece trebuia să găsească un alt mijloc pentru a exprima rolul unic desfășurat de Sfântul Pavel la începutul creștinismului, rol comparabil cu cel al celor doisprezece și totuși distinct de al lor. Modul în care a făcut-o a constituit obiectul a numeroase studii în ultimii ani²⁷, iar atenția studiosilor s-a oprit în mod particular asupra calității de «martor» al lui Hristos, calitate recunoscută Sfântului Pavel ca și celor doisprezece chiar dacă conținutul său nu este identic în cele două cazuri²⁸.

Primul care a pus problema raportului dintre Sfântul Pavel și grupul celor doisprezece a fost G. Klein²⁹. Potrivit lui, Sfântul Luca a fost cel care a creat identificarea dintre «apostoli» și «ucenici» pentru a restrânge ideea de apostolat, lipsindu-l astfel pe Sfântul Pavel de acest titlu. O astfel de lipsă ar fi avut drept scop subordonarea Sfântului Pavel față de cei doisprezece apostoli care reprezentau tradiția autentică recunoscută de biserica dreptmăritoare. Astfel, Sfântul Pavel ar fi fost salvat de pericolul acaparării din partea gnosticilor, care tindeau să se refere la el contrapunându-l celor doisprezece. Prețul acestei operații de salvare și de recuperare la ortodoxia credinței prin introducerea lui în succesiunea apostolică, ar fi nivelarea figurii lui Pavel, care este evidențiată acum de Faptele Apostolilor.

Klein merge pe aceeași linie inaugurată de F. Ch. Baur și ucenicii săi prin critica tendințelor «Tendenzkritik» care au vrut să interpreteze imaginea lucană despre Sfântul Pavel ca un rezultat al unui conflict intereclezial. Potrivit lor, Sfântul Luca ar fi schimbat în mod intenționat imaginea Sfântului Pavel așa cum reiese din Epistole pentru a putea astfel să-l facă acceptabil timpului său și pentru a-l sustrage din ostilitatea care era împotriva lui³⁰.

În direcția opusă celei a lui Klein, însă pe același teren al relației «Pavel — cei doisprezece» se mișcă cercetarea lui C. Burchard³¹.

În opinia lui, Sfântul Luca a găsit concepția despre «cei doisprezece apostoli», ca realitate deja fixată în tradiția eclesială dinaintea lui. De aceea, el ar fi încercat să depășească această barieră divizorie și

27. cf. G. Klein, *Die Zwölf Apostol* Göttingen, 1961.

C. Burchard, *Der Dreizehnte Zeuge. Traditions und Kompositionsgeschichtliche Untersuchungen zur Lukas; Darstellung der Frühzeit des Paulus*, Göttingen, 1970, p. 51—136.

A. A. Trites, *The New Testament Concept of Witness*, Cambridge, 1977, p. 128—155.

J. Jervell, *Paulus — Der Lehrer Israels. Zu den apologetischen in der Apostelgeschichte*, N.T. 10 (1988), p. 146—190.

K. Löning, *Die Saulustradition in der Apostelgeschichte*, Munster, 1973, p. 126—164.

Augusto Barbi, *Il paolinismo negli Atti* în «*Revista Biblica Italiana*» 34 (1986), p. 471—518; Robert Maddox, *The Purpose of Luke-Acts*, Göttingen, 1982, p. 66—82.

28. J. Dupont, *op. cit.*, p. 402.

29. G. Klein, *op. cit.*, p. 114—188, în mod special p. 202—214.

30. apud. G. Schneider, *op. cit.*, vol. II, p. 57.

31. cf. C. Burchard, *op. cit.*, supra.

să-l considere pe Sfântul Pavel egal celor doisprezece prin terminologia «mărturie»: Pavel ar deveni, astfel, al treisprezecelea «martor». În analiza pe care o face, el pleacă de la cele 3 relatări despre experiența Damascului, în care Burchard încearcă să distingă între tradiție și redactare. Relatarea din capitolul 9 ar reda în mod substanțial tradiția primită de Luca în forma unei narări despre convertire. În Cuvântările din cap. 22 și 26 s-ar vedea foarte clar redactarea lucană care interpretează evenimentul ca o chemare la misiune. În aceste două cuvântări este semnificativă atribuirea terminologiei folosită în altă parte numai pentru cei doisprezece și Sfântul Pavel: Iisus «i se arată», «îl alege» pentru «a fi slujitor» și «martor»³². Ca martor asociat celor doisprezece, Sfântul Pavel are misiunea de a duce la împlinire mandatul Domnului înviat «*de a fi martor până la marginile pământului*» (Fapte 1, 8).

De figura Sfântului Pavel din Faptele Apostolilor s-a ocupat și R. Maddox³³. După acest autor, importanța evidentă pe care Luca o atribuie Sfântului Pavel nu se datorează nici faptului că el este considerat întemeietorul și garantul celei mai mari părți a creștinismului și nici măcar faptul că Sfântul Luca se adresează unor biserici pauline distincte de restul bisericii. El este important pentru ceea ce reprezintă ca simbol al întregii creștinătăți din generația de mai înainte de cea a Sfântului Luca. De fapt, Sfântul Luca nu-l consideră pe Sfântul Pavel ca apostol, ci ca «martor» și aceasta nu pentru a-l subordona celor doisprezece³⁴, nici pentru a-l socoti egal cu ei³⁵, ci pentru a-l distinge, de ei atât în timp cât și în funcție. Apostolii, în schimb, au avut datoria de a uni prin mărturia lor pe Iisus din timpul activității pământești cu Iisus premărit după înviere. Sfântul Pavel își desfășoară activitatea într-un moment următor pentru a duce mărturia despre Iisus înviat tuturor oamenilor. Astfel, Sfântul Pavel ar fi, pentru Sfântul Luca, simbolul celei de a doua generații creștine în care el și contemporanii lui au nevoie de credință. Această funcție simbolică de punte pe care Sfântul Luca o atribuie Sfântului Pavel este în folosul bisericii lucane. Sfântul Pavel de fapt, e prezentat ca cel care este chemat să mărturisească pe Iisus prin intermediul persecuțiilor și suferințelor pe care le întâmpină activitatea misionară. Biserica pentru care Sfântul Luca scrie se află sub presiunea atât a problemelor de natură teologică cât și a atacurilor fizice și motivelor judecătorești. Figura Sfântului Pavel îi dă curaj și încredere pentru a înfrunța cu seninătate aceste situații potrivnice continuând totuși să mărturisească pe Iisus.

Imaginea Sfântului Pavel prezentată de Sfântul Luca își găsește fundamentul său și obiectivul nu în controversele dinlăuntrul bisericii, ci în problema «identității» eclesiale de la sfârșitul primului secol. Sfântul Luca vrea să arate comunității sale că sarcina încredințată de Iisus în Fapte I, 8, a fost apropiată de împlinire datorită activității Sfântului Pavel. El îl prezintă pe Sfântul Pavel ca martorul ultim și decisiv al perioadei de început a bisericii. Acesta este obiectivul teo-

32. Idem, p. 111 și 130—136.

33. Robert Maddox, *op. cit.*, p. 66—82.

34. Împotriva lui Klein.

35. Împotriva lui Burchard.

logic al prezentării lucane despre Sfântul Pavel. Sfântul Luca a vrut să ajute biserica din timpul și mediul său, să găsească și să-și afirme propria identitate. Ea trebuie să se conceapă ca biserică voită și îndrumată de Dumnezeu. În ultima analiză, imaginea Sfântului Pavel din Fapte, derivă din ecclesiologie și în același timp este în funcție de ea³⁶.

Lucrările exegeților amintiți au căutat să pună în evidență figura Sfântului Pavel fie în legătură cu situația de criză pe care ar fi traversat-o Biserica Sfântului Luca, fie în legătură cu mărturia sa din epistole. Meritul lor constă în faptul că pe de o parte au pus în evidență, în unele cazuri, tradițiile pauline pe care Sfântul Luca s-a bazat în alcătuirea figurii Sfântului Pavel, (luând în considerare faptul că Luca n-a cunoscut epistolele pauline, potrivit consensului celor mai mulți exegeți³⁷ și nici n-a fost însoțitorul Sfântului Pavel în călătoriile sale)³⁸, iar pe de altă parte, au căutat noi orientări metodologice lărgind problema de la raportul simplu Luca-Pavel la o confruntare dintre Sfântul Luca și tradiția post-paulină.

Problema paulină astăzi este tratată pe larg în funcție de anumite criterii metodologice. În limitele acestui studiu trebuie să ne oprim numai asupra unui aspect evidențiat de relatarea lucană despre Sfântul Pavel. De aceea vom trata figura Sfântului Pavel în funcție de ecclesiologia lucană.

b. Portretul Sfântului Pavel în descrierea lucană din Faptele Apostolilor 26, 2—23. Pentru a trata în mod obiectiv profilul, chipul Sfântului Pavel în Faptele Apostolilor trebuie să examinăm din punct de vedere metodologic întregul material oferit de Faptele Apostolilor despre Sfântul Pavel. Însă marea parte a exegeților socotesc Cuvântarea apologetică din Faptele Apostolilor 26, 2—23 ca un foarte bun punct de plecare pentru a analiza profilul Sfântului Pavel prezentat de Sfântul Luca. R. Maddox³⁹, subliniază că în această cuvântare se găsește o mare bogăție informativă despre Sfântul Pavel spre deosebire de alte aspecte din Faptele Apostolilor, datorată interesului particular pe care Sfântul Luca îl arată față de Sfântul Pavel întemnițat⁴⁰.

c. Caracterul apologetic al Cuvântării. Cadrul general al acestei cuvântări relevă caracterul ei apologetic v. 1 : ἀπελογεῖτο ; v. 24 ἀπολ ο

36. cf. G. Schneider, *op. cit.*, vol. II, p. 58 și R. Pesch, *op. cit.*, p. 423—424.

37. cf. R. Maddox, *op. cit.*, p. 68 «It is today generally recongnized that Luke did not know the Pauline letters...».

38. cf. G. Schneider, *op. cit.*, vol. I; p. 115—131. Autorul rezumă stadiul actual al cercetărilor și reține că pentru a explica secțiunile în care se vorbește la pers. I pl. (noi) — pe care se bazează opinia tradițională care vede în «noi» prezența autorului Faptelor Apostolilor, există două posibilități: 1) Sfântul Luca avea la dispoziție în afara «itinerariului» (sau itinerariilor) și relatările la pers. I pl. pe care el le-a prelucrat mai amplu; 2) izvoarele utilizate (itinerariul sau itinerariile, care conțineau între altele materialele utilizate la pers. I pl.) prin prelucrarea autorului, au primit în unele secțiuni, forma narativă «noi». Trebuie să considerăm că și într-un caz și în celălalt, autorul Faptelor nu este inclus în «noi».

39. R. Maddox, *op. cit.*, p. 66—67.

40. Idem, p. 67. Autorul concludă în mod semnificativ: «when we read Acts as a whole, rather than selectively, it is Paul the prisoner even more than the Paul the missionary whom we are meant to remember».

γούμενου, iar Sfântul Pavel însuși, la începutul cuvântului său (cf. v. 2 ἀπολογεῖσθαι), o caracterizează astfel. Terminologia «apologetică» (ἀπολογία/ἀπολογεῖσθαι), dacă se face excepție de folosirea improprie din 19, 33, este rezervată de Sfântul Luca în Fapte numai procesului Sfântului Pavel. Întreita folosire a lui ἀπολογεῖσθαι, în Faptele Apostolilor 26, relevă că potrivit perspectivei lucane această cuvântare constituie punctul culminant al apărării Sfântului Pavel. Cuvântul Sfântului Pavel se deschide printr-o expresie echivalentă verbului ἀπολογεῖσθαι și anume περι σεαυτοῦ λέγειν, care accentuează și mai mult natura apologetică a cuvântului.

Pentru a înțelege valența pe care Sfântul Luca vrea să o dea cuvântărilor pe care le numește «apologetice» (vezi și Fapte 22, 1 ; 24, 10 ; 26, 1, 2, 24 și 25, 8) ne poate fi în ajutor referirea la două texte din Evanghelia lui (Luca 12, 11 ; 21, 14), în care el folosește această terminologie.

În Luca 12, 11—12, Iisus îndeamnă ucenicii să nu se preocupe cum să se apere sau ce să spună în fața tribunalelor, pentru că Duhul Sfânt îi va învăța. În Luca 21, 12—15, descrie persecutarea ucenicilor ca un eveniment ce precede sfârșitul ; le recomandă să nu se pregătească pentru apărarea lor pentru că Iisus le va da lor gură și înțelepciune căreia potrivnicii nu vor putea sta împotriva nici să-i răspundă ; subliniind că tribunalele vor fi prilej de mărturisire (v. 13 εἰς μάρτυριον). Cuvintele Mântuitorului se referă la situația ucenicilor de după înviere când ei vor fi persecutați în timpul misiunii lor, timp în care vor trebui să fie apologeți. Alte trăsături descrise de cuvintele Mântuitorului sunt văzute de Sfântul Luca realizate în cele întâmplare Apostolilor și lui Ștefan⁴¹.

Sfântul Luca pare să creeze cu aceste referiri o legătură între cuvintele Mântuitorului și cele întâmplare lui Petru, Ioan, Ștefan și Pavel. Aceste persoane sunt cele care în Faptele Apostolilor sunt calificate ca «martori». Aceasta înseamnă că apologia face parte din activitatea lor de mărturisire (cf. Luca 21, 13).

Ceea ce distinge situația Sfântului Pavel, potrivit mandatului său de a mărturisi în fața tuturor, de a lui Petru, Ștefan, Ioan constă în faptul că el este chemat să susțină apologia sa în fața tribunalelor fie iudaice, fie romane, în timp ce ceilalți numai în mediul iudaic.

Sfântul Pavel este unicul care rostește apologia la persoana I sg., ceea ce înseamnă că în apologia-mărturia sa este implicată însăși experiența lui personală. De aceea, cuvântarea din Faptele Apostolilor cap. 26 nu este atât o apărare împotriva acuzelor iudeilor, cât mai curând o mărturisire care implică întâmplările trăite de însuși Sfântul Pavel.

d. Acuzele iudeilor (v.2—3). Cuvântarea apologetică din Faptele Apostolilor 26, începe cu o «captatio benevolentiae» (v. 2—3) din care reiese intenția Sfântului Pavel de a se apăra *περί πάντων ὧν ἐγκαλοῦμαι*

41. «vor pune mâinile pe voi» (Luca 21, 12) este experimentată de Petru și Ioan (Fapte 4, 3 ; 5, 18). Despre Petru care se apără în fața Sinedrului se zice că vorbea «plin de Duhul Sfânt» (Fapte 4, 8 ; cf. Luca 12, 12) iar cuvintele lui suscitau uimire între cei potrivnici și nu știau ce să răspundă (Fapte 4, 13, ș.u. ; cf. Luca 21, 16).

Și în procesul lui Ștefan (Fapte 6, 10) răsună ecoul cuvintelor Mântuitorului, când se afirmă că vorbea cu înțelepciune (cf. Luca 21, 15) și cu Duh (cf. Luca 12, 12) și că dușmanii nu puteau sta împotriva (cf. Luca 21, 15).

ὁπὸ Ἰουδαίων. Pentru prima dată în Faptele Apostolilor toate cauzele sunt aduse în față și împreună somate. Ne aflăm, de fapt, în fața unui «climax» al momentului juridic. Ceea ce surprinde însă este faptul că niciuna din acuzele formulate de iudei nu va fi reluată.

Acuzele iudeilor fuseseră formulate în mod explicit din Faptele Apostolilor 21, 28 și 24, 5—6. În primul caz, iudeii din provincia Asiei îl acuzau pe Sfântul Pavel înaintea poporului Israel «de a învăța împotriva poporului și a Legii și a templului» și aceasta «în fața tuturor și pretutindeni». Imputarea cea mai cunoscută era aceea de a fi profanat templul prin introducerea grecilor. În al doilea caz, retorul Tertul, în numele unei delegații din partea Sinedriului, îl acuză pe Pavel în fața procurorului Felix ca pe un urzitor de răzvrătiri printre toți iudeii din lume, de a fi căpetenia sectei Nazarinienilor, și în sfârșit de a fi încercat să profaneze templul. Este clar că, cauzele vin formulate în funcție de auditoriu. În fața iudeilor, Pavel e prezentat ca dușman al iudaismului, în fața autorității romane ca un incitator politic. El ar fi deci un călător al legii iudaice și al orânduirii romane.

Sfântul Luca i s-a făcut deja cunoscut cititorului din narațiunea procesului că aceste acuze sunt nefondate. El știe că Pavel nu a profanat templu (21, 26) și nu a introdus greci (21, 29). El îl vede pe Sfântul Pavel, în timpul procesului, ridicându-se să apere Legea iudaică (23, 3, 5), ordinea (21, 40 ; 24, 26) și dreptul roman (22, 25 ; 25, 10 ș.u.). De aceea nu se minunează să audă din gura Sfântului Pavel simplu și nedocumentatul refuz al acuzelor : «*n-am greșit cu nimic, nici față de Legea iudeilor, nici față de templu, nici față de Cezar*» (25, 8). Acuzele iudeilor erau îndreptate și împotriva activității misionare a Sfântului Pavel. Și din acest punct de vedere cititorul Sfântului Luca e înștiințat de modul în care stau lucrurile și de acțiunile judecătorești din Filipi (16, 19—24 ; 35—39), din Tesalonic (17, 5—9) și din Corint (18, 12—17). Toate cauzele nefondate au fost demonstrate ca false în cursul aceluiași istorisiri. Ele au totdeauna ca punct de referire acțiunea misionară a lui Pavel interpretată de păgâni ca propagandă iudaică de obiceiurile neîngăduite romanilor (16, 20—21) și de iudei ca predicarea unui mesianism politic (17, 7) și a unei credințe potrivnică lor (18, 13).

Acuzele lor neîntemeiate arată astfel că acuzatorii nu numai că nu reușesc să-l încrimineze pe Sfântul Pavel însă nici nu au măcar capacitatea de a evalua activitatea sa misionară⁴².

Acum putem să înțelegem de ce Sfântul Pavel nu înfruntă incriminările iudeilor. Cititorul le cunoaște deja inconsistența. Însă Sfântul Luca vrea să arate prin această cuvântare că toate învinovățirile aduse Sfântului Pavel în timpul misiunii sale, care, a suscitată, reacții, nu sunt în stare să pună în contrast comportamentul său de predicator creștin. Aceasta vine lămurită în punctul culminant al apologiei, în interiorul cuvântării sub forma unei mărturii.

42. R. F. O'Toole, *The Christological Climax of Paul Defense*, Roma, 1978, p. 37—39 (teză de doctorat).

e. **Motivul judiciar și mărturia (v. 4—8; 22—23).** Legătura internă dintre v. 6—8 și 22—23 atât în baza elementelor literare a fost bine evidențiată de O'Toole (cf. indicațiilor temporale : καὶ νῦν din v. 6 și ἀκρι τῆς ἡμέρας ταύτης din v. 22; și mai ales expresiile ἔστηκα κρινόμενος din v. 6 și ἔστηκα μαρτυρούμενος v. 22) cât și în baza conținutului (menționarea învierii în v. 8 și 23)⁴³. Sfântul Pavel indică la începutul apologiei sale (v. 4—5) că : «*toți iudeii*» cunosc viețuirea lui din tinerețe și știu că el a trăit ca fariseu. Expresiile τὴν βίωτιν μου ... și ὅτι ... ἔζησα φαρισαῖος, corespund, iar accentul cade pe calitatea lui de «*fariseu*» pusă în poziție emfatică. Mai înainte Sfântul Pavel pentru a-și arăta solidaritatea față de iudaism afirmase că el este «*iudeu*» (22, 3), «*fariseu, fiu de farisei*» (23, 6), «*educat la școala lui Gamaliel*» (22, 3). Acum însă, toate aceste afirmații sunt întărite de apostol prin ἐκ νεότητος ἀπαρχῆς ἀνωθεν, pentru a indica perioada destul de lungă a apartenenței sale la iudaism. Înainte de a plasa prezența sa în inima iudaismului, Sfântul Pavel semnalase creșterea sa «*în această cetate*» (22, 3). Acum, cu mai mare intensitate, el indică locul viețuirii sale ἐν τῷ ἔθνει μου ἐν τε Ἰηρουσολόμοις. Pentru a reafirma ortodoxia sa Sfântul Pavel susține de a fi fost format «*în cele mai meticuloase norme κατὰ ἀκριβείαν al legii părintești*» (22, 3) și «*a adora pe Dumnezeu potrivit căii pe care ei o numesc αἴρεσιν*» (24, 14). Acum el numește această αἴρεσιν ca τὴν ἀκριβεστάτην ... τῆς ἡμετέρας θρησκείας. (cea mai meticuloasă a religiei noastre)⁴⁴. Apare clar că prin această accentuare progresivă care culminează în v. 4—5 al apologiei, Sfântul Luca intenționează să-l prezinte pe Sfântul Pavel ca pe un reprezentant calificat al iudaismului ortodox.

Versetele 6—7 pun în evidență tema speranței. Folosirea de două ori a substantivului ἐλπίς și o dată a verbului ἐλπίζω, demonstrează o concentrare în jurul acestei teme care nu este confirmată în nici o altă parte a operei lucane (cf. prezența semnificativă a acestor termeni în Fapte 2, 26; 23, 6; 24, 15; 28, 20; Luca 24, 21). Motivul speranței pare să caracterizeze aproape în mod exclusiv această fază a procesului Sfântului Pavel, ajuns la apogeul potrivit apologiei noastre. Despre această speranță, se spune că este fundamentul (ἐπι'ἐλπίδι) pe care se bazează situația judiciară a Sfântului Pavel (ἔστηκα κρινόμενος). În jurul acestei speranțe (περὶ τῆς ἐλπίδος) se învârt acuzele iudeilor. Învinovățirea de care trebuie să se apare Sfântul Pavel este pusă în lumină în mod clar de incluziunea dintre versetele 2 și 7.

V. 2 περὶ πάντων ὧν ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ Ἰουδαίων Βασιλεῦ și v. 7 περὶ τῆς ἐλπίδος ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ Ἰουδαίων, Βασιλεῦ.

43. Idem, p. 32, 86—89. Pentru modul în care se structurează cuvântarea, vezi același autor, p. 30—31. Evidențiază după «captatio benevolentiae» (v. 2—3) un prim cadru.

A) Viața Sfântului Pavel ca fariseu (v. 4—5) I.

B) Învierea ca nădejde a părinților (v. 6—8).

A') Experiențe alese din viața Sfântului Pavel (v. 9—21) II.

B') Hristos a împlinit ceea ce Moise și Profetii au spus (v. 22—23).

Din această structură reiese corespondența dintre B și B' și deci dintre v. 6—8 și 22—23.

44. Idem, p. 43—44.

Motivația acestei speranțe este exprimată prin intermediul termenului ἐπαγγελία. Această făgăduință este prezentată ca un dar făcut de Dumnezeu părinților. În spatele acestei relații Dumnezeu-părinți, unicul text apropiat este cel din Fapte 7, 15, unde obiectul făgăduinței este pământul. Către împlinirea acestei făgăduințe — este afirmat în v. 7 — speră să ajungă cele douăsprezece triburi, ἐν ἐκτενείᾳ νόκτα καὶ ἡμέρα» λατρεῦον. E clar că atitudinea prezentată în această ultimă expresie e cea a adevăratului Israel (cf. Luca 1, 74—75), simbolizată de către prooro-cița Ana care slujea lui Dumnezeu «noaptea și ziua» în post și rugăciune (cf. Luca 2, 37) și pe care fariseul Pavel declară că a realizat-o în propria-i viață (cf. Fapte 24, 14).

Intenția versetelor 6, 7, deci, este aceea de a arăta că nădejdea în făgăduințele făcute leagă pe Sfântul Pavel cu părinții cărora le-au fost făcute făgăduințele și îl face părtaș adevăratului Israel care așteaptă împlinirea acestor făgăduințe. În Fapte 24, 15 este amintit faptul că Pavel împărtășește această nădejde, pentru care este acuzat acum și adus în judecată. Apostolul va sintetiza acest fapt la Roma când va spune că el este în lanțuri ἐνεκεν ... τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰσραῆλ. (28, 20).

În textul nostru, însă, în mod straniu obiectul acestei speranțe nu este explicat ci numai vag amintit. Cu toate acestea, Sfântul Luca, arătase în timpul procesului că speranța Sfântului Pavel stă în «învierea morților» (23, 6), în «învierea dreptilor și a nedreptilor» (24, 15). Folosirea aceluiași termen ἐπαγγελία arată că făgăduința este realizată de Dumnezeu prin învierea lui Iisus (cf. Fapte 13, 31) ca Mântuitor (13, 23).

Concentrarea abuzivă, care se verifică în v. 6—7, poate fi explicată prin faptul că Sfântul Luca se gândește la crearea unui suspans care se vede în întrebarea versetului 8. Întrebarea din versetul 8 este în mod surprinzător adresată unui public larg (παρ' ὅμῳν) în timp ce cuvântarea fusese adresată până acum lui Agripa. Acest public pare să fie acela care acum este chemat să se pronunțe asupra speranței pe care fariseul Pavel o împărtășește cu adevăratul Israel. Reluarea verbului κρίνομαι, evidențiază faptul că dacă Pavel este sub proces (v. 6) adevăratul motiv al judecării îl constituie εἰ ὁ θεὸς νεκροὺς ἐγείρει (v. 8). Conținutul speranței și motivul judecării sunt aici evidențiate mai clar decât în 23, 6 și 24, 15. Expresia folosită de Sfântul Luca este foarte apropiată de formula kerigmatică care apare foarte des în cuvântările misionare: Dumnezeu L-a înviat pe Iisus din morți (cf. Fapte 3, 15; 4, 10; 5, 30; 10, 40; 13, 30, 37). Folosirea verbului la prezent, ca și pluralul νεκροὺς arată că obiectul propus judecării nu este evenimentul realizat într-o persoană, ci o problemă generală formulată la nivel de principiu. Putem să ne gândim la faptul că Sfântul Luca exprimă, plecând de la kerigma ceea ce reprezintă autentică speranță a lui Israel. În privința aceasta el cere publicului căruia i se adresează o judecată în formă de τί ἀπιστοῦν, adică, dacă există ceva în aceasta care să nu fie demn de a crede. Prezența lui ἀπιστοῦν, însă, recheamă folosirea de trei ori a lui πιστεύω, în interiorul procesului unde atitudinea iudeului (Pavel : 24, 14; Agripa, 26, 7) e arătată în termeni de a crede Scripturii și Profetilor. Probabil că Pavel se referă la mărturia Scripturii care cere o judecată credibilă publicului său pe care acum îl putem identifica cu iudeii — în

jurul afirmației că Dumnezeu învie morții. Dacă până acum Sfântul Luca a arătat că punerea sub proces a Sfântului Pavel înseamnă punerea a însăși adevăratei speranțe a lui Israel în versetele 22 și 23 pare să indice că a fi martor ca Pavel înseamnă a demonstra că speranța s-a împlinit în Hristos și că ea are o dimensiune universală.

Mărturia Sfântului Pavel, destinată tuturor, constă în a afirma ceea ce Profetii și Moise au prevestit. Modul de a se referi la Profetii și Moise este un mod tipic lucanic pentru a cita Scriptura. Expresia *μελλόντων γίνεσθαι*, se referă, ca de altfel o întreagă serie de termeni lucani, la planul lui Dumnezeu. Sfântul Pavel mărturisește deci, împlinirea planului lui Dumnezeu potrivit Scripturii. Această împlinire este redată de Luca printr-o formulă tipică lui (cf. Luca 24, 26—46, 47; Fapte 3, 18; 17, 3). Precedată de o referire la Scriptură modelul prezintă ca topică titlul *χριστός* verbele *πάσχω*, de obicei în forma absolută și *ἀνιστημί* (cf. variantelor din Luca 24, 26 și Fapte 3, 18). În această formă modelul este lucan deoarece reflectă folosirea obișnuită a titlului de către Sfântul Luca. El îl plasează, de fapt, în general într-un context apologetic cu referire la Scriptură și în relație cu evenimentele morții și învierii⁴⁵.

Particularitatea textului nostru constă în două elemente: unul care se referă la conținut și altul de caracter structural. Din punct de vedere al conținutului, este important că Fapte 26, 23, prezintă anunțarea universală a mântuirii ca împlinirea Scripturii cu privire la Hristos. Sub acest aspect, textul din Fapte este paralel cu cel din Luca 24, 46—47, unde propovăduirea pocăinței și a iertării păcatelor la toate neamurile trebuie să se realizeze în persoana lui Hristos potrivit Scripturii. Spre deosebire însă de acest ultim text cel din Fapte 26, 23, prezintă ca particularitate faptul că Iisus Hristos înviat în persoană este Cel care acționează permanent (cf. prezentul *μέλλει*) și stă la baza vestirii universale.

Din punct de vedere structural, formularea din Fapte 26, 23, este singulară. Ea prezintă evenimentul morții și învierii în forma adjectivală *παθητός / πρώτος ἐξ ἀναστάσεως*, punând astfel în poziție emfatică *μέλλι καταγγέλλειν*. Moartea și învierea Mântuitorului stau la baza propovăduirii universale.

Observațiile făcute sunt suficiente pentru a arăta legătura dintre momentul judiciar și cel mărturisitor al Sfântului Pavel și pentru a pune în lumină perspectiva lucană. Sfântul Pavel în timpul procesului declarase că adevăratul motiv al acuzei și judecării era nădejdea în faptul că Dumnezeu învie morții. Această nădejde este rodul fari-seismului său ortodox, care era în conformitate cu făgăduințele făcute părinților și era împărtășită de către cele douăsprezece triburi ale lui Israel. În mărturisirea sa Pavel afirmă că potrivit planului divin descoperit în Scriptură nădejdea s-a realizat în Hristos. El este robul lui Dumnezeu care suferă⁴⁶, primul înviat din morți. Formularea *πρώτος ἐξ*

45. cf. Augusto Barbi: *Il Cristo celeste presente nella Chiesa*, Roma, 1979, p. 127—129.

46. *παθητός* — pare să se refere la Ebed Iahweh din Isaia, cf., R. F. O'Toole, *op. cit.*, p. 109—110.

ἀναστάσεως νεκρῶν, este cu totul singulară în Luca și ea trebuie corelată cu ὁ Θεὸς νεκροὺς ἐγείρει din versetul 8. Dacă Hristos este primul nu numai în sens temporal, ci și cauzal⁴⁷ dintre cei înviați din morți, atunci făgăduința lui Dumnezeu de a învia morții este realizată în El. Există, deci, o continuitate istorico-mântuitoare, potrivit planului divin, între speranța adevăratului Israel și împlinirea profețiilor mesianice în persoana divin-umană a lui Iisus Hristos. În mărturia sa Sfântul Pavel arată că această continuitate prin mijlocirea lui Hristos se realizează acum în propovăduirea universală. Domnul înviat este Cel care îndeplinește permanent această misiune.

f. **Experiența Sfântului Pavel (v. 9—21).** Relatarea experienței Sfântului Pavel prezintă o structură ternară⁴⁸ bazată pe forme literare pe care le întâlnim deja în Vechiul Testament (Gen. 22, 1, 2; Gen. 46, 2—3; Exod 4—10). Experiența Sfântului Pavel este evidențiată de drumul parcurs de la persecutor la persecutat. Acest drum prezintă trei momente: acțiunea persecutorie (v. 9—11), întâlnirea cu Domnul înviat și misiunea încredințată (v. 12—18), îndeplinirea acestei misiuni (v. 9—21).

În prezentarea activității Sfântului Pavel ca persecutor există câteva particularități de subliniat. Înainte de toate trebuie subliniat ἐγὼ... ἔδοξα ἑμαυτῷ... δεῖν, care susține întreaga descriere. Sfântul Luca arată că activitatea persecutorie a Sfântului Pavel este rodul zelului său fariseic. Aceasta corespunde voinței divine (δεῖν). Obiectul persecuției este aici indicat prin Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου. În cuvântările precedente era exprimat prin τινὰς... τῆς ὁδοῦ ὄντας (9, 2) și prin τῆν ὁδόν (22, 4). În Fapte (26, 9) Sfântul Luca ține să evidențieze o trăsătură în primul rând cristologică a acestei persecuții. «Numele» este în diferite forme în Fapte pecetea prezenței și puterii mântuitoare a Domnului înviat. Este, înainte de toate, Domnul înviat căruia Sfântul Pavel crede că trebuie să I se împotrivescă. În mod natural acțiunea sa se va răsfrânge apoi împotriva ἀγία, care «*cheamă acest nume*» (Fapte 9, 14—21) sau «*au fost botezați întru acesta*» (Fapte 2, 38; 8, 16; 10, 48; 19, 5). Prin împotrivirea sa fariseul Pavel se opunea Celui Care a realizat speranța fariseismului și a lui Israel.

Persecuția lui Pavel împotriva creștinilor este descrisă ca foarte extinsă în raza sa de acțiune: în Ierusalim și până prin cetățile din afară. Ea pare aproape universalizată și nu privește numai expediția din Damasc potrivit descrierilor din (Fapte 9, 2; 22, 5). De altfel, acțiunea persecutorie nu se limitează la întemnițare (cf. Fapte 22, 4) la uciderea creștinilor (cf. Fapte 8, 1), la pedepsirea lor (cf. Fapte 22, 5), ci și la constrângerea de a blasfemia. βλασφημεῖν, din Fapte 26, 11 este un element nou față de descrierile precedente. Folosirea verbului în Evanghelie și Fapte, pare să indice refuzarea lui Iisus sau a predicii cu privire la el, în textul nostru, aduce poate nuanța unei negări a în-

47. *Ibidem*, p. 112—117.

48. Xavier Léon Dufour, *I racconti dell'apparizione a Paolo*, în *idem, Risurrezione di Gesù e messaggio pasquale*, Ed. Paoline, 1987, p. 112—113.

vierii realizate în Hristos⁴⁹. Acțiunea lui Pavel împotriva creștinilor ținteste deci, potrivit gândirii Sfântului Luca la o apostazie și la o întoarcere la iudaism. În tot ceea ce face ca persecutor Pavel apare, după Fapte 26, 10, ca plenipotențiar autorizat de arhieriei: ἐξουσίαν λαβῶν (cf. și v. 12). Nu este numai cel care a cerut (Fapte 9, 2) și a primit (Fapte 22, 5), scrisori pentru iudeii din Damasc și despre a cărei activitate persecutorie arhierul și tot sfatul bătrânilor pot să mărturisească (Fapte 22, 5). El este acum apogeul descrierii prezentate în apologia din Fapte 26, ca și un reprezentant al iudaismului oficial care oriunde persecuta creștinii. Versetele 12—18, descriu întâlnirea de pe drumul Damascului. Orientarea de bază este aceea de a crea o strânsă legătură între momentul apariției Domnului înviat și mandatul de «martor» încredințat lui Pavel. În legătură cu cuvântarea din Fapte 22, 12—16), eliminarea figurii și rolului lui Anania, a îndoitei arătări către Pavel (cf. 22, 17—21) și al motivului pasivității de după arătare (cf. ἀνάσθητι ταῖς στήθις din 26, 16 cu 22, 11), folosesc în mod exact acestui scop. Această tendință, obținută de Sfântul Luca printr-o muncă de concentrare, pare confirmată de analiza unor motive prezentate în text.

Motivul «luminii» (v. 13) este în mod clar «căutat»; ea este mai puternică decât strălucirea soarelui astfel încât învăluie și pe însoțitorii lui Pavel (cf. 9, 3 ; 22, 6). Particular și semnificativ este faptul că ea nu produce orbirea lui Pavel (cf. Fapte 9, 8 ; 22, 11) ci constituie, în schimb, obiectul viziunii. Aceste schimbări sunt în mod strâns orientate spre a indica că arătarea este legată de misiunea încredințată lui. Mandatul lui Pavel va cuprinde și sarcina de ἀνοιξαι ὄφθαλμούς (v. 18). El va trebui să fie martor a ceea ce a văzut : ὧν τε εἶδες με (v. 16). El va trebui să se convertească εἰς φῶς (v. 18) potrivit mandatului încredințat de Domnul înviat φῶς ... καταγγέλλειν (v. 23). Sfântul Pavel este învăluit de lumină și vede lumina pentru a o putea vesti. Vederea luminii corespunde clar arătării Domnului înviat, după cum lasă să se înțeleagă φῶς din v. 16. Sfântul Luca folosește de obicei verbul ἀφθνήγει, pentru a desemna arătările pascale către Simon Petru (Luca 24—34), apostoli (Fapte 13—31) și Sfântul Pavel pe drumul Damascului (Fapte 9, 17 ; 26, 16). Lumina care se referă la Domnul înviat e prezentată de Sfântul Luca ca provenind «din cer» (οὐρανόθεν v. 13 ; cf. v. 19 și Fapte 9, 3 ; 22, 6). Prin această imagine el distinge această arătare de cele ale Domnului înviat de înălțare⁵⁰.

Motivul dialogului (v. 14—16), prezintă unele particularități care trebuie evidențiate. Prezent în toate cele trei descrieri ale Damascului (cf. 9, 4—6 ; 22, 7—10), el are peste tot funcția de a-L prezenta pe Iisus ca persecutat și de a îndepărta pe Pavel de la acțiunea sa persecutorie. Dialogul din v. 14—16, prezintă două elemente caracteristice față de celelalte descrieri de pe drumul Damascului. În v. 14 apare un proverb grec atribuit lui Iisus : σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν. El nu are numai scopul de a-l face pe Pavel să înțeleagă nesocotința trecutului

49. cf. R. F. O'Toole, *op. cit.*, p. 52.

50. A. Barbi, *op. cit.*, p. 136—137.

său, ci și acela de a preveni o posibilă rezistență în fața chemării care se va manifesta⁵¹.

Această imposibilitate de a rezista în fața chemării care privește misiunea sa pare să fie confirmată din referirea din v. 19, unde Pavel spune că «*n-a fost neascultător cereștii arătării*». La sfârșitul dialogului se găsește o poruncă ἀνάστηθι καὶ στηθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου. În descrierile precedente era ceva asemănător: 9, 6 ἀνάστηθι καὶ εἰσελθε; 22, 10 ἀναστὰς πορεύου. Aici, însă, porunca avea simpla îndatorire de a-l repune în starea adecvată pe Pavel după cădere pentru a-l trimite la Anania. În textul nostru, în schimb, cele două imperative au un alt semnificat. Ele sunt o citare ad litteram din Ezechiel 2, 1, unde se tratează despre chemarea profetului. Prin această aluzie la chemarea profetică, concluzia dialogului face referire deja la misiune. Toate aceste motive examinate — lămină, arătarea, dialogul, lasă să se înțeleagă că întâlnirea cu Domnul înviat este în mod determinant orientată spre mandatul mărturisirii și este într-o măsură sigură, legată de el.

Misiunea (v. 16) este încredințată Sfântului Pavel de Însuși Domnul înviat. Este El Cel care «*l-a rânduit*» (ales, numit), Endiada folosită aici desemnează rolul de «martor» sub aspectul slujirii Domnului înviat și al cuvântului Său (cf. Luca 1, 2). Sfântul Pavel, este deci, martor ca și ceilalți apostoli, pentru că el a întâlnit pe Domnul înviat, a fost rânduit de către El slujitor și poate astfel să primească semnificatul istorico-mântuitor al evenimentelor pascale (cf. Fapte 26, 22—23). «Martyria» Sfântului Pavel ia amploare și mai mult în Fapte, mai ales după dispariția celorlalți apostoli, și în acest sens pare să se depărteze în timp de mărturia apostolică. E posibil ca Sfântul Luca să-l vadă pe Sfântul Pavel ca un «martor» din a doua generație creștină, cea precedentă fiind legată de a sa⁵².

Obiectul mărturiei Sfântului Pavel se distinge de cel al apostolilor, pentru că aceștia dau mărturie despre viața, moartea și învierea lui Iisus (cf. Fapte 1, 22; 13-31), în timp ce, ceea ce este încredințat Sfântului Pavel ca obiect al mărturiei este redat în textul nostru cu expresia ὧν τε εἶδες με ὧν τε ὁφθήσομαι σοι.

Expresia este obscură și poate în mod voluntar enigmatică. În mod sigur, însă, ea distinge, prin timpurile verbelor (aorist/viitor), între arătarea de pe drumul Damascului și între o arătare (sau mai multe) viitoare față de cea de pe drumul Damascului.

Destinația și conținutul misiunii Sfântului Pavel (v. 17—18) sunt formulate de Sfântul Luca cu ajutorul cuvintelor vocaționale din Vechiul Testament (cf. pt. v. 17; Ier. 1; 8, 7, 5; pt. v. 18; Is. 42, 6, 16)⁵³. Sfântul Pavel este astfel indicat în rolul său de martor, ca cel care se supune chemării divine precum profeții mai înainte de el. Misiunea încredințată lui, apare, în felul acesta, înscrisă în istoria mântuirii. Pe lângă referirile vechi-testamentare, modul în care este formulat mandatul conține și expresii caracteristice limbajului comunității creștine.

Din punct de vedere al conținutului v. 17—18 prezintă destinația și scopul misiunii Sfântului Pavel. Este dificil de interpretat destinația

51. E. Lohfink, *La conversione di Paolo*, Brescia, 1969, p. 81—82.

52. cf. R. Maddox, *op. cit.*, p. 75—76.

53. cf. G. Lohfink, *op. cit.*, p. 73—75.

misiunii Sfântului Pavel. Expresia εἰς οὓς ἐγὼ ἀποστέλλω... poate să se refere numai la «neamuri» sau la «popor și neamuri». Noi optăm pentru a doua soluție. Sfântul Luca, în schimb, folosind termenii λαός și ἔθνη, lasă să se înțeleagă că vrea să modeleze destinația «martyriei» Sfântului Pavel după cea a vestirii lui Hristos (v. 23). Este vorba, deci, de o mărturie universală, potrivit afirmației lui Anania (Fapte 22, 15) care-l indicase pe Sfântul Pavel ca μάρτυρος... πρὸς πάντας ἀνθρώπους.

Versetele 19—21 prezintă supunerea Sfântului Pavel mandatului Domnului înviat, și descriu, deci, în mod sintetic activitatea misionară a sa. Aici apare pentru prima dată descrisă acțiunea apostolică a Sfântului Pavel.

Sunt importante de semnalizat etapele misiunii sale. Succesiunea lor (semnalată de două momente: Damasc-Ierusalim/, Iudeea-păgâni) pare a se referi în mod voit la programul din Fapte 1, 8, din moment ce, împotriva celor expuse în Fapte 9, 19—30, Sfântul Luca introduce menționarea Iudeii. În acest fel, Sfântul Pavel, este prezentat ca cel care, în concret, duce la îndeplinire mandatul programatic dat de Domnul înviat apostolilor. El este realizatorul vestirii universale. Reacția iudeilor expusă în v. 21, tentativele de a-l ucide în templu este reasumată în mod generic de ἐνεκα τούτων care se referă la ἀπαγγέλλειν (v. 20) Sfântului Pavel și la conținutul mărturiei sale de după înviere, cât și la orizontul universal al misiunii sale. Martor înaintea tuturor oamenilor, Sfântul Pavel, în ciuda ostilității iudeilor va marca prin misiunea sa transmiterea Evangheliei păgânilor.

Adnotările făcute până aici despre experiența Sfântului Pavel potrivit cuvântării din Fapte 26, ne duc la câteva concluzii relevante. Înainte de toate trebuie subliniat faptul că Sfântul Pavel este important pentru Sfântul Luca nu numai ca persoană singulară, ci mai ales ca figură simbol.

Ca persecutor Sfântul Pavel este prezentat ca reprezentantul iudaismului oficial care ignoră istoria mântuirii, prigonind comunitatea creștină.

Încheierea experienței sale prin convertirea din persecutor în persecutat clarifică faptul că ostilitatea iudeilor nu este motivată de probleme particulare, ci de refuzul vestirii Lui Hristos Cel înviat fapt pentru care Evanghelia mântuirii este adresată păgânilor. Însă Sfântul Pavel este un simbol și în felul său de a fi martor. Întâlnirea sa cu Domnul înviat evidențiază care sunt obstacolele pe care iudaismul ar trebui să le depășească pentru a rămâne în sfera împlinirii istorico-mântuitoare ca să nu fie exclus.

Toate aceste trăsături trebuie avute în vedere atunci când se încearcă recitirea chipului Sfântului Pavel. Potrivit evanghelistului Luca, Sfântul Pavel pune în evidență continuitatea dintre Israel și misiunea universală, deschisă către păgâni. Acest orizont teologic ne ajută să înțelegem de ce Sfântul Pavel este atât de important pentru Sfântul Luca.

Problematica care se intuiește în această prezentare a Sfântului Pavel de către Sfântul Luca este în mod esențial cea a raportului dintre

Israel și Biserica creștină. Sfântul Luca scrie pentru o comunitate care este formată în majoritate din păgâni. Opera sa se înscrie în acel arc de timp, al anului 70 d.H., perioadă în care se face resimțită hotărârea școlii rabinice din Iabne, care obliga pe toți evreii să refuze mesianicitatea lui Iisus. Biserica Sfântului Luca pare să resimtă această situație găsindu-se puțin în criză de identitate. Criza lor pornea din faptul că nu-și puteau explica cum comunitatea lor păgâno-creștină poate să fie moștenitoarea istoriei mântuirii începută cu Israel, iar acest popor, fiu al făgăduințelor care l-a oferit pe Iisus Hristos să fie exclus de la această mântuire.

Portretul pe care Sfântul Luca îl face Sfântului Pavel oferă un răspuns motivat frământărilor lor. Sfântul Pavel este puntea dintre timpul apostolic și comunitatea creștină a Sfântului Luca, încrîind-o în tradiția originară a Sfinților apostoli. El mărturisește această legătură și continuitate care de la Israel prin Iisus Hristos se transmite comunității păgâno-creștine.

Portretul Sfântului Pavel, deci, ajută biserica lucană să-și re-găsească propria identitate și propriul loc în istoria mântuirii cu toate traumatismele refuzului și sciziunii iudaismului.

În concluzie, revenind la problema raportului dintre Sfântul Pavel și cei doisprezece putem spune că titlul de martor al lui Hristos este aplicat tuturor. Ca și cei doisprezece, Sfântul Pavel a primit apostolatul în mod direct de la Mântuitorul înviat, de aceea nu se poate spune că el este un «martor» indirect sau că apostolatul său ar deriva din cel al celor doisprezece sau că ar fi un delegat al lor. Apostolatul paulin este egal cu cel al celor doisprezece. Toți sunt mijlocitori ai mântuirii în calitatea lor de martori ai vieții, morții și învierii lui Iisus.

Apostolatul și misiunea Sfântului Pavel se întemeiază pe o intervenție cerească: arătarea Mântuitorului Hristos preamărit (Fapte 26, 16, 19) pe un ajutor particular, acordat de Dumnezeu (v. 22). Cei doisprezece își exercită apostolatul și misiunea numai după arătarea Domnului înviat, după ce au fost investiți cu «*puterea de sus*» dăruită de Duhul Sfânt la Cincizecime (Luca 24, 49, Fapte 1, 8).

Arătarea de pe drumul Damascului a avut scopul de a-l institui pe Sfântul Pavel «*slujitor și martor*» a celor pe care le-a văzut (Fapte 26, 16). Sfântul Pavel s-a arătat ascultător cereștii arătări «*dând mărturie*» (v. 22) și «*predicând*» (v. 20) un mesaj care coincide cu cel pe care Hristos trebuia să-l vestească (v. 23). Domnul înviat îi instituie pe cei doisprezece ca «*martori*» (Luca 24, 48) încredințându-le mandatul de a fi «*martorii Săi*» între oameni (Fapte 1, 8) astfel se va împlini ceea ce Scriptura spusese despre «*propovăduirea*» care trebuia să se facă «*în numele*» lui Hristos (Luca 24, 47). Destinatarii mesajului sunt «*poporul și nemurile*» (Fapte 26, 16, 23) «*mai întâi cei din Damasc și cei din Ierusalim și din toată țara Iudeii, și apoi neamurile*» (v. 20), «*toate neamurile începând de la Ierusalim*» (Luca 24, 47), «*în Ierusalim și în toată Iudeea, în Samaria și până la margirile pământului*» (Fapte 1, 8).

Conținutul mesajului este explicat referindu-se la Scriptură. Fapte 26, 16—18 se mulțumește să adune aluziile biblice, în timp ce în v. 22,

23, Sfântul Pavel afirmă că «*n-a spus nimic în afară de ceea ce și proorocii și Moise au spus că va să fie : că Hristos va să pătimească și că, fiind El primul înviat din morți, lumină va vesti, și poporului și neamurilor*». Este vorba de punctul amintit în Luca 24, 44—46, 47 : «*trebuia să se împlinească toate cele scrise despre Mine în Legea lui Moise, în Prooroci și în Psalmi... că așa este scris și că așa trebuia să pătimească Hristos și a treia zi să învie din morți și întru numele Său să se propovăduiască pocăința și iertarea păcatelor*». În Fapte 26, 18, înainte de a vorbi de «*pocăința și iertarea păcatelor*» invită să se «*întoarcă de la întunerice la lumină*» și să primească «*iertarea păcatelor*» în timp ce v. 20 îndeamnă să «*se pocăiască și să se întoarcă la Dumnezeu*». De notat că în Fapte 1, 8, referirea la Scriptură este numai implicită trimițând la Is. 49, 6 ; Sfântul Luca, după ce a subliniat acest punct în finalul Evangheliei, poate că a vrut să evite o repetare. Observațiile făcute până aici ar putea fi extinse și la un număr mai amplu de texte. Totuși sunt clare și este de ajuns pentru a socoti că Sfântul Luca aplică misiunii Sfântului Pavel același model care definește misiunea celor doisprezece apostoli. Atât misiunea Sfântului Pavel, cât și a celor doisprezece este pusă în legătură directă cu Hristos : ca și cei doisprezece Sfântul Pavel este «*martor*» direct și acreditat, chiar dacă mărturia sa despre Domnul înviat nu se extinde la existența pământească a Mântuitorului. La fel ca și cei doisprezece Sfântul Pavel împlinește un mandat care face parte integrantă din programul încredințat lui Mesia din Scripturi : «*să vestească lumina poporului și neamurilor*» (Fapte 26, 23 ; cf. Luca 24, 47).

Ar trebui adăugat că potrivit relatărilor din Fapte această responsabilitate principală îi revine Sfântului Pavel. Rolul celor doisprezece este restrâns la Ierusalim și la regiunile limitrofe, la Iudeea și Samaria, Petru nu merge dincolo de Cezareea, iar despre șederea sa în Antiohia (Gal. 2, 11—14) nu se spune nimic. În momentul celei de-a doua călătorii a Sfântului Pavel la Ierusalim pare că apostolii nu mai sunt (Fapte 21, 17, 19). Unde sunt atunci ? În ochii Sfântului Luca lucrul acesta are puțină importanță : lăsând Ierusalimul ei ies în același timp de pe scena Faptelor (cf. 12, 17).

Sfântul Petru și responsabilii Bisericii din Ierusalim sunt prezentați în prima parte (Fapte 10, 1, 11—18 ; 15, 6—29), iar acum urmează rândul Sfântului Pavel să anunțe pe Hristos neamurilor păgâne (Luca 24, 47) și până la marginile pământului (Fapte 1, 8). El apare astfel ca cel care duce la împlinire misiunea încredințată apostolilor și aceasta în virtutea unui mandat primit direct de la Mântuitorul Hristos și în comuniune cu ceilalți apostoli și prezbiteri din Ierusalim, însă fără să aibă nevoie de vreo delegare din partea lor.

Prin rolul lor specific, limitat în timp și spațiu, apostolii asigură continuitatea dintre activitatea pământească a Mântuitorului și Biserica născută la Cincizecime prin coborârea Duhului Sfânt. Însă îi revine Sfântului Pavel datoria de a da acestei Biserici o dimensiune universală așa cum Sfântul Luca o înțelege și cum o vede anunțată de profeți. În Fapte, Sfântul Pavel apare în acest fel ca unicul inel prin care Biserica de după Apostoli se află în legătură cu originile sale.

CHIPUL PREOTULUI ORTODOX REFLECTAT ÎN OPERA TEOLOGICĂ ȘI PASTORALĂ A SFINȚILOR TREI IERARHI

Arhim. Prof. VASILE MIRON

«În fiecare parohie, — spune scriitorul francez A. de Lamartine — este un om care este al tuturor ; este chemat ca martor, ca sfătuitor ori ca reprezentant în toate actele cele mai solemne ale vieții, care ia pe om de la sânul mamei sale și nu-l lasă decât la mormânt, care binecuvintează ori sfințește leagănul, nunta, patul morții și sicriul ; un om pe care copilașii se obișnuiesc a-l iubi, a-l venera și a se teme firește de el ; pe care chiar necunoscuții îl numesc părinte ; la picioarele căruia creștinii merg și depun mărturisirile lor cele mai intime ; un om care prin starea lui este mângâietorul tuturor nenorocirilor sufletelor și ale trupurilor ; mijlocitor obligat între bogăție și sărăcie, care vede pe cel sărac și pe cel bogat bătând la ușa sa, rând pe rând ; cel bogat pentru a-i lăsa milostenia în ascuns, cel sărac pentru a o primi fără a se rușina, care nefiind de nici o treaptă socială, ține deopotrivă la toate clasele : la clasele de jos prin modestia și simplitatea vieții ; la clasele înalte prin educația, știința și înălțimea sentimentelor, ce inspiră și recomandă o religie a iubirii de oameni ; un om, în fine, care știe toate, care are dreptul de a spune toate și al cărui cuvânt cade de sus asupra inteligențelor și asupra inimilor cu autoritatea unei misiuni dumnezeiești. Acest om este preotul»¹.

Acest portret magistral, zugrăvit în imagini așa de vii și conturat într-o formă atât de măiastră și de expresivă ne ilustrează în modul cel mai grăitor și mai convingător posibil atât chipul ideal al preotului sacerdot cât și dimensiunea, greutatea și importanța preoției creștine, înălțimea și bogăția ei de înțeles, de conținut și de datorii.

Sublimă, sfântă, înfricoșată și plină de răspunderi este această înaltă misiune a preoției pentru că este slujirea lui Hristos, puterea și izvorul preoției harice. Mântuitorul nostru Iisus Hristos Cel ce a instituit Taina Preoției după Sfânta Sa Înviere, a rânduit ca Apostolii și urmașii acestora în succesiune apostolică (episcopii și preoții sfințiți prin hirotonie) să continue în biserică lucrarea Sa mântuitoare : să propovăduiască cuvântul adevărului Sfintei Sale Evanghelii și să îndrepteze sufletele oamenilor la lumina cunoștinței de Dumnezeu ; să curățească poporul prin «baia nașterii celei de a doua și înnoirea Duhului», să-L reprezinte pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos în chipul sfintei jertfe și să-L ofere credincioșilor săi hrană euharistică spre omorârea păcatului și arvunirea vieții celei nestricăcioase ; să aprindă în sufletele păstoriților săi căldura iubirii de Dumnezeu și flacăra luminii harului celui mântuitor care mistuie și curățește întinărirea păcatelor și alungă năvălirea patimilor celor potrivnice, pentru ca izbăviți de toată înșelăciunea și

1. Pr. Prof. Petre Vintilescu, *Preotul în fața chemării sale de păstor al suflitelor*, București, 1935, p. 65—66.

răutatea să-i înfățișeze sfinți și fără prihană înaintea Dreptului Judecător.

Așa cum spune și Sfântul Grigorie Teologul în tratatul său «Despre fugă», «preoția urmărește să întraripeze sufletul, să-l smulgă din lume, să-l dea lui Dumnezeu, să-l facă să păzească chipul lui Dumnezeu, dacă nu l-a pierdut; dacă e în primejdie să-l piardă, să-i arate calea ca să și-l păstreze; iar dacă și l-a stricat, să-l aducă din nou la starea cea dintâi. Preoția urmărește să facă să locuiască, prin Duhul Sfânt, Hristos în inimile oamenilor. Și în sfârșit, scopul cel mai de seamă al preoției este să-l facă Dumnezeu și părtaș fericirii celei de sus pe cel ce aparține cetei de sus, pe om»².

Toate aceste eforturi susținute de regenerare a vieții spirituale, ar fi zadarnice și neputincioase, dacă preotul nu ar fi întărit în slujba sa de harul dumnezeiesc, pentru că toate celelalte îndeletniciri și sarcini ale omului sunt susținute și întărite de puterile firești ale acestuia, în timp ce preoția este ajutată de cele supranaturale, pentru că se săvârșește cu lucrarea și puterea lui Dumnezeu, cu acea «putere cerească pe care nici arhanghelii și nici îngerii nu o au»³.

Sarcina fiecărui om o poartă el însuși, însă sarcina preoției o poartă cu fiecare preot în parte Însuși Domnul nostru Iisus Hristos, Cel ce a făgăduit că «*va fi cu noi până la sfârșitul veacurilor*» (Matei 28, 20). Acest fapt înalță misiunea preoției mai presus de orice demnitate și slujire omenească, fiindcă preotul nu lucrează și nu administrează cele sfinte numai cu puterea și capacitatea sa de om, ci cu cuvântul, cu inima și cu puterea lui Hristos, cu acea putere dumnezeiască cu care Mântuitorul a încredințat pe Sfinții Apostoli că «*vor călca peste șerpi și peste scorpii și peste toată puterea vrăjmașului*» (Luca 10, 19).

Această putere harică cu care Dumnezeu a investit pe aleșii Săi, are drept scop să mijlocească revărsarea asupra noastră a darurilor dumnezeiești necesare mântuirii și sfințirii sufletelor noastre, căci prin lucrarea preoției, Mântuitorul a lăsat în sarcina preoților grija mântuirii sufletului omeneșc, răscumpărat cu prețul scumpului Său Sânge. În această artă a zidirii sufletești a credincioșilor, constă toată greutatea și sublimul preoției creștine căci, «*Oricât de anevoioasă și de grea ar părea medicina — spune Sfântul Grigorie Teologul — totuși nu-i atât de grea ca preoția, unde trebuie să observi și să vindeci purtările oamenilor, patimile lor, viața lor, voința lor și altele asemenea din om; unde trebuie să izgonești din perechea asta a noastră, din suflet și trup, tot ce este animalic și sălbatic și să pui în loc și să statornicești, tot ce este blând și plăcut lui Dumnezeu*»⁴.

Acesta îi făcea pe Sfinții Părinți să se sfiască în fața unei asemenea mari vrednicii iar în anumite situații aproape că nu cutezau să o primească. Chiar Sfinții Trei Ierarhi s-au temut de ea, socotindu-se ne-

2. Sf. Grigore de Nazianz, *Cuvânt de apărare pentru fuga în Pont sau Despre preoție*, trad. de Pr. D. Fecioru, București, 1987, p. 170.

3. Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre Preoție*, trad. de Pr. D. Fecioru, București, 1987, p. 59.

4. Sf. Grigore de Nazianz, *op. cit.*, p. 168.

vrednici de această chemare, deși erau curați ca îngerii. S-au temut gândindu-se la măreția ei și la responsabilitatea lor ca păstori de suflete, pentru ca îmbrățișând-o să facă din această nobilă misiune cea mai vie și mai sfântă lucrare a vieții lor, rămânând peste veacuri adevărate modele de teologi și chipuri desăvârșite ale adevăratului păstor de suflete pe care l-au ilustrat cu inegalabilă măiestrie în operele lor nemuritoare despre proție și l-au întruchipat în trăirea, nevoița și faptele lor pilduitoare.

Ei știau că a fi preot și teolog, a vorbi despre Dumnezeu și mai ales a-L simți pe Dumnezeu și a săvârși cele sfinte, trebuie să te sfințești tu însuși mai întâi; trebuie să fii curat cu inima și pentru a fi curat cu inima, trebuie mai întâi ca mintea să-ți stăpânească patimile; trebuie să plângi pentru păcatele săvârșite, să fii blând, smerit, iertător, să flămânzești și să însetezi de dreptate, să fii milostiv și să iubești pe aproapele tău. Conștient de această menire, Sfântul Grigore Teologul afirma astfel înainte de a se învrednici să dobândească harul preoției: «Pentru ca să curăț pe alții, spune el, trebuie să fiu eu mai întâi curat. Să fiu eu înțelept, ca să înțeleptesc pe alții. Să fiu eu lumină, ca să luminez pe alții. Să fiu eu aproape de Dumnezeu, ca să apropii pe alții. Să fiu eu sfânt, ca să sfințesc pe alții. Ca să conduc cu mâna, ca să sfătuiesc cu pricepere»⁵. Este expresia celei mai înalte conștiințe a responsabilității sacerdotale ce apasă pe umerii preotului. O conștiință pătrunsă până în adâncul ei de duhul slujirii lui Dumnezeu și a oamenilor; o inimă înflăcărată care se jertfește și se dăruiește neconținut în slujba semenilor, «care nu caută pe ale sale și nu gândește răul» (I Cor. 13, 5), ci pururea urmează «cele bune și de folos sufletelor» (atât în ce privește binele moral personal cât și cel al păstoriților). Aceasta este inima preotului la care aleargă «tot sufletul creștinesc cel necăjit și întristat care are trebuință de mila și ajutorul lui Dumnezeu».

Ca preoți și păstori, Sfinții Trei Ierarhi au fost profund ancorați în viața spirituală a păstoriților lor și în îndeplinirea misiunii lor sacramentale pe care au slujit-o cu atâta abnegație și devotament încât nu au precupețit nici timpul, nici odihna și nici truda și oboseala, ci au pus în valoare tot talentul, toată erudiția și cultura lor, tot spiritul de sacrificiu și toată strădania și nevoița lor, în scopul îmbunătățirii sufletelui a credincioșilor. Pentru ei, factorul determinant în slujirea misiunii preoției (al cărei scop fundamental este formarea caracterelor creștine și modelarea sufletelor) îl constituie exemplul vieții personale a preotului, adică «graiul faptelor». Aceasta este trăirea autentică a Evangheliei și predica vie care are o înrăurire covârșitoare asupra vieții păstoriților. Predica prin cuvânt luminează doar mintea și sensibilizează inima, însă exemplul faptei este mai ușor intuit de credincioși, care văzând forma vizibilă și concretă în care se prezintă binele înfăptuit sub ochii lor, se aprind și mai mult de dorința de a-l transpune întocmai în practică și astfel prind gustul virtuții. De aceea preotul în calitate sa de păstor de suflete și «ca model și dreptar al pietății spre îndrumarea pe calea cea dreaptă a celor ce urmează Domnului»⁶, i se

5. *Ibidem*, p. 199.

6. Sf. Vasile cel Mare, *Regula 80 din Reguli morale*, trad. de Prof. Iorgu D. Ivan în col. «P.S.B.», vol. XVIII, București, 1989, p. 194.

cere lui mai întâi, înaintea tuturor să traducă în faptă poruncile dumnezeiești ale Sfintei Evanghelii, ca în felul acesta «să înfățișeze tuturor chipul oricărui bine, făcând el mai întâi cele ce învață»⁷ cum mărturisește Sfântul Vasile cel Mare sau cum avea să spună de altfel mai târziu, Sfântul Ioan Gură de Aur în celebrul său tratat *Despre preoție*: «Atunci ești un învățător desăvârșit, când prin cele ce faci și prin cele ce înveți duci pe ucenicii tăi, pe credincioși, la viața fericită, pe care a poruncit-o Hristos»⁸.

Sfinții Trei Ierarhi au fost consecvenți întru totul îndeplinirii idealului sfânt al preoției, consacrand în slujba lui tot elanul și efortul lor, împletind armonios cuvântul cu fapta, munca cu rugăciunea, curăția cu smerenia, jertfa cu dăruirea, abnegația cu evlavia, cultura cu trăirea și iubirea dezinteresată și sinceră cu mila față de cei săraci, pentru a deveni în felul acesta icoane vii ale virtuții și trăirii creștinești. În tot ce au învățat și au înfăptuit ei în toate laturile apostolatului lor evanghelic, întrezărim chipul ideal al adevăratului păstor duhovnicesc care se străduiește neîncetat să-și împodobească viața sa religios-morală în așa fel încât «frumusețea sufletului lui să strălucească în toate împrejurările din viața lui, ca să poată în același timp, și bucura, dar și lumina sufletele celor ce-l privesc»⁹.

Această conștiință a misiunii preoțești, care definește profilul moral al adevăratului slujitor al sfântului altar, izvorăște din convingerea că în numele lui Dumnezeu nu poți lucra cu vrednicie și nici nu poți apropia pe oameni de Dumnezeu dacă nu ești tu mai întâi cu sufletul neprihănit lângă Dumnezeu. «Marele scop pentru care este pus un păstor într-o parohie — spunea odată cineva —, nu este acela de a-și urmări studiile sale teologice, nici de a-și cerceta enoriașii în fiecare săptămână, nu este nici măcar acela de a le predica Duminica; ci acela de a trăi în mijlocul lor ca un om al lui Dumnezeu, a cărui prezență însăși să fie o dovadă că e cu putință să trăiești pe pământ viața de sus și că lucrurile de care se vorbește Duminica la biserică sunt realități»¹⁰. Numai atunci sămânța cuvântului evanghelic va prinde rădăcini și va încolți în sufletele oamenilor și numai așa va avea preotul certitudinea și însuflețirea care rezultă din convingerea că reprezintă adevărul și anume atunci când aceste adevăruri au fost trăite și realizate integral în viața sa exemplară. Altfel, învățătura singură fără pietate adâncă nu aduce roade și cuvântul preotului nu poate avea ecou în sufletele ascultătorilor și nu poate zidi. El rămâne sec, fără viață; nu pătrunde în adâncul inimii pentru că nefiind simțit cu toată ființa, nu are putere de convingere. De aceea pe bună dreptate afirma cândva episcopul Guilibert din Feréjus la începutul secolului XX: «Să ne ferească Dumnezeu de un cler care n-ar ținti decât numai știința. Prin aceasta ar câștiga academiile, dar popoarele n-ar mai avea pâinea vieții»¹¹.

7. *Ibidem*, p. 181, (Regula 70).

8. Sf. Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, p. 111.

9. *Ibidem*, p. 72.

10. Stalker — *The preacher and his models*, apud Pr. Dr. Grigore Cristescu, *Teologie și sacerdoțiu, tipul clasic al păstorului ortodox și idealurile pastorației moderne*, Sibiu, 1928, p. 11.

11. Arhimandritul Iuliu Scriban, *Chemarea preotului*, București, 1921, p. 29.

Pentru a evita acest eșec nu rămâne decât o singură cale trasată de Mântuitorul și de Sfinții Trei Ierarhi și anume aceea ca preotul să-și conformeze viața cu spiritul învățaturii evanghelice, unind învățătura cu fapta și demonstrând tuturor că ceea ce zice și face, căci numai astfel își vor căpăta oamenii încrederea într-insul și-l vor aprecia și iubi ca pe un adevărat părinte. Credincioșii vor să vadă în persoana și purtarea preotului întruchiparea fidelă a virtuții și nu numai un simplu vorbitor despre Dumnezeu, ci «un exemplu evident de împlinire a fiecărei porunci a Domnului, astfel încât chiar și atunci când tace, exemplul faptelor lui să fie pentru învățatură mai eficace decât orice vorbă»¹² — cum spune Sfântul Vasile. Prin credință puternică și viață curată însoțită de cununa faptelor bune și preotul poate ajunge asemenea Sfântului Vasile cel Mare un făclier al inimilor și o pildă de înălțare neîntreruptă pe treptele virtuților creștine așa cum îl elogiază biserica în cântările ei: «Ai adunat cuvioase părinte mulțimea bunătăților sfinților: blândețea lui Moise, râvna lui Ilie, mărturisirea lui Petru, teologia lui Ioan și ca și Sfântul Apostol Pavel n-ai încetat a striga: cine nu este slab și eu să nu fiu slab, cine se smintește și eu să nu mă aprind» (stihira a II-a, de la Stihovna Vecerniei praznicului).

Pentru a ajunge la înălțimea chemării sale, preotul trebuie să fie potrivit îndemnelui și modelului de viață al Sfinților Trei Ierarhi, un pios trăitor al virtuților creștine «să atragă pe credincioși pe calea virtuții prin covârșirea virtuții sale»¹³, adică să fie prin viață, comportarea și gândirea lui «o oglindă nepătată a lui Dumnezeu și a celor dumnezeiești»¹⁴. Așa de nepătată și neîntinată să-i fie viața, încât nu pe pământ s-ar petrece ea, ci «în cer, printre puterile îngerești»¹⁵ spune Sfântul Ioan Gură de Aur.

Umblând pe pământ, preotul trebuie să fie omul care coboară mireasma cerului pe întinsul pământului prin nesticăciunea sufletului său care «trebuie să fie mai curat decât înseși razele soarelui, pentru ca Duhul Sfânt să nu-l părăsească și să poată (oricând) spune: «*De acum nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine*» (Galateni 2, 20)¹⁶. Cu alte cuvinte trebuie să trăiască în tine Dumnezeu pentru ca să-L poți cunoaște. Trebuie să-L găsești mai întâi și după aceea să-L propovăduiești altora, spunând ca și Sfântul Apostol Pavel, ce știi tu, ce simți tu, ce ești tu, ce poți tu, acum când Dumnezeu locuiește întru tine și lucrează în lume prin tine, căci altfel niciodată nu-L vei găsi iar dacă te-ai unit cu El prin faptă bună și prin viață curată, atunci El însuși va grăi oamenilor prin tine.

Deci preotului i se cere mai înainte de toate viață morală ireproșabilă și sfințenie. Aceste două însușiri sunt impuse atât de calitatea sa de păstor al turmei duhovnicești cât mai ales de condiția sa de sfințitor al vieții credincioșilor. Ca mijlocitor al harului divin și organ sfințitor al vieții păstoriților săi, «preotul este dator să se prezinte în fața sfântu-

12. Sf. Vasile cel Mare, *Regula 43, op. cit.*, p. 284.

13. Sf. Grigore de Nazianz, *op. cit.*, p. 166.

14. *Ibidem*, p. 162.

15. Sf. Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, p. 57.

16. *Ibidem*, p. 123.

lui altar curat, precum cu sufletul așa și cu trupul» după cum prevăd Povătuirile din Liturghier. Cele sfinte se chivernisesc și se dau celor sfinți adică curați cu inima și fără de prihană așa cum se exprimă în mod sugestiv Mântuitorul în rugăciunea Sa arhierescă: «pentru ei Eu Mă sfințesc pe Mine Însumi ca și ei să fie sfințiți întru adevăr» (Ioan 17, 19). În aceste cuvinte este cuprinsă cea mai imperativă datorie a preotului și a apostolului creștin. De fapt întreaga viață a preotului trebuie să fie un proces de neîncetată pregătire spirituală, un urcuș continuu pe culmile sfințeniei, pentru că el săvârșește jertfa cea fără de sânge și vine în contact nemijlocit cu însuși Sfântul Trup și Sânge al Domnului pe care îl atinge, îl consumă și îl împarte credincioșilor. «Spune-mi, te rog, se întreabă Sfântul Ioan Gură de Aur, unde-l vom pune pe preot, atunci când cheamă Duhul cel Sfânt, când săvârșește prea înfricoșătoarea jertfă și când atinge neconținut pe Stăpânul obștesc al tuturor? Cât de mare curăție, cât de mare evlavie îi vom cere? Gândește-te ce fel trebuie să fie mâinile acelea care slujesc, ce fel trebuie să fie limba aceea care rostește acele cuvinte? Nu trebuie să fie oare mai curat și mai sfânt decât oricine altul sufletul care a primit atâta Duh?»¹⁷.

Însă Duhul cel mântuitor și de viață dătător lucrează după măsura credinței. Dacă acest Duh «Care totdeauna pe cele neputincioase le vindecă și pe cele cu lipsă le împlinește» ar întâlni o minte luminată de credință, o simțire lăuntrică evlavioasă, o inimă aprinsă de focul dumnezeieștii dragoste și o voință statornică în împlinirea poruncilor lui Dumnezeu, «ar smulge sufletul preotului din orice întinăciune — spune Sfântul Ioan Gură de Aur — și i-ar păstra nevătămată frumusețea cea duhovnicească»¹⁸ ajutându-l să-și înalțe treptat viața sa personală astfel încât să și-o apropie de sfințenia Tainelor. Dar pentru a ajunge să-și facă din trupul său templu al Duhului Sfânt, trebuie mai întâi să biruiască patimile din el: să stărpească gândurile răutății, să alunge poftele cele viclene și să domine toate dorințele, efectele și pasiunile care îl trag în jos spre păcat și potrivit îndemnului Sfântului Ioan Gură de Aur «să fie înfrânat, veghetor, să aibă ochii în patru; pentru că el trăiește nu numai pentru el, ci și pentru o atât de mare mulțime de oameni»¹⁹.

Ca viețuitor între oameni, el nu trebuie să uite niciodată faptul că nu îi este permis nicicând să recurgă la sentimente inferioare, la instincte brutale și la gesturi și atitudini necuviincioase care îl înjosesc și îl compromit în fața credincioșilor.

Astăzi se cere mai mult ca oricând, ca preotul să fie un creștin adevărat între ceilalți oameni, «încât Evanghelia să se răspândească datorită purtării lui nu mai puțin decât cuvântul lui»²⁰, spune marele ierarh antiohian. Preotul trebuie să se distingă radical de restul oamenilor prin trăirea sa creștinească, prin caracterul său generos și conduita sa ireproșabilă. El nu poate fi ca ceilalți oameni cu inima lor pământ-

17. *Ibidem*, p. 127.

18. *Ibidem*, p. 123.

19. *Ibidem*, p. 69.

20. Sf. Grigore de Nazianz, *op. cit.*, p. 198.

tească și întunecată de patimi, ci cu o inimă înflăcărată de duhul dragostei de Dumnezeu și de oameni, cu o inimă curățită până în străfundurile ei de toată negura și rugina păcatului, pentru că preotul simte nu cu inima sa de om, ci cu inima Celui care l-a trimis la oameni ca să-i cheme la El și să-i mântuiască în numele Lui. Inima omenească a preotului se confundă și se topește în inima incandescentă și dumnezeiască a Domnului nostru Iisus Hristos. În această inimă se adună și ard ca o supremă jertfă toate durerile, gândurile și dorințele credincioșilor, pentru că toate faptele omenești se îndreaptă spre ea ca într-un focar, toate se lămuresc la lumina și la căldura ei, a celei mai mari inimi care le cuprinde pe toate și care este inima preotului. Din această inimă izvorăsc ca dintr-un izvor toate gândurile curate și sentimentele nobile, căci nu poate fi preot adevărat cu sentimente josnice, nu poate predica iubirea și în același timp să urască, nu poate învăța smerenia și să fie orgolios, nu poate recomanda milostenia și să fie avar și egoist, nu poate propovădui dreptatea și să fie nedrept, nu poate elogia înțelepciunea și răbdarea și să fie nechibzuit, imprudent sau irascibil, nu poate cere blândețe și să fie brutal, căci altfel ar contrazice toată învățătura evanghelică și ar deveni pricină de sminteală înaintea oamenilor, care ar vedea în el un travestit și nu o pildă vie a virtuții, ci un pictor fals al ei.

Toate faptele și manifestările exterioare ale preotului trebuie să-l vădească ca fiind un om al lui Dumnezeu demn de misiunea sa, curățit de patimi, cu gesturile controlate, cu fruntea descrețită, cu privirea blândă și prietenoasă și cu vorba dulce și tacticoasă, încât — spune Sf. Grigore — «să nu sune niciodată fals sau să aibă sunet de aramă, ci să fie întocmai ca argintul sau aurul în orice împrejurare din viață»²¹, adică să fie «statornic în caracter, cunoscător al rânduielilor canonice și corect în ale credinței, trăind cu toată râvna creștinească în cumpătare și asceză»²², cum afirmă Sfântul Vasile cel Mare.

Acesta este chipul adevăratului preot care se jertfește pe sine pentru binele și mântuirea sufletească a păstoriților săi, a preotului care se străduiește cu timp și fără timp să se ridice la înălțimea chemării sale, răspunzând fără preget nevoilor sufletești ale credincioșilor săi, astfel încât suferințele lor să devină suferințele sale, neputințele lor să devină neputințele lui, iar lipsurile și slăbiciunile lor, să le ia în sarcina sa pentru a le ușura cu râvna, înțelepciunea și nevoința sa ajutate de puterea harului dumnezeiesc. Acesta este jugul preoției. Este jugul lui Hristos care a luat asupra Sa povara păcatelor noastre suferind pentru ele și pironindu-le pe Cruce. Prin jertfa Sa s-a spălat zăpăditul păcatelor noastre iar prin jertfa euharistică și rugăciunile preoților se izbăvesc suflete din moarte și se acoperă mulțime de păcate. Preotul este un om de jertfă pentru că și preoția în sine este o jertfă prin lucrarea ei. Jertfa este cel mai pios omagiu oferit de cineva cuiva în semn de prețuire și cinstire. Și preotul se oferă pe sine credincioșilor întocmai ca o jertfă, căci preotul este luat dintre oameni și pus pentru oameni, adică

21. *Ibidem*, p. 164.

22. Sf. Vasile cel Mare, *Epistola 81*, trad. de Pr. Prof. Dr. Constantin Cornițescu și Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, în col. «P.S.B.», vol. XII, *Despre Sf. Duh. Corespondență (Epistole)*, București, 1988, p. 254.

viața sa și puterea sa de muncă și de sacrificiu este pusă în slujba poporului dreptcredincios: «Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi — spune Mântuitorul — și v-am rânduit să mergeți și roadă să aduceți, și roada voastră să rămână, ca Tatăl să vă dea orice-I veți cere în numele Meu» (Ioan 15, 16).

Roada jertfei preotești adică a slujirii apostolatului evanghelic, înseamnă după Sfântul Vasile cel Mare «lucrare de zidire a Bisericii, îndreptarea greșelilor, ajutorarea celor năpăstuiți, apărarea fraților cu credință sănătoasă..., și râvnă și sârguință pentru a aduce o îmbunătățire cât de mică Bisericii»²³, iar după Sfântul Ioan Gură de Aur «vindecarea și curățirea cu pricepere a patimilor și păcatelor credincioșilor, ca să ne folosim și unii și alții, și cei care au trebuință de vindecare și noi, cărora ni s-a încredințat grija de a-i vindeca»²⁴. Acestea sunt sarcinile preoției creștine privite în lumina învățaturii și slujirii Sfinților Trei Ierarhi. Aceste sarcini nu scad niciodată, ci dimpotrivă sporesc continuu, solicitând tot mai mult inima, timpul, talentul și efortul intelectual și spiritual al preotului. Atât de mult trebuie să-și valorifice preotul talentul și efortul său depus în slujba îndreptării vieții credincioșilor, încât, spune Sfântul Vasile cel Mare, «să nu aibă odihnă în lucrările lui, ci propria și deosebita lucrare a grijii încredințate lui să aibă în vedere îmbunătățirea (sufletească) celor pe care îi conduce»²⁵.

Iată greutatea, răspunderea și spiritul de jertfă și de dăruire care apasă pe umerii preotului. Însă în ciuda tuturor încercărilor și obstacolelor care se interpun în calea sa, preotul trebuie să rămână mereu același: treaz, optimist și încrezător în ajutorul lui Dumnezeu, neobosit, răbdător, neînfricat, activ, însuflețit de râvnă, cucernic și stăpânit de o pasiune sacră pentru marea sa misiune, consumat de focul ei nestins. În acest devotament și zel nestăvilat de a sluji cu credință și vrednicie înalta sa misiune, va găsi preotul resortul intern și pârghia de rezistență și de refacere a forțelor sale sufletești, fiindcă cu cât se pare a fi mai grea și mai anevoioasă preoția cu atât este mai înaltă și mai sublimă fiind dumnezeiască și dăruind nebiruită putere spirituală celui ce o săvârșește cu dragoste.

Nici o slujire din lumea aceasta nu oferă satisfacția datoriei împlinite și bucuria binelui săvârșit ca preoția, cu toate că ea este însoțită de nenumărate ispite și necazuri care răscolesc și biciuiesc sufletul preotului. «Valurile care tulbură sufletul preotului sunt mai mari decât vânturile care frământă marea»²⁶ spune Sf. Ioan Gură de Aur. Necazurile și durerile preoției nu diminuează râvna, efortul și elanul preotului, ci dimpotrivă îi înalță, sporindu-i tot mai mult dorința și puterea de a-și împlini datoria.

Puterea preoției stă în sfințenia, în frumusețea și în obligativitatea lucrului ei, în datoria și în răspunderea sacerdotiului creștin, în credința, hotărârea și entuziasmul cu care câțiva oameni prigonii au revoluționat lumea, aducând-o la picioarele Crucii lui Hristos. În această teribilă forță spirituală constă marele miracol al preoției creștine.

23. *Ibidem*, p. 293, (Epistola 113).

24. Sf. Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, p. 173.

25. Sf. Vasile cel Mare, Regula 70, *op. cit.*, p. 173.

26. Sf. Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, p. 65.

Această minune a convertirii sufletelor se cere înfăptuită cât va fi lumea, prin strădania, evlavia și zelul misionar al preotului, prin acel zel «care nu se liniștește, nu simte odihnă și împăcare, până ce nu a făcut totul, până ce nu a încercat toate mijloacele, până ce nu a plătit toate jertfele pentru câștigarea sufletelor»²⁷.

Dacă acest foc sacru al iubirii nu învăpăiază inima și sufletul preotului, el nu va ajunge niciodată să guste din potirul bucuriei și al frumuseții duhovnicești pe care o oferă trăirea și lucrarea preoției. El nu se va ridica niciodată la conștiința împlinirii misiunii sale, căci îi lipsește dinamismul, energia și vigoarea sufletească pe care o produce iubirea. Iubirea față de Dumnezeu și de oameni este busola care orientează și îndreaptă întreaga activitate pastorală a preotului. Ea înviorază și insuflește zelul și devotamentul preotului, înobilând tot mai mult relațiile dintre el și credincioși. Adevărata iubire evanghelică nu cunoaște margini. Ea trece peste toate barierele și încercările, biruie ispitele, rabdă necazurile și uită adesea de sine când este pusă în joc mântuirea sufletelor. O asemenea iubire zidește, întărește și dă putere, sacrificiu. Ea culminează în jertfă, se verifică în jertfă și se pecetluiește cu jertfa de sine pentru binele aproapelui. Când inima preotului începe să vibreze de o asemenea dragoste, cugetul lui deja începe să depășească sfera preocupărilor mărunte. Pe preot nu-l mai interesează acum atât de mult interesele personale, nu-l mai subjugă grijile familiare sau amănuntele de contrariere și de neajunsuri care rămân pentru el simple accidente secundare, ci un singur țel îl frământă (după spusa Sfântului Ioan Gură de Aur): «Câtă știință trebuie să aibă și câtă muncă trebuie să depună ca să schimbe viața credincioșilor, să-i vindece bine și să le supună lutul duhului»²⁸. Acesta este idealul sfânt al preoției în slujba căruia s-au dedicat cu toată ardoarea, credincioșia și ființa lor Sfinții Trei Ierarhi. Viața lor a fost o flacără vie care s-a mistuit de duhul slujirii lui Dumnezeu și a oamenilor, arzând neconținut din untdelemnul virtuților. Exemplul pilduitor al vieții lor, concretizat în tot ceea ce au înfăptuit ei cu cuvântul, cu scrisul și cu fapta, precum și răbdarea, tactul, înțelepciunea și priceperea lor în arta de a cărmui sufletul omnesc pe calea mântuirii, fac din acești străluciți luceferi ai Ortodoxiei cele mai proeminente figuri de păstori din istoria Bisericii creștine. În opera pastoral-misionară realizată de ei, preotul zilelor noastre își poate găsi oricând soluția remedului, pilda, îndemnul, optimismul spiritual și călăuza sigură pe drumurile vieții în slujirea apostolatului creștin. Ei au înțeles preoția la înălțimea și valoarea ei și au împlinit-o în spiritul autentic al Evangheliei, pentru că erau conștienți de rolul și chemarea lor ca păstori de suflete: «Dumnezeu, spune Sfântul Ioan Gură de Aur ne-a lăsat, pe noi (preoții) ca să fim ca niște luminători, ca să fim ca un aluat, ca să fim ca dascăli ai altora, ca să ne învățăm ca niște îngeri împrejurul oamenilor, ca să ne purtăm cu dânșii după cum se poartă

27. Pr. Prof. Petre Vintilescu, *op. cit.*, p. 93.

28. Sf. Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, p. 173—174.

bărbații duhovnicești către cei trupești, ca dânșii să se folosească ca sămânță, care să producem fruct mult și bun»²⁹.

Pentru a oferi lui Dumnezeu acest fruct duhovnicesc adică sufletele credincioșilor câștigate pentru adevăr și mântuire, preotul trebuie să fie un om de jertfă, adică să se dăruiască în întregime turmei sale. Să fie profund implicat în viața poporului dreptcredincios, împărtaşind soarta acestuia; să participe la durerile și suferințele sufletești și trupești ale enoriașilor săi, îndestulând pe cei săraci și neputincioși, sprijinind pe cei bântuiți de soartă, mângâind pe cei întristați și fără de ajutor și «făcând tot ce-i stă în putință pentru a preveni sufletele cele sănătoase, spre a vindeca pe cele bolnave și spre a smulge din ghearele morții pe cele în agonie»³⁰. Într-un cuvânt, el trebuie să fie «tuturor toate» (I Cor. 9, 19) cum spune Sfântul Apostol Pavel, adică frate, preot și părinte, încât fiecare suflet obidit, încercat de greutatea păcatului și de povara suferințelor să găsească în persoana preotului un liman lin de scăpare, o punte sigură de salvare, un stâlp de întărire și un reazim de mângâiere. În toate împrejurările el trebuie să fie pentru fiecare enoriaș al său cel mai cald susținător, folositor și ajutător: învățătorul celui ignorant, mângâietorul săracului, apărătorul celor apăsați, părintele orfanilor și ocrotitorul văduvelor. În parohia sa, el trebuie să se comporte cu fiii enoriei sale, spune Sfântul Vasile cel Mare «ca un adevărat păstor al oilor lui Hristos care își pune sufletul pentru ele și nu le părăsește, pentru ca atunci când va fi timpul potrivit să le încredințeze Evanghelia lui Dumnezeu. Ca doctor (trebuie să se poarte) cu multă milă după știința învățaturii Domnului, vindecând bolile sufletelor spre îngrijirea sănătății și șederii întru Hristos..., iar ca părinte și doică a propriilor copii cu multă dispoziție a dragostei întru Hristos, fiind bucuros să împărtaşească acestora nu numai Evanghelia lui Dumnezeu, ci și însăși sufletul său»³¹. Aceasta înseamnă angajare continuă și dăruire jertfelnică și neîntreruptă în slujba împlinirii apostolatului său. Preotul, trebuie să fie mereu prezent și activ în parohia sa, nu numai atunci când împrejurările deosebite îi solicită intervenția și ajutorul ci ori de câte ori constată nenorociri, rătăcirii de la dreapta credință, abateri și decăderi morale, încercări și tulburări care, din păcate, devin tot mai frecvente în lumea de astăzi. Se păcătuiește mult, se săvârșesc crime, sinucideri, avorturi, furturi, apostazii, profanări și nedreptăți; se urăște aprig, se minte, se înșeală, se calomniază, se jură strâmb, se râvnește bunul altuia, se ceartă și se învrăjdesc oamenii între ei, se dezmembrează familiile, se strică tinerii și se întunecă tot mai mult chipul și asemănarea lui Dumnezeu în om pierzându-se astfel frumusețea omului din lăuntru (duhovnicesc). În fața unor asemenea tragedii, preotul nu trebuie să rămână pasiv și indiferent, ci trebuie să adopte atitudine fermă și măsuri energice: «să mustre, să certe și să îndemne cu îndelunga-răbdare (II Timotei 4, 2), să combată și să stârpească răul, să

29. Idem, *Comentariile sau explicările epistolelor pastorale I—II Timotei, epistolei către Tit și cea către Filimon, Omilia X*, trad. de Arhiereul Theodosie Atanasiu Ploesteanul, București, 1911, p. 87.

30. Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Ideii misionare, pastorale și sociale innoitoare la Sfinții Trei Ierarhi* în «Studii Teologice», III (1951), nr. 1—2, p. 102.

31. Sf. Vasile cel Mare, *Regula 81, op. cit.*, p. 125.

povățuiască cu duhul blândeții, îndreptând obiceiurile «*invățând cuvântul adevărului*» și făcând lucrul evanghelistului.

Așa cum spune Sfântul Vasile cel Mare, el trebuie să nu uite niciodată faptul că din clipa în care «i s-a încredințat purtarea de grijă a sufletelor este dator să dea socoteală pentru fiecare iar dacă unul dintr-înșii ar cădea în păcat, fără ca el să-l fi învățat mai înainte legea lui Dumnezeu sau, după ce a căzut acesta stăruie (în păcat), fiindcă nu i s-a arătat modul îndreptării, sângele acela din mâinile lui se va cere precum este scris»³² (Iez. 3, 20).

Toată această gamă de suferințe sufletești și trupești, tot răul material și spiritual care există astăzi în lume (și în parohia sa), trebuie să-l doară, să-l îngrijoreze și să-l preocupe mereu pe preot. Să-l preocupe grija și interesul profund de a asigura existența sufletească oricărui suflet rătăcit, să găsească mijloace și soluții potrivite pentru eliminarea răului moral și fizic și să se aplece cu milă și îndurare de tot sufletul îngreuiat de păcat și împovărat de necazuri care strigă neîncetat către el. Strigă pentru că Mântuitorul a pus această comoară de mare preț — sufletul omenesc — la inima Sa și a preotului. Strigă toți cei care au nevoie de sprijinul și ajutorul preotului: păcătoșii, necredincioșii, săracii, îndurerații, năpăstuiții, bolnavii, cei amenințați să cadă în primejdie de moarte, cei deznădăjduiți și sperați și toți cei asupriți de soartă și lipsiți de ajutor și dacă nu strigă ei înșiși, strigă pentru ei toți Hristos către preot — către preotul Lui și al lor: ajutor!

Iată imperativele majore ale vremii de astăzi care îl obligă pe preot să gândească conștiincios la chemarea sa și să-și achite cu cinste și demnitate sarcinile și răspunderile preoției. Astăzi, când superstițiile, credințele deșarte și false concepții religio-morale, înstrăinează tot mai mult pe om de Dumnezeu, când imoralitatea, ignoranța și indiferența religioasă și morală afectează viața spirituală a celor din jur, iar lipsurile și suferințele se resimt clipă de clipă, se impune mai mult ca oricând preotului datoria stringentă de a răspunde în mod hotărât la nevoile și durerile sufletești și trupești ale păstoriților: de a lucra cu timp și fără timp la tămăduirea și remedierea răului din mijlocul lor și de a-i lumina, a-i îndrepta și ai mântui pe toți fiii săi sufletești, împlinindu-le lipsurile, ușurându-le nevoile, vindecându-le bolile și înlăturând toate nenorocirile și suferințele cu cuvântul, cu rugăciunea și cu fapta de milostenie și caritate, așa cum au înțeles să facă Sfinții Trei Ierarhi la vremea lor, într-un context istoric în care Biserica se confrunta cu mari dificultăți de ordin religios, moral și social, mare parte din ele asemănătoare celor de astăzi.

Ca și atunci, și astăzi i se cere preotului să fie un om al vremii sale, adică profund ancorat în nevoile și problemele bisericii și integrat perfect în viața spirituală a păstoriților săi, adică să se identifice cu nevoile, lipsurile și suferințele lor. Să fie ca și Sfântul Ioan Gură de Aur un «ambasador al săracilor» și un înflăcărat propovăduitor al pocăinței; să fie un luminat povățuitor și îndreptător al credinței ca Sfântul Grigore și un model desăvârșit al faptei celei bune ca Sfântul

32. *Ibidem*, p. 262, (Regula mare 25).

Vasile cel Mare care sporise atât de mult în lucrarea virtuților, încât devenise pentru contemporanii săi «tatăl orfanilor, ocrotitorul văduvelor, bogăție săracilor, toiaș bătrânețelor, învățătură și călăuză tinerilor și dreptar al faptei celei bune» (stihira a IV-a de la peasna a VII-a a canonului sfântului).

Pentru a traduce în faptă exemplul Sfinților Trei Ierarhi, preotul ortodox al zilelor noastre trebuie să privească și să asculte în jurul său cu ochi și urechi de slujitor al lui Hristos, de păstor de suflete, de părinte duhovnicesc, de frate al tuturor oamenilor și îndeosebi al «fraților mai mici» ai lui Hristos și al celor care au nevoie de doctor sufletească, pentru a vedea și a simți în inima și conștiința sa, cât de mare este misiunea și răspunderea sa, și cât efort trebuie să depună pentru împlinirea ei. În parohia în care preotul se străduiește să lucreze preoția cu zelul, căldura sufletească și conștiința împlinirii misiunii sale, se observă dintr-o dată o regenerare spirituală, o deșteptare a conștiințelor adormite și o trezire din somnul adânc al păcatului. Oricine poate observa în acea parohie «ce mișcare, ce înnoire, câți Lazări înviați și câți fii rătăciți întorși în brațele duiosului lor tată! Cum s-a întins asupra turmei râvna plină de căldură a păstorului și prin urmare câte suflete mântuite»³³.

Această redresare morală și ameliorare a stărilor sufletești ale credincioșilor este rodul muncii fără preget a păstorului bun; este expresia zelului apostolic al preotului devotat, care nu simte liniște, odihnă și împăcare până ce nu a făcut totul, până ce nu a încercat toate posibilitățile și până ce nu a plătit toate jertfele pentru câștigarea sufletelor. Este într-adevăr o muncă uriașă care necesită trudă, osteneală și durere, zbucium, frământare și suferință, însă nu o suferință care îngreuiază, ci o suferință care edifică, înalță și înobilează, fiindcă este datătoare de har și de mântuire cum spune Sfântul Apostol Pavel: «Că precum prisosesc pătimirile lui Hristos întru noi, așa prisosește prin Hristos și mângâierea noastră. Deci, dacă suntem strămtorați, este pentru a voastră mângâiere și mântuire» (II Cor. I, 5—6). Acesta este înțelesul apostolatului evanghelic, acesta este prețul biruinței și al bucuriei duhovnicești: izbândă prin sacrificiu, fericire prin suferință. Aceasta înalță preoția mai presus de orice profesiune, aceasta este valoarea incomparabilă a sacerdotului creștin.

Această «știință a vindecării sufletelor este mult mai grea decât știința vindecării trupurilor, spune Sfântul Grigorie Teologul. Medicina (spune el) se ocupă mai mult cu cele ce se văd. Preoția, însă, se străduiește să vindece pe omul cel ascuns al inimii, dă lupte cu cel ce se războiește și se luptă împotriva noastră înlăuntru sufletului nostru»³⁴, încercând a-l izbăvi astfel de toate uneltirile diavolești și a-l păstra întreg, curat și fără de prihană. Aceasta este chemarea și idealul sfânt al preoției. În slujba acestui ideal trebuie să-și încordeze preotul toate puterile și să-și îndrepte toate eforturile cu toată perseverența, râvna, înțelepciunea și dăruirea dezinteresată. Acesta este sensul acestei sfinte și dumnezeiești chemări a preoției, în chipul în care ne-a pilduit-o

33. L'Abbé Dubois, *Oeuvres complètes*, Paris, 1930, p. 18—19.

34. Sf. Grigorie de Nazianz, *op. cit.*, p. 169.

Mântuitorul, au înțeles-o Apostolii și au îndeplinit-o Sfinții Trei Ierarhi, cu toată ardoarea și ființa lor. «Pentru noi preoții, spune Sfântul Grigore Teologul, grija cea mai mare este mântuirea sufletului, bunul cel fericit și nemuritor, care are să fie pedepsit sau răsplătit veșnic, pentru răutatea sau virtutea lui. Dar noi preoții (se întreabă sfântul), câtă muncă credeți că ne trebuie să depunem, câtă știință ne trebuie să avem, ca să vindecăm bine sau să ne vindecăm, ca să schimbăm viața credincioșilor noștri și să supunem lutul duhului? Nu toți oamenii au aceleași gânduri, nici aceleași porniri. Bărbații unele, femeile altele; bătrânii unele, tinerii altele; săracii unele, bogații altele; cei veseli unele, cei triști altele; cei bolnavi unele, cei sănătoși altele; conducătorii unele, condușii altele; învățații unele, neînvățații altele; cei cu fapte bune unele, cei păcătoși altele»³⁵.

Toate aceste situații complicate și variate solicită în mod impetuos intervenția preotului. Ține de competența și destoinicia lui, rezolvarea lor de la caz la caz. Aceasta înseamnă că preotul trebuie să fie bine priceput în cele duhovnicești și înzestrat cu un deosebit simț psihologic. «Să aibă mii de ochi, ca să vadă din toate părțile starea sufletească a păcătosului, spune Sfântul Ioan Gură de Aur și să cerceteze bine ca să dea canonul potrivit fiecăruia, ca să nu-i fie munca zadarnică»³⁶ fiindcă nu tuturor li se potrivește același mod de îngrijire spirituală. Pe unii îi vatămă ceea ce altora le folosește. «Pe unii oameni, spune Sfântul Grigore Teologul, îi vindeci cu cuvântul; pe alții îi îndrepti cu pilda vieții tale. Unii au nevoie de bold, alții de frâu. Pe cei leneși și greu de mișcat spre bine trebuie să-i deștepti cu lovitura cuvântului; iar pe cei peste măsură de înfierbântați cu duhul, pe cei care-s greu de stăpânit în pornirile lor., pe aceștia îi faci mai buni dacă-i strângi și-i oprești cu cuvântul. Unora le este de folos lauda, altora musturarea; dar și una și alta la timpul lor; că vatămi dacă lauzi sau mustri fără socoteală și când nu e timpul. Iarăși, pe unii îi îndrepti dacă îi mustri în văzul și auzul lumii, iar pe alții dacă îi sfătuiești în taină»³⁷.

În concluzie, preotul trebuie să-i trateze pe credincioși în unicitatea și individualitatea persoanei lor, potrivit cu temperamentul și starea religios-morală a fiecăruia «administrând medicamentele cu toată bună-tatea și moderațiunea», cum spune Sfântul Vasile cel Mare adică (afirmă în continuare sfântul părinte) «să trateze cu blândețe pe cei care și-ar uita de îndatoriri; să fie în măsură să găsească metoda de îngrijire corespunzătoare fiecărei boli, fără să dojenească cu asprime, ci să mustre cu blândețe și să învețe precum spune Scriptura (II Tim. II, 25); să fie vigilent cu privire la cele prezente, prevăzător cu privire la cele viitoare, în stare să se măsoare în luptă cu cei tari și să suporte cu răbdare slăbiciunile celor neputincioși, în stare să facă și să spună toate spre perfecționarea celor ce locuiesc (împreună) cu el»³⁸.

Aceasta este chemarea preotului: să cunoască toate slăbiciunile, patimile și neputințele omenești și cunoscându-le și simțindu-le în ace-

35. *Ibidem*, p. 173—174.

36. Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre Preoție...*, p. 46.

37. Sf. Grigore de Nazianz, *op. cit.*, p. 174—175.

38. Sf. Vasile cel Mare, *Regula 43, op. cit.*, p. 288.

lași timp cu toată căldura inimii sale, să încerce pe cât îi stă în putință să le ușureze și să le tămăduiască ajutând, mângâind, luminând și îndreptând sufletele cu râvnă și înțelepciune «cu răbdare și blândețe, recomandându-le pocăința până ce s-ar împlini măsura grijii față de ele»³⁹, cum ne învață Sfântul Vasile cel Mare.

Pe lângă simțul psihologic de a pătrunde în labirintul sufletului omenesc și tactul pastoral atât de necesar în arta de a conduce sufletele cu răbdare, înțelepciune și precauție, preotului i se cere o ținută exterioară ireproșabilă, adică atitudine cordială, sobrietate în purtări, delicatete în gesturi și expresii, bună cuviință și cumpătate în vorbe și în fapte, dispoziție de a ierta tuturor toate, sentimente binevoitoare și îngăduință față de toți.

Nu este admis ca preotul să se comporte aspru, autoritar, rigid, sentențios sau să se distanțeze prea mult de credincioși, ci dimpotrivă să-i apropie cât mai mult de inima lui și prin ea, de izvorul vieții Hristos, călăuzindu-i cu tenacitatea, blândețea, mărinimia și dragostea lui părintească, cu acea dragoste și bunătate calmă, înțelegătoare, generoasă și edificatoare, cu care se slujesc și se câștigă sufletele pentru mântuire.

Iată icoana unui asemenea preot, zugrăvită atât de plastic și sugestiv și în culori atât de vii de Abatele Dubois: «Ceea ce izbește de la început, e o figură deschisă și candidă, care de la prima privire are aerul unei amabilități ce place mult; privirea e dulce, binevoitoare și modestă; gura are ceva grațios și surâzător ce nu are nimic rigid, nimic de prea liber, e naturală, fără ceva artificial; mișcările și gesturile îi sunt rare și n-au nimic brusc, nici precipitat; umbletul e grav, calm, așezat, nimicurile curioase pe care le întâlnește în drum nu-i atrag privirile, conversația nu este zgomotoasă, impetuoasă, pasionată; e pătrunsă de dulceață și de moderațiune; nu e nici risipitor nici scump la vorbă, adică vorbește puțin pentru a nu fi socotit mare la gură și destul pentru a nu fi tăcut, discuțiile sunt foarte rare și când nu se pot înconjura nu se observă niciodată mânia, se disting totdeauna prin o gravitate temperată cu blândețe; izbucnirile râsului sunt oprite și dacă câteodată îi scapă involuntar, se grăbește să revină la surâsul amabil, care e nou plus ultra al voioșiei, pe care modestia o permite credincioșilor. Îmbrăcămintea îi este de așa fel, că nimeni din cei ce o văd, nu o judecă, nimeni nu zice: asta e nepotrivită; nimeni nu zice asta e elegantă, ci toată lumea va zice: e convenabilă. Când un preot intrunește în persoana sa calitățile externe pe care le-am înșirat nu se va arăta niciodată fără să i se zică: iată un preot amabil; iată un sfânt și demn de preot»⁴⁰.

Să încercăm și noi să întipărim în viața și trăirea noastră de zi cu zi chipul ideal al unui asemenea preot, căci numai în felul acesta vom putea răspunde cu vrednicie chemării dumnezeiești a Mântuitorului: «Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât văzând faptele voastre cele bune să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri» (Matei 5, 16).

39. Idem, Regula 70, op. cit., p. 181.

40. L'Abbé Dubois, op. cit., p. 96—97.

ROLUL CĂRȚILOR DUHOVNICEȘTI ÎN FORMAREA SPIRITUALĂ ȘI MISIONARĂ A VIITORILOR PREOȚI

Pr. prof. dr. GHEORGHE LIȚIU

Se știe că în studiul Teologiei se trece de obicei prin două stadii succesive. Cel dintâi cuprinde cunoștințele de istorie bisericească și studiul Sfintei Scripturi ; exegeza ei, cu toate științele auxiliare. Cel de al doilea stadiu este reprezentat cu deosebire prin studiul dogmelor, al moralei, și prin disciplinele ce alcătuiesc Teologia pastorală. Ea urmărește să formeze buni păstori prin însușirea artei buneii conducerii a obștei creștine pe calea mântuirii.

În completarea acestor preocupări, disciplina nou introdusă în studiile teologice, respectiv *Formarea duhovnicească și misionară a viitorilor preoți*, vine să întregască pregătirea acestora în *domeniul vieții lăuntrice*, a trăirii adevărilor de credință învățate, să determine formarea a ceea ce numim în deobște, un om duhovnicesc. Este nevoie de a completa studiile teoretice cu *deprinderile duhovnicești* ; acelea care fac nu numai frumusețea vieții, dar și asigură calea spre mântuirea sufletului, și cheia succesului în pastorație. Omul duhovnicesc din preotul păstor de suflute este și un bun misionar. El predică pe Hristos nu numai prin predici și cateheze rostite de pe amvon, ci și prin strălucirile harului care emană din ființa lui înduhovnicită. În această privință, cărțile duhovnicești, tezaurul de mare preț al Ortodoxiei, ne vin în ajutor. Rolul acestor cărți este subliniat și motivat de părintele Stăniloae care spune că «deși aceste cărți se adresează în primul rând monahilor, în Biserica Ortodoxă nu este o linie de separație netă între viața monahului și viața creștinească în general (adăugăm noi, cu atât mai puțină deosebire este între viața monahilor și cea a clerului de mir), în ce privește îndatoririle morale. Fiecare este dator să se înalțe cât mai mult spre idealul desăvârșirii ; fiecare este dator să lupte pentru curățirea de patimi și pentru dobândirea virtuților care culminează în dragoste. Este vorba numai de o deosebire graduală... nu una calitativ deosebită». Necesitatea cunoașterii și studiul cărților duhovnicești, a operelor Sfinților Părinți, în general, este subliniată prin cuvintele : «Vorbim despre Dumnezeu cu multă simțire, cunoaștem destul de bine dogmele credinței noastre și spunem multe generalități interesante despre Ortodoxia noastră... cu toate acestea *nu știm îndeajuns cum să le prefacem metodic în valori practice*, în puteri care să ne transforme din zi în zi... Sfinții Părinți sunt maeștri neîntrecuți într-o știință pe care noi am lăsat-o să ne fie răpită, în știința sufletului, care e cea mai scumpă realitate, după Dumnezeu. Dintr-o mulțime de motive trebuie să ne întregim *îndeletnicirile spirituale* cu această știință a prefacerii în valori practice a tezaurului credinței, umplându-ne sufletul cu substanța densă a trăirii religioase precis îndrumate, cum nu este decât cea

ortodoxă» (După, D. Stăniloae, *Cuvânt înainte la Filocalia sfințelor nevoințe ale desăvârșirii*, vol. I, Ed. II, Sibiu, 1947, p. VIII—XI).

Meditând îndelung asupra rolului pe care cărțile duhovnicești îl pot avea în formarea și creșterea duhovnicească a tinerilor studenți; ținând cont de faptul că în planul de învățământ există și o «disciplină de Teologie morală și spiritualitate ortodoxă», cu teme luate din Volumul III al manualului de Teologie morală semnat de Părintele Stăniloae, spre a nu ne repeta, credem că disciplina nou înființată de *Formare duhovnicească* ar trebui să se întemeieze îndeosebi pe aceste cărți aranjate după principiul paulin, adică începând cu cele mai ușor de înțeles cu «laptele» credinței și, crescând, apoi cu cele mai grele, «cu bucatele» mai greu de mistuit (cf. 1 Cor. III, 1—2; Evrei V, 12). Astfel, pentru începători (Anul I), se pot utiliza trei din aceste cărți, și anume: *Mântuirea păcătoșilor*, *Războiul nevăzut* și *Hristoittia*, opere ale cunoscutului monah Nicodim Aghioritul, pentru orele de curs. Pentru cele de seminar am ales selecțiuni din *Viețile Sfinților*, a căror cunoaștere e de mare importanță în viața duhovnicească.

Pentru cursurile anului II, făcând un pas înainte pe treptele formării duhovnicești, am ales selecțiuni din *Patericul* vechi (egiptean), cu selecțiuni din partea a doua, cu capitolele tematice (p. 250—472). Pentru orele de seminar ar fi potrivit să se facă selecțiuni din *Patericul românesc* al părintelui Ioanichie Bălan.

Pentru cursurile anului III recomandăm selecțiuni din *Filocalia*, din volumele I—VIII, orientându-ne asupra autorilor și textelor mai ușor de înțeles, cu învățături practice pentru viața duhovnicească, textele putând fi utilizate în predici (metafore, comparații, cuvinte alese). Pentru orele de seminar, se pot folosi spicuirii din cartea părintelui Ioanichie Bălan, *Vetre de sihăstrie românească*.

În sfârșit, pentru anul ultim, la care sunt prevăzute ore de curs abia pentru semestrul I, propunem, tot din Filocalie (Volumele IX—XII), selecțiuni din cei doi mari autori, Sfântul Ioan al Scării, *Scara paradisului*, (lecturi și tâlcuiri) și din Isaac Sirul, *Cuvinte...*, de o deosebită importanță. Se pot adăuga lecturi din *Urmarea lui Hristos*, după posibilități, și din cartea părintelui mitropolit Serafim, *Isihasmul, tradiție și cultură românească*. Pentru orele de curs, care au rămas la dispoziție, ar putea fi de folos să se utilizeze cartea părintelui Ioanichie Bălan, *Convorbiri duhovnicești*, vol. II, îndeosebi, convorbirea cu părintele Dumitru Stăniloae (circa 120 de pagini), cu întrebări și răspunsuri, o adevărată sinteză a problemelor vieții duhovnicești. Mai pot fi luate în considerare unele studii ale unor autori contemporani, între care amintim pe Alexandre Schmemmann, *Euharistia, Taina împărăției*; teologul grec Panayotis Nellas, *Omul animal îndumnezeit*; Leonid Uspenski, *Teologia icoanei* etc.

Deși nu pretindem că alegerea noastră ar fi cea mai potrivită pentru realizarea idealului formării de oameni duhovnicești, avem convin-

gereea că utilizarea cărților duhovnicești nu poate lipsi și din ansamblul studiilor teologice. Viața duhovnicească lăuntrică nu rămâne ascunsă în inima preotului. Calitatea manifestărilor din afară, în exercițiul slujirii preotești, izvoarește din această viață lăuntrică, duhovnicească, dar efectele se văd în lucrarea misionară. Pastorația noastră misionară nu are drept obiectiv tendințe de prozelitism străine Ortodoxiei, ci preocuparea de a ne întări credincioșii în credința cea dreaptă, în trăirea acestor adevăruri de credință, păstrând astfel «unitatea credinței» și, prin aceasta, «împărtășirea Sfântului Duh» în Biserica strămoșească, factor de seamă al unității întregului popor, piatra de temelie a existenței lui prin veacuri și a dăinuirii lui în viitor.

Cărțile duhovnicești, perle de mare preț în tezaurul Ortodoxiei, ne pot ajuta în atingerea acestor năzuințe sfinte.

SFÂNTUL IOAN BOTEZĂTORUL — ÎNAINTE-MERGĂTORUL DOMNULUI NOSTRU IISUS HRISTOS

Diac. IOAN CARAZA

LUMINA SFINTEI EVANGHELII ȘI «FĂCLIA» LEGII VECHI

Dacă Sfânta Evanghelie după Sfântul Ioan începe cu mărturisirea : «*Și Cuvântul trup S-a făcut*», care la început era la Dumnezeu și «*Dumnezeu era Cuvântul*», astfel îndată ni se arată scopul Întrupării Fiului lui Dumnezeu, împărtășirea în oameni a chipului lui Dumnezeu : «*Și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr... Și din plinătatea Lui, noi toți am luat har peste har... Căci Legea prin Moise s-a dat, iar harul și adevărul prin Iisus Hristos s-au dat*» (Ioan 1, 14, 16—17). Prin acest dar dumnezeiesc «apele amare ale Legii» se prefac în ape dulci, în izvor de har : «*Cuvântul S-a făcut trup...*» ; «*Tot trupul va vedea mântuirea de la Dumnezeu*» ; «*Dreptul va înflori ca finicul și se va întări ca cedrii Libanului*» ; «*El umple de bunătați dorirea ta, încât se vor înnoi tinerețile tale ca ale vulturului*» (Ps. 102, 5). Se arată apoi că Sfânta Evanghelie a Fiului lui Dumnezeu cuprinde toată Scriptura : «*Iconomul pentru Împărăția lui Dumnezeu este ca neguțătorul care scoate din cămara sa noi și vechi*» (Matei 13, 52), deci mai întâi cele noi, apoi prin ele, pe cele vechi. Dar acel «neguțător» este mai întâi el însuși restaurat în Hristos după chipul lui Dumnezeu ca «templu» al voii Sale, al Duhului Sfânt care este pace și bucurie, «stâlpi ai Împărăției lui Dumnezeu» ca stăpânire binecuvântată, în sensul arătării lui Dumnezeu ca Tată, întrucât : «*Pentru că suntem fii, a trimis Dumnezeu pe duhul Fiului Său în inimile noastre, prin care strigăm Tatăl nostru*» (Gal. 4, 6), ca strigăt de bucurie, de recunoștință pentru daruri atât de mari, de la o inimă atât de darnică a lui Dumnezeu, încât îmbracă în «haine de nuntă», arătând împlinirea făgăduinței făcută lui Avraam : «*Se vor binecuvânta întru tine toate neamurile pământului*».

Începutul acestei binecuvântări este persoana și lucrarea Sfântului Ioan Botezătorul, Înaintemergătorul Domnului, al Cuvântului care *«trup S-a făcut»*.

Domnul nostru Iisus Hristos a rostit cuvinte de laudă cu privire la persoana și lucrarea Sfântului Ioan Botezătorul, când spunea printre altele : *«Acela era făclia care arde și luminează și voi ați voit să vă vesețiți o clipă în lumina lui»* (Ioan 5, 35). Aceste cuvinte însemnau, pe de altă parte, și o mustrare la adresa cărturarilor și a fariseilor, care doar scormoniseră identitatea Sfântului Ioan, dar nu au dat ascultare chemării sale la pocăință. «Veselierea» lor în lumina Sfântului Ioan a fost, deci, doar de «o clipă».

Inspirându-se din cuvintele Mântuitorului, cântările de la slujba Botezului Domnului numesc pe Sfântul Ioan : *«glasul Cuvântului, sfeșnic al Luminii, luceafăr mergător înaintea Soarelui în pustie»*. Iar la slujba sfințirii celei mari a apei se spune : *«Ai venit, Doamne, luând chip de rob și ai cerut Botez, Cea ce nu știi de păcat. Apele Te-au văzut și s-au temut, Mergătorul-Înainte s-a cutremurat și a strigat : cum va lumina sfeșnicul pe Lumină ?»*.

Toți cei ce cred în Mântuitorul nostru Iisus Hristos, doresc să vadă lumina Sa, veselindu-se de strălucirea «făcliei» Sfântului Ioan mereu și nu doar «o clipă». Căci ea este o adevărată călăuză către «Lumina» mântuitoare a Domnului, care în întunericul din lume nu poate fi văzută cu ușurință. De aceea, în una din parabolele Sale, Domnul aseamănă Împărăția lui Dumnezeu cu o *«comoară ascunsă în țarină, pe care (numai) când cineva o află, o ascunde, și de bucuria ei se duce și vinde tot ce are și cumpără țarina aceea»* (Matei 13, 44). În această parabolă «țarina» semnifică viața de pe pământ a lui Hristos, Fiul lui Dumnezeu, în care este ascunsă comoara învierii din morți, așa cum o înțelegea și Sfântul Pavel când spunea : *«Alerg ca să-L cunosc pe El și puterea învierii Lui»* (Filip. 3, 10). Iar faptul că ea este într-adevăr o «comoară» reiese din sublinierea Mântuitorului Însuși, care spune în parabolă că cel ce o află, *«de bucuria ei se duce și vinde tot ce are»*, ca să o cumpere.

Astfel, în Legea Nouă, Dumnezeu trebuie căutat în Mântuitorul Hristos pentru asemănarea cu El, nu ca amăgirea din Paradis de a fi ca Dumnezeu (și de fapt pentru a pierde asemănarea), ci ca pe singura cale a mântuirii. De aceea, parabola de mai sus ne învață și un alt mare adevăr, că acea «comoară» a Împărăției lui Dumnezeu se află la îndemâna tuturor celor care caută pe Dumnezeu : ea nu este în cer, sau peste mare (Rom. X, 6—8). Ea este aproape de toți oamenii și anume, este «ascunsă într-o țarină», în țarina vieții Mântuitorului Iisus Hristos prin care *«adevărul a răsărit din pământ»* (Psalm 84, 12), astfel că cei care se ostenesc o pot afla prin asemănarea cu smerenia ascultării lui Hristos. Căci, după cuvintele Mântuitorului : *«Fără Mine nu puteți face nimic»*.

În legătură cu «Lumina» Mântuitorului Hristos, Sfântul Apostol Petru ne spune că la Schimbarea la față a Domnului, cei ce erau cu El *«au auzit glasul care s-a pogorât din cer, din înălțimea slavei, când eram cu Domnul în muntele cel sfânt»*. Sfântul Petru spune mai departe

că «pe lângă aceasta mai avem și cuvântul cel proorocesc mai întărit, la care bine faceți că luați aminte, ca la o făclie ce strălucește în loc întunecos, până ce va străluci ziua și luceafărul va răsări în inimile voastre» (II Petru 1, 18—19). Deci Sfântul Apostol socotește pe prooroci : «făclii» care luminează, ajutând la aflarea «Luminii» lui Dumnezeu în Mântuitorul Iisus Hristos, El însuși tâlcuind pe «Moise, pe Prooroci și Psalmii» pentru ucenicii Săi, Luca și Cleopa, cu care călătorea după Învierea Sa, în drum spre Emaus.

Desigur, «cuvântul cel proorocesc mai întărit» îl vom găsi în primul rând la Sfântul Ioan Botezătorul care «a fost trimis înaintea Soarelui în pustie», pentru a-I găti «calea», adică să pregătească poporul pentru primirea Lui, întrucât Dumnezeu avea să facă să răsară îndată acest Soare : «Și va veni îndată în templul Său Domnul pe care îl căutați și ingerul legământului pe care îl doriți» (Maleahi 3, 1). Și cu toate că Ioan spunea despre sine că la ivirea Soarelui el, ca «făclie», trebuie să se micșoreze, Mântuitorul Însuși avea să spună despre El că este «mai mult decât prooroc» (Matei 11, 9—11), socotindu-l pe Sfântul Ioan o piatră de hotar dintre Vechiul și Noul Testament : «Toți proorocii și Legea au proorocit până la Ioan» (Matei 11, 13). Prin aceste cuvinte ni se spune că «Legea era scrisă pe table de piatră și întrucât era împlinită de frică, ea nu a desăvârșit nimic» (Evrei 7, 19), neajungând la inima omului. «Scrierea în inimi» a vocii lui Dumnezeu (Ier. 31, 33 ; II Cor. 3, 3), și «desăvârșirea în Dumnezeu» (Efes. 4, 12), urmau să aibă loc prin Hristos, «botezătorul cu Duhul Sfânt» (Ioan 1, 33). «Împărăția lui Dumnezeu este dreptate și pace și bucurie în Duhul Sfânt» (Rom. 14, 17) ca puteri ale Împărăției lui Dumnezeu pe pământ, a cărei apropiere o propovăduia Sfântul Ioan Botezătorul. Sfântul Pavel spune că «Dumnezeu care a zis să strălucească Lumina în întuneric, El a strălucit în inimile noastre» (II Cor. 4, 6), lucrare fundamentală de «scriere a vocii lui Dumnezeu în inimi», care este Hristos Însuși, în care «toate făgăduințele lui Dumnezeu sunt în El da, și, prin El, amin» (II Cor. 1, 20) pentru că El nu a fost și da și nu (II Cor. 5, 19).

Dar pentru «cercetarea inimilor» era necesară o pregătire, o «întoarcere» a lor, fapt pentru care Dumnezeu a vorbit prin prooroci : «Iată Eu trimit pe Ingerul Meu înaintea Feței Mele» (Maleahi 3, 1), înaintea Mântuitorului, care să pregătească poporul prin botezul pocăinței, pe Sfântul Ioan Botezătorul.

În ziua a douăzeci și patra a lunii iunie, zi cu lumină plină de vară după solstițiu, sărbătorim nașterea Sfântului Ioan Botezătorul ca simbol al Luminii pline a lui Hristos, înaintea căruia a fost trimis, așa după cum nașterea Domnului o sărbătorim la câteva zile după solstițiul de iarnă, ca simbol al venirii Sale la «plinirea vremii», pentru a scoate lumea din întuneric : «Cei ce locuiți în latura și în umbra morții Lumina va străluci peste voi...» (Isaia 9, 1). În acea «latură și umbră a morții» locuiau îndeosebi neamurile păgâne, pentru care dreptul Simeon avea să spună la Întâmpinarea Domnului, că Hristos va fi : «Lumină spre luminarea neamurilor», ca ieșire din «latura și umbra morții».

Toți sfinții mucenici, mărturisitori și cuvioși, sunt sărbătoriți de-a lungul anului în calendarul creștin de ziua sfârșitului lor, după cum

îndeamnă Sfânta Scriptură : «*Priviți cu luare aminte la sfârșitul lor și urmați-le credința*» (Evr. 13, 7). Numai de trei ori întâlnim în calendar sărbătoriri de sfinți la ziua lor de naștere : Nașterea Domnului, Nașterea Maicii Domnului și nașterea Sfântului Ioan Botezătorul. Aceste zile de naștere s-au trecut în calendar pentru că ele sunt legate de momente hotărâtoare din istoria mântuirii și de semne minunate ale lucrării lui Dumnezeu pe pământ.

Astfel, nașterea Sfântului Ioan Botezătorul a fost vestită de către îngerul Gavriil întocmai ca și nașterea Mântuitorului (Luca 1, 11, 26). Dacă spunem că aceste nașteri sunt semne ale lucrării lui Dumnezeu pe pământ, tot astfel trebuie să spunem că lucrarea lui Dumnezeu a putut avea loc prin credința, rugăciunea și viața curată, după voia Sa, a celor ce au cerut ajutor de la El. Părinții Sfântului Ioan Botezătorul, Zaharia și Elisabeta, erau, ca și părinții Sfintei Fecioare, Ioachim și Ana, oameni drepecți înaintea lui Dumnezeu. Prin rugăciunea și cererea lor, însuși Dumnezeu a săvârșit pe pământ lucrarea Sa de mântuire a oamenilor, după cum s-a scris : «*Prin Sfinții care sunt în pământul Lui minunată a făcut Domnul toată voia Sa întru ei*» (Ps. 15, 3).

Arhanghelul Gavriil care a vestit părinților Sfântului Ioan nașterea pruncului, a spus despre el lucruri profetice : «*Acesta va fi mare înaintea Domnului ; nu va bea vin, nici altă băutură amețitoare și încă din pântecul maicii sale se va umple de Duh Sfânt. Și pe mulți din fiii lui Israel îi va întoarce la Domnul Dumnezeu lor. Și va merge înaintea Lui cu duhul și cu puterea lui Ilie, ca să întorcă inimile părinților spre fii și pe cei neascultători la înțelepciunea dreptilor, ca să gătească Domnului un popor pregătit*» (Luca 1, 15—17).

Ni se spune apoi că : «*duhul și puterea lui Ilie*» sunt și la Sfântul Ioan semnele puterii lui Dumnezeu pentru «*întoarcerea inimilor la Dumnezeu*». Cu această putere, Ilie a întors inima poporului la Dumnezeu, așa cum reiese din episodul aducerii jertfei pe muntele Carmel («*via Domnului*»), când Ilie spunea : «*Auzi-mă Doamne, auzi-mă, ca să cunoască poporul acesta că Tu Doamne, ești Dumnezeu și le întorci inima la Tine*» (3 Regi 18, 37).

Scopul trimiterii Sfântului Ioan de către Dumnezeu a fost pregătirea poporului pentru primirea lui Mesia, pentru întoarcerea inimilor la Legea lui Dumnezeu, Legea lui Iahve, Celui fără de moarte, și care este o Lege a vieții de veci ,așa cum făcuse și Ilie, căci întoarcerea la dreptatea Legii însemna și posibilitatea primirii lui Mesia și nerespingerea Lui : «*A fost un om trimis de la Dumnezeu, numele lui era Ioan. Acesta a venit spre mărturie, ca să mărturisească despre lumină, ca toți să creadă prin El*» (Ioan 1, 6—7). Iar această lucrare a lui Ioan era după voia lui Dumnezeu confirmată de către Mântuitorul : «*Aceasta este lucrarea lui Dumnezeu, ca să credeți în Acela pe Care El L-a trimis*» (Ioan 6, 29). Pregătirea poporului cu inima era echivalentă cu «*lepădarea de sine*» pentru a primi pe Mesia, care urma să vină și care venea, nu pentru a-Și aparține Siesi, ci pentru a Se dăruie pe Sine lor, în întregime, ca într-o jertfă a arderii de tot, în comuniune desăvârșită. Inimile care nu se vor întoarce la Dumnezeu prin Sfântul Ioan, nu-L

vor putea primi pe Mesia și de aceea îl vor prigoni și osândi la moarte. Și astfel, mai mult decât credea Sfântul Ioan, că el îi ferește pe oameni de «osânda ce va să vină», el îi ferea de fapt «să nu-și lovească de piatră piciorul lor». Căci Mesia venind în ascultare de Dumnezeu, avea să Se arate ca piatra cea mică de la picioarele «statuii cu capul de aur», ca simbol al lumii cu structura ei străină de Dumnezeu, dar acolo avea să-și arate tăria de «piatră» asupra morții și asupra fărădelegii. Sfântul Ioan îi ajuta pe oameni să cunoască pe Dumnezeu, pentru a nu rămâne în acea «necunoaștere» care-L prigonește, dar de care ei s-ar lovi ca de o piatră. Dăruirea totală de Sine a lui Dumnezeu celor care-L caută, a fost profetită cu mult înainte : «Că prunc S-a născut nouă Fiul și S-a dat nouă» (Isaia 9, 5) ; pentru noi «Dumnezeu n-a cruțat nici pe Fiul Său...» (Rom. 8, 32) ; «Cum se însoțește flăcăul cu fecioara, așa se însoțește Domnul Dumnezeuul tău cu tine» (Isaia 62, 5) ; «Iată te-am logodit unui bărbat fidel, fără de moarte» (Isaia 62, 5 ; Osea 2, 21).

Pentru această «logodnă» era necesară coborârea la «calea» lui Hristos a celor ce sunt «dealuri» ale înălțării de sine, căci «calea Domnului» este posibilă, nu în reliefurile structurale ale lumii, ci în pustie», în «netezirea» acestor reliefuri. Chiar dacă este pe pământ doar «grăunțele cel de muștar», Mesia este grăunțele Împărăției lui Dumnezeu pentru toți cei ce nu se mai pogoară sub pământ, în mormânt, pentru că nu rămân «dealuri» ale lumii, ci se coboară la Hristos prin «lepădarea de sine», o coborâre ca într-un «mormânt» al vieții veșnice. Semnele acestei coborâri sunt «faptele cele vrednice de pocăință» ca temelie a Împărăției lui Dumnezeu pe pământ.

Ca și Sfântul Ioan Botezătorul, profeții rămâneau la simțământul de dreptate al lui Dumnezeu, după măsura Legii lui Moise, care însă nu depășea starea de rob a lui Dumnezeu. Mântuitorul avea să ceară dăruirea totală de sine ca pe o jertfă a arderii de tot, ca pe o a doua naștere și trecere din starea de «rob» în aceea de «fiu» a lui Dumnezeu, după expresia des folosită : «Ca să fiți fiii Tatălui vostru Celui ceresc...» (Matei 5, 45). Acest lucru este posibil numai în urmarea lui Hristos, Care se dăruiește pe Sine total sufletului credincios, la dimensiunile aceluia duh eclezial de comuniune, care în desăvârșirea sa este descris mai ales prin poruncile : «De voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea sa și să-Mi urmeze Mie» (Marcu 8, 34), «Iubiți pe vrăjmașii voștri, faceți bine celor ce vă urăsc și vă rugați pentru cei ce vă prigonesc» (Matei 5, 44). Vorbind despre puterea ce se va da Sfântului Ioan, îngerul Gavriil spune că «el va întoarce pe mulți dintre fiii lui Israel la Domnul Dumnezeuul lor» (Luca 1, 16), ceea ce nu înseamnă că pe «toți», deci nu și pe cei ce aveau să nu se pocăiască, spre a fi botezați de Ioan, al cărui botez avea să fie arătat de către Mântuitorul ca fiind «de la Dumnezeu».

Ceea ce îngerul Gavriil spusese Elisabetei, mama Sfântului Ioan, cum că va naște prunc la bătrânețe, la vârstă înaintată, a însemnat pentru Sfânta Fecioară Maria, din partea aceluiași înger, un argument hotărâtor ca și ea să accepte să nască pe Fiul lui Dumnezeu ca Maică-Fecioară fiind foarte tânără și fără bărbat, «căci la Dumnezeu nimic nu este cu neputință» (Luca 1, 38). Vizita în mare grabă, de bucurie, făcută

de către Sfânta Fecioară Elisabetei, ruda ei, pentru care și Sfânta Maria suferea că nu are copii, a avut loc în urma convorbirii cu îngerul. Căci numai în a șasea lună de la vestirea nașterii Sfântului Ioan Elisabetei, îngerul s-a dus la Sfânta Fecioară, știind că numai atunci o va putea vedea pe Elisabeta însărcinată, fără ca ea să fi spus cuiva: *«Iar după aceste zile Elisabeta... a zămislit și timp de cinci luni s-a tănuțit pe sine zicând: așa mi-a făcut mie Domnul în zilele în care a socotit să ridice dintre oameni ocară mea»* (Luca 1, 25). Văzând lucrarea minunată a lui Dumnezeu în casa rudeniei sale și auzind cuvintele Elisabetei: *«De unde mie aceasta ca să vină la mine Maica Domnului meu? Căci iată, cum a ajuns la urechile mele glasul salutării tale, pruncul a săltat de bucurie în pântecele meu. Și fericită este aceea care a crezut că se vor împlini cele spuse ei de la Domnul»* (Luca 1, 43—45), Sfânta Fecioară a preamărit pe Dumnezeu cu cântarea: *«Mărește sufletul meu pe Domnul și s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu, Mântuitorul meu»* (Luca 1, 46—47), o cântare de laudă izvorâtă din bucuria izbăvirii prin mâna lui Dumnezeu așa cum a cântat și Mariam, sora lui Moise, la izbăvirea lui Israel din robia egipteană. Sfânta Fecioară Maria a rămas la Elisabeta «ca la trei luni», până aproape de nașterea Sfântului Ioan. Astfel, cântarea Sfintei Fecioare Maria de preamărire a lui Dumnezeu pentru Buna Vestire a fost rostită, nu la Nazaret, ci în casa Elisabetei unde ea a văzut minunea împlinirii făgăduințelor lui Dumnezeu. Inspiraată de Duhul Sfânt, Sfânta Elisabeta este cea dintâi care a numit-o pe Sfânta Fecioară Maria: «Maica Domnului». Și astfel taina mântuirii oamenilor, s-a împărtășit în casa lui Zaharia (care era mut din cauza puținei sale credințe) doar între sfintele femei Elisabeta și Maria, ca dreptate a lui Dumnezeu față de Eva care a fost amăgită de șarpe. Tot astfel femeile au fost acelea care au rămas părtașe la punerea Domnului în mormânt și au fost cele dintâi martore ale Învierii ca mironosițe.

Zaharia, tatăl pruncului a profețit despre el la naștere: *«Iar tu, pruncule, prooroc al Celui Prea Înalt te vei chema, că vei merge înaintea feței Domnului ca să gătești căile Lui, să dai poporului Său cunoștința mântuirii întru iertarea păcatelor prin milostivirea Dumnezeului nostru cu care ne-a cercetat pe noi Răsăritul cel de sus, ca să lumineze pe cei ce ședeau întru întuneric și în umbra morții și să îndrepte picioarele noastre pe calea păcii»* (Luca 1, 76—79).

«Iertarea păcatelor prin milostivirea lui Dumnezeu» este subliniată aici ca o condiție a dobândirii «cunoștinței mântuirii» pe care avea s-o propovăduiască Sfântul Ioan Botezătorul. Tot în legătură cu această «cunoștință a mântuirii prin iertarea păcatelor» se vorbește de lucrarea lui Dumnezeu în Hristos care *«va îndrepta picioarele noastre pe calea păcii»*, ne va așeza pe «calea» Lui, întrucât noi, ca cameni păcătoși, suntem *«vrăjmași lui Dumnezeu»* (Rom. 5, 10).

Întâlnirea omului păcătos cu Mesia urma să fie mijlocită de Sfântul Ioan. Misiunea lui a fost o preoție ca și cea a lui Ilie, și una și alta chemate la lucrare atunci când preoția jertfelor nu mai avea putere de a întoarce sufletele la Dumnezeu, după cum mărturiseau proorocii: *«Arderile de tot nu le vei binevoi; jertfa plăcută lui Dumnezeu este*

duhul umilit, inima înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi» (Ps. 50, 17—18); «Poporul acesta Mă cinstește cu buzele, dar cu inima este departe de Mine» (Isaia 29, 13); «Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeu, și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele» (Ps. 50, 11). Această misiune constituia numai o pregătire a acelei preoții de «slujire a Cuvântului» în Hristos. Fiind o întoarcere din moarte sufletească și din pierzanie, pocăința era o «minune» mai mare decât învierile din morți. Minunea pocăinței este redobândirea puterii «de a vedea cu ochii» și de a «auzi cu urechile», după cuvântul Domnului: «Cine are urechi de auzit să audă!». Întoarcerea inimii prin pocăință este ca o «tăiere împrejur». De aceea, viața Mântuitorului, ca Cel născut din duh, care este de aceea mereu viu (Iahve), este «calea» mai mare decât orice minune; iar Învierea Sa este «adevărul» acestei căi. Preoția lui Mesia urma să desăvârșească inima, încât să nu se mai împietrească niciodată, împlinind profeția: «El va izbăvi pe Israel de toate fărădelegile lui» (Ps. 129, 8); «Vă voi da inimi de carne în locul celor de piatră» (Iez. 36, 26).

Însuși Mântuitorul vorbește despre necesitatea lepădării de sine, drept condiție fundamentală a urmării Sale: în parabolele despre «turnul neterminat» și despre «cele două oștiri inegale». Ele se încheie cu îndemnul: «Așadar, oricine dintre voi care nu se leapădă de tot ce are, nu poate să-Mi fie ucenic» (Luca 14, 28—33). Într-adevăr, Mântuitorul, căruia oamenii îi sunt «vrăjmași» din cauza păcatelor, avea să fie prin înviere «puterea lui Dumnezeu cu care El își supune Lui-și toate» (Filip. 3, 21). Însă ca și «Împărăția lui Dumnezeu» El nu este o putere ca cea a lumii, a «fiilor veacului acestuia», care paradoxal prin umplere de sine se afundă prin răutate tot mai mult în moarte, din care nu mai pot ieși. El este puterea lui Dumnezeu pe care cei desăvârșiți aveau s-o numească: «stăpânirea binecuvântată a lui Dumnezeu pe pământ».

Evenimentul nașterii Sfântului Ioan Botezătorul constituie împlinirea unei profeții a proorocului Maleahi făcută cu patru sute de ani înainte de venirea Mântuitorului, în care Dumnezeu îl numește pe Sfântul Ioan «îngerul Meu». Mântuitorul citează această profeție când îl caracterizează pe Sfântul Ioan ca pe cel mai mare dintre prooroci: «mai mult decât prooroc» (Matei 11, 9). Profetul Maleahi spunea despre Înaintemergător: «Iată Eu trimit pe Îngerul Meu și va găti calea înaintea feței Mele și va veni îndată în templul Său Domnul pe care îl căutați și Îngerul Legământului pe care îl doriți. Iată vine, zice Domnul Savaot» (Maleahi 3, 1). «Iată, Eu vă trimit pe Ilie proorocul, înainte de a veni ziua Domnului cea mare și înfricoșătoare; El va întoarce inima părinților către fii și inima fiilor către părinții lor, ca să nu vin și să lovesc țara cu blestem» (Maleahi 3, 23—24). Chiar dacă Mântuitorul avea să spună despre Ioan că: «cel mai mic din Împărăția cerurilor este mai mare decât Ioan», totuși Ioan era mai mare decât Moise și decât Ilie care s-au arătat cu Mântuitorul pe Tabor, dar care se înscriu și ei în afirmația Sfântului Pavel: «Mărturișiți fiind prin credință, n-au primit desăvârșirea» (Evrei 11, 39—40).

Dacă la proorocul Isaia, Înaintemergătorul este numit doar «glasul ce strigă», pentru că proorocul Ilie încă nu se născuse, proorocul Ma-

leahi — ultimul dintre profeți — îl numește «Ilie». Dar cel care ne arată că prin acest nume trebuie să înțelegem, nu persoana lui Ilie, ci «duhul și puterea sa», a fost îngerul Gavriil: «*Va merge înaintea Lui cu duhul și cu puterea lui Ilie*» (Luca 1, 17).

După cum orice păcat nu este păcat decât pentru că omul a înăbușit mai întâi harul lui Dumnezeu în suflet, tot astfel Dumnezeu nu pronunță blestem, decât dacă se calcă în picioare harul Său care se face simțit în suflet la tot pasul. Prin chemarea la pocăință, Sfântul Ioan ferea țara de «blestem» la venirea apropiată a Domnului. Domnul urma să vină și venind, El cercetează inimile ca să le umple și să le desăvârșească; El le așteaptă cu îndelungă răbdare, dar nu se duce în calea celor răi, nici «în țara depărtată» a fiului risipitor.

Însă, în afară de acea «țară depărtată» din care fiul risipitor se poate întoarce, sunt și acei «*vrăjmași ai lui Dumnezeu*» care vor căuta să ia viața Unsului Domnului, așa cum întunericul caută să cuprindă lumina pe care o urăște (Ioan 3, 20). «Lumina» dumnezeiască nu a osândit întunericul, ci numai l-a luminat. Dar întunericul însuși a căutat să «cuprindă» Lumina și s-a osândit ca non-existență, și ca vrăjmaș al ființei. Sfântul Vasile cel Mare avea să spună: «Când Hristos a Înviat, mitul (minciuna) a încetat». Dumnezeu a arătat în Hristos voia Sa ca izvor al ființei, dar mai ales ca «pâine a ființei» pentru oameni, ca «har și adevăr». Mesia venea să «scrie în inimi voia lui Dumnezeu», să «cerceteze» inimile.

Cei ce vor fi rămas în împietrire la chemarea înaintemergătorului, vor fi cercetați și își vor da pe față vrăjmășia, cum au și făcut acei «boieri ai popoarelor», «stăpânitori», «munți», «dealuri», toate mai presus decât «calea Domnului» în lume: «*Munții vor sălta ca berbecii și dealurile ca mieii oilor*» (Ps. 113, 4). Chiar și moartea, simbolizată prin nefsârșita întindere a mării, va fugi: «*Marea a văzut și a fugit, iar Iordanul (apa vieții) s-a întors înapoi*» (Ps. 113, 9), la Dumnezeu. «Dealurile» și «munții» erau simboluri ale cărturarilor și fariseilor și ale lui Irod. Ei se neliniștiseră și «săltaseră» încă de la nașterea pruncului Iisus, pentru că nu s-au pocăit.

Venirea personală a lui Dumnezeu pe pământ «la plinirea vremii» are loc în lumina cercetării directe a Sodomei și Gomorei de către Dumnezeu, Care făgăduise lui Noe că nu va mai pierde pe om în totalitate ca prin potop: «*Mă voi pogori să văd dacă faptele lor sunt cu adevărat așa cum s-a suit strigarea împotriva lor până la Mine, iar de nu, să știu*» (Fac. 18, 21), deci nu cu minuni, ci numai cu taina prezenței («*Dacă s-ar fi făcut în Sodoma minunile ce s-au făcut aici, de mult s-ar fi pocăit*», Matei 11, 23). Întruparea Fiului lui Dumnezeu avea să fie acea prezență personală de cercetare a inimilor din partea lui Dumnezeu, «*I-a dat Lui putere să facă și judecată, întrucât este Fiul Omului*», (Ioan 5, 27), de «scriere a voii lui Dumnezeu în inimi», «scriere» înțeleasă ca «judecată scrisă», sau ca «osebire», «separare», iar pe de altă parte, ca «dezvăluire a cugetelor multor inimi», care nu au ascultat nici de prooroci, nici de Sfântul Ioan Botezătorul, nici de Mântuitorul Iisus Hristos însuși: «*V-am cântat de jale și nu ați plâns, v-am cântat din fluier și n-ați jucat*» (Matei 11, 17).

Cadrul lucrării Sfântului Ioan Botezătorul era Legea Vechiului Testament, spre deosebire de lucrarea Mântuitorului subliniată de către Sfântul Ioan Evanghelistul : «*Căci Legea prin Moise s-a dat, iar harul și adevărul prin Iisus Hristos s-a dat*» (Ioan 1, 17). Este vorba de o *deosebire* și nu de o *contradicție*. În esența ei, lucrarea Mântuitorului avea să fie : «*scrierea în inimi a voinii lui Dumnezeu*» (Ier. 31, 33) care în Vechiul Testament era scrisă pe table de piatră, era exterioară inimii. De aceea, atunci când i-a învățat pe ucenici să se roage, Mântuitorul nu a mai pomenit «Sinaiul», locul unde s-a dat Legea lui Moise, ci a spus : «*Facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pământ*», și acest lucru tocmai ca urmare a faptului că, prin Iisus Hristos, Dumnezeu Se arată ca «Tată» și pentru că cei care se roagă în numele Lui, sunt «fii», mai mult decât «robii» de sub Lege, fii ai Celui fără de moarte, care prin Întrupare își descoperă două nume noi și anume cel de «Emanuil», la Nașterea în Betleem, ca Dumnezeu arătat în trup și de aceea îndreptat în Duhul, și cel de «Athanasos» la Înviere, ca adevăr al căii Sale, ca existență fără sfârșit («Iahve», «*Eu sunt Cel ce sunt*», simbolizat prin «Rugul aprins»). Cele două nume noi ale lui Dumnezeu în Hristos sunt rezumate în cântarea întreit sfântă : «*Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare (ca tărie neclătinată, nu ca violență), Sfinte fără de moarte, miluiește-ne pe noi*», imn liturgic care ne arată cum trebuie să înțelegem citirile din Sfânta Scriptură (Apostolul și Evanghelia) ce urmează după el.

Astfel, Sfântul Ioan adresa chemarea la pocăință, doar pentru ca cei care vin «să scape de mânia ce va să fie», iar nu pentru calea de-săvârșirii în Hristos. Dar arătarea lui Dumnezeu ca «Tată» a însemnat arătarea în Hristos a adâncului dumnezeirii, a faptului că Dumnezeu nu mai copleştește cu atotputernicia, ca în Legea care a fost doar «pedagog» către Hristos, pentru că nu fusese nimicit păcatul în trup prin adâncul harului puterii și slavei în Hristos. Dimpotrivă, în Hristos «mâna lui Dumnezeu» se arată prin alte semne : «susurul cel lin» simțit de Ilie proorocul pe același Sinai al Legii lui Moise, doar prin «auzire», «Lumina cea lină» văzută de ucenici pe Tabor, care «pătrunde» la inimă, «scrie» în inimi, «sfințește Numele lui Dumnezeu». De aceea, pe Iisus Hristos nu-L puteau cunoaște, în El nu puteau crede cei ce nu au dat ascultare chemării Sfântului Ioan de îndreptare prin pocăință spre botezare cu apă. Ei rămăneau în împietrirea inimii, pe calea împotrivirii față de Duhul Sfânt, față de milă și nu se puteau manifesta decât prin cruzime. Mântuitorul avea să spună despre ei, că atunci când la judecata din urmă, li se va spune : «*Flămând am fost și nu Mi-ați dat să mănânc*», ei vor răspunde doar : «*Când Te-am văzut flămând și nu Ți-am dat să mănânci?*» (Matei 25, 44). Ei nu L-au cunoscut pe pământ, n-au cunoscut Duhul Sfânt și mila dumnezeiască în adâncul ei în Hristos, disprețuiau pe cele de jos și căutau numai la cele de sus ca păgânii. Ei nu puteau să audă de Sfânta Fecioară, pe care ar fi acuzat-o că L-a adus pe Dumnezeu din cer în cele de jos. Iar despre prigoana lor împotriva lui Dumnezeu, Mântuitorul avea să avertizeze pe ucenici : «*Toate acestea vi le vor face, pentru că nu cunosc pe Cel care M-a trimis*» (Ioan 16, 3) ; «*Va veni vremea când, ucigându-vă, li se va părea că aduc slavă lui*

Dumnezeu» (Ioan 16, 2). Numai prigonitorul Saul care, în ciuda persecuțiilor împotriva Bisericii sfinților Apostoli, avea «inima curată și bună», iar nu «aluatul» vicleniei cărturarilor și fariseilor, a putut recunoaște, prin descoperire dumnezeiască, adâncul Duhului Sfânt în Hristos, când i s-a spus despre cei pe care el îi prigonea : «*Saule, Saule, pentru ce Mă prigonești ?*». Pe Dumnezeu avea să-L cunoască și tâlharul de pe Cruce, care, văzând nevinovăția Mântuitorului răstignit între doi tâlhari, ca și cum ar fi fost cel mai mare tâlhar, și-a recunoscut faptele sale rele și s-a pocăit, rugându-se : «*Pomenește-mă, Doamne, când vei veni în Împărăția Ta !*».

Nu numai iudeii necredincioși vor nesocoti «cunoașterea lui Dumnezeu» din arătarea Sa în Hristos, ci și alte religii, care refuză să audă de Mântuitorul Hristos ca Fiul lui Dumnezeu Întrupat și prin El de «Epifania» adâncului Duhului Sfânt, prin care Dumnezeu ține toate și le desăvârșește ; de asemenea toți cei «tari» din lumea aceasta, numiți în cântarea de laudă adusă lui Dumnezeu de Sfânta Fecioară Maria : «*Cei puternici de pe scaune*», care caută să ia locul lui Dumnezeu pe pământ, pe când Dumnezeu a căutat spre «smerenia roabei Sale» și caută în tot pământul numai către cei smeriți, cei cu inima zdrobită, în care este chipul Său, chipul Unsului Domnului, al Mântuitorului Iisus Hristos.

Dar Mântuitorul a muștră în mod deosebit pe mai marii poporului iudeu pentru necredința lor, căci dintre toate neamurile pământului, ei au fost cei dintâi chemați să cunoască pe Dumnezeul Cel adevărat spre mântuirea lor. Astfel, la plinirea vremii, numai prin Mântuitorul Hristos, Fiul Fecioarei și urmașul lui Avraam, a binecuvântat Dumnezeu toate neamurile pământului, cum a făgăduit lui Avraam și cum a preamărit pe Sfânta Fecioară Maria.

În Hristos a binecuvântat Dumnezeu toate neamurile pământului, căci toate sunt interesate de biruința lui Hristos asupra morții și de ridicarea păcatului strămoșesc prin Lumina Sa, propovăduită de dreptul Simeon ca «*Lumină spre luminarea neamurilor*». Sfânta Fecioară Maria este numită «Maica Luminii», a acestei minunate Lumini (I Petru 2, 9), care dezleagă din legăturile păcatelor și alungă moartea de la fiii lui Dumnezeu care se nasc de la Dumnezeu în Hristos. Hristos a luminat în «*latura și în umbra morții*». Acolo unde nu era primit, însemna o alegere a morții în locul Luminii, vieții și Învierii lui Hristos, însemna un «contract cu moartea» (Isaia 28, 15). Ca și Sfântul Ioan Botezătorul, Maica Domnului nu a săvârșit nici o minune, dar îndreptarea prin chemarea Sfântului Ioan, și viața Maicii Domnului ca «*roabă a Domnului*», sunt minunile cele mai mari pentru adevărul vieții în voia lui Dumnezeu prin Hristos. De aceea, cei necredincioși dintre iudei s-au împotrivit și Maicii Domnului, așa cum ne arată episodul despre iudeul care voia să răstoarne racla în care se afla adormită în Hristos, Maica Domnului, socotită de către cei necredincioși ca fiind vinovată că prin ea și-a arătat Dumnezeu smerenia chipului Său al cărui adânc mare (Ps. 35, 6) avea să-L cunoască prin descoperire asupritorul Saul din Tars în drum spre Damasc, și care, la rândul său avea să vadă cum răd de Învierea lui Hristos înțelepții lumii din Areopagul Atenei, străini de adevărul omu-

lui în Dumnezeu arătat în Hristos ca Lumină în viață, înviere în moarte și nevoie de întoarcere a tuturor oamenilor prin pocăință la asemănarea cu Hristos.

Fiind Ziditorul a toată făptura, Dumnezeu Se arată în Mântuitorul Hristos ca Cel ce ține toate, pentru care și tămăduiește rănile lor aducătoare de moarte, prin untdelemnul harului. Astfel, în Mântuitorul Hristos, Dumnezeu a întărit pe pământ «tronul lui David», iar nu pe cel al lui Moise, sau al lui Ilie sau al lui Ioan Botezătorul. Căci, prin adâncul smereniei sale și prin pocăința sa, numai David a fost cel mai apropiat de harul Duhului Sfânt, ca milostivire, de preoția mesianică a Mântuitorului, ca smerenie, milă, umplere de Dumnezeu. Sfântul Pavel spune că roadele vieții smerite a lui David, au fost făgăduite de către Dumnezeu în Hristos, ca o cale a Învierii: «Cum că L-a înviat din morți, ca să nu se mai întoarcă la stricăciune, a spus-o astfel: Vă voi da vouă cele sfinte și vrednice de crezare ale lui David» (Fapte 13, 34).

După cum s-a prorocit despre Înaintemergătorul Domnului, așa a și fost Sfântul Ioan Botezătorul, fiul preotului Zaharia și al Elisabetei. Noi ne «veselim» mcreu la lumina «făcliei» sale, căci el simțea «calea» Domnului înaintea venirii Sale. El simțea Fața lui Dumnezeu care este «lumină» și viața Sa care este «dreptate și pace». Față de această «cale a lui Dumnezeu», oamenii au căile lor strâmbe, trebuind să se întoarcă, să se îndrepteze, dacă vor să fie căutați de către Dumnezeu. Vădindu-i-se oarecum, chipul, sau structura lumii și cunoscând, pe de altă parte calea lui Dumnezeu, Sfântul Ioan a fost trimis la propovăduire prin lucrarea Duhului Sfânt, care «vădește lumea de păcat» (Ioan 16, 8): «A fost Cuvântul lui Dumnezeu către Ioan, fiul lui Zaharia, în pustie. Și a venit el în toată împrejurimea Iordanului propovăduind botezul pocăinței spre iertarea păcatelor» (Luca 3, 3). După textul original din cartea prorocului Isaia, propovăduirea Sfântului Ioan Botezătorul suna astfel: «Glasul celui ce strigă: În pustie gătiți calea Domnului, drepte faceți în loc neumblat cărările Dumnezeului nostru. Toată valea să se umple și tot muntele și dealul să se plece; și să fie cele strâmbe drepte și cele colțuroase căi netede. Și se va arăta slava Domnului și tot trupul o va vedea, căci gura Domnului a grăit» (Isaia 40, 3—5).

«Toată făptura va vedea mântuirea lui Dumnezeu», adică acea faptură care prin pocăință devine «drum neted», «pustie», iar nu aceea care rămâne prin nepocăință «cale strâmbă», «cale colțuroasă». «Pustia» ca loc «neted» era semnul Împărăției lui Dumnezeu ca iubire de aproapele ca de sine însuși și care avea ca urmare deschiderea cerului pentru «mana cerească». «Pustia» și «Iordanul» erau locul întoarcerii: Iordanul «loc adâncit pentru afundarea ca botez», fusese sfințit și prin tămăduirea lui Neeman, comandantul oștirilor siriene, de lepră, cel care la început îl disprețuia ca râu neînsemnat. Dar după ce s-a smerit, s-a adâncit, s-a lepădat de sine, el s-a tămăduit și a cunoscut pe Dumnezeu cel adevărat. «Pustia» ca loc neted era semnul lipsei asupra omului de către om, lipsei stăpânirilor lumești care luau locul stăpânirii lui Dumnezeu și al Împărăției Sale, semn al iubirii aproapelui ca pe sine însuși.

Sfânta Scriptură spune despre lucrarea Sfântului Ioan Botezătorul : «*Ioan nu a făcut nici o minune, dar toate câte a spus el despre Acesta (Hristos) au fost adevărate*» (Ioan 10, 41). Minunile fiind «pâinea fiilor» în lucrarea lui Mesia, lui Ioan Botezătorul, nu i s-a dat să facă minuni. Dar, în lucrarea Botezătorului, minuni au fost tocmai inimile pe care le-a întors la Dumnezeu, prin vestirea venirii lui Mesia, vederea prin Duhul Sfânt a structurii strâmbe a lumii față de calea lui Dumnezeu, fie ca «dealuri» ale asupririi, situate în lume mai presus decât calea Domnului, căutând să ia locul lui Dumnezeu, pe care Îl prigonesc în lume, fie ca «văi» ale deznădejdiei, simbol al celor care își doresc sfârșitul grabnic din cauza asupririi. Aceste categorii se află în lume într-un raport asemănător cu cel relatat de către Mântuitorul în parabola despre «bogatul nemilostiv și săracul Lazăr».

Fără îndoială că minunea cea mai mare a Sfântului Ioan Botezătorul, a fost întoarcerea inimilor la Dumnezeu prin pocăință. «*Duhul și puterea lui Ilie*» se arată în el prin puterea de a deschide și de a «întoarce» inimile. Dimpotrivă, proorocul Ilie cu același duh și putere a săvârșit multe și mari minuni, fiind în cele din urmă luat la cer, pe când Sfântul Ioan nu a făcut nici o minune și chiar s-a «micșorat» până la îngroparea în pământ prin tăierea capului, deoarece prin același duh și putere ca și ale lui Ilie, el trebuia doar să pregătească inimile pentru Mesia prin întoarcerea lor la Dumnezeu.

În legătură cu amândoi acești mari profeți pe care îi asemena același duh și aceeași putere de a întoarce inimile oamenilor la Dumnezeu, trebuie subliniat faptul că ei au fost trimiși de Dumnezeu în situații extrem de îngrijorătoare pentru viața religioasă și credința poporului ales. Astfel înainte de apariția profetului Ilie pe scena istoriei acestui popor, nu se spune că în regatul Israel au domnit unul după altul patru regi, unul mai rău decât celălalt și anume : Baeșa, Ela, Omri și Ahab, dintre care ultimul a fost cel mai rău. Prin femeia sa, Izabela, din Sidonul fenician, Ahab a introdus în Israel cultul baalilor ca închinare la idoli. Un ultim mare rău săvârșit în Israel, înainte de venirea lui Ilie, a fost rezidirea Ierihonului, cetate nimicită de Iosua și blestemată pentru fărâdelegile ei urâte înaintea lui Dumnezeu : «*În zilele lui Ahab, Hiel din Betel a zidit Ierihonul : temelia a pus-o pe mormântul lui Abiram, întâiul născut al lui, iar porțile le-a pus pe mormântul lui Segub, feciorul cel mai mic al lui, după cuvântul Domnului pe care-l grăise prin Iosua, fiul lui Navi*» (III Regi 16, 34). Ca urmare, profetul Ilie apare subit în scenă cu anunțarea pedepselor de la Dumnezeu, care au și început cu seceta de trei ani și șase luni (III Regi 17, 1, 18).

Această perioadă de secetă, ca simbol al uscăciunii credinței (Luca 4, 25 ; Iac. 5, 17), își are echivalent în cei trei ani și jumătate de mană cerească revărsată pe pământ prin viața și lucrarea Mântuitorului pentru cei ce au crezut și s-au întors la Dumnezeu în urma predicii și a botezului Sfântului Ioan. Aceeași perioadă a fost însă și timpul osândirii pentru cei care nu au crezut și care s-au și împotrivit până într-atât, încât Însuși Mântuitorul a trebuit să le spună : «*Nu voiți să veniți la Mine ca să aveți viață !*» (Ioan 5, 40) ; «*Voi sunteți din tatăl vostru dia-*

volul și poftele tatălui vostru voiți să le faceți. El de la început a fost ucigaș de oameni și nu a stat întru adevăr, pentru că nu este adevăr întru el. Când grăiește minciuna, grăiește dintru ale sale, căci este mincinos și tată al minciunii» (Ioan 8, 44). Aceste cuvinte ale Mântuitorului, exprimă evenimentul cosmic al demascării răutății diavolului, precum și a aceluia dintre oameni care s-au făcut vrăjmași ai harului lui Dumnezeu. Este vorba de acei caneni care nu voiau să fie vindecați de către Mântuitorul. Ei se lepădau de la mâna lui Dumnezeu ca și diavolul. Dacă ei doar s-au veselit o clipă de lumina «făcliei» Sfântului Ioan, ei nu au ascultat, pe de altă parte de îndemnul său, ca «dealurile» de deasupra căii Domnului să se întoarcă, să se coboare la Hristos, să se pocăiască.

Pentru această rezidire a lumii sau înnoire a oamenilor Sfântul Ioan a fost omul trimis de la Dumnezeu, plin de Duhul Sfânt, având în cel mai înalt grad «duhul și puterea lui Ilie». La încheierea lucrării sale, Sfântul Ioan răspundea întrebărilor puse de cărturarii și fariseii de la Ierusalim prin trimișii lor, arătând că misiunea sa era limitată la pregătirea venirii lui Mesia și în acest sens el s-a deosebit de toți aceia, care s-au declarat pe ei înșiși drept «Mesia». «*El a mărturisit și nu tăgăduit; și a mărturisit: Nu sunt eu Hristosul!*» (Ioan 1, 20). Însuși Sfântul Pavel vorbea despre această mărturie a Sfântului Ioan, adresându-se iudeilor din Antiohia Pisidiei: «*dar dacă și-a împlinit Ioan calea sa zicea: Nu sunt eu ce socotiți voi că sunt! Dar, iată vine după mine Cel căruia nu sunt vrednic să-I dezleg încălțăminte de picioarele*» (Fapte 13, 25).

«Nu sunt nici Ilie», a răspuns el mai departe trimișilor de la Ierusalim (Ioan 1, 20—21). Sfântul Ioan știa că puterea lui de a întoarce inimile se datora propovăduirii venirii apropiate a lui Mesia Cel mai inspirat și cel mai complet este descrisă această misiune a sa de către preotul Zaharia, tatăl său: «*Să dai poporului Său cunoștința mântuirii întru iertarea păcatelor lor prin milostivirea Dumnezeului nostru* (după sensul numelui de «Ioan», ca milă a lui Dumnezeu față de cei rătăciți de la calea Domnului, pe care Mântuitorul îi va numi: «oile cele pierdute», dar nu capre, și care la arătarea Luminii lui Dumnezeu în Hristos aveau să mărturisească: «*Noi toți rătăceam ca niște oi, fiecare în căile sale*» (Isaia 53, 6), «*cu care ne-a cercetat pe noi Răsăritul cel de Sus, ca să lumineze pe cei ce stau întru întuneric și în umbra morții și să îndrepteze picioarele noastre pe calea păcii*» (Luca 1, 78—79).

Toate aceste bunuri ale mânturii le-au disprețuit cei ce nu au luat aminte la chemarea, îndemnul și muștrările Sfântului Ioan. În trei momente hotărâtoare de dispută cu cărturarii și fariseii, Mântuitorul îi muștră, aducându-le aminte de fiecare dată de chemarea Sfântului Ioan la pocăință pe care ei nu au luat-o în seamă: «*Voi ați trimis la Ioan și el a mărturisit adevărul. Dar Eu nu de la om iau mărturie, ci vă spun acestea ca să vă mântuiți.*»

Acela era făclia care arde și luminează («duh care face viu», nu «literă care omoară») și voi ați voit să vă veseliți o clipă în lumina lui. Dar Eu am o mărturie mai mare decât a lui Ioan: lucrurile pe care

*Mi le-a dat Tatăl să le săvârșesc, lucrurile acestea pe care Eu le fac mărturisesc despre Mine că Tatăl M-a trimis. Și Tatăl Care M-a trimis, Acela a mărturisit despre Mine. Nici glasul Lui nu l-ați auzit vreodată, nici Fața Lui nu ați văzut-o. Și cuvântul Lui nu se sălășluiește în voi, pentru că voi nu credeți în Cel pe care L-a trimis Acela» (Ioan 5, 33—38). Ca mărturie a faptelor Sale, Mântuitorul mai sublinia că : «*Pe El (ca Fiul Omului) și-a pus pecetea (Duhului Sfânt) Dumnezeu Tatăl»* (Ioan 6, 27) ; pe El «*Tatăl L-a sfințit și L-a trimis în lume*», astfel că El «*cu Duhul lui Dumnezeu scoate demonii*», ca semn văzut al venirii Împărăției lui Dumnezeu în lume și cu «*Duhul lui Dumnezeu*» are acea «cântare din fluier» a harului dumnezeiesc.*

Cei ce cred în Mântuitorul aud glasul Tatălui, văd Fața Lui, iar Cuvântul Său se scrie în inimile lor. Astfel era și Sfântul Ioan, a cărui «*făclie*» a credinței «*lumina*» împrejurul său, pentru că era aprinsă, era vie și lucrătoare El L-a primit pe Mântuitorul ca și cum ar fi văzut Fața Tatălui, s-a închinat Lui și L-a mărturisit în fața oamenilor.

Un alt prilej de a vorbi despre cei ce nu s-au pocăit în urma propovăduirii Sfântului Ioan și implicit, despre Sfântul Ioan însuși, a fost întrebarea ucenicilor după minunea Schimbării la Față, când coborau de pe muntele Tabor : «*Pentru ce zic cărturarilor că trebuie să vină mai întâi Ilie ? Iar El, răspunzând a zis : Ilie într-adevăr va veni și va așeza la loc toate (apocatastisei panta). Eu însă vă spun vouă că Ilie a și venit, dar ei nu l-au cunoscut, ci au făcut cu el câte au voit ; așa și Fiul Omului va pătimi de la ei. Atunci au înțeles ucenicii că le-a vorbit despre Ioan Botezătorul»* (Matei 17, 11—13).

Asemănarea Sfântului Ioan cu «*Ilie proorocul*» o făcuse Mântuitorul și atunci când vorbise în mod expres despre el, cu puțin timp înainte de moartea acestuia prin decapitare și anume atunci când Sfântul Ioan se afla în închisoare : «*Dacă vreți să înțelegeți, el este Ilie, cel ce va să vină*» (Matei 11, 14). Dar această «*înțelegere*» Mântuitorul o face dependentă de «*inima curată și bună*», de «*neîmpietrirea inimii*», care se manifestă prin puterea de a «*vedea cu ochii*» și de «*a auzi cu urechile*», de a «*înțelege*» lucrurile dumnezeiești «*cu inima*». Când vorbea despre lucrurile dumnezeiești, Mântuitorul adăuga de fiecare dată : «*Cine are urechi de auzit, să audă !*» (Matei 11, 15).

Dar Mântuitorul asociază lucrarea Sfântului Ioan lucrării Sale proprii și în profeția despre jertfa Sa în moarte : «*Ilie, venind mai întâi, va așeza la loc toate. Însă, cum s-a scris despre Fiul Omului că va pătimi multe și va fi defăimat ? Dar Eu vă spun că Ilie a și venit și i-au făcut toate câte au voit, precum s-a scris despre el*» (Marcu 9, 12—13), deci despre prigoana împotriva Lui, ca împotriva tuturor proorocilor pe care Dumnezeu îi numește : «*robii Mei, proorocii*» (Apocalipsă).

Un ultim prilej de a vorbi despre Sfântul Ioan și despre puterea dată lui a fost momentul de după intrarea Domnului în Ierusalim : «*Iar după ce a intrat în templu, pe când învăța, s-au apropiat de El arhieriei și bătrânii poporului și au zis : Cu ce putere faci acestea ? Și cine Ți-a dat puterea aceasta ? Răspunzând Iisus, le-a zis : Vă voi întreba și Eu pe voi un cuvânt, pe care, de Mi-l veți spune și Eu vă voi spune*

vouă cu ce putere fac aceasta : Botezul lui Ioan de unde a fost, din cer sau de la oameni? Iar ei cugetau întru sine zicând : de vom zice «din cer», ne va zice : «De ce n-ați crezut în el? Iar de vom zice : «De la oameni», ne temem de popor, fiindcă toți îl socotesc pe Ioan de prooroc. Și răspunzând ei lui Iisus, I-au zis : Nu știm! Și El le-a zis lor : Nici Eu nu vă spun cu ce putere fac acestea! Dar ce vi se pare? Un om avea doi fii. Și ducându-se la cel dintâi, i-a zis : Fiule, du-te astăzi și lucrează în via mea! Iar el, răspunzând, a zis : Mă duc, Doamne!, dar nu s-a dus. Mergând de la al doilea, i-a zis tot așa; acesta, răspunzând, i-a zis : Nu vreau! Dar apoi, căindu-se, s-a dus. Care din acești doi a făcut voia tatălui? Au zis Lui : Cel de-al doilea! Iisus a zis lor : Adevărat vă zic vouă că vameșii și desfrânatele merg înaintea voastră în Împărăția lui Dumnezeu. Căci a venit la voi Ioan în calea dreptății și n-ați crezut în el, dar vameșii și desfrânatele au crezut, iar voi ați văzut și nu v-ați căit nici după aceea, ca să credeți în El» (Matei 21, 23 —32).

Mântuitorul nu a spus cărturarilor și fariseilor cu ce autoritate face lucrările Sale, dar prin intuiția parabolei, i-a făcut să înțeleagă faptul că, spre deosebire de vameși și de păcătoase, ei au rămas cu inimile împietrite, neascultând de Ioan Botezătorul și rămânând astfel în afara Împărăției lui Dumnezeu. În același context, Mântuitorul le-a vorbit și despre «Smochinul neroditor», dar plin de fala frunzelor verzi asemenea lucrătorilor răi din via Domnului care, în loc să rodească, umbresc locul, așezându-se pe ei în locul lui Dumnezeu (Matei 21, 18—21) și despre «Lucrătorii cei răi» din via Domnului, din care se intuește taina «înălțării» pe Cruce a Fiului Omului (Ioan 8, 28).

Taina «seminței celei rele» din lume nu s-a dezvăluit nimănui din Vechiul Testament, nici Sfântului Ioan Botezătorul, ci o cunoștea numai Dumnezeu Care «S-a arătat în trup», nu ca să osândească pe cei răi, ci ca să dea pe față taina răului și să semene «sămânța cea bună», după cum scria în mod inspirat, profetul Maleahi : «Și va răsări vouă, celor ce vă temeți de Numele Meu, Soarele Dreptății cu tămăduiri, venind în razele Sale și veți ieși și veți zburda ca vieții de îngrășat» (Mal. 3, 20).

Profetul vorbește aici despre cei «temători de Dumnezeu», despre «cei slabi» din lume, pentru că sunt «smeriți înaintea lui Dumnezeu», spre deosebire de cei «tari» din lume, dar răi, sus-puși, dar «mândri» și plini de sine, în care Dumnezeu nu are loc, despre cei ce s-au făcut «dealuri» ale asupririi. Față de acești oameni ai lumii, profetul vorbește despre bucuria celor smeriți la plinirea vremii prin taina arătării puterii lui Dumnezeu în tămăduirea celor neputincioși, iar nu în judecata celor răi, care se osândesc ei singuri. Lucrarea Mântuitorului ca lipsă a oricărei osândiri, deci ca Lumina care luminează, este caracterizată în Sfintele Evanghelii prin cuvintele : «Puterea Domnului se arăta în tămăduiri» (Luca 5, 17).

Dumnezeu știa că fără El, omul nu poate să nu păcătuiască, de aceea a primit să vină personal să aducă oamenilor «Lumina», fapt prin care se înțeleg atât de bine și cuvintele Mântuitorului : «Fără Mine nu puteți face nimic», dar prin Mine veți descoperi ce pagubă aveți, pentru a vă întoarce și a vă putea zidi pe voi înșivă din nou, și aceasta înainte

de a muri și pentru a învia, așa cum se ruga proorocul David : «Oare celor morți vei face minuni? Sau morții se vor scula și se vor mărturisii Ție? Se va povesti oare în mormânt mila Ta și adevărul Tău în pământ uitat?» (Ps. 87, 11—13); «Nu voi muri, ci voi fi viu și voi povesti lucrurile Domnului» (Ps. 117, 17); «El nu voiește moartea păcătoșului, ci să se întorcă și să fie viu» (Iez. 18, 23); «Sufletul mi l-a întors» (Ps. 22, 3). El a tăiat rădăcina morții din suflet. Această lucrare a lui Dumnezeu dă un înțeles mult mai profund cuvintelor Sale adresate lui Adam în Paradis : «Întru sudoarea frunții tale îți vei câștiga pâinea ta, până când te vei întoarce în pământ, căci pământ ești». Numai în Hristos, Dumnezeu îi putea spune lui Adam : «Tu te vei întoarce în pământ pentru vina ta, dar Eu fără vină voi fi prigonit, omorât și îngropat în pământ». Lumina lui Dumnezeu se arată astfel mult mai profundă decât bunătatea relativă a oamenilor, pentru că Dumnezeu este desăvârșit : «Deci dacă voi, răi fiind, știți să dați daruri bune fiilor voștri, cu cât mai mult Tatăl vostru cel ceresc va da cele bune celor ce cer de la El?» (Matei 7, 11).

Puterea lui Dumnezeu care se arată «în tămăduiri», iar nu în osândire, avea s-o învedereze Mântuitorul și Sfântului Ioan Botezătorul la nedumerirea acestuia cu privire la «Mesia», după cum în legătură cu aceste taine, Dumnezeu tămăduise odinioară și sufletul plin de râvnă pentru Legea lui Dumnezeu, dar zbuciumat de prigonire din partea vrăjmașilor lui Dumnezeu, a proorocului Ilie.

Numit simbolic de către Dumnezeu : «*ingerul Meu*», Sfântul Ioan Botezătorul avea nu numai «*duhul și puterea lui Ilie*», ci atât «*sabia*» arhanghelului Mihail, ca simbol al judecății asupra lumii, cât și «*crinul*» arhanghelului Gavriil, care adusese Sfintei Fecioare vestea cea bună a zămislirii Fiului lui Dumnezeu. Dar mai mult decât în lucrarea celor doi sfinți arhangheli, prin lucrarea Sfântului Ioan S-a pogorât peste Mântuitorul Duhul Sfânt ca «*Viața*» și «*Lumina*» lui Dumnezeu. Deci, la Epifanie, Tatăl «a sfințit» prin Sfântul Ioan, pe Însuși Fiul Său.

Ioan Botezătorul nu a primit de la Dumnezeu botezul cu Duhul Sfânt, pentru că el, ca și ceilalți profeți ai Legii Vechi, erau crescuți pentru Lege. Arătarea desăvârșirii lui Dumnezeu în Hristos ca «*dreptate pace și bucurie a Duhului Sfânt*» (Rom. 14, 17) în împărăția Sa, făcea ca toți cei de sub Lege» deci și Sfântul Ioan să apară ca «*haină veche pentru petec nou*» sau ca «*burduf vechi pentru vin nou*».

Având credința judecății lui Dumnezeu asupra lumii prin Mesia, dar neștiind că, pentru Lumina cea de sus, Fiul a lăsat judecarea lumii în seama Tatălui, care la trimiterea Sa în lume i-a spus : «*Șezi de-a dreapta Mea până ce (Eu) voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut picioarelor Tale*» (Ps. 109, 1), Sfântul Ioan a cerut lui Iisus când a venit la botez : «*Eu am trebuință să fiu botezat de Tine și Tu vii la mine?*».

Mântuitorul știa că fără lucrarea Sfântului Ioan, Duhul Sfânt nu se va pogori. Îndemnând pe Sfântul Ioan cu cuvintele : «*Lasă acum să plinim toată dreptatea*», Mântuitorul arăta că trebuie ca Duhul Sfânt să-și arate mai întâi roadele în El, ca Hristos și Mesia, ca «*Unsul Domnului*» și tocmai prin aceasta să desăvârșească pe ucenicii Săi prin botezul cu Duhul Sfânt. Ca «*Unsul Domnului*», Mântuitorul urma să li

se descopere lor ca și «comoara ascunsă în țarină», ca «înțelepciunea lui Dumnezeu cea tainică și ascunsă, pe care lumea nu a cunoscut-o» (Cor. 2, 7—8), ca «tănuirea» Luminii de către Dumnezeu față de «cei înțelepți și pricepuți ai lumii, pentru a o descoperi pruncilor» (Matei 11, 25), ca singura cale adevărată a cunoașterii lui Dumnezeu și a intrării în Împărăția Sa, prin «inimă curată și bună».

Sfântul Ioan nu a fost botezat cu Duhul Sfânt, dar propovăduia acest lucru despre alții, despre cei pe care Mesia Însuși îi va boteza cu Duhul Sfânt. Pentru acel botez era necesară o altă îndreptare decât cea din Lege, o îndreptare mult mai profundă, pentru care nu era de ajuns nici botezul cu apă al lui Ioan, nici chiar moartea lui, după cum calea acelei profunde îndreptări nu putea fi nici lucrarea lui Ilie, căci lucrarea și a unuia și a celuilalt era o îndreptare față de Lege. «*Întoarcerea inimii fiilor către părinți*» era rodul ținerii Legii care cerea mai întâi : «*Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta*». Dar această lucrare nu era o desăvârșire ca în Hristos, care a adus și puterea harului pentru această iubire ca sfințire a Numelui lui Dumnezeu.

Botezul Sfântului Ioan era legat de timpurile mesianice, când jertfele de la templu nu mai aveau puterea curățirii păcatelor. Apa botezului său era apa sfințită a râului Iordan și nu însemna o simplă spălare rituală. Duhul Sfânt se purta la începuturi pe deasupra apelor, pentru că prin ele se sfințea «azima nedospită» a făpturilor zidite de mâna lui Dumnezeu. Apa nu are în ea nici o «dospire». Rănila se spală cu apă înainte de a se unge cu untdelemnul tămăduirii. De aceea, botezul Mântuitorului urma să fie «renaștere» din apă și din Duh. Apa curată «dospirea» păcatelor, pentru a deveni «azimă», după ce mai întâi «sarea» cuvântului lui Dumnezeu va fi tămăduit «dospirea». Apa arată adâncul Duhului Sfânt, Duhul Tatălui. Duhul Sfânt nu se apropie de firea umană, nu pentru că aceasta nu era demnă de Duhul Sfânt. Dimpotrivă, firea umană e iubită de către Duhul Sfânt mai mult decât își iubesc părinții pe fiii lor. Dar Duhul Sfânt o părăsește, se depărtează de la ea, nu se apropie de ea, atunci când ea, în loc de «azimă», devine «dospire», umplere de sine. În această stare firea umană poate fi bântuită de duhuri necurate, numite și «duhuri ale răutății de sub cer» : «*Tot ceea ce la oameni este înălțat este urăciune înaintea lui Dumnezeu* (Luca 16, 15), spune Mântuitorul. O astfel de fire se află sub stăpânirea celui rău ; chiar dacă nu suferă de demonizare, se află în latura și umbra morții. «*Toate mi-au fost date mie și eu le dau cui voiesc*», adică celor ce se închină și slujesc pe calea cea largă a celui stăpânitor al lumii, căpetenie a duhurilor rele. Apa botezului ca adâncire și asemănare cu adâncul lui Dumnezeu, spală însă necurăția și firea devine «vas al Duhului Sfânt» : «*Curățiți-vă și vă voi primi !*», este îndemnul lui Dumnezeu către lume, prin prooroci, prin acea adâncire care alungă demonii din inimă.

Întoarcerea inimilor la Dumnezeu avea loc la proorocul Ilie nu prin botezul cu apă, ci prin minuni. Botezul lui Ioan avea «*duhul și puterea lui Ilie*», pentru că el se făcea în numele venirii lui Mesia. Despre proorocul Ilie nu s-a spus că el este «mai mult decât prooroc», așa cum s-a spus despre Sfântul Ioan. Mesia avea să desăvârșească pe cei pregătiți de Ioan. Cei ce nu ascultau de el nu puteau vedea Lumina lui

Hristos, rămâneau «afară deșerti». Și după cum la Ierusalim steaua magilor dezvăluise «urâciunea pustiirii», tot astfel prin Sfântul Ioan avea să iasă la iveală «urâciunea» celor ce nu s-au botezat. De aceea, lucrarea Sfântului Ioan de pregătire a poporului pentru Mesia a fost mai de seamă decât toate minunile lui Ilie proorocul.

Mântuitorul l-a numit pe Sfântul Ioan «făclia care este aprinsă și luminează». El era făclia aprinsă, care tocmai de aceea și «luminează», trezind în oameni nevoia de pocăință. Nu putea face oricine acest lucru, nici unul dintre cărturarii și fariseii de la Ierusalim. «În pustie» (Isaia 40, 3), în afara structurilor de «dealuri» ale asupririi și de «văi» ale durerii, în «loc neumblat», neatins de dospirea firii oamenilor din lume, se arată «calea Domnului», căci la Ierusalim avusese loc «o învoială cu iadul» (Isaia 28, 15). Numai în urma acelei «neteziri», «tot trupul va vedea mântuirea lui Dumnezeu». Domnul își va arăta calea sa «în pustie», unde : «Pe miei îi va strânge la sânul Său și de cele ce alăptează va avea grijă» (Isaia 40, 11). «Cele ce alăptează» sunt slujitorii credincioși ai Domnului, care prin Legea Sa, prin «teascu» Său, fac pe oameni să devină miei ai nevinovăției : «Vița care aduce rod (Tatăl) o îngrijește ca și mai multă roadă să aducă», avea să spună Mântuitorul în Evanghelia Sa, despre lucrătorii buni ai viei Sale. Sfântul Ioan era acela care «gătea» Stăpânului «masă» ca să mănânce, masă pentru Duhul Sfânt, cum avea să ceară Mântuitorul și de la ucenicii Săi (Luca 17, 7—10).

«În pustie», «în loc neumblat», în loc neted, fără «dealuri» și fără «văi», în «pustie» unde nu au venit cei chemați la «Cina» Sa, acolo era «calea Domnului». Dimpotrivă, cei chemați s-au îmbuibat «umblând în haine moi» ca «cei din casele împăraților», dar care în ceea ce privește «dreptatea, mila și credința», erau «trestii bătute de vânt». Ei au luat via Domnului în stăpânire, când au fost de fapt tocmiți numai ca «lucrători» și această neascultare le-a adus numele de «pui de viperă», care se nasc rupând sânul părintesc ce i-a purtat. Mântuitorul avea să spună în Evnghelie că Tatăl, Stăpânul viei «taie și aruncă în foc vița care nu aduce rod». El avea să mai spună că pentru cei ce nu s-au supus Stăpânului, acesta când se va întoarce biruitor din luptă, va arde cu foc cetatea lor (Matei 22, 7).

Pentru cei neascultători, judecata lui Dumnezeu este descrisă de către profeți în cuvinte aspre, referitoare la vremurile mesianice : «Voi ziceți : Noi am făcut legământ cu moartea și cu iadul învoială ; urgia va trece fără să ne atingă, deoarece ne-am făcut din minciună un adăpost și din viclenie un liman ! Pentru aceasta, așa zice Dumnezeu : Am pus în Sion o piatră, o piatră de încercare, piatra din capul unghiului... Și voi face judecata dreptar și dreptarul cumpănă. Și grindina va lua la vale adăpostul minciunii și potop de ape va da peste locul ei de scăpare. Și legământul vostru cu moartea va fi stricat, iar înțelegerea voastră cu iadul va fi desfăcută. Când urgia va trece, vă va zdrobi» (Isaia 28, 15—18). Dacă proorocii spuneau : «Cei ce locuiți în latura și umbra morții Lumină va străluci peste voi» (Isaia 9, 1), Lumină de care latura și umbra morții fug, astfel cei ce alungă, cei ce urâsc «Lumină» iubesc «latura și umbra morții», încheie legământ cu moartea, care este ur-

marea răutății, a faptului că înainte de a intra în pământ, omul este pământ» ca cel ce trăiește numai cu pâine pentru trup, nu și cu tot Cuvântul lui Dumnezeu, deci în neascultare, împotrivire și vrăjmășie față de Dumnezeu.

Sfântul Ioan cerea : «*Gătiți calea Domnului !*» pentru că el nu era nici «calea», nici «Lumina», ci «făclia» pentru «Lumina» lui Hristos. El era îmbrăcat «*cu duhul și cu puterea lui Ilie*» pentru pregătirea venirii lui Mesia. Nu se poate spune că prin acel «duh», ceea ce Ioan a fost numai față de Mesia, Ilie ar fi putut fi de unul singur, deoarece Mântuitorul îl declară pe Sfântul Ioan ca fiind mai mare și decât Ilie, ca fiind «*cel mai mare dintre profeți*». Dar în comentariile rabinice la Tora, misiunea lui Ilie este descrisă ca o misiune de pregătire a venirii lui Mesia. Astfel, midrașul Seder Olam Rabba din sec. 4—5 (d. Hr.) scrie despre Ilie că el ar fi fost ascuns în zilele lui Ahazia, fiul lui Ahab (I Regi, 22) și nu s-a mai văzut până la venirea lui Mesia, când el va fi văzut din nou. Tot astfel, în midrașul Zuta la Cântarea Cântărilor de prin sec. 10 (d.Hr.) se spune că Dumnezeu deschide o cale pentru Ilie, spre a merge în pustiul Madian, părăsind pe înțelepții de la Ierusalim. Acolo el se arată înaintea lui Mesia și rămâne în acea pustie și după ce Mesia pleacă de acolo. În acest timp apare «Cartea Dreptului» (Sefer ha Yașar) față de care Tora, în întregimea ei, nu va fi decât o parte însemnată.

Deci, conform descrierii de mai sus, în timpurile mesianice, credincioșii vor părăsi Ierusalimul, pentru a se retrage în pustie sub conducerea lui «Ilie» și acolo vor întâlni pe Mesia. Figurat, aceste texte vorbesc despre lucrarea Sfântului Ioan Botezătorul. Mântuitorul a făcut dependentă înțelegerea lui Ioan Botezătorul ca Ilie și a faptului că Ilie ca persoană nu va mai veni pe pământ, de inima credincioasă care are urechi de auzit : «*De voiți să înțelegeți, el este Ilie, cel ce va să vină. Cine are urechi de auzit să audă*» (Matei 11, 14—15). Tradiția venirii prorocului Ilie a doua oară, provine astfel, nu de la cei credincioși, temători de Dumnezeu, ci de la cărturari și farisei (cum reiese și din întrebarea ucenicilor după Schimbarea la Față a Domnului : «*De ce spun cărturarii și fariseii că trebuie să vină mai întâi Ilie ?*»), pe care Dumnezeu văzând că nu-i poate întoarce prin minunile lui Ilie, a căutat să intimideze răutatea din ei, făcându-i să se teamă de el prin ridicarea lui la cer. Spre deosebire de minunea ridicării lui Ilie cu trupul la cer, mai de seamă era pentru Mântuitorul jertfa Sfântului Ioan Botezătorul de tăiere a capului. Jertfa era pentru Sfântul Ioan, ca și pentru Mântuitorul, forma supremă de chemare, de întoarcere a oamenilor la Dumnezeu. Sfântul Apostol Pavel care a fost și el ridicat cu trupul la cer ca Ilie, avea să spună că nici o minune nu stă în cumpănă cu smerenia dragostei slujitoare și jertfelnice a lui Hristos Dumnezeu. De aceea, el nici nu se lăuda cu răpirea sa la cer, decât de nevoie (II Cor. 12—13), ci se lăuda cu necazurile sale mari și cu bucuria urmării lui Hristos în suferințe, de a cărui dragoste nimic nu-l poate despărți, nici viața, nici moartea : «*De aș ști toate tainele și știința... de aș avea credință cât să mut și munții din loc... și dra-*

goste nu aş avea, nimic nu sunt... de nici un folos nu-mi este». «Dragostea toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduieşte, toate le rabdă» (I Cor. 13).

Aşa s-a sfinţit dragostea lui Dumnezeu în Hristos, Duhul Sfânt ca dragoste dumnezeiască, jertfă a arderii de tot pe care nu s-au putut abţine să nu o preamărească îngerii la Naşterea Domnului: *«Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, între oameni bună-voire»*; *«Ce şi cum să ne rugăm, noi nu ştim, dar Duhul însuşi se roagă pentru noi cu suspinuri negrăite» (Rom. 8, 26)*. Iar despre puterea jertfei Mântuitorului în Sfânta Euharistie, de a întoarce inimile la Dumnezeu, Sfântul Apostol Petru avea să spună că şi îngerii doresc să privească (I Petru 1, 12), deoarece ei nu au trup ca să se poată jertfi, aşa cum avea şi Sfântul Ioan Botezătorul — îngerul lui Dumnezeu, care s-a jertfit. Cerul şi-a dat seama că fără Hristos s-ar fi lipsit de cunoaşterea lui Dumnezeu ca dragoste jertfelnică şi i s-a supus la înălţarea Sa la cer. Iar ucenicii Domnului aprinşi de această dragoste jertfelnică a desăvârşirii lor în Hristos, aveau să spună: *«Ne-am făcut privelişte lumii şi îngerilor şi oamenilor» (I Cor. 4, 9)*.

Îmbrăcat cu putere de sus pentru întoarcerea inimilor la Dumnezeu, Sfântului Ioan Botezătorul i se cuvin laudele aduse proorocului Ilie în cartea Înţelepciunea lui Isus Sirah, scrisă pe la anii 190 înainte de naşterea Domnului pe temeiul mării profeţii scrise despre el în cartea profetului Maleahi: *«Şi s-au înmulţit păcatele lor foarte — scrie Isus Sirah despre oamenii din vremea lui Ilie — încât i-a mutat pe ei din pământul lor. Şi au săvârşit toată răutatea, până ce a venit pedeapsa peste ei. Şi s-a sculat proorocul Ilie ca focul şi cuvântul lui ardea ca făclia (47, 29, 30; 48, 1); «Cât te-ai mărit, Ilie, întru minunile tale!» (48, 4); «Cel ce eşti precum este scris, hotărât pentru vremuri viitoare, ca să potoleşti mânia mai înainte de mânia, să întorci inima tatălui către fiu şi să aşezi (apocatastiseis) seminţile lui Iacov» (48, 10)*.

«Duhul şi puterea lui Ilie» au lucrat în mod deplin în Sfântul Ioan Botezătorul. La predica sa de pocăinţă, având în vedere arătarea grabnică a lui Dumnezeu, a «cării» Sale, a lui «Mesia», aproape ca şi la Cincizecime în urma predicii Sfântului Apostol Petru, *«poporul care era în aşteptare»*, (Luca 3, 15), toţi s-au simţit *«străpunşi la inimă»*, fiind ei din toate straturile sociale: ţărani, vameşi, ostaşi, farisei şi-l întrebau pe Sfântul Ioan: *«Ce să facem?»* Sfântul Ioan îi îndemna pe toţi să facă fapte ale dreptăţii (Luca 3, 8), să facă fapte bune, numite «fapte ale dreptăţii», «fapte de îndreptare», sau «îndreptare». Mai ales celor care credeau că au anumite «drepturi» înaintea lui Dumnezeu ca urmaşi ai lui Avraam, Sfântul Ioan le spunea: *«Faceţi, deci fapte vrednice de pocăinţă şi să nu ziceţi în inima voastră: avem tată pe Avraam, căci vă spun că Dumnezeu şi din pietrele acestea poate să ridice fiii lui Avraam. Iată securea stă la rădăcina pomilor şi orice pom care nu face roadă bună se taie şi se aruncă în foc» (Luca 3, 8—9)*.

Cât de uşoară era pocăinţa în predica Sfântului Ioan Botezătorul! Astfel, el îndruma poporul credincios: *«Cel ce are două haine să dea şi celui ce nu are, iar cel ce are bucate să facă asemenea!»*. Vameşilor le spunea: *«Nu faceţi nimic mai mult peste ceea ce vă este rânduit!»*.

De asemenea, ostașilor le spunea : «Să nu asuprați pe nimeni, să nu învinuiți pe nedrept și să fiți mulțumiți cu solda voastră!» (Luca 3, 11—14).

Astfel de lume, oameni din popor, vameși, soldați, câți dintre ei s-au simțit străpunși la inimă de «duhul și de puterea lui Ilie» din predica Sfântului Ioan, îi întâlnim în viața și lucrarea Mântuitorului ca popor pregătit prin pocăință, despre care Însuși Mântuitorul avea să spună : «Dacă tot trupul tău e luminat, neavând nici o parte întunecată, el va fi luminat în întregime, ca și când te luminează făclia cu strălucirea ei (Luca 11, 36). Prin botezul lui Ioan, ei au avut folos de Lumina lui Hristos.

În lucrarea sa de pregătire a poporului pentru a primi pe Mesia, prin întoarcerea inimilor la Dumnezeu, însemnătatea sa cea mai mare este pregătirea «Miresei» lui Hristos, Biserica, pe ucenicii Mântuitorului și apoi botezarea în Iordan a Mântuitorului Însuși. Sfântul Ioan a arătat Bisericii pe Mirele ei, Hristos. El se socotea pe sine doar «prietenul» Mirelui, mărturisind în fața celor care îi răscoleau identitatea : «Nu sunt eu Hristosul, ci sunt trimis înaintea Lui ! Cel ce are mireasă este Mire, iar prietenul Mirelui care stă și ascultă pe Mire, se bucură cu bucurie de glasul Lui. Această bucurie a mea s-a împlinit» (Ioan 3, 29).

«Lumina» Mântuitorului nostru Iisus Hristos și Sfântul Ioan Botezătorul ca «făclie» a Vechiului Testament

Sfântul Ioan mărturisea bucuria sa în Hristos, ca a unuia care «a fost trimis să mărturisească despre Lumină». «Nu era el Lumina», nu era nici cel care urma să fie ucenicul Mântuitorului și să-I urmeze Lui. El mărturisea «Lumina» fără s-o cunoască și fără să vadă biruința ei în Hristos. El era «făclia» care arată venirea «Luminii» pe pământ. Iar «făclia» însemna viața de sfințenie a Sfântului Ioan, râvna lui arzătoare pentru Dumnezeu ca cea a lui Ilie. Despre el avea să mărturisească Însuși Mântuitorul că el a venit în «calea dreptății» (Matei 21, 32), iar Sfintele Evanghelii îl declară «om trimis de la Dumnezeu» (Ioan 1, 6), care în lucrarea sa îi «învăța și pe ucenicii săi să poartă mult» (Matei 9, 14) și «să se roage» (Luca 11, 1). Dar «calea dreptății» era numai începutul «desăvârșirii».

Sfântul Ioan nu a vorbit despre Mesia ca «Lumină», ci doar despre osândirea prin El a celor ce nu se întorceau prin pocăință, față de care el simțea nevoia să-i mustre, așa cum a făcut și cu Irod. Desigur, Sfântul Ioan nu știa că judecata lui Dumnezeu este altfel decât cea a oamenilor, pentru că viața Lui «mai mult decât viață» (Ioan 10, 10), viața Sa ca o permanentă Înviere și ca adevăr al Învierii, nu se descoperise nimănui de pe pământ. Judecata lui Dumnezeu era altfel, pentru că El urma să sădească pe pământ lucrul Său cel bun, pentru a demasca pe cel Rău. El a trimis pe pământ Lumina care «luminează în întuneric» (Ioan 1, 5). De aceea, lucrarea mântuitoare a lui Dumnezeu pe pământ avea să înceapă, nu la Ierusalim, unde domnea «urâciunea pustiirii la locul cel prea înalt» și acel fel de oameni, numit de către Mântuitorul «neamul

acesta» care «ucide pe prooroci», ci ea a început la Iordan în pustie. Glasul lui Ioan striga de acolo, nu de la Ierusalim. Sfântul Ioan nu a propovăduit niciodată la Ierusalim. După păcatul strămoșesc prin care s-a pierdut Duhul Sfânt, Acesta S-a pogorât în firea omenească pentru prima dată pe pământ prin apa Iordanului, în Iisus Hristos, prin mâna Sfântului Ioan Botezătorul. Această pogorâre nu putea avea loc la Ierusalim, unde era atâtă «înălțare de sine» și unde erau acele «fântâni care nu țin apă», deoarece erau săpate de către oameni prin părăsirea lui Dumnezeu, «fântâna cea cu apă vie» (Ier. 2, 13). «Pogorârea» putea avea loc numai acolo unde era «lepădare de sine», «afundare în smerenie», în lumea lui Dumnezeu, după sensul termenului «Iordan», ca apă a afundării, a botezului.

Mântuitorul Însuși arată că la predica pătrunzătoare a Sfântului Ioan : «*Tot poporul și vameșii auzind, s-au încredințat de dreptatea lui Dumnezeu, botezându-se cu botezul lui Ioan, iar fariseii și învățătorii de Lege au călcat voia lui Dumnezeu în ei înșiși nebotezându-se de el*» (Luca VII, 29—30). Auzind de predica Sfântului Ioan, cărturarii și fariseii s-au simțit mai degrabă «concurați» în puterea lor de stăpânire asupra «viei Domnului». Ierusalimul se mai «cutremurase» și la Nașterea Domnului în urma predicii magilor și avea să se «cutremure» și la intrarea lui Iisus în Ierusalim. Învierea Domnului avea să «cutremure» Ierusalimul din temelii. Dar pocăința a rămas departe de inimile cărturarilor și ale fariseilor. Ei și-au înăbușit acest imbold al inimii, «luându-și sufletul în deșert» (Ps. 23). Voința lor mișcată de Dumnezeu prin Sfântul Ioan era paralizată din cauza împietririi inimilor. Calea necredinței era urmarea cunoștinței binelui și răului și ea se împotriva tainei vieții din inimă.

Împietrirea lor făcea să se îplinească cuvintele Domnului puse în gura lui Avraam : «*Au pe Moise și pe profeți ; de nu vor crede lor, nici de ar învia cineva din morți nu vor crede !*» (Luca 15, 21). Despre aceeași «împietrire a inimii» vorbește și Apocalipsa, când spune că în ciuda «cupelor mâniei» vărsate de Dumnezeu peste oameni, «*ei nu s-au pocăit de răutățile lor*» (Apoc. 16, 9, 11).

Însuși Mântuitorul arată cauza «Patimilor» și a suferinței Sale, în răutatea celor de la Ierusalim. Nici unul dintre prooroci nu a gustat moartea din aceeași cauză ca și Fiul lui Dumnezeu întrupat, deoarece niciodată răul de la Ierusalim nu fusese mai rău, înfățișat să fie declarat «urâciunea pustiirii la locul cel prea înalt». De aceea la Schimbarea la Față a Domnului, Moise și Ilie, arătându-se în slavă, vorbeau, nu ca în vremea lor despre sfârșitul celor răi, cum ar fi vorbit și Sfântul Ioan Botezătorul, ci «*vorbeau despre sfârșitul Lui pe care avea să-l îplinească la Ierusalim*» (Luca 9, 31), cale a suferinței lui Dumnezeu, pe care Sfântul Ioan a fost de asemenea înaintemergător.

Spunând despre Sfântul Ioan : «*Eu vă spun, însă, că Ilie a și venit, dar ei au făcut cu el câte au voit*», Mântuitorul se referea, nu numai la Irod, ci și la cărturari și farisei și la mai marii poporului. La aceste cuvinte El a adăugat apoi : «*Așa și Fiul Omului va pătimi de la ei !*»

(Matei 17, 12), confirmând faptul că «sluga» și «stăpânul» au același sfârșit din mâna aceluiași «neam» de oameni care nu s-a întors după cum nădăjduia Dumnezeu, Stăpânul lui Hristos, care, la trimiterea propriului Său Fiul în lume, își zicea: «*Se vor rușina de Fiul Meu!*» (Matei 21, 37), cu gândul la Lumina Sa, iar nu la osândirea lumii.

Fiul lui Dumnezeu nu a venit în lume ca vrăjmaș al celor răi. Dar El nu a venit nici ca să-i confirme așa cum sunt, deoarece El a mărturisit nedreptatea și de aici și răutatea lor. Pe cei care nu se pocăiau, Mântuitorul nu-i socotea «fără de păcat». Când făcea referință la «cei răi», El nu folosea niciodată singularul, după cum nici în Psalmi, «răul», în «purtătorii» săi, nu este menționat la singular. Referințele Mântuitorului la cei răi sunt întotdeauna la plural, înțelegându-se prin acest lucru puterea răului ca magnetism al asocierii la rău, care face pe oameni doar «partizani» ai unei stări a fărâdelegii, după cum îi descrie Mântuitorul: «*Neam desfrânat și păcătos*» (Marcu 8, 38); «*Neam viclean și adulter*» (Matei 16, 4) pe care Dumnezeu nu-i numește cu nume propriu, pe fiecare în parte, dar despre care spune că ei nu se pot opri de la «vărsare de sânge», de la care însă «*se va cere tot sângele vărsat pe pământ*» (Luca 11, 50), deoarece patima desfrâului este strâns legată de cea a uciderii.

Prin Mântuitorul Hristos, «Lumina» își arată puterea de a «lumina», nu de a osândi. Ea își arată tăria de piatră pentru răul care se ridică asupra ei, sau pentru moartea care vrea să o «cuprindă», să o «înghiță» așa cum «chitul», ca o moarte vie, a înghițit pe proorocul Iona. Osândirea lumii a rămas în seama «Stăpânului lui Hristos» care L-a trimis să stea de-a dreapta Sa în lume, să stea în «Lumină». Așa era viața oamenilor la început când prin Cuvânt oamenii erau duhovnicești; dar sminteala i-a adus la starea de «pământ»: «*Că pământ ești (roditor de spinii și pălămida patimilor) și în pământ te vei întoarce*» — pe când Dumnezeu luase pământul cu mâna Lui, cu puterea Duhului Sfânt, ca să se întoarcă la El în cer prin transfigurare pe calea voii Sale. Mântuitorul a venit în lume să împărtășească «Lumina» Tatălui Său. A venit de asemenea, să arate unde rămân cei care nu primesc «Lumina»: «*Veniți, disprețuitorilor, mirați-vă și pieriți, căci voi face în zilele voastre un lucru pe care nu-l veți crede, dacă vi l-ar povesti cineva*» (Avacum 1, 5); «*Dacă nu credeți că Eu sunt, veți pieri întru păcatele voastre!*» (Ioan 8, 24). Necrezând în El, ei nu puteau să-L cunoască, decât după ce aveau să-L omoare: «*Când veți înălța pe Fiul Omului, veți vedea că Eu sunt!*» (Ioan 8, 28). El era «Mielul lui Dumnezeu», Cel ce ridică păcatul lumii, întrucât acesta «cade» asupra Lui: «*Ocările celor ce Te ocărau pe Tine au căzut asupra Mea*» (Ps. 68, 11); «*Întru smerenia Lui judecata Lui s-a ridicat și neamul Lui cine îl va spune? Că s-a luat de pe pământ viața Lui*» (Isaia 53, 8).

Pedeapsa rămânea în seama Stăpânului viei, care «*pe cei răi cu rău îi va pierde, iar via o va da altor lucrători...*» (Matei 21, 41). Lucrătorii răi sunt acel răsad despre care Mântuitorul spune că nu a fost răsădit de către Tatăl Său («*Pofta trupului, pofta ochilor și trufia vieții nu sunt de la Tatăl, ci de la lume*», I Ioan 2, 16), și care, de aceea: «*se va smulge din rădăcini*», tocmai prin faptul că se ridică împotriva lui Dumnezeu și

răstignesc pe Hristos ; deci nu prin violență lumească, ci pe calea lui Dumnezeu care cercetează inimile : «*ca focul topitorului și ca leșia nălbitorului, curățind pe fiii lui Levi ca pe aur și pe argint*», încât să poată aduce Domnului jertfe întru dreptate (Maleahi 3, 3). Cei ce nu s-au botezat de către Ioan, călcând voia lui Dumnezeu în ei înșiși, și-au închis inimile în fața lui Hristos ; «scriitorul în inimi a voii lui Dumnezeu» și «Botezătorul cu Duh Sfânt». Cugetele inimii lor au fost date pe față și pentru că nu aveau nimic în inimile lor, ei sunt cei despre care s-a spus că «*li se va lua și ceea ce li se pare că au*» și care «*au fost scoși afară deșerti*», ca să se vădească ce înseamnă umplerea de sine cu lucrurile lui Dumnezeu, pe calea neascultării așa cum făcuse și regele Saul. De aceea Sfântul Pavel avea să spună că «*faptele Legii nu pot duce la mântuire fără ascultare*» «*N-au dat ascultare cuvântului spre care au și fost puși*» — va spune și Sfântul Apostol Petru, ci că așa cum le înțelegeau «lucrătorii viei», au dus la omorârea lui Hristos.

Pedeapsa nu a mai fost ca cea a egiptenilor, la ieșirea lui Israil din Egipt, înecarea în mare, ci rămânerea în afara slavei lui Dumnezeu. Răutatea lor a fost dată pe față ca «întuneric», iar «lumina» lui Hristos și-a arătat «tăria» și adevărul prin Înviere. Vădirea vicleniei «șarpelui celui vechi de zile» la ispitirea Domnului a fost ca o «zdrobire a capului». De la Hristos, ispititorul nu-și mai arată numai «viclenia» ca odinioară în paradis, cât mai ales «răutatea» : «*Stați tari, căci potrivnicul vostru, diavolul, umblă ca un leu răcnind, căutând pe cine să înghită*» (I Petru 5, 8) : «*Acela îți va zdrobi capul (viclenia), iar tu îi vei înțepa călcâiul*» (Fac. 3, 15), adică îl vei omorî : «*Și nu ne duce în ispită (ademenire) ci ne izbăvește de cel rău*», întrucât fiind scos afară din inimă prin botez, adâncire, asemănare cu Hristos, se întoarce împotriva ei cu prigoană și moarte. Mărturisirea voii lui Dumnezeu a adus în Hristos biruința amăgirii diavolului ca «zdrobire a capului șarpelui». «*Vă scriu vouă tinerilor, că ați biruit pe cel viclean*» (I Ioan 2, 13), spunea Sfântul Ioan Evanghelistul. Dar cel viclean își arată în continuare colții, răutatea, în fața căreia Mântuitorul cheamă la luarea crucii ca ședere cu tărie și neclătinare în Hristos, prin care va birui Dumnezeu Tatăl : «*Stați tari și Dumnezeu va zdrobi curând pe satana sub picioarele voastre*» (Ef. 6, 14 ; Rom. 16, 20).

Cunoscând numai «dreptatea» lui Dumnezeu, Ioan Botezătorul nu știa că osândirea lumii de către Mesia nu ar fi ajutat la nimic. Însă pentru «calea dreptății» în care a venit Sfântul Ioan și pentru mărturisirea ei fără nici o ezitare în fața lumii, Mântuitorul a spus despre el că nu era «*trestie bătută de vânt*», în ceea ce privește tăria credinței nici «*om îmbrăcat în haine moi ca cei din casele împăraților*» (Matei 11, 8), care iubesc traiul bun, iar nu voia lui Dumnezeu.

Propovăduind și botezând, nu la Ierusalim, ci la Iordan, Sfântul Ioan a fost căutat de către unii trimiși ai cărturarilor și fariseilor de la Ierusalim veniți să-i ispitească identitatea. Discuția a avut loc după un întreg chestionar care a culminat cu întrebarea : «*De ce botezi, dacă nu ești Hristosul, nici Ilie, nici proorocul ?*» (Ioan 1, 25). Smerenia dumnezeiască a Sfântului Ioan reiese cu prisosință din comportamentul său,

ca semn al trimiterii sale de la Dumnezeu, Care căuta ca prin el să facă loc Luminii, acolo unde era întuneric. De aici reiese și importanța mergerii-înainte a Sfântului Ioan pe calea Legii și a profeților, a credinței și a pocăinței, pentru ca Lumina să poată fi astfel văzută, iar nu trecută cu vederea sau înfruntată: *«Iată Mielul lui Dumnezeu cel ce ridică păcatul lumii! Acesta este cel despre care eu am zis: După mine vine un bărbat care a fost mai înainte de mine, pentru că mai înainte de mine era și eu nu-L știam; dar ca să fie arătat lui Israel, de aceea am venit eu botezând cu apă... Am văzut Duhul pogoarăndu-se din cer ca un porumbel și a rămas peste El. Și eu nu-L cunoșteam pe El, dar Cel ce m-a trimis să botez cu apă, Acela mi-a zis: Peste care vei vedea Duhul coborându-se și rămânând peste El, Acela este «Cel ce botează cu Duh Sfânt». Și eu am văzut și am mărturisit că Acesta este Fiul lui Dumnezeu»* (Ioan 1, 29—33).

Sfântul Ioan, despre care ni se spune că, după nașterea sa, *«pruncul creștea și se întărea cu Duhul și a fost în pustie până în ziua arătării lui către Israel»* (Luca 1, 80), nu-L văzuse pe Mântuitorul înainte de Botez, iar după Botez, L-a mai văzut o singură dată, când doi din ucenicii săi i-au urmat Lui (Ioan 1, 37). După aceea fiecare a mers pe drumul său: Sfântul Ioan pe cel al «scăderii», iar Mântuitorul pe cel al «creșterii». Semnele drumului Sfântului Ioan s-au putut vedea din răspunsurile sale către cei care veniseră de la Ierusalim, pentru că se simțeau concurați prin botezul său și care nu veniseră nicidecum pentru a fi botezați de Ioan.

Cât de mare era deosebirea între atitudinea Sfântului Ioan și cea a celor ce se dădeau drept Mesia! Sfântul Ioan avea convingerea profundă că el doar pregătește calea Mântuitorului și nu îndrăznea nici să-L boteze. Dar Mântuitorul i-a arătat cinstea de la Dumnezeu, ca prin botezul lui să se pogoare Duhul Sfânt peste firea Sa umană, în care avea să se arate apoi în Sfânta Evanghelie bogăția firii dumnezeiești a Duhului Sfânt, toate darurile Duhului, care nu fuseseră arătate pe pământ niciodată: *«Lasă acum să plinim toată dreptatea»* (Matei 3, 15); *«Toate mi-au fost date de la Tatăl și nimeni nu cunoaște pe Fiul decât numai Tatăl...»* (Matei 11, 27).

Pe cei ce s-au declarat «Mesia» înaintea Sa, Mântuitorul îi socotea *«furi și tâlhari»*. Sfântul Ioan nu s-a socotit nici măcar *«făclie care este aprinsă și luminează»*, căci acestea au fost doar cuvintele de laudă ale Mântuitorului la adresa lui. Tot spre lauda Sfântului Ioan, Mântuitorul a spus cărturarilor și fariseilor: *«Voi ați trimis la Ioan și el a mărturisit adevărul»* (Ioan 5, 33).

Fără îndoială că Mântuitorul nu putea avea predecesori ca Mesia, deoarece El este *«Ușa oilor»* și *«Păstorul cel bun»* (Ioan 10, 9, 14). Față de Sfântul Ioan și de botezul său, cărturarii și fariseii nu au avut nici înțelepciunea lui Gamaliel care a luat apărarea Apostolilor în sinedriu: *«În zilele acesta s-a ridicat Teudas, zicând că el este cineva... s-a ridicat și Iuda din Galileea, în vremea numărătorii... care însă au pierit, iar cei ce i-au urmat au fost împrăștiați. Feriți-vă de oamenii aceștia, căci dacă această hotărâre sau lucrul acesta este de la oameni,*

se va nimici, iar dacă este de la Dumnezeu nu veți putea să-L nimiciți, ca nu cumva să vă aflați și luptători împotriva lui Dumnezeu» (Fapte 5, 36—39).

Mărturia Sfântului Ioan nu se reducea doar la negarea a ceea ce nu este el sau la precizarea identității sale ca «glasul celui ce strigă», ci el anunța cu hotărâre prezența lui Mesia: «Eu botez cu apă, dar în mijlocul vostru este Acela pe care voi nu-L știți, Cel care vine după mine...» (Ioan 1, 26—27). Dar cu toate că vedeau semnele vocației profetice a Sfântului Ioan și azeau mărturia sa despre Mesia, cum că se află deja în mijlocul lor, cei de la Ierusalim nu l-au crezut, nu l-au luat în seamă, nici n-au cerut de la el să le arate pe Mesia. Nu i-a impresionat smerenia Sfântului Ioan în fața Stăpânului (Ioan 1, 31), ci doar mișcarea maselor ce veneau la el. De aceea nici Ioan nu le-a mai vorbit lor despre Mesia și nici Mântuitorul nu S-a arătat lor. Căci arătarea Luminei era un dar pentru cei ce s-au botezat și care de aceea «aveau ochi să vadă» și «urechi să audă», a căror inimă nu era «învârtoșată» ci «tăiată împrejur»; ei nu mai erau «trup și sânge» ci «neam al lui Dumnezeu» pe care Mântuitorul avea să-i numească, nu doar «cei aleși» ca privilegiați, sau predestinați, ci «fericiți» pentru vederea darului «Luminii» (Matei 13, 16) și împărtășirea darului desăvârșirii.

Sfântul Ioan a fost înaintemergător și în mărturisirea Sfintei Treimi. Prilejul acestei mărturisiri i-a fost dat de cearta iscată de un iudeu în legătură cu curățirea. Era evident că toți se duc la Iisus, cum reclamase acel iudeu, dar departe de a vedea în acest lucru o concurență, Sfântul Ioan mărturisește în plus semnele dumnezeiești ale recunoașterii lui Iisus ca «venind de sus» (Ioan 3, 27). Ei se declară doar prietenul Mirelui care are Mireasă, iar «micșorarea» în lucrarea botezului este recom-pensată de bucuria pentru tot ceea ce face Mirele. Sfântul Ioan avea bucuria lucrării preoției care propovăduiește cu putere și dezleagă pe toți cei ce vin la Dumnezeu. Era deci o bucurie care nu-i putea scădea, nu se putea «micșora» odată cu micșorarea activității sale, ci creștea văzând începutul manifestării puterii lui Dumnezeu pe pământ. Deosebit de importantă este mărturia sa, că lucrarea Mirelui Hristos este «de sus», prin Duhul Sfânt, pe care «Dumnezeu nu-l dă cu măsură» (Ioan 3, 34). Dumnezeu este «Tată» și El «iubește pe Fiul și toate le-a dat pe mâna Lui» (Ioan 3, 35). Credința în mărturia Fiului înseamnă viață veșnică (Ioan 3, 36), pentru că Tatăl L-a dat pe Fiul Său celor ce cred.

Este mai presus de orice îndoială faptul că Sfântul Ioan trăia din inimă Legea lui Moise, că era «omul lui Dumnezeu» mergând înaintea lui Mesia cu «duhul și puterea lui Ilie» și că putea fi și pentru cei din Ierusalim «făclia care este aprinsă și luminează». Dar este o profundă deosebire între anumite nedumeriri față de Mântuitorul ale celor care trăiau Legea lui Moise, așa cum era Sfântul Ioan Botezătorul, și dintre încordarea permanentă provocată de cei ce doar pretindeau că trăiesc Legea, așa cum erau cărturarii și fariseii și care, spre deosebire de Sfântul Ioan, nu credeau în Mântuitorul care, la rândul Său le reproșa: «De ați fi crezut în Moise, ați fi crezut și în Mine, căci despre Mine a scris acela» (Ioan 5, 46); «Cel credincios în puțin și în mult este credincios» (Luca 16, 10).

A fi diferit, nu înseamnă a fi contrar: «*Cine nu este împotriva voastră este pentru voi*» (Luca 9, 50), spunea ucenicilor Săi Mântuitorul, care a arătat o mare prețuire față de cei ce credeau cu adevărat în Legea lui Moise. Acestora Dumnezeu urma să le descopere în Hristos adevărul că le-a dat «*ceva mai bun*» (Evrei 11, 40) și anume «desăvârșirea». Dimpotrivă, celor ce nu credeau în Moise și țineau Legea numai formal, Mântuitorul le arată faptul că numai fidelitatea este calea lui Dumnezeu și a inimii «curate și bune»: «*Dacă în cele străine nu ați fost fideli, cine vă va da pe ale voastre?*» (Luca 16, 12). Iar în El Înșuși, în firea umană a Mântuitorului, erau «cele ale noastre» de la începutul zidirii, darurile Duhului Sfânt cu care era îmbrăcat Adam cel dintâi.

Dacă anumite nedumeriri la care s-a ajuns între cei credincioși în Legea lui Moise și între faptele și învățătura sau lucrarea Mântuitorului, au scos la iveală desăvârșirea Legii celei Noi față de Legea lui Moise, între «făclia» Sfântului Ioan Botezătorul și «Lumina» lui Hristos, astfel tensiunile provocate de cărturari și farisei în legătură cu lucrarea Mântuitorului au arătat deosebirea dintre cei ce sunt în «afara» lui Dumnezeu și cei ce sunt în «sânul» Lui.

În convingerea Sfântului Ioan și a ucenicilor acestuia, venirea lui Mesia trebuia să însemne «judecarea» celor ce nu sunt drepti după Legea lui Moise, iar nu instaurarea unei Legi noi. Ca unul care fusese crescut în Legea Veche, Sfântul Ioan nu se putea gândi că «*botezarea cu Duh Sfânt*», ca misiune principală a lui Mesia, putea să însemne desăvârșirea într-o altă Lege, în Legea cea Nouă ca plinire a celei Vechi.

De aceea, ucenicii Sfântului Ioan L-au întrebat deschis pe Mântuitorul: «*Pentru ce noi și fariseii postim mult, iar ucenicii Tăi nu postesc?*» (Matei 9, 14).

Fiind numai «prietenul Mirelui», nu și «Mireasa» chemată să-I urmeze celui Mire, care nu se duce El după Mireasă, ca Adam cel dintâi, ci își aduce Mireasa acolo unde se află El, în viața veșnică, după cuvântul Mântuitorului: «*Voiesc ca acolo unde sunt Eu, să fie și cei pe care Mi I-ai dat*» (Ioan 17, 24). Sfântul Ioan nu a fost chemat să-I urmeze Mântuitorului, așa cum reiese și din cuvintele Tatălui spuse la Botez: «*Acesta este Fiul Meu cel iubit întru care este bunăvoința Mea*» (Matei 3, 17), fără să mai adauge ca la Schimbarea la Față, când erau ucenicii de față: «*pe Acesta să-L ascultați!*» (Matei 17, 5).

Astfel, la întrebarea ucenicilor Sfântului Ioan în legătură cu postul, Mântuitorul are prilejul să vorbească pentru prima dată despre deosebirea dintre «lumina» Legii celei Noi și «făclia» Legii Vechi aflate în scădere din cauza «creșterii» celei dintâi. Deosebirea dintre Legea lui Dumnezeu scrisă pe tablele de piatră în Legea Veche și dintre «scrierea în inimi» a acesteia în Legea Nouă, reclama și deosebirea dintre cei ce erau «robi» sub Lege. «*Sluga nu știe ce face Stăpânul*» (Ioan 15, 15) și dintre cei ce aveau să devină în Hristos «fii», pentru care voia lui Dumnezeu avea să devină o nevoie a inimii față de Dumnezeu ca Tată prin bucuria Învierii și părtășie la nemurirea Tatălui. De aceea, Mântuitorul răspunde, atât ucenicilor Sfântului Ioan, cât și celor ai căr-

turarilor și fariseilor, care și unii și alții «*posteau mult și făceau rugăciuni*» (Luca 5, 33) : «*Puteți oare să faceți pe fiii nunții să postească, atâta vreme cât Mirele este cu ei? Dar vor veni zile când Mirele se va lua de la ei și atunci vor posti în acele zile*» (Luca 5, 34—35). Aceste cuvinte scot în evidență lucrarea minunată de scriere în inimi a voii lui Dumnezeu prin Hristos ca «*har și adevăr*», față de care Biserica este ca o Mireasă cu inima plină de bucuria Mirelui și pentru care postul devine o nevoie numai atunci când Mirele «*este luat*», postul fiind deci o cale de regăsire a Mirelui, a «*harului și adevărului*» Său, de care Acesta era întotdeauna «*plin*» (Ioan 1, 14, 17).

Pentru elucidarea acestor lucruri, Mântuitorul adaugă și intuiția profundă a unei parabole, din care reiese cu prisosință deosebirea dintre Legea lui Moise și dintre «*harul și adevărul*» date prin El : «*Nimeni nu rupe un petic de la haină nouă, ca să-l pună la cea veche, altfel rupe haina cea nouă, iar peticul luat din ea nu se potrivește la cea veche. Tot astfel, nimeni nu pune vin nou în burdufuri vechi, altfel vinul nou va sparge burdufurile și se varsă și vinul și se strică și burdufurile. Ci vinul nou trebuie pus în burdufuri noi și împreună se vor păstra. Nimeni bând vin vechi nu voiește de cel nou, căci zice : E mai bun cel vechi*» (Luca 5, 36—39). Aceste cuvinte ale harului dumnezeiesc arată nu numai lipsa oricărei tensiuni între Legea veche și cea nouă, ci și desăvârșirea celei dintâi prin cea de-a doua.

Mântuitorul vorbește aici despre cei cu adevărat credincioși în Legea Veche, simbolizați prin cei ce «*beau vin vechi*» și care «*nu beau din cel nou*», nu pentru că îl resping, ci pentru că își zic că este mai bun cel vechi. Despre aceștia Mântuitorul putea spune mai curând decât despre cei bogați : «*Cele ce sunt cu neputință la oameni, sunt cu putință la Dumnezeu*» (Luca 18, 27). Cei ce beau «*vinul cel vechi*», sunt așadar cei credincioși din Legea Veche, cei «*fideli în cele străine*», căci Legea a fost un «*jug*» și ei erau doar «*robi*». Dar aceștia nu erau ca cei ce nu beau «*vinul Legii*», ci și-au făcut o băutură a lor : «*Pe Mine fântâna cea cu apă vie, M-au părăsit și și-au săpat lor fântâni care nu țin apă*» (Ier. 2, 13). Aceia nu erau «*fideli*» și de aceea n-au venit la Hristos să-i «*vindece*». Ca unii care «*înăbușeau dreptatea prin nedreptate*», Mântuitorul avea să spună despre ei că au devenit «*fii ai unei înțelepciuni proprii*», pe care ei o socot dreptă, dar care nu este decât un «*aluat*» al lor : «*Cu cine voi asemena neamul acesta? El este asemenea copiilor care șed în piețe și strigă către alți copii : V-am cântat din fluier și n-ați jucat ; v-am cântat de jale și nu v-ați tânguit ! Căci a venit Ioan, nici mâncând, nici bând, și spun : are demon ! A venit Fiul Omului, mâncând și bând, și spun : Iată om mâncăcios și băutor de vin, prieten al vameșilor și al păcătoșilor !*». Dar înțelepciunea a fost găsită dreptă de către toți fiii ei» (din faptele ei) (Luca 7, 31—35).

O replică nimerită la adresa acestor «*păstori*» ai Legii, dar necredincioși, pe care nici chemarea la pocăință (cântecul de jale) a Sfântului Ioan, nici bucuria harului (cântecul din fluier) Mântuitorului nu i-a interesat, este și cea a Sfântului Pavel care spune despre ei : «*Au râvnă pentru Dumnezeu, dar sunt fără «cunoștință*» (Rom. 10, 2). Această atitudine față de Dumnezeu învederează de fapt imposibilitatea de a deveni

«fii» pentru cei ce doar au pretenții față de «casa» părintească a Tatălui lor, ca și fiul cel mare din parabolă, ca cei care, din lucrători tocmiți în vie, caută să pună stăpânire peste «via Stăpânului». Ei erau stăpâniți de patima posesiunii și disprețuiau bucuria din casa părintească la ospățul cu vițelul îngrășat, disprețuiau haina cea dintâi a Luminii și de aceea a nemuririi. Neputând «vedea și auzi» din cauza faptelor rele care le-a afundat inima în întuneric, ei s-au caracterizat și prin refuzul pocăinței, singura cale de tămăduire: «*Ca nu cumva să vină la Mine și să-i vindec!*» (Matei 13, 15). Ei au devenit o țepușă a Legii împotriva lui Dumnezeu, boală de care a putut fi tămăduit unul ca Saul din Tars care, în ciuda «orbirii», avea inima dreaptă, era «*vas ales*» și căruia, fiind luminat de Dumnezeu, i s-a spus: «*Greu îți este să dai cu piciorul în țepușă!*» (Fapte 9, 5).

«Lumina» Mântuitorului nostru Iisus Hristos și «sămânța rea» din lume

Mântuitorul a spus despre Dumnezeu Tatăl — Creatorul lumii: «*A fost odată un om care a semănat sămânță bună în țarina sa*» (Matei 13, 24). În acea țarină, «*neghina*» a fost semănată de către «*un om rău*» (Matei 13, 28); «*Cel ce nu intră pe ușă (Cuvântul vieții) în staulul oilor (Biserica din paradis), ci sare pe aiurea (stricând staulul) este fur și tâlhar*» (Ioan 10, 1). Mântuitorul a lăsat întotdeauna să se înțeleagă faptul că a urma Lui înseamnă a intra în lumea lui Dumnezeu. Pe de altă parte, El nu face nici o deosebire între «*lucrătorii cei răi din via Domnului*» și «*lume*». Dar El face o deosebire clară între lumea «*străină*» de Dumnezeu și între cea «*vrăjmașă*» lui Dumnezeu, între «*cei pierduți*» și cei răi.

În acest sens Mântuitorul vorbește de «*un neam rău*», o «*sămânță rea*». Toate aceste calificative nu au nimic de a face cu poporul ales al lui Dumnezeu, «*Israel*» Aria acestor calificative se întinde retrospectiv până la începutul lumii. Vorbind de «*sângele lui Abel celui drept*», care «*se va cere de la neamul acesta*», Mântuitorul se referea la setea de sânge a lui Cain. Despre prezența a două feluri de «*semințe*» pe pământ după păcatul strămoșesc, a vorbit Dumnezeu în blestemul împotriva lui Lucifer «*întrupat*» în șarpe. Fără îndoială că «*sămânța rea*» își întinsese rădăcinile și în «*poporul ales*» prin neprivigherea, necredincioșia (infidelitatea), necredința și fărâdelegile «*lucrătorilor răi*». «*Tu, Doamne, ne vei feri și ne vei păzi de neamul acesta în veac*» (Ps. 11, 7), se spune în același sens și în Psalmi.

Cu Sfântul Ioan Botezătorul începuse să se întâmple cele ce «*s-au scris despre el*» (Marcu 9, 13). Spunând aceste cuvinte în legătură cu sfârșitul Sfântului Ioan, Mântuitorul înțelegea acest sfârșit ca cel al tuturor «*slugilor*» «*Stăpânului viei*» («*robii Mei proorocii*», cum sunt ei numiți în Apocalipsă), chiar dacă îl numise «*mai mult decât prooroc*». «*Neamul cel rău*» căruia din cauza răutății «*îi este cu neputință să se întoarcă*» (Ps. 54, 22), începea să-și facă simțită prezența. «*Sămânța rea*» avea să-l ucidă pe Sfântul Ioan, deoarece după cuvintele Mântuitorului, «*ei nu l-au cunoscut*» (Matei 17, 12). Necunoașterea lui Dumnezeu are

loc din cauza răutății și acest lucru se face simțit atât asupra «slugilor Sale», cât și asupra «Unsului» Său. Căci prin Întrupare, Hristos este «înțelepciunea cea tainică și ascunsă a lui Dumnezeu, pe care Dumnezeu a rânduit-o mai înainte de veci spre slava noastră, pe care nici unul dintre stăpânitorii acestui veac nu a cunoscut-o, căci dacă ar fi cunoscut-o, n-ar fi răstignit pe Domnul slavei» (I Cor. 2, 7—8).

Calea faptelor rele este calea «necunoașterii» vinovate a lui Dumnezeu, a urii față de «Lumină» și față de Dumnezeu, a «iubirii întunericiiului mai mult decât Lumina». În această deosebire dintre oameni a constatat și judecata lui Dumnezeu asupra lumii, prin care cei buni s-au desăvârșit, iar cei răi s-au osândit pe ei înșiși: «Cel ce crede în El nu este judecat, iar cel ce nu crede, a și fost judecat, pentru că nu a crezut în numele Celui Unuia-Născut, Fiul lui Dumnezeu. Iar judecata este aceasta că Lumina a venit în lume și oamenii au iubit întunericiiul mai mult decât Lumina, căci faptele lor erau rele. Căci oricine face rele, urăște Lumina și nu vine la Lumină, pentru ca faptele lui să nu se vădească. Dar cel care lucrează adevărul vine la Lumină, ca să se arate faptele lui, că în Dumnezeu sunt săvârșite» (Ioan 3, 18—21). Iar cauza faptelor rele este arătată de Mântuitorul ca fiind slujirea la idoli, lăcomia: «Nimeni nu poate sluji la doi domni; căci sau pe unul îl va urî și pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va alipi și pe celălalt îl va disprețui; nu puteți sluji și lui Dumnezeu și lui Mamona» (Matei 6, 24). «Cei ce slujesc idolilor deșerti și lui disprețuiesc harul Tău» (Ioan 2, 9). Dacă este îngăduită existența neghinelor pe lângă grâu, astfel grâul golit pe dinlăuntru și ajuns pleavă este ars în foc: «Sămânța căzută între spini, sunt cei ce aud cuvântul și-l primesc, dar grijile vieții și ademenirile bogăției înăbușă Cuvântul și devine neroditor» (Matei 13, 22). Spinii, crescând, «au înăbușit sămânța bună» și «nu se culeg struguri din spini» (Matei 7, 16). Faptele rele învârtosează inima oamenilor care de aceea: «ochi au și nu văd, urechi au și nu aud», nu pot să-L cunoască pe Dumnezeu, dar îl prigonesc și îl omoară. Căci Dumnezeu este «aproape de cei cu inima zdrobită», este cu inima curată și bună și de aceea «tainic și ascuns este adâncul lui Dumnezeu» pe care l-a pierdut omul, ajungând rău cu inima ca «pământ roditor de spini și pălămidă», iar calea de întoarcere pentru asemănarea cu Dumnezeu, cunoașterea Lui, este numai pocăința. Din această realitate înțelegea Mântuitorul importanța lucrării Sfântului Ioan de chemare la pocăință.

În acest context privind raportul dintre «lumina lui Hristos» și «sămânța rea», Mântuitorul spusese: «Cine nu este cu Mine este împotriva Mea» (Matei 12, 30). În această ipoteză, «răul» este judecat, nu de către Mântuitorul, ci fiind incomodat de Lumină, caută s-o înghită, s-o «cuprindă», chiar dacă nu reușește decât să-i facă dovada «tăriei» acesteia, s-o «lămurească în foc». Dacă nu s-a «întors» la Lumina care l-a luminat, «răul» se osândește astfel singur: «Cădea-vor în mreaja lor păcătoșii...» (Ps. 140, 10); «Se vor zdrobi de piatră judecătorii lor» (Ps. 140, 6). În cadrul poporului ales pericolul răului era însă cu atât mai mare, cu cât avea loc pe un fond al «Luminii» și acest lucru este lesne de înțeles, deoarece pe ogorul care este arat, dacă nu se seamănă sămânța cea bună, vor crește în mod sigur «buruienii» mai rele decât pe

«câmpul sălbatic» (simbol folosit adesea în Sfânta Scriptură cu aluzie la «Neamurile» care nu au avut «Lumina»). De aceea, capătă atâta tărie îndemnul Mântuitorului : *«Ia seama ca Lumina care este în tine să nu devină întuneric»* (Luca 11, 35) ; *«Căci dacă Lumina care este în tine este întuneric, cu cât mai mare va fi întunericul ?»* (Matei 6, 23).

De aceea, în ceea ce privește «judecarea» lumii, Mântuitorul mai curând Se dezvinovățește : *«Cel ce Mă vede pe Mine, vede pe Cel ce M-a trimis pe Mine. Eu Lumină am venit în lume, ca tot cel ce crede în Mine să nu rămână în întuneric. Și dacă aude cineva cuvintele Mele și nu le păzește, nu Eu îl judec, căci n-am venit să judec lumea, ci să măntuiesc lumea. Cine Mă nesocotește pe Mine și nu primește cuvintele Mele, are judecător să-l judece : Cuvântul pe care L-am spus, acela îl va judeca în ziua cea de apoi. Pentru că Eu n-am vorbit de la Mine, ci Tatăl care M-a trimis, Acela Mi-a dat poruncă ce să spun și ce să vorbesc. Și știu că porunca Lui este viață veșnică. Deci cele ce vorbesc Eu, precum Mi-a spus Mie Tatăl, așa vorbesc»* (Ioan 12, 45—50). *«Eu sunt Lumina lumii. Cel ce vine după Mine nu va umbla în întuneric, ci va avea Lumina vieții»* (Ioan 8, 12). Același lucru avea să-l spună Mântuitorul despre osândirea prin ei înșiși a celor ce nu cred în El, la trimiterea Apostolilor : *«Cel ce va crede și se va boteza se va mântui, iar cel ce nu va crede se va osândi»* (Marcu 16, 16).

Spunând că : *«N-am vorbit de la Mine, ci de la Tatăl»*, Mântuitorul arată că nu este vorba de un Cuvânt al Său, ci al Duhului Sfânt, un Cuvânt al harului : *«Căci pentru noi Dumnezeu este printre oameni»*, spune o cântare bisericească, despre venirea Mântuitorului în trup.

Prin urmare, «judecata» lui Dumnezeu în Hristos nu este alta decât aceea, că cei ce nu ascultă de cuvintele Sale sfințite ca adevăr prin jertfa trupului Său în moarte, nu vor avea viață veșnică, întrucât viața veșnică pe care aceștia nu o vor avea, poate fi găsită numai în cuvântul Tatălui, grăit de El și care este întrupat în viața Lui. Ceea ce învață este mai întâi în viața Lui, cu care El merge înainte și apoi învață și nu învață nimic altceva, decât ceea ce este în viața Lui, cu care va face dovada adevărului prin Înviere și va sfinți Cuvântul ca Evanghelie, vestea cea bună, va scrie în inimi Cuvântul ca bucurie și putere. Nu se pune problema, dacă Dumnezeu poate să măntuiască pe oameni, ci doar problema, dacă atunci când cineva este «cercetat» voiește să se măntuiască, sau nu, iar cei ce nu vor, rămân afară, ca «vrăjmași». Deci, nu «rămânerea afară» este subliniată aici, cât faptul că cei ce nu cred sunt dovediți ca vrăjmași ai lui Dumnezeu care îl omoară pe Hristos.

Mântuitorul nu a venit să se lupte cu cei «tari» ai lumii, care nu vor să se măntuiască, ci a venit ca să fie «calea» pentru cei «slabi», pentru cei ce cred și care caută mântuirea. El știa că în lucrarea Sa de «cercetare» a inimilor pentru a scrie voia lui Dumnezeu, se va expune disprețului, luării în răs și prigonirii din partea celor «mari» și «tari» din lume, atitudinii pentru care ne sunt mărturie Sfintele Evanghelii. Acolo ni se arată că au fost oameni care față de Fiul Omului, despre care Tatăl, trimițându-L în lume, spusese : *«Se vor rușina de Fiul Meu !»*, nu s-au rușinat de faptele lor, ci ca «lucrători răi» ai viei, L-au

scos afară și L-au omorât ; alții s-au rușinat de El, disprețuind smerenia și adevărul Său, iubind în schimb mai mult slava de la oameni, decât cea de la Dumnezeu ; alții au căutat să-L ademenească, abătându-L de la calea Lui cu viclenie, voind să-L prindă în cuvânt, văzând că altfel nu reușesc, dar aceștia au fost biruiți potrivit profețiilor : «*Nu se va apropia de Tine cel viclean*» (Ps. 5, 4) ; «*Cu duhul gurii Sale va bate pe cel viclean*» (Isaia 11, 4) ; unii L-au urmat pe toată calea pe care a mers, dar la ceasul Cinei, care tocmai de aceea este «de taină», L-au trădat, când «răul» a părăsit comuniunea cu viclenie și s-a dus la domnul întinericului căruia îi slujea, ca vădure a adevărului că : «*Nimenia nu poate sluji la doi domni*» ; alții, auzindu-L propovăduind calea Domnului împotriva lăcomiei, Îl luau în răs : «*Toate acestea le-au auzit și cărturarilor și fariseilor care erau iubitori de arginți și râdeau de El*» (Luca 6, 14) ; alții, ca cei din Gadara, s-au spăimântat de minunile Lui, dar El a ascultat rugămintea lor de a pleca de la ei, ca să nu-i înspăimânte, lăsându-le însă drept mărturie pentru faptul că Dumnezeu nu este «spaimă», ci «har» și putere a mântuirii, pe însuși cel ce fusese demonizat și-l tămăduise, ca să spună «*cât bine i-a făcut lui Dumnezeu*» (Luca 8, 39), ca primul lor apostol ; celor care se rușinau de slujirea Sa în lume le spunea : «*De se va rușina cineva de Mine și de cuvintele Mele, se va rușina și Fiul Omului, când va veni întru slava Sa cu sfinții îngeri*» (Marcu 8, 38) ; despre alții ne spun Sfintele Evanghelii, că «*L-au dus pe sprânceana muntelui ca să-L arunce în prăpastie*» (Luca 4, 29), pentru că le punea «sare» pe mândria lor naționalistă, ca o «dospire».

Toate aceste «experiențe» în legătură cu Cuvântul lui Dumnezeu pe care-l propovăduia oamenilor, Mântuitorul le exprimă cu o neîntrecută intuiție în parabola «Semănătorului», a Cărui «sămânță» este numai a lui Dumnezeu, Care vorbește adevărul «dintru ale Sale», ca «sămânță bună». Disprețul și înfruntarea din partea celor «tari» din lume, Mântuitorul le-a lăsat în seama Tatălui, întrucât «calea» Sa urma să fie sfințită ca «singurul adevăr» al vieții, al învierii și al mântuirii. El era «pâine» pentru cei «slabi», însă plini de credință, dar «piatră» pentru cei «tari» și răi. El dădea pe față «cugetele inimilor» rele cu acel Cuvânt al lui Dumnezeu, care ca «sabie», «pătrunde» până la încheietura dintre suflet și spirit (Evrei 4, 12), tămăduind însă pe cei «mușcați de șarpe» care priveau la El cu credință. Prin El avea să se arate că acolo unde Dumnezeu este izgonit, este izgonită «viața» și desăvârșirea, rămânând doar moartea celor despre care Mântuitorul spusese celui ce voia să-L urmeze : «*Lasă morții să-și îngroape morții lor, tu vino și urmează Mie !*» (Matei 8, 22). Acești «morți» plini de minte, dar fără inimi, ca și șarpele, sunt numiți în Sfintele Evanghelii «*fiii veacului acestuia*», în care nu există nădejdea învierii după moarte și pentru care Mântuitorul se ruga pe Cruce : «*Iartă-le lor păcatul, că nu știu ce fac*» (Luca 23, 34), și printre care unul din cei mai vicleni era Irod.

«Moartea» care venea asupra lui Iisus și despre care spusese «*de la Mine nu are de luat nimic*» (Ioan 14, 30), fiind «latura și umbra morții»

mai înainte de «întoarcerea în pământ» (*«căci pământ ești și — tocmai de aceea — în pământ te vei întoarce»*), deoarece înainte de păcat, omul nu era «pământ» roditor de «spinii și pălămida» patimilor, ci era «sămânță bună», om duhovnicesc), își avea «antenele» Sale pe pământ, «porțile iadului», cele două brațe ale lui faraon : «Ademenirile și amenințările» stăpânitorului lumii. Înainte de a apare «chitul» care l-a înghițit pe Iona, s-au ridicat «valuri» din ce în ce mai amenințătoare în jurul corăbiei în care se afla el. «Semnul lui Iona» este traducerea reală a vieții lui Hristos, pentru Care botezul nu era o adâncire, ci arătare, descoperire a adâncului lui Dumnezeu. El este astfel acel adânc care nu-și pierde tăria și profunzimea, dar în jurul Său, tocmai de aceea se ridică valurile răutății din ce în ce mai mult, întocmai ca în istoria proorocului Iona. «*Ungerea pragului de sus*» cu sângele Mielului, despărțirea apelor, adâncirea ca și coborârea până la adâncul cel uscat al mării, sunt calea mântuirii pentru oameni, care se pogoară la Hristos prin botez, se aseamănă cu Hristos, află adâncul lui Dumnezeu, al Duhului Sfânt, pe care L-au pierdut prin amăgirea că, prin umplerea de sine, vor fi ca Dumnezeu, când de fapt pe această cale ei deveneau asemenea șarpelui, Lucifer, iar calea lui Dumnezeu este lepădarea de sine, botezul ca adâncire, de care Mântuitorul nu avea nevoie, căci nu pierduse niciodată adâncul lui Dumnezeu, fapt pentru care Botezul Domnului este numit mai curând «arătare a adâncului», descoperire a adâncului, Epifanie : «Fundul adâncului l-a descoperit», așa cum spune cântarea ce amintește de trecerea poporului lui Dumnezeu prin Marea Roșie. «Moartea» vie din cei «râi» a amenințat «viața» lui Hristos și s-a făcut dovada că această «moarte» este mai rea decât «sfârșitul», ca «întoarcere în pământ». Iar Mântuitorul, despre Care S-a profetisit că «*Adevărul va răsări din pământ*», a făcut prin Înviere dovada că «lumina» și «viața» nu pot rămâne în pământ : ele se întorc din pământ atunci când omul nu mai este «pământ», ci «viață» și «lumină» în Hristos.

Mântuitorul cunoaște «*vremea înălțării Sale*» (Luca 9, 51), a jertfei Sale pe Cruce, pe care o compara cu «înălțarea» de către Moise a șarpelui de aramă în pustie : «*Așa trebuie să fie înălțat și Fiul Omului ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică*» (Ioan 3, 14—15). Această «cunoaștere» a Mântuitorului apare aproape ca o «știință» : «*Când veți înălța pe Fiul Omului, veți vedea că Eu sunt*» (Ioan 8, 28). El poate fi comparat și cu «șarpele lui Moise» care a înghițit «șerpii vracilor egipteni». Crucea Sa pe care S-a înălțat prin răstignire, este ca «toiagul» lui Moise prin care : «*Domnul a despărțit apele cu vânt puternic de la răsărit, care a suflat toată noaptea*» (Ieș. 14, 21).

Așa a fost Cuvântul Mântuitorului în cei trei ani și jumătate ai lucrării Sale de «scriere în inimi» a vocii lui Dumnezeu pentru cei care erau «ai Săi». Tot acest răstimp este și o vreme de «legare» a puternicului acestei lumi, prin Cuvântul Său care luminează în întuneric și «desparte» apele mării : «*Cum poate cineva să intre în casa celui tare și să-i jefuiască lucrurile, dacă nu va lega mai întâi pe cel tare și pe urmă să-i prade casa?*» (Matei 12, 29). Se împlinea astfel în lucrarea Domnului cea de a doua parte a proorociei Tatălui împotriva șarpelui :

«*Tu îi vei înțepa călcâiul*», vei da moarte Celui pe care nu L-ai putut amăgi să piardă Duhul Sfânt la ispitire și Care «*ți-a zdrobit capul*», adică puterea de a amăgi, arma cea puternică pe care te bizuiai ; căci la proba amăgirii, într-adevăr «mai multe muște se înecă în miere decât în oțet», și de aceea în ispitire are putere rugăciunea : «Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeuule, cu harul Tău !», ca cea mai adâncă înțelegere a cererii din rugăciunea «Tatăl nostru» : «*Și nu ne lăsa să fim ademeniți în ispitire, ci ne izbăvește de cel rău*», care întâi este viclean, apoi rău, întâi șarpe, apoi lup.

Judecata lui Dumnezeu în lume s-a arătat prin «desăvârșirea» celor «slabe», dar pline de credință și părăsirea celor «tari» și fără Dumnezeu. Simbolul profund al acestei judecăți este viziunea profetică în legătură cu «piatra mică» ce vine de după un munte și lovește «statuia cu capul de aur» — imaginea lumii fără Dumnezeu, fără inimă — în picioarele ei de lut (Dan. 2, 31—35).

Dumnezeu a arătat în Hristos că omul pământesc și trupesc are o osândire cu mult mai grea decât «întoarcerea în pământ» și anume «moartea sufletească», «necunoașterea Luminii», vrăjmășie, pentru că tot cel ce umblă în «Lumină» nu mai este pământesc și trupesc, ci se întoarce din pământ : «*Cel ce-Mi urmează Mie, nu va umbla întru întuneric, ci va avea Lumina vieții*» (Ioan 8, 12), chiar și dincolo de mormânt, acolo unde Hristos a mers ca să pregătească «hambarele Sale», în care va aduna grâu, în timp ce «pleava», superficialitatea, deșertăciunea, o arde cu foc nestins, pentru că nu are înviere.

Tăria mărturisirii adevăratului Dumnezeu de către proorocul Ilie n-a fost de ajuns spre a intimida răul. De aceea Sfântul Ilie a fost luat de pe pământ la cer ca o ultimă mare minune și semn prin care Dumnezeu consfințește râvna acestuia pentru Legea lui Dumnezeu în fața celor răi. Sfântul Ioan Botezătorul nu a fost înălțat la cer, ci a fost omorât și aruncat în mormânt, deoarece în vremea sa venise timpul judecării răului de pe pământ, când acest rău era mai mare decât în vremea când Ilie trebuise să fugă din calea lui în pustie. Sub puterea acestui rău a stat și Mântuitorul în care s-a împlinit profeția : «*Ocările celor ce te ocărau pe Tine, au căzut asupra Mea*» (Psalm 68, 11), pentru a dezvălui acea «tărie» a lui Dumnezeu care prin puterea Luminii, biruise amăgirea la ispitire, tăiasse rădăcina morții care apoi vine asupra Lui și își vedește osândirea de sine. Dumnezeu nu a dat Sfântului Ioan nici să facă minuni, nici să se înalțe la cer, cum a dat lui Ilie, pentru că aceste semne urmau să fie «mărturia» Mântuitorului pentru adevărul vieții Lui și al învierii din morți și pentru că lucrarea Sfântului Ioan de întoarcere a oamenilor la pocăință în Numele lui Mesia, era mai mare decât toate minunile lui Ilie.

Sfântul Ioan Botezătorul care, pentru întoarcerea inimilor la Dumnezeu, propovăduia adevărul : «*securea stă la rădăcina pomului*», respectiv că cei ce nu se pocăiesc, nu vor putea crede, nu-L vor primi pe Mesia, îl vor prigoni și omori, avea «deasupra capului său» «sabia» urii acelor «pomi răi», smochini plini de frunze dar fără rod, care nu vedeau «securea» de la rădăcina lor, nu aveau puterea de a vedea venirea tainică a lui Mesia ca «piatră» la picioarele lor, ca «*piatra de după*

munte» care atinge *«statuia cu cap de aur»* în picioarele ei de lut. Acei «pomi» nu aveau nici credința că *«ziua Domnului va veni ca un fur»* și că tocmai ei vor fi vrăjmașii Lui. Dumnezeu avea să vină ca un fur ca să umple inimile, pe când diavolul vine ca un fur să răsucescă mintea oamenilor și să-i ducă la sminteală.

Tăierea capului Sfântului Ioan Botezătorul este semnul credinței sale până la jertfă, fapt pentru care el rămâne o icoană vie, vrednică de urmat în viața creștină. În acest sens pentru întărirea în credință, Sfântul Apostol Pavel adresează creștinilor îndemnul: *«Aduceți-vă aminte de mai marii voștri, care v-au grăit vouă Cuvântul lui Dumnezeu, priviți cu luare aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința»* (Evr. 13, 7).

Sfântul Ioan Botezătorul, care și-a încheiat viața cu jertfa tăierii capului, este vrednic de urmat în credința sa neclintită, statornică și vie. Biserica lui Dumnezeu este zidită *«pe temelie Apostolilor și a Proorocilor, piatra din capul unghiului fiind însuși Hristos»* (Efes. 2, 20). Sfântul Apostol Petru așază mărturia credinței proorocilor, în primul rând pe cea a Sfântului Ioan, care l-a botezat cu botezul pocăinței, îndată după aceea a Schimbării la Față a Domnului: *«Noi v-am adus la cunoștință puterea Domnului nostru Iisus Hristos și venirea Lui, nu luându-ne după basme meșteșugite, ci fiindcă am văzut slava Lui cu ochii noștri... Și avem cuvântul proorocesc mai întărit, la care bine faceți că luați aminte, ca la o făclie ce strălucește în loc întunecos, până ce va străluci ziua și luceafărul va răsări în inimile voastre... Pentru că niciodată proorocia nu s-a făcut din voia omului, ci oamenii cei sfinți ai lui Dumnezeu au grăit, mânați fiind de Duhul Sfânt»* (II Petru 1, 16; 19—21).

Fiind vorba de prooroci ca «făclii ce strălucesc în loc întunecos», ne aducem aminte că Însuși Mântuitorul îl numise pe Sfântul Ioan Botezătorul: *«Făclia care arde și luminează»* (Ioan 5, 35). Căci la «plinirea vremii» în timpul Sfântului Ioan și al Mântuitorului «întunericul» era cel mai mare din istoria poporului Israel, mai mare decât în vremea lui Moise și a lui Ilie, ca acea răutate despre care Mântuitorul avea să spună: *«Ia seama ca Lumina care este în tine să nu ajungă întuneric, căci dacă Lumina care este în tine ajunge întuneric, cu cât mai mare va fi întunericul?»* (Matei 6, 23). Cu referire la «plinirea vremii», proorocii numeau acest «întuneric»: *«Urâciunea pustiirii la locul cel preainalt»* (Dan. 9, 27; cf. Matei 24, 15).

Începuturile acestui «întuneric» sunt semnalate de către proorocul Isaia sub forma unei parabole despre «via neroditoare» prin care Dumnezeu, ca Cel ce a sădit via, se întreabă: *«Ce se putea face pentru via Mea și n-am făcut Eu? Pentru ce atunci când nădăjduiam să-Mi rodească struguri, Mi-a rodit aguridă?... Dar via Domnului Savaot este casa lui Israel; iar oamenii din Iuda sunt sădirea Sa scumpă. El nădăjduia ca acesta să fie un popor fără dar păcate, dar iată-l plin de sânge. Nădăjduia să-i rodească dreptate, dar iată răzvrătire. Vai vouă care clădiți casă lângă casă și grămădiți țarină lângă țarină, până nu mai rămâne nici un loc, ca să fiți numai voi stăpânitori în țară!... Jur că*

aceste case multe, mari și frumoase vor fi pustii și nimeni nu va mai locui în ele... Vai de cei ce dis-de-diminează aleargă după băuturi îmbătătoare, vai de cei ce până târziu seara se înfierbântă cu vin! Cei care doresc la oaspețele lor chitară, harpă, tobă, flaut și vin! Ei nu iau în seamă faptele Domnului și nu văd lucrările mâinilor Sale» (Isaia 5, 4—12). Astfel de oameni aveau să nu primească nici pe slugile Stăpânului viei — prorocii —, nici pe Fiul Său trimis în cele din urmă la «plinirea vremii».

Cunoscut de către cei temători de Dumnezeu ca «om trimis de la Dumnezeu» (Ioan 1, 6), Sfântul Ioan Botezătorul a întors la credință pe mulți prin pocăință, dar după Botezul Domnului prin mâna lui, Botezătorul Ioan a fost aruncat în închisoare de către Irod Tetrarhul, care «muștrat fiind de el pentru Irodiada, femeia lui Filip, fratele său și pentru toate relele pe care le-a făcut, a adăugat la toate și pe acesta» (Luca 3, 19—20).

Astfel, Irod s-a făcut «înainte mergător» în răutate. Iar răul cel mai mare avea să fie uciderea Sfântului Ioan, prin Irodiada soția sa nelegitimă. După viața sa în pustie și după călăuzirea sa de către Duhul Sfânt la propovăduire și botezul pocăinței printre oameni ca «glasul celui ce strigă» și cheamă la pregătirea căii Domnului în pustie, «nu s-a temut de sălbăticia împăraților», ci cu asoușite muștrări a tăiat rușinea necurăției» (Slujba Tăierii Capului), Sfântul Ioan a fost incomod pentru «lucrătorii nelegiuiți din via Domnului, care doreau să vadă în el un om șovăielnic în credință ca «trestia bătută de vânt», sau iubitor de locuri înalte care să le răsfete fărădelegile, așa cum sunt cei «imbrăcați în haine moi, din casele împăraților» (Matei 11, 7—8).

Mântuitorul a avut prilejul să pună în lumină credința Sfântului Ioan atunci când acesta, auzind din închisoare de faptele Sale minunate, dar neauzind de pedepsirea celor răi de către El, așa cum îl anunțase, era nedumerit în legătură cu lucrarea propriu-zisă a lui Mesia: «Și auzind Ioan din închisoare despre faptele lui Hristos și trimițând pe doi dintre ucenicii Săi, a zis Lui: Tu ești Cel ce vine, sau să așteptăm pe altul?» (Matei 11, 2—3; Luca 7, 18—19).

Înainte de a fi închis, atunci când i se spusese că Iisus face mai mulți ucenici prin botez decât el și că toți se duc la Iisus, Ioan a vorbit despre bucuria sa în legătură cu acest lucru, ca o împlinire a tot ceea ce a făcut el pentru Mesia ca Mire, adăugând că: «Lui I se cade să crească, iar mie să mă micșorez» (Ioan 3, 30). În închisoarea lui Irod el vedea bine că s-a micșorat, dar că lucrarea lui Iisus nu crește. Ea părea mai adâncă decât «micșorarea» sa și ea era de fapt o arătare a adâncului dumnezeiesc din chipul lui Dumnezeu în Hristos (Psalm 35, 6). Atunci Mântuitorul a trimis să i se arate lui Ioan în închisoare «Faptele pe care Mi le-a dat Tatăl să le fac» și care erau «o mărturie mai mare decât a lui Ioan» (Ioan 5, 36), faptele bune în legătură cu care Tatăl spera că lucrătorii tocmiți de El în via Sa «Se vor rușina de Fiul Meu!» (Matei 21, 37); faptele care sunt roade ale duhului, ale chipului lui Dumnezeu din om, viața care era Lumină din voia lui Dumnezeu, «scrisă în inima Sa» și care merge până la jertfă ca formă supremă a ascultării și de aceea, comuniune

și iubire de aproapele, amintind de sfatul Sfintei Treimi la trimiterea Fiului în lume: «*Zis-a Domnul Domnului Meu: Șezi de-a dreapta Mea, până ce voi pune pe vrăjmașii Tăi, așternut picioarelor Tale*» (Psalm 109, 1). Un răspuns la nedumerirea Sfântului Ioan, era în parabola Semănătorului, necredința celor plini de sine, a celor care se socotesc specialiști ai mântuirii, ai celor ce judecă și osândesc pe aproapele lor și care nu iartă și nu pot scăpa de ispita celui rău, căci «*Dumnezeu celor mândri le stă împotriva, iar celor smeriți le dă har*» (I Petru 5, 5). Semnele inimii lor sunt: «*sămânța căzută la margine de drum*», «*sămânța căzută pe piatră*» și cea «*căzută între spini*» (Matei 13, 4—7). Căci Dumnezeu a ales «*inima înfrântă și smerită*» în locul «*arderii de tot*» a celor neascultători, inima curată și bună, atât de primitoare a seminței Cuvântului din Lumina Semănătorului Celui Mare, a Păstorului Celui Mare al oilor. El arată caprelor de ce nu primesc Cuvântul, sămânța cea bună, semănată în țarina Sa de la început: «*Deschide-Voi în pilde gura Mea și voi vesti cele ascunse de la începutul zidirii*» (Ps. 77, 2). Parabolele Sale sunt o învățătură cu totul deosebită. Știm că Mântuitorul își concentra învățătura îndată după chemarea ucenicilor Săi, cum vedem în duminicile a 3-a și a 19-a după Rusalii. Apoi El arată cu putere harul Său, prin faptele Sale care sfințeau învățătura Sa: întărea inimile cu cele cinci pâini ale faptelor Sale minunate și lumina mințile cu cei doi peștișori așa cum arată ca semn prin minunea înmulțirii pâinilor în pustie. Dar «*parabolele*» Sale vin în rânduiala propovăduirii Sale, după necredința în faptele Luminii Sale, și după indiferența față de cele mai mari minuni ale Sale cum erau învierile din morți. Prin parabole, Mântuitorul căuta să convingă și pe aceia care căutau să-și pună nădejdea exclusiv în iscusința minții lor. În Evanghelia de la Luca, pericopa cu parabola Semănătorului, vine imediat după minunea învierii fiului văduvei din Nain, prin care și-a exprimat nedumerirea în legătură cu lucrarea Sa și Sfântul Ioan Botezătorul. Pe lângă parabole, jertfa Mântuitorului a constituit elementul hotărâtor al lucrării Sale, «*de scriere în inimi a voii lui Dumnezeu*». În loc de osândirea cuiva, Mântuitorul ne arată în viața Sa, dimpotrivă, lupta Sa pentru păstrarea voii lui Dumnezeu în inima Sa și a darului Duhului Sfânt cu rugăciune și cruce în lumea care se află sub stăpânirea celui rău, ca puterea acestuia de a amăgi și de a prizoni, luptă de priveghere și de răbdare: «*Pururea am văzut pe Domnul înaintea Mea, căci El este de-a dreapta Mea, ca să nu Mă clatin...*» (Ps. 15, 8). Iar darul voii lui Dumnezeu era în inima Mântuitorului prin Duhul Sfânt «*bunătate, har peste har, slavă*»: «*Ai iubit dreptatea și ai urât fărâdelegea, pentru aceea Te-a uns pe Tine Dumnezeul Tău cu untdelemnul bucuriei mai mult decât pe părtașii Tăi*» (Ps. 44, 9). «*Am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr*» (Ioan 1, 14). Această podoabă de Mire în Hristos, atrăgea cu putere în urmarea Sa: «*Rămășița care va fi, va prinde rădăcini în jos și va aduce roade în sus*» (Isaia 37, 31). În Mântuitorul era «*Lumina lină a Tatălui ceresc Celui fără de moarte*», «*Lumina*» care nu arde, ci luminează și încălzește până acolo încât: «*Dreptul va înflori ca finicul*» (Ps. 91, 12), iar când întunericul caută să o înghită, să o cuprindă și care în fața Luminii se arată ca vrăjmaș

(«*Sezi de-a dreapta Mea până ce voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut picioarele Tale*», Ps. 109, 1), ea răsare și mai strălucitoare, adăugându-și la strălucire și adevărul vieții fără de moarte, al învierii, ca o «tărie» a adâncului dumnezeiesc : ea devine «*aur lămurit în foc*» (Apoc. 3, 18); *Lumină sub cruce*; «*parte*» și «*sortii*» (F. Ap. 8, 21).

Astfel întrebarea Sfântului Ioan Botezătorul față de Mântuitorul ca «*Mesia*» este de o mare mângâiere și zidire sufletească, deoarece astfel, în fața «*făcliei*» lui Ioan, s-a putut vedea mai bine «*Lumina vieții*» în Hristos.

Dacă prin pedagogia dumnezeiască a Mântuitorului, Sfântul Ioan s-a liniștit fără nici o sminteală în nedumerirea sa, astfel după plecarea ucenicilor acestuia la dascălul lor în temniță, pentru a-i împărtăși ceea ce «*au văzut și au auzit*», Mântuitorul a avut prilejul să scoată în evidență, în fața mulțimilor, credința profundă a lui Ioan, neclătinată de vânturile învățăturilor omenești și netulburată de valurile patimilor și care ar fi fost în măsură să aștepte și un alt «*Mesia*», dacă Mântuitorul nu ar fi fost Mesia cel adevărat : «*Ce ați ieșit să vedeți în pustie ? Oare trestie clătinată de vânt ? Dar de ce ați ieșit ? Să vedeți un om îmbrăcat în haine moi ? Iată, cei ce poartă haine moi sunt în casele regilor. Atunci, de ce ați ieșit ? Să vedeți un prooroc ? Da, zic vouă, și mai mult decât un prooroc. Căci el este acela despre care s-a scris : iată, Eu trimit înaintea Feței Tale pe Ingerul Meu, care va pregăti calea Ta înaintea Ta*» ; «*Toți proorocii și Legea au proorocit până la Ioan. Și de voiți să înțelegeți, el este Ilie cel ce va să vină. Cine are urechi de auzit să audă*» (Matei 11, 7—10 ; 13—14).

Mântuitorul l-a numit pe Ioan, conform proorociei : «*ingerul lui Dumnezeu*» (Maleahi 3, 1). Prin credința părinților săi, Zaharia și Elisabeta, el «*s-a umplut de Duhul Sfânt încă din pântecul maicii sale*», ceea ce însemna că «*vin și sicheră nu va bea*». Dacă pentru slujitorii la Templu era dată lui Aaron porunca : «*Vin și sicheră să nu beți, nici tu, nici fiii tăi, când intrați în cortul adunării sau vă apropiați de jertfelnic... ca să puteți deosebi cele sfinte de cele nesfinte și cele necurate de cele curate*» (Lev. 10, 9—10 — această poruncă s-a dat ca urmare directă a faptei celor doi fii ai lui Aaron, Nadab și Abiud, care din cauza băuturii, aduseră foc străin în cortul sfânt și au pierit — 10, 1—2), astfel Sfântul Ioan a fost toată viața un Templu al Duhului Sfânt și nu avea nevoie de botezul pocăinței. Sfântul Apostol Pavel îndemna : «*Nu vă îmbătați de vin întru care este desfrânare, ci vă umpleți de Duh Sfânt*» (Efes. 5, 18), oăci Duhul Sfânt înseamnă bucuria nunții sufletului cu Hristos, înseamnă încingere și stăpânire asupra trupului, pe când beția izolează și dezlănțuie «*patimile trupului care strică sufletul*» («*Să vă feriti de poftele cele trupesti care se războiesc împotriva sufletului*» — I Petru 2, 11). Dimpotrivă, darul Duhului Sfânt aduce sufletului puterea de stăpânire asupra trupului prin sobrietate în hrană și îmbrăcăminte așa cum erau proorocii și toți oamenii plăcuți lui Dumnezeu, a căror credință, pentru Vechiul Testament este admirată de Sfântul Apostol Pavel și prezentată ca model pentru viața creștină : «*Unii au suferit batjocură și bici, lanțuri și închisoare ; au fost ucși cu pietre, au fost puși la cazne, au fost tăiați cu fierăstrăul, au murit ucisi*

cu sabia, au pribegit în piei de oaie și în piei de capră, lipsiți, strâmtorați, rău primiți. Ei, de care lumea nu era vrednică, au rătăcit în pustii și în munți, în peșteri și în crăpăturile pământului» (Evr. 11, 36—38).

Așa era și Sfântul Ioan care avea «duhul și puterea lui Ilie» și Irodiada nu l-a putut abate de la mărturisirea credinței mântuitoare și de aceea căuta să-l omoare, ca și oarecând Izabela, soția lui Ahab, pe proorocul Ilie. La câteva luni după ce a fost închis în temnița Macherus, situată între Marea Moartă și Iordan, în pivnițele unui palat al regelui, a avut loc fărădelegea uciderii Sfântului Ioan cu prilejul unui ospăț de ziua nașterii lui Irod, regizat cu viclenie de către Irodiada. Dregători, căpetenii ale oștirii și fruntași din Galileea, atâția dintre ei «trestii bătute de vânt» în ceea ce privește credința, sau «oameni îmbrăcați în haine moi din casele regilor» care de dragul desfătărilor trupului, linguesc ca «untdelemn al păcătoșilor, ce unge capul celor plini de fărădelegi», au umplut palatul regelui. În fața lor, Irod se putea lăuda cu ostaticul de excepție din temnița palatului său, față de care el avea o admirație amestecată cu teamă: «Irod se temea de Ioan știindu-l bărbat drept și sfânt și îl ocrotea și ascultându-l multe făcea și cu drag îl asculta» (Marcu 6, 20). Însă gândul că Irod l-ar putea aduce pe Ioan să-l arate oaspeților, o îngrozea pe Irodiada, știind că Ioan ar fi muștrat chiar și în fața musafirilor perechea regală nelegitimă. Ea a așteptat ca băuturile amețitoare să-i înfierbânte pe musafiri și în special pe Irod și atunci și-a trimis fiica, pe Salomeea, să-i desfăteze cu jocurile. Nepăsător față de lucrarea divină, Irod, datorită patimilor de care era stăpânit, a fost împins să săvârșească o mare fărădelege. Împăratul David, față de care Proorocul Natan a fost ajutorul lui Dumnezeu pentru întoarcere prin pocăință, așa cum era și Sfântul Ioan pentru cei credincioși din Israel, chema în Psalmi la rugăciunea de cerere a ajutorului lui Dumnezeu în ispite: «Greșelile cine le va pricepe? De cele ascunse ale mele curățește-mă. Și de cele străine ferește pe robul Tău. De nu mă vor stăpâni, atunci voi fi fără prihană și voi scăpa de păcat mare» (18, 13—14). Ațâțat de băutura și patimă așa cum îl știa Irodiada la asemenea ocazii, Irod «dându-se spre săltările cele de jocuri de picioare» (Slujba tăierii capului), a făgăduit cu jurământ să dea Salomeii orice va cere, până la jumătate din împărăție, punând în joc viața celui de care «lumea nu era vrednică» și valoarea mai mult decât orice împărăție și ar fi însemnat însăși mântuirea lui Irod, dacă ar fi ascultat de Ioan. Cererea acesteia în urma sfatului mamei sale și anume, de a i se da capul Sfântului Ioan «l-a întristat adânc pe rege». Însă pentru ambiția și mândria sa, era prea târziu. De asemenea, dintre musafiri nici unul nu a ridicat glasul în apărarea lui Ioan.

În timpul ospățului, Sfântul Ioan auzea în temniță chiotele din sala de petrecere, deasupra capului său, însoțite adesea de aplauze pentru jocuri și dansuri. Când paznicul temniței a intrat la el cu tipsia, putea crede că i se aduce de la petrecere ceva de mâncare. Nu s-a împotrivit sabiei ucigașe. Oricum puterea sa era, nu în brațe, ci în cuvânt. Jertfa sa în moarte a fost asemănată de către Mântuitorul cu însăși jertfa Sa de pe cruce, ca împlinire a Scripturilor: «Cum s-a scris despre Fiul Omului că va pătimi multe și va fi defăimat? Zic vouă,

însă că *Ilie a și venit și i-au făcut toate câte au voit, precum s-a scris despre el*» (Marcu 9, 12—13); «*Atunci au înțeles ucenicii că Iisus le-a vorbit despre Ioan Botezătorul*» (Matei 17, 13). Zicând că «*au făcut cu el câte au voit*», Mântuitorul se referea la ospățul vinovat prin care a fost ucis Ioan, știind că la judecata din urmă va aduce aminte ucigașilor lui Ioan, că prin acesta, El Însuși era în temniță: «*În temniță am fost și nu M-ați cercetat*», sau dacă «*M-ați cercetat*», a fost doar pentru tăierea capului. Mântuitorul spunea în legătură cu uciderea Sfântului Ioan că aceeași răutate omenească, ce nu s-a întors la Dumnezeu prin chemarea lui Ioan la pocăință, Îl va ucide și pe El, osândindu-se prin pierderea învierii. «*Cel ce nu va crede se va osândi*», căci va fi împotriva lui Hristos, adică împotriva mântuirii proprii, încât nu va mai fi nevoie să vină cineva din Legea Veche să-l întoarcă, așa cum se credea despre proorocul Ilie.

Ucigașul Sfântului Ioan, tetrarhul Irod, era fiul lui Irod cel Mare care a ucis pruncii în Betleem ca să-L prindă pe Hristos, Împăratul căutat de magi. Sângele Sfântului Ioan Botezătorul s-a amestecat cu sângele pruncilor uciși de Irod cel Mare la Betleem. Cântările dinaintea Săptămânii Patimilor (Duminica Floriilor), spun însă despre Mântuitorul, în legătură cu mulțimea puterii Sale, prin vădirea la Înviere a adevărului Învierii din viața Sa: «*Nu se vor mai junghia pruncii pentru pruncul Mariei, ci pentru toți pruncii și adulții, Tu Însuși Te răstignești. Nu se va mai porni asupra noastră sabia, căci coasta Ta se va împunge cu sulița*». Într-adevăr, dacă prin moartea Sfântului Ioan, Iordanul, râul vieții, s-a mai vărsat în «*Marea Moartă*», ca simbol al morții ce a cuprins tot pământul după păcatul strămoșesc, astfel încă de la Botezul Domnului și mai ales de la Răstignirea Sa, avem semnul împlinirii profeției: «*Marea a văzut și a fugit, Iordanul s-a întors înapoi*» (Psalm 113, 3). Viața zidită de Dumnezeu se întoarce din pământ, așa cum spunea Mântuitorul: «*Eu merg la Tatăl*» (Ioan 14, 12); «*Cel ce crede, are viață veșnică*» (Ioan 5, 24); «*Fiul Meu acesta, mort era și a înviat*» (Luca 15, 32) și merge la Tatăl ori de unde s-ar afla.

Astfel, prin jertfa sa de tăiere a capului, Sfântul Ioan Botezătorul este mai mare decât Proorocul Ilie, pentru că s-a făcut înaintemergător și al jertfei Domnului, care avea să aibă loc din partea aceleiași neam desfrânat și vărsător de sânge, despre care se putea spune: nici de s-ar înălța cineva la cer ca Ilie, nu vor crede. Ca «*sămânță rea*», acest neam va rămâne până la sfârșitul veacurilor, deoarece ca «*neghină*», el nu a fost smuls din «*grâu*», ci doar dat pe față și biruit de către Lumina și Crucea Mântuitorului Iisus Hristos, iar ca «*pleavă*» s-a osândit.

Întorcând poporul la Dumnezeu prin pocăință cu «*duhul și puterea lui Ilie*» și văzând arătarea lui Mesia în Mântuitorul nostru Iisus Hristos, Sfântul Ioan s-a umplut de bucurie. Misiunea sa a fost într-adevăr o binecuvântare a lui Dumnezeu și mila Sa față de popor, pentru care Botezătorului i s-a și pus numele de «*Ioan*»: «*Dumnezeu S-a milostivit*», după cum au spus proorocii: «*Iată, Eu vă trimit pe Ilie proorocul înainte de a veni Ziua Domnului cea mare și înfricoșătoare; el va întoarce inima părinților către fii și inima fiilor către părinții lor, ca să nu vin și să lovesc țara cu blestem*» (Maleahi 3, 23—24). Dar prin Hristos,

Dumnezeu a dus la desăvârșirea adâncului Său pe cei pregătiți de Sfântul Ioan Botezătorul prin pocăință. El nu a blestemat țara Sa, ci în cele din urmă, doar un simbol al acesteia și anume: smochinul plin de frunze, dar fără nici un rod și care din cauza frunzelor mari, umbrea și tot locul. În simbolistica proorocilor «smochinul» era semnul lucrătorilor viei, ca purtători ai darurilor Duhului Sfânt (semnțele smochinei — semn al darurilor Duhului), iar via Domnului (Carmel) era semnul poporului chemat de Dumnezeu, credincios și roditor, întrucât era așezat «pe o coastă mănoasă» (Isaia 5, 1). Făgăduința lui Dumnezeu pentru vremurile mesianice era că: «Fiecare își va mânca din rodul vitei sub smochinul său» (III Regi 4, 25). Lucrătorii viei nu erau o suprastructură, ci «iconomi» ai darului de sus, iar când aceștia și-au însușit darul de sus ca pe un drept al lor, atunci i-a judecat Dumnezeu «după cugetul inimii lor»: «Suiți-vă pe zidurile Ierusalimului și le dărâmați, dar nu de tot, ci stricați numai creștele lor, pentru că acestea nu sunt ale Domnului» (Ier. 5, 10). Stricați-le, pentru că nu s-au întors la chemarea lui Ioan: «Tot dealul să se pogoare la calea Domnului». Să se pogoare ca să nu fie dărâmat; să nu rămână deasupra și afară ca întâii-născuți ai egiptenilor care nu aveau pragul de sus al casei (mintea) uns cu sângele mielului paschal (credința) și care au rămas sub sabia ingerului morții. Tocmai în amintirea acestui fapt, fuseseră tocmiți la Templu preoții și leviții ca «lucrători ai viei» în locul întâilor născuți ai poporului celui credincios, având adică pragul de sus al casei, «uns cu Sângele Mielului». Despre lucrarea lui Mesia, proorocii spuneau că: «El va curăța pe fiii lui Levi ca pe aur și pe argint și vor aduce Domnului jertfă într-o dreptate» (Maleahi 3, 3). Deci, și dintre acești lucrători doar «pe cei răi cu rău îi va pierde, iar via o va da altor lucrători care vor aduce roadele ei» (Matei 21, 41). Astfel, la rugămintea Mântuitorului ca «grădinar», Stăpânul viei a mai lăsat după trei ani de cercetare a inimilor și așteptare, încă un an smochinul verde, dar fără nici un rod, ca să mai fie o dată săpat în jur și ajutat cu îngrășămintă și apă (Luca 13, 8—9). Într-adevăr și după Învierea Domnului, acei lucrători au mai fost lăsați încă un an cu nădejdea roadelor. Despre ei ni se spune că prin râvna arhidiaconului Ștefan, cel plin de Duhul Sfânt: «încă și mulțime de preoți se supuneau credinței» (Fapte 6, 7), lucru care l-a mișcat profund și pe eruditul cărturar din Tars, Saul din tagma fariseilor de la Ierusalim, pregătindu-l pentru întoarcerea sa de mai târziu, în afara granițelor lui Israel, pe drumul spre Damasc.

Prin Sfântul Ioan Botezătorul, Dumnezeu a arătat pocăința ca «tăiere împrejur a inimii» mai de preț decât toată știința cărturarilor și a fariseilor din fruntea poporului, după cum a arătat Mântuitorul: «Te laud pe Tine, Doamne al cerului și al pământului, că ai ascuns acestea celor înțelepți și pricepuți și le-ai descoperit pruncilor, căci așa a fost bunăvoința Ta» (Matei 11, 25), adică le-a descoperit acelor care prin credință au inima curată și bună a pruncilor. Pocăința la care chema Sfântul Ioan cu «duhul și cu puterea lui Ilie» era «înțelepciunea lui Dumnezeu cea tainică și ascunsă pe care lumea nu a cunoscut-o, căci dacă ar fi cunoscut-o, n-ar fi răstignit pe Domnul slavei» (I Cor. 2,

7—8). «Cine nu este cu Mine (prin pocăință, dacă a săvârșit nedreptăți), este împotriva Mea» (Matei 12, 30) (adică împotriva Luminii sale proprii de la Dumnezeu).

Dacă fără pocăință, Dumnezeu arătat în Hristos rămâne necunoscut, dar prigonit și răstignit, de unde se înțelege în spiritualitatea creștină însemnătatea Sfințelor Patimi ale Domnului pentru trezire, ca o înviere din morți («*În vremea când eram păcătoși, Hristos a murit pentru noi*» (Rom. 5, 8); «*Noi rătăceam ca niște oi, fiecare în căile sale*» (Isaia 53, 6); «*Treziți-vă cum se cuvine*»), atunci se înțelege că Sfântul Ioan a slujit pentru Taina Pocăinței ca «Mare Preot» al împăcării cu Dumnezeu, mai înainte de desăvârșirea în Hristos, căci după perioada prunciei, nimeni nu mai poate cunoaște pe Dumnezeu fără pocăință, în afară de cei drekți care nu au nevoie de pocăință, «*nu au nevoie de doctor*», și tocmai de aceea «*Fiul Omului a venit să caute și să măntuiască pe cel pierdut*» (Matei 8, 11), să caute «*oile pierdute*» (nu caprele) și care cereau ajutor: «*Scoate din temniță sufletul meu*» (Ps. 140, 7); «*Datu-m-am și n-am mai putut ieși, ochii mei au slăbit de suferință*» (Ps. 87, 9).

Sfântul Ioan a fost omorât datorită tăriei credinței sale care mergea până la jertfă, întocmai ca și ascultarea Domnului până la moartea pe Cruce. Fără această jertfă prin tăierea capului, Sfântul Ioan ar fi fost luat la cer ca și Ilie și ar fi fost cu atât mai aproape de Mântuitorul în Lumina de pe Tabor. Dar înaintea lui Dumnezeu, nu «copleșirea cu minuni» era calea, ci iubirea până la jertfă. Moise și Ilie au vorbit pe Tabor cu Mântuitorul, arătându-Se în slavă, despre patima Sa cea de la Ierusalim, cu părerea de rău că nu se pot jertfi și ei. Mântuitorul l-a ajutat pe Sfântul Ioan, ca și pe Sfânta Fecioară Maria în jertfa lor înaintea lui Dumnezeu. Sfântul Apostol Pavel nu dorea să vorbească despre «răpirea» sa până la al treilea cer, ci mai curând despre dragostea sa de Hristos care mergea până dincolo de viață și de moarte, până la jertfă: «*De-aș ști toate tainele și știința și dragoste n-aș avea, nimic nu sunt, de nici un folos nu-mi este*» (I Cor. 13, 1—3). «Lucrătorii viei» ajunseseră la plinirea vremii o «țepușă a Legii», al cărei vârf de lance era fariseul Saul din Tars. Ca și «riul cel mare», care se plângea că nu primise nici un ied pentru a se veseli, mai marii poporului au fost chemați la «Cina cea Mare», la ospățul cu vițelul cel îngrășat al bucuriei duhovnicești de către Înșuși Dumnezeu, Care în Hristos, Se arată lor ca «Tată», ca unor fii (Gal. 4, 4) și-i roagă până la sfârșitul veacurilor «să intre». Dacă ei ar fi sinceri și fideli ca și Saul din Tars, Mântuitorul, preamărit prin Înviere, li s-ar arăta lor în Lumina cea lină de dincolo de moarte, ca pe un Tabor al lor personal, așa cum S-a arătat lui Saul pe drumul Damascului. Era aceeași Lumină pe care când au văzut-o ucenicii, doreau cu ardoare să nu mai plece niciodată de pe Tabor. Sfințirea numelui lui Dumnezeu în acest fel și mai ales prin Înviere, ca sfințirea adevărului vieții pătrunse de voia lui Dumnezeu, era un ajutor pentru «iubirea lui Dumnezeu din toată inima», ca o putere care trage la Hristos: «*Vor vedea Împărăția lui Dumnezeu venind cu putere*» (Marcu 9, 1); «*Domnul a împărțit, întru podoabă S-a îmbrăcat, Domnul S-a îmbrăcat întru putere și S-a încins*» (Ps. 92, 1); «*Cum nu era*

inima noastră arzând pe cale, când ne tâlcuia Scripturile?» (Luca 24, 32); «Încinge coapsa ta, Puternice» (Ps. 44, 4); «Doamne al puterilor, fii cu noi» (Ps. 83, 12). În acest fel au văzut oamenii binecuvântarea lui Dumnezeu față de cei ce au dat urmare chemării la pocăință a Sfântului Ioan Botezătorul, după cum au văzut și «mântuirea gătită înaintea feței tuturor popoarelor, ca lumină spre descoperirea neamurilor» (Luca 2, 31—32), și au văzut, de asemenea, și cum în Hristos «s-au binecuvântat toate neamurile pământului», prin biruința asupra morții și prin ea, asupra întunericului, ca înviere cu duhul: «Cântare de biruință» se referă la această biruință, când marea morții a văzut scânteia învierii și a fugit, fapt pentru care Mântuitorul a chemat la «îndrăznire» prin bucurie: «Îndrăzniți, Eu am biruit lumea» (Ioan 16, 33).

Din cauza acelor lucrători ai viei care omoară pe cei ce le aduc calea mântuirii lor proprii, Sfinții Părinți ai Bisericii au rânduit pomenirea tăierii capului Sfântului Ioan Botezătorul ca zi de post, pentru că din cauza aprinderii patimilor la un ospăț, s-a săvârșit o atât de mare fărâdelege. Mântuitorul avea să îndemne pe ucenicii Săi: «*Luați aminte să nu se îngreuiuze inima voastră cu mâncare și băutură pentru ca atunci când va veni Fiul Omului și va bate la ușă, îndată să-i deschideți*» (Luca 12, 36 ; 21, 34). Tocmai în legătură cu jertfa tăierii capului Sfântului Ioan la un ospăț al aprinderii poftelor trupului, numită de către Mântuitorul «*calea cea largă a pieirii*» (Matei 7, 13), Sfântul Apostol Pavel aduce aminte că prin Hristos «*noaptea a trecut și ziua s-a apropiat, ca fii ai luminii să umblați, nu în ospețe și în beții*» (Romani 13, 12—13), știind bine că, bucuria duhului în Hristos nu poate sta în cumpănă cu poftele trupului: «*Duhul este veghetor, trupul este neputincios*» (Matei 26, 41); căci «*duhul*» nu leapădă trupul, ci îl supune, omoară faptele trupului (Gal. 5, 16 ; Rom. 8, 13); «*Toate îmi sunt îngăduite dar nu toate îmi sunt de folos; toate îmi sunt îngăduite, dar nu mă voi lăsa biruit de nimic*» (I Cor. 6, 12). Tatăl are bucuria duhului ca un izvor, pe când: «*pofta trupului, pofta ochilor și trufia vieții nu sunt dela Tatăl, ci de la lume*» (I Ioan 2, 16). În aceiași sens Sfântul Apostol Pavel îndemna în Epistola către Evrei: «*Nu vă lăsați furati de învățăturile străine cele de multe feluri: căci bine este să vă întăriți prin har inima voastră, nu cu mâncăruri (ospete și beții) de la care nu au avut nici un folos cei care au umblat cu ele*» (Evr. 13, 9).

Pomenirea jertfei Sfântului Ioan ca zi de post, are loc și pentru faptul că ea înseamnă o anticipare a răstignirii Domnului în Vinerea Patimilor. Dar această zi sângeroasă înseamnă pentru Sfântul Ioan și dobândirea locului de cinste pe care i l-a rânduit Dumnezeu alături de Mântuitorul Hristos. De-a dreapta și de-a stânga Mântuitorului schimbat la Față pe Tabor și preamărit apoi cu slava Învierii, nu au fost rânduiți Moise și Ilie, nici Iacob și Ioan, ucenicii Domnului, care au cerut în mod expres acest lucru, «*neștiind ce cer*» (Marcu 10, 38), ci doar «*acea căroră le este dat*», după cum a spus Mântuitorul. Chiar dacă Mântuitorul afirmase despre Sfântul Ioan că «*cel mai mic din Împărăția lui Dumnezeu este mai mare decât Ioan*» (Matei 11, 11),

căci prin el Dumnezeu arătase doar «mila» Sa, dar nu încă și «desăvârșirea» sa în Hristos. Astfel, prin moartea sa martirică, Sfântul Ioan a primit dincolo de moarte cinstea șederii de-a stânga Mântuitorului, a lui Dumnezeu Întrupat și preamărit prin Înviere, deoarece, prin cuvintele de mai sus în legătură cu Sfântul Ioan, Mântuitorul se referea la Împărăția lui Dumnezeu care se sădea prin El, pe pământ ca și în cer.

Subliniind însemnătatea, atât a Maicii Domnului, cât și a Sfântului Ioan Botezătorul în legătură cu mântuirea lui Dumnezeu prin Hristos, a celei dintâi pentru nașterea Sa, iar a celui de-al doilea pentru arătarea Sa prin Botez și chemarea Bisericii Sale, Sfântul Apostol Pavel spune despre Hristos că El este : «*Fiul lui Dumnezeu Cel născut din sămânța lui David după trup, care a fost rânduit Fiul al lui Dumnezeu întru putere după Duhul sfințeniei, prin Învierea Lui din morți*» (Rom. 1, 3—4). Dar însemnătatea lor este unică și în ceea ce privește viața lor în care s-a arătat : *credința* până la jerfă a Sfântului Ioan Botezătorul și *smerenia* până la «sabia inimii» a Sfintei Fecioare Maria. Astfel viața lor de ascultare de voia lui Dumnezeu este mai de seamă decât toate cuvintele proorocilor. Cea mai însemnată propovăduire a lor au fost cuvintele de chemare la Hristos : «*Pocăiți-vă, că s-a apropiat Împărăția lui Dumnezeu*» ale Sfântului Ioan Botezătorul, și : «*Faceți tot ce vă va spune !*», cuvinte ale Maicii Domnului la nunta din Cana Galileii. Însemnătatea lor este mijlocirea prin trăire, cuvânt și rugăciune pe lângă Mântuitorul Hristos de-a dreapta și de-a stânga Sa, așa cum sunt reprezentați ei în icoana «Deisis» (rugăciune de mijlocire). Pomenirea lor prin «Adormire» la 15 august și «Tăierea capului» la 29 august încheie «Tripticul» din ultima lună a anului bisericesc, care se începe cu sărbătorirea «Schimbării la Față a Domnului» la 6 august și ne arată că : «*Prin sfinții care sunt în pământul Lui, minunată a făcut Domnul toată voia Sa întru ei*» (Ps. 15, 3), pentru noi și pentru a noastră mântuire.

Înmulțirea pâinilor, care are loc după tăierea capului Sfântului Ioan și trimiterea ucenicilor Săi la propovăduire, arată că Mântuitorul începea în mod deosebit drumul către desăvârșirea celor chemați de Sfântul Ioan la botezul pocăinței. Dar trupul Sfântului Ioan, ca cel mai mare dintre prooroci avea să fie luat de către Mântuitorul, împreună cu capul său tăiat, numărându-se printre cei dintâi dintre dreptii care au înviat la Învierea Domnului : «*Strigând iarăși cu glas mare Iisus și-a dat duhul. Și iată catapeteasma Templului s-a rupt în două de sus până jos, pământul s-a cutremurat și pietrele s-au despicat, morminele s-au deschis și multe trupuri ale sfinților adormiți s-au sculat. Și ieșind din morminte, după Învierea Lui, au intrat în cetatea sfântă și s-au arătat multora*» (Matei 27, 50—53).

Moartea Sfântului Ioan este istorisită în Sfintele Evanghelii în legătură cu episodul trimiterii Sfinților Apostoli la propovăduire, eveniment prin care a auzit și Irod despre Mântuitorul, deci ea avusese loc înainte de acest episod. Dar trimiterea ucenicilor de către Mântuitorul la propovăduire, îndată după moartea Sfântului Ioan, era semnul că Legea Veche a apus de tot, o dată cu plecarea din viață a ultimului ei

prooroc și era calea întăririi lor sufletești în urmarea Lui după pierderea întâiului lor dascăl care i-a chemat și le-a deschis sufletul pentru Mesia, fapt asupra căruia și Mântuitorul atrăgea adesea atenția: «*Ferice de ochii voștri că văd și de urechile voastre că aud*» (Matei 13, 16); «*Vouă vă este dat a ști tainele Împărăției lui Dumnezeu iar acelora (care nu au ascultat de chemarea Sfântului Ioan) nu le este dat*» (Matei 13, 11):

«*Iar ei plecând, mergeau prin sate binevestind și vindecând pretutindeni. Și a auzit Irod tetrarhul toate cele făcute și era nedumerit că se zicea de către unii că Ioan s-a sculat din morți; iar de unii că Ilie s-a arătat, iar de alții că un prooroc din cei vechi a înviat. Iar Irod zicea: «Lui Ioan eu i-am tăiat capul. Cine este însă acesta despre care aud asemenea lucruri? Și căuta să-L vadă» (Luca 9, 6—9).*

Deci Irod se temea de Iisus care făcea minuni și ar fi fost dornic să vadă minuni, cu toate că la Iisus nici una din minuni nu a fost o satisfacere a curiozității cuiva, ci doar «tămăduiri» ca fapte ale milei. Dar întrucât Ioan nu făcuse nici o minune, Irod nu s-a temut de el și l-a aruncat în închisoare pentru mustrare. Mântuitorul cunoștea firea de om rău a lui Irod, care nu pregetase a-l ucide pe Sfântul Ioan, cu toate că-l socotea «*bărbat drept și sfânt*», «*il ocrotea*» și «*ascultându-l multe făcea și cu drag îl asculta*» (Marcu 6, 20). Auzind de faptele săvârșite de către ucenici în numele Mântuitorului, el se simțea mustrat în cugetul său, dar Mântuitorul știa că Irod nu-l caută ca să se pocăiască, ci doar ca să vadă minuni care să-l distreze (Luca 23, 8). De aceea Iisus s-a dus de acolo, ca să nu stea în calea lui.

Această «ferire» de Irod a explicat-o Mântuitorul după cea de-a doua înmulțire a pâinilor (Marcu 8, 1—9), când ucenicii uitaseră să ia pâinea la plecarea cu corabia: «*El le-a poruncit zicând: Vedeti, păziți-vă de aluatul fariseilor și de aluatul lui Irod! Iar ei vorbeau între ei zicând: Aceasta o zice, fiindcă nu avem pâine! Și Iisus înțelegând, le-a zis: De ce gândiți că n-aveți pâine? Tot nu înțelegeți, nici nu pricepeți? Atât de învățată este inima voastră? Ochi aveți și nu vedeți, urechi aveți și nu auziți și nu vă aduceți aminte? Când am frânt cele cinci pâini la cele cinci mii de oameni, câte coșuri pline de fărâmituri ați luat? Zis-au Lui: douăsprezece. Și când cu cele șapte pâini la cele patru mii de oameni, câte coșuri pline de fărâmituri ați luat? Iar ei au zis: șapte. Și le zicea: Tot nu pricepeți?» (Marcu 8, 15—21). Căci El și dintr-o pâine îi putea sătura pe toți: «*Numai o pâine aveau cu ei în corabie*» (Marcu 8, 14).*

Iisus le-a cerut deci să se păzească de viclenia fariseilor și cea a lui Irod, căci pâine contra foamei le putea da El. Cum arăta acest lucru la Irod, ucenicii aveau să-și dea mai bine seama dintr-un episod ulterior. Astfel, după minunea Schimbării la Față, minune care culminează cu descoperirea darurilor lui Dumnezeu față de oameni, pe care îi îmbracă cu mult mai frumos decât pe crinii câmpului, dacă ei devin «fii», urmând lui Hristos, îi îmbracă în Lumina cea fără de moarte, Lumina cea din cer, a sfintei slave a Tatălui Ceresc, Celui fără de moarte, Mântuitorul «*s-a hotărât să meargă la Ierusalim, deoarece se împliniseră zilele Înălțării Sale*» (Luca 9, 51), urmând ca de acum înainte să se arate și

asupra Lui răutatea care l-a ucis pe Sfântul Ioan Botezătorul. Pe această cale și încă mai înainte de a culmina răutatea cărturarilor și a fariseilor, Mântuitorul a simțit-o pe cea a lui Irod, înaintemergătorul răutății : «*El mergea prin cetăți și prin sate, învățând și călătorind spre Ierusalim*» (Luca 13, 22), până când într-o zi : «*În ceasul acela au venit la El unii din farisei, zicându-i : Ieși și du-te de aici căci Irod vrea să Teucidă ! Și El le-a zis : Mergând spuneți vulpii acesteia : Iată alung demoni și fac vindecări astăzi și mâine, iar a treia zi voi sfârși ! Însă astăzi și mâine și în ziua următoare merg, deoarece nu este cu putință să piară prooroc afară din Ierusalim*» (Luca 13, 31—33).

Mântuitorul nu a preluat mustrarea Sfântului Ioan față de Irod, întrucât nimeni și nimic nu-l mai putea întoarce pe cel ce nu ascultase de mustrarea aceluia : «*Nici de ar învia cineva din morți nu vor crede*» (Luca 16, 31) ; «*Nici unul din cei chemați (care nu au venit la botezul pocăinței), nu vor (putea) gusta din Cina Mea*» (Luca 14, 24). Răspunsul Mântuitorului la amenințarea lui Irod este ca și cum i-ar fi spus să aștepte sosirea Sa la Ierusalim, știind că el făcea parte din acel «neam viclean» în care mulțimea duhurilor rele vor face ca «*faptele de pe urmă să fie mai rele decât cele dintâi*» (Matei 12, 45).

Într-adevăr, la Ierusalim patimile Mântuitorului aveau să fie inaugurate chiar de către Irod, după cum ne istorisesc Sfintele Evanghelii despre prinderea lui Iisus și predarea Lui în mâinile păgânilor : «*Pilat a întrebat dacă omul este galileean și aflând că este de sub stăpânirea lui Irod, L-a trimis la Irod, care era și el în Ierusalim în acele zile. Iar Irod văzând pe Iisus, s-a bucurat foarte, că de multă vreme dorea să-L cunoască, pentru că auzise despre El și nădăjduia să vadă o minune săvârșită de El. Și L-a întrebat Irod multe lucruri, dar El nu i-a răspuns nimic. Și arhierii și cărturarii erau de față învinuindu-L foarte tare. Iar Irod împreună cu ostașii săi, batjocorindu-L și luându-L în răs, L-au îmbrăcat cu o haină strălucitoare și L-au trimis iarăși la Pilat. Și în ziua aceea Irod și Pilat s-au făcut prieteni unul cu altul, căci mai înainte era dușmănie între ei*» (Luca 23, 6—12).

Astfel, Irod împlinea paharul răutății sale proprii după uciderea Sfântului Ioan Botezătorul, o răutate care, împreună cu cea a cărturarilor și a fariseilor, avea să fie descrisă de către Mântuitorul cu cuvintele : «*Acum este ceasul vostru și stăpânirea întunericului !*» (Luca 22, 53). Purtătorii acestei răutăți, care nu cunoscuseră pe Sfântul Ioan Botezătorul, n-au văzut nici «Lumina» lui Hristos. Sfârșitul lor, mai de vreme sau mai târziu, avea să fie ca cel al lui Irod, înaintemergătorul lor, despre care după Cincizecime se arată că, închizând pe Sfântul Apostol Petru, ca să placă iudeilor, a ucis pe gardienii închisorii, din care Sfântul Petru fusese eliberat în chip minunat. Acesta a fost un ultim act al răutății sale, căci după aceea, în urma unei cuvântări, fiind adulat de către mulțime : «*Îndată îngerul Domnului l-a lovit pentru că nu a dat slavă lui Dumnezeu. Și mâncându-l viermii, a murit*» (Fapte 12, 21—23).

După moartea prin decapitare a Sfântului Ioan Botezătorul, Mântuitorul a trimis pe ucenici să propovăduiască Împărăția lui Dumnezeu

prin semne și minuni, dar nu pentru ca ei să se deosebească de Sfântul Ioan care nu a făcut nici o minune, ci pentru ca să se convingă de venirea Împărăției lui Dumnezeu, despre care Sfântul Ioan spunea numai că se apropie. Iar când s-au întors ucenicii cu bucurie, spunând Mântuitorului că în numele Său și demonii se supun, El le atrage atenția asupra faptului că nu minunile sunt puterea Împărăției lui Dumnezeu, ci «scrierea numelui lor în cartea vieții», drumul către Lumina Taborului împreună cu El, «pâinea ființei» la care minunile sunt numai un adaos. Mântuitorul le arată că semnul cel mai mare al Împărăției lui Dumnezeu se află în viața Sa însăși, ca o mană cerească pe care El o dă ucenicilor Săi, iar ucenicii mulțimilor care-L caută pe Dumnezeu. Și astfel minunea înmulțirii pâinilor în pustia Betsaidei, îndată după întoarcerea ucenicilor, era semnul întemeierii Bisericii care avea să aibă loc la Cincizecime, prin pâinea Sfintei Jertfe ca Euharistie pe care Dumnezeu o zidește și o întărește tocmai în condițiile cele mai vitrege de împotrivire din partea lumii. Același semn al împotrivirii este arătat și pentru corabia Bisericii bântuită de vânturi și valuri, care călătorește către cea de-a doua venire, dar pe care El o întărește cu arătarea puterii Sale de a merge pe vânturi și valuri ca pe uscat prin adevărul Învierii Sale, puterea Sa sub Sfânta Cruce și prin Sfânta Cruce, pe care nu o cunoșteau prorocii Legii Vechi.

Nedumerirea Sfântului Ioan Botezătorul în legătură cu Mântuitorul ca Mesia

Ca toți profeții Legii Vechi, Sfântul Ioan Botezătorul anunțase judecata lui Dumnezeu împotriva celor necredincioși ca să se pocăiască, dintre care cel dintâi era poate însuși Irod, care îl aruncase în închisoare. Sfântul Ioan îl mărturisise pe Mântuitorul drept «Mielul lui Dumnezeu», «Cel ce ridică păcatul lumii» (Ioan 1, 29), dar între «osândirea» lumii și «ridicarea» păcatului ei este o deosebire uriașă. În Hristos începuse să se arate desăvârșirea până la jertfă, după cuvintele Sfintei Scripturi: «*Șezi de-a dreapta Mea...*»; «*Ocărât fiind nu răspundea cu ocară, ci se lăsa în seama Celui ce judecă toate cu dreptate*» (I Petru 2, 23). Apoi ca «Mire» care-și călăuzește «Mireasa» la viața Sa dumnezeiască, El nu a venit să «osândească» lumea. Însă «ridicarea păcatului lumii» însemna șederea sub povara lui din ce în ce mai apăsătoare până la jertfa morții și apoi ridicarea lui prin Înviere.

Atunci când la Iordan Sfântul Ioan se sfia să-I acorde botezul, spunând că din cauza nevredniciei, el este cel care are nevoie să fie botezat de către Iisus, Mântuitorul i-a spus: «*Lasă acum să plinim toată dreptatea*» (Matei 3, 15). Ca proroc al Legii Vechi, Sfântul Ioan înțelegea prin această «dreptate» judecata lui Dumnezeu asupra «neamului» celor răi. Însă în lucrarea Mântuitorului, «dreptatea» nu însemna «judecată» asupra lumii, ci puterea de «îndreptare», de «*așezare a picioarelor noastre pe calea păcii*» (Luca 1, 79), de «împăcare» cu Dumnezeu. «Dreptatea» Sa erau roadele Duhului Sfânt, despre care profeții au

spus : «*Dreptatea va merge înaintea Lui și va găti calea pentru pașii Săi*» (Ps. 84, 14). Această «dreptate» era puterea deschiderii inimilor, pentru a scrie în ele voia lui Dumnezeu, așa cum Mântuitorul a mișcat de departe inima lui Zaheu vameșul.

În sufletul Sfântului Ioan Botezătorul începuse să-și facă loc o «așteptare» tot mai încordată în legătură cu lucrarea Mântuitorului ca Mesia, «așteptare» care nu se poate socoti în nici un caz «îndoială». Sfântul Ioan nu se putea îndoii că Iisus este «de la Dumnezeu» și «Dumnezeu Însuși», dar Îl dorea «mai mare» decât el, după cum mărturisise : «*Acelei I se cade să crească, iar mie să mă micșorez !*» (Ioan 3, 30).

Tocmai pentru a înțelege atitudinea Sfântului Ioan Botezătorul și întrebările sale față de Mântuitorul, Sfintele Evanghelii ne vorbesc despre el cu precizarea : «*Nu era acela Lumina, ci a fost trimis să mărturisască despre Lumina*» (Ioan 1, 8). Iar frământarea Sfântului Ioan Botezătorul era aceea că, dacă el se «micșorase», aflându-se chiar în închisoare, pentru ce Mesia, mărturisit de el, nu «creștea» ?

Premisele îndepărtate ale «nedumeririi» Sfântului Ioan erau și acelea că Iisus nu și-a început activitatea la Ierusalim. Îndată după «ispitire», El «*S-a dus în puterea Duhului în Galileea*» (Luca 4, 14), iar nu la Ierusalim. Plecarea în Galileea este legată de prinderea și întemnițarea Sfântului Ioan, despre care istorisesc numai Sfinții Evangheliști Matei (4, 12) și Marcu (1, 14). Dar Sfântul Evanghelist Ioan ne arată că înainte de prinderea lui Ioan, Ierusalimul, nu numai că nu crezuse în predica Sfântului Ioan, ci se arăta din ce în ce mai amenințător față de Mântuitorul.

După minunea săvârșită la nunta din Cana Galileei, Mântuitorul a venit de Paști la Ierusalim, unde primirea Lui nu a fost deloc încurajatoare. Acolo a alungat pe vânzătorii din Templu. Datorită minunilor săvârșite era lăudat de admiratori, dar Mântuitorul nu se încredea în ei. După convorbirea cu Nicodim, a părăsit Ierusalimul, venind în pământul Iudeii cu ucenicii Săi, unde boteza. Nu departe, la Enon, aproape de Salim, boteza și Ioan, căci — spune Evanghelistul — «*nu fusese încă aruncat în închisoare*» (Ioan 3, 24). Când un iudeu l-a pârât pe Iisus la Ioan că botează și toți se duc la El, Sfântul Ioan, fără a ști că nu Iisus boteza, ci ucenicii Lui (Ioan 4, 2), a luat apărarea lui Iisus, mărturisind lucrarea Sa, ca lucrare «de sus», de la Dumnezeu (Ioan 3, 27).

Aflând de sesizarea fariseilor că El «*face și botează mai mulți ucenici decât Ioan*» (Ioan 3, 27) și cunoscând amenințarea celor de la Ierusalim, ca unul care avea să-i povățuiască pe ucenici : «*Când vă alungă dintr-o cetate, fugiți în alta*» (Matei 10, 23), «*a lăsat Iudeea și S-a dus iarăși în Galileea*» (Ioan 4, 3). El știa că Sfântul Ioan nu putea socoti activitatea Sa ca pe o «conurență» la botezul său cu apă. Dar fariseii nu puteau vedea cu ochi buni «creșterea» lucrării Celui botezat de Ioan. Mântuitorul a vrut să evite tensiuni inutile și a plecat de acolo. În acest răstimp, Sfântul Ioan a fost aruncat în temniță, iar despre Iisus, Sfintele Evanghelii ne istorisesc că El era alungat din Nazaret și că S-a mutat în Capernaum unde a preluat propovăduirea Sfântului Ioan Botezătorul : «*De atunci*

a început Iisus să propovăduiască și să spună: *Pocățiți-vă că s-a apropiat Împărăția Cerurilor!*» (Matei 4, 17; Marcu 1, 14—15).

Dacă «cercetarea» celor ce erau «ai Săi» a fost puțin fructuoasă, Mântuitorul S-a strămutat în «Galileea neamurilor», unde «poporul care stătea în întuneric a văzut lumină mare» (Matei 4, 16), iar Mântuitorul se arăta ca «Lumină spre descoperirea neamurilor» (Luca 2, 32). «Cele despre Iisus» (Marcu 5, 27) se auzeau până departe. Cum era și firesc, minunile cu învieri din morți, erau cele mai zguduitoare, așa cum a fost și minunea învierii fiului unei văduve din Nain: «*Și a ieșit cuvântul acesta despre El în toată Iudeea și în toată împrejurimea. Și au vestit lui Ioan ucenicii lui despre toate acestea. Și chemând la sine pe doi dintre ucenicii săi, Ioan i-a trimis către Domnul zicând: Tu ești Cel ce va să vină sau să așteptăm pe altul? Și ajungând la El, bărbații au zis: Ioan Botezătorul ne-a trimis la Tine, zicând: Tu ești Cel ce va să vină sau să așteptăm pe altul? Și în acel ceas El a vindecat pe mulți de boli și de răni și de duhuri rele și multor orbi le-a dăruit vederea. Și răspunzând, le-a zis: Mergeți și spuneți lui Ioan cele ce ați văzut și cele ce ați auzit: Orbii văd, șchiopii umblă, leproșii se curățesc, surzii aud, morții înviază și săracilor li se binevestește. Și fericit este acela care nu se va sminti întru Mine!*» (Luca 7, 17—23). Mântuitorul nu căuta slavă de la oameni, ci slava de la Dumnezeu prin fapte bune, numite «comori în cer», și cale de scriere în inimi a vocii lui Dumnezeu.

Pentru a înțelege «Lumina lui Hristos», Sfântul Ioan ar fi trebuit să aștepte ca această «Lumină» să «răsară» din «pământ» ca «adevărul» lui Dumnezeu, cu toate că el la Botez se atinsese de creștetul Stăpânului, de viața cea fără de moarte. Sfântului Ioan nu-i era de lipsă decât mărturia Stăpânului cum că El este «Mesia» Cel «așteptat», pentru a fi «fericit» fără nici o «sminteală», așa cum spusese Mântuitorul. Smerenia și Crucea lui Hristos, puteau fi o sminteală doar pentru cărturari și farisei, dar nu pentru Ioan. Acelora, din cauza necredinței, Mântuitorul nu le-ar fi făcut nici o dovadă că El este Mesia, dar Sfântului Ioan i-a făcut această dovadă pentru credința și râvna lui. Iar dovada pe care i-a făcut-o Domnul a fost aceea că Mesia cel așteptat este «Lumină» și nu «judecată». Prin aceasta se vedea că Mântuitorul este «puternic», mai întâi cu fapta apoi și cu cuvântul: «*Cel ce va face și va învăța, acela mare se va chema în Împărăția Cerurilor*» (Matei 5, 19).

Mărturia Domnului l-a întărit pe Sfântul Ioan în credință și acesta era ajutorul Domnului pentru el pe calea sa. Faptul că după moartea Sfântului Ioan unii din ucenicii săi nu i-au urmat Mântuitorului, ci s-au constituit într-o grupare religioasă aparte sub numele său, nu are nici o legătură cu credința Sfântului Ioan în Mântuitorul ca Mesia. Îndemnul Mântuitorului: «*Fericit cel ce nu se va sminti întru Mine!*», a ținut în Sfântul Ioan trează până în ultima clipă calea către «Lumină». Aceste cuvinte de îndemn erau pentru El ca și cum Domnul i-ar fi spus: «*Fericit cel ce nu se va sminti întru Mine*», căci nimănui nu-i va fi necesar mai mult decât ceea ce vede și aude de la Mine. Îi va fi de ajuns să aibă «ochi să vadă» și «urechi să audă».

«Lumina» lui Mesia este arătată ucenicilor Sfântului Ioan prin ceea ce le-a dat «să vadă și să audă», ca împlinire a profețiilor: «*Și va răsări*

vouă, celor ce vă temeți de Domnul, Soarele dreptății venind cu tămăduiri în razele Sale» (Maleahi 3, 20), profetie pe care Sfintele Evanghelii o traduceau cu cuvintele: «Și puterea Domnului se arăta în tămăduiri» (Luca 5, 17).

Sfântul Ioan Botezătorul nu era ca cei care «au ochi și nu văd, urechi au și nu aud», prin care erau descriși cei plini de fărâdelegi. El cunoștea «dreptatea», dar nu și «desăvârșirea» lui Dumnezeu. «Vinul cel nou» al desăvârșirii nu se potrivea în «burdufurile vechi» ale Legii. Sfântul Apostol Pavel spunea despre râvna celor din Lege că «Dumnezeu n-a voit ca ei să ajungă la desăvârșire fără noi» (Evrei 11, 40), cei din Hristos, dar Mântuitorul spunea despre Sfântul Ioan că «cel mai mic din Împărăția lui Dumnezeu (pe pământ) este mai mare decât Ioan», din cauza deosebirii dintre voia lui Dumnezeu scrisă pe tablele de piatră ale Legii și dintre voia lui Dumnezeu scrisă pe tablele inimii în Hristos și prin Hristos; «calea cea nouă și vie» (Evr. 10, 20), a mântuirii, pe pământ ca și în cer nu ca pe Muntele Sinai pe piatră, ci ca «pâinea noastră cea spre ființă», care dă viață pentru că este «duh» și nu «literă»; «Căci Legea s-a dat prin Moise, iar harul și adevărul s-au dat prin Hristos» (Ioan 1, 17).

Prin «Lumina» lui Hristos și prin «făclia» Sfântului Ioan Botezătorul s-au manifestat cele două Legi ale lui Dumnezeu, fiecare în felul ei, dar ambele căutând același lucru: să aducă la credință «neamul» celor necredincioși. Cei din Ierusalim nu au ascultat nici de Sfântul Ioan care le-a «cântat de jale», iar ei «nu au plâns», nici de Mântuitorul Care «le-a cântat din fluier», iar ei «n-au jucat» (Matei 11, 17). Prin aceste cuvinte Mântuitorul exprima de fapt lipsa totală a credinței și deturnarea interesului pentru Dumnezeu în «griji ale lumii», cum avea să spună în parabola cu «cei chemați la Cină», tocmai prin Sfântul Ioan Botezătorul.

De aceea Mântuitorul spunea despre aceștia că dacă ar fi fost credincioși în Lege ar fi venit și la El, ca și cum ar fi fost învățați de Dumnezeu: «Oricine a auzit și a învățat de la Tatăl, la Mine vine». Neamurile nu-L puteau căuta, căci erau străine de Lege și «neînvățate» de Dumnezeu (Ioan 6, 45). Dacă cei din Ierusalim ar fi fost «fideli» în cele «străine», cum era Legea ca robie, ar fi venit și la Hristos, ca să afle «pe cele ale lor» (Luca 16, 12), averea dumnezeiască de la început. Învârtoșarea inimii din cauza faptelor rele i-a orbit. Cei «curați cu inima» erau altfel, chiar dacă nu erau «luminați cu mintea», chiar dacă erau: orbi, ciungi, ologi sau de pe la drumuri și la garduri (Luca 14, 21—23).

Astfel Saul a ajuns, din prigonitor al lui Isus, să fie prigonit și omorât pentru El, pentru că inima lui, ca și cea a lui Petru, sau a lui Toma, sau a Sfântului Ioan Botezătorul, nu era «urâciune a pustiirii»: Petru, care din neputință se lepădase de Hristos, s-a întors la iubirea față de Domnul, pe care Mântuitorul a arătat-o drept condiție fundamentală a «pasterii» și ferirea de «baterie» a oilor; Toma, cel ce se îndoise de Învierea Domnului, a înțeles că sunt mai «fericiți cei ce nu au văzut și au crezut», deoarece credința este singura cale către inima omului și deci către desăvârșire; iar Sfântul Ioan Botezătorul, care nu se

socotea pe sine vrednic să dezlege încălțămintea lui Iisus, ca o «*făclie care arde și luminează*» prin credința și râvna lui, dar care a rămas mai apoi «nedumerit» în legătură cu lucrarea Sa ca «Mesia cel așteptat», a fost luminat de «Lumina» lui Hristos, ca să nu se «rușineze» de Crucea Lui și să rămână pe calea celor «fericiți», care nu se smintesc, fiind statornici în credință.

Sfântul Ioan îl propovăduise pe Mântuitorul ca fiind «mai tare» decât el și «mai înainte» decât el. Iisus ca Mesia trebuia să «crească» iar el, Ioan, să se «micșoreze». Sfântul Ioan se «micșorase» într-adevăr, căci fusese și aruncat în închisoare, dar Iisus se smerea în «ascultare» mai mult decât «micșorarea» lui Ioan, deoarece El trăia chipul Duhului Sfânt, chipul slujitor al Tatălui, chipul pruncilor neprihăniți, chipul «Mielului lui Dumnezeu». «Lumina» lui Hristos nu era numai «nejudicarea și neosândirea» lumii, ci cu atât mai mult «smerenia ascultării» și lumina faptelor bune, mai profundă decât «micșorarea» lui Ioan. «Ascultarea» lui Mesia era chiar o taină a Duhului Sfânt (Ioan 14, 20), fapt pentru care Sfântul Pavel avea să spună că: «*Dumnezeu S-a arătat în trup, S-a îndreptat în Duhul*» (I Timotei 3, 16); «*Și la înfățișare fiind ca omul, S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, iar moartea i-a fost de cruce*» (Filip. 2, 7—8).

În fața trimișilor Sfântului Ioan, Mântuitorul a făcut dovada că: «*Eu am o mărturie mai mare decât a lui Ioan; căci lucrurile pe care Mi le-a dat Tatăl să le săvârșesc, lucrurile acestea, pe care le fac Eu, mărturisesc despre Mine că Tatăl M-a trimis. Și Tatăl care M-a trimis, Acela a mărturisit pentru Mine*» (Ioan 5, 36—37).

Până la începuturile lucrării Mântuitorului, lucrarea Sfântului Ioan fusese mai spectaculoasă și mai lipsită de opoziție decât lucrarea lui Iisus. La Sfântul Ioan veniseră mai mulți decât la Mântuitorul Hristos. Însă, pentru Sfântul Ioan, Mântuitorul nu era cunoscut ca «grăuntele de muștar al Împărăției lui Dumnezeu» (Matei 13, 31—32). Ioan nu și-a adus aminte de proorocia: «*Chiar dacă fiii lui Israel ar fi ca nisipul mării, totuși, numai o rămășiță se va mântui*» (Isaia 10, 21—22). De asemenea, Sfântului Ioan nu-i era cunoscută lucrarea lui Mesia ca adâncire față de Legea lui Moise, după profeția: «*Rămășița care va fi rămas din Iuda își va înfige rădăcini în jos și va aduce roade în sus*» (Isaia 37, 31). Dar la întrebarea lui Ioan prin ucenicii acestuia, Domnul avea de dat un răspuns cu responsabilitate și față de propriii Săi ucenici, care fuseseră inițial ucenici ai lui Ioan Botezătorul și care, fiind de față, auziseră cele relatate în legătură cu nedumerirea dascălului lor, aflat acum în închisoare.

Când mai apoi Mântuitorul îl declară pe Sfântul Ioan «mai mult decât prooroc», El înțelegea prin aceste cuvinte că Sfântul Ioan este mai mare și decât Ilie proorocul. Dar Sfânta Scriptură arată lucrarea Mântuitorului ca fiind mai mare decât cea a lui Ioan. Dacă spune că «*Legea și proorocii au proorocit până la Ioan*», astfel Mântuitorul face dovada că lucrarea Sa este împlinirea profeției: «*În vremea aceea, voi scrie Legea Mea în inimile lor... și nu va mai fi nevoie să învețe unul pe altul Legea, căci toți Mă vor cunoaște de la mic până la mare*» (Ier. 31, 33—35); «*Nu pot Eu să fac de la Mine nimic, judec precum aud*» (Ioan

5, 30); «*Cel ce crede în El nu este judecat, iar cel ce nu crede a și fost judecat, pentru că nu a crezut în numele Celui Unuia-Născut, Fiul lui Dumnezeu*» (Ioan 3, 18); «*Unde Mă duc Eu știți, și știți și calea*» (Ioan 14, 4). Reiese că nu mai era nevoie de «*duhul și puterea lui Ilie*», ci doar de «*făclia*» Sfântului Ioan Botezătorul și de mărturia Sfinților Apostoli, pentru a vedea în Mântuitorul Iisus Hristos «*Lumina cea lină a sfintei slave a Tatălui ceresc*», și faptul că: «*Legea prin Moise s-a dat, iar harul și adevărul prin Iisus Hristos s-au dat*» (Ioan 1, 17).

Dar, dacă între «*Lumină*» și «*făclie*» este o deosebire, dar nici o contradicție, astfel cu atât mai mare era deosebirea dintre «*pomul vieții*» din mijlocul raiului, care nu fusese menționat în porunca dată de Dumnezeu lui Adam, urmând a-l descoperi el singur, ca o «*pogorâre de la Ierusalim la Ierihon*», de la minte la inimă, și între «*pomul cunoștinței binelui și răului*». Deși ambii erau în mijlocul raiului, între ei era o prăpastie: pomul vieții era smerit, dar veșnic în rădăcinile și roadele sale, pe când pomul cunoștinței era impunător și chiar dacă era mai arătos decât pomul vieții, neavând rădăcini profunde ca acela, el era în afara vieții veșnice, și simbol al umplerii de sine și înălțării deșarte de sine, al lipsei inimii ca la șarpe, dar al dublării minții și răutății, așa cum sunt «*fiii veacului acestuia*», mai dibaci decât fiii luminii: «*Ceea ce la oameni este înălțat, urâciune este înaintea lui Dumnezeu*» (Luca 16, 15) și vrăjmaș cu Dumnezeu. «*Fiii veacului*» au această denumire în Evanghelie, ca cei ce nu sunt fii ai învierii, adică ai vieții celei de mai multe veacuri, fără de sfârșit, deoarece ei trăiesc numai cu pâine de la soare și ploaie, nu și cu «*pâinea ființei*» de la «*Soarele Dreptății*» Hristos; «*ei nu trăiesc și cu tot Cuvântul ce iese din gura lui Dumnezeu*» (Matei 4, 4). Cuvânt ce s-a arătat în Hristos, Lumină, viață și pace. Ei s-au vădit vrăjmași ai voii lui Dumnezeu care nu se pot ruga ca formula liturgică: «*acum și pururea*», deoarece trăiesc în cadrul unui singur «*veac*», așa cum a rămas viața omului «*scurtată*» de Dumnezeu înainte de potop din cauza fărâdelegilor oamenilor ca oameni trupești: «*Nu va rămânea duhul Meu (ca suflare de viață) pururea în acești oameni, pentru că sunt numai trup. Deci zilele lor să mai fie o sută douăzeci de ani*» (Fac. 6, 3).

Prăpastia dintre cei drepecți și cei nedrepecți din lume (Maleahi 3, 18) care îi asupresc pe cei dincăi, este mai profundă decât depărtarea dintre cer și pământ. Dar între Sfântul Ioan Botezătorul și Mântuitorul era doar o deosebire ca dintre Legea Veche și cea Nouă; Mântuitorul era «*Plinirea Legii și a prorocilor*»: «*Legea prin Moise s-a dat, iar harul și adevărul prin Iisus Hristos s-au dat*». Deosebirea era între Legea vieții veșnice scrisă pe table de piatră, exterioară inimii, și Legea, aceeași Lege, scrisă în lăuntru inimii Mântuitorului (Ps. 39, 11), prin Întruparea Sa, când același Cuvânt Care era la început și era «*viața*», «*S-a făcut trup*», ca să arate viața veșnică în trup prin voia lui Dumnezeu din inima Lui și să scrie astfel voia lui Dumnezeu în inimile oamenilor prin viața și învățatura Sa, marcând astfel deosebirea dintre Legea Veche și cea Nouă, ca dintre «*rob*» și «*fiu*», «*slugă*» și «*prieten*» (Ioan 15, 15) al lui Dumnezeu. Dacă lucrarea Sfântului Ioan de chemare la pocăință

era «cânte de jale», astfel lucrarea Mântuitorului era «cântare din fluier», «cântece și jocuri» (Luca 15, 25) în casa părintească, «pâine a fiilor» (Matei 15, 26). Din cauza fricii, «*Legea nu desăvârșea nimic*» (Evr. 7, 19), dar «*din zilele lui Ioan, Împărăția cerurilor se ia cu silința*» prin bucuria faptelor bune. Sfântul Ioan făcea parte dintre toți aceia care sub Lege, «*mărturisiți fiind prin credință, n-au primit făgăduința pentru că Dumnezeu rânduisese pentru noi ceva mai bun, pentru ca ei să nu ia fără de noi desăvârșirea*» (Evr. 11, 39—40). Dacă în propovăduirea sa, Sfântul Ioan spunea că nu este vrednic să dezlege cureau încălțăminteii lui Mesia, astfel Mântuitorul avea să spele picioarele ucenicilor Săi, pentru ca apoi, prin Jertfa Sa în moarte să sădească în inimile lor adâncul Duhului Sfânt ca slujire dumnezeiască desăvârșită și arătare a adevărului Învierii și vieții veșnice pe pământ în trup și ieșind, răsărind din pământ ca «*aur lămurit în foc*».

Ca «*făclia care arde și luminează*», Sfântul Ioan nu putea ști pe de altă parte, cu de la sine putere, ce este «*Lumina*», deoarece el «*nu era Lumina*». El era doar «*sluga care nu știe ce face Stăpânul*» (Ioan 15, 15). Dacă față de cei din «*țara depărtată*» care mor de foame, «*argații sunt îndestulați de pâine*» (Luca 15, 17), totuși robii, chiar îndestulați, nu pot face decât de silă, ceea ce fiii fac din totală dăruire de sine, ca o jertfă a arderii de tot. Profeții rămăneau la dreptatea Legii, prin care însă nu se depășea starea lor de «*robi*» ai lui Dumnezeu. Numai lepădarea și dăruirea totală de sine în Hristos duce la starea de «*fiu*» a lui Dumnezeu, la desăvârșirea cuprinsă în acel duh care înseamnă «*luarea Crucii*» și «*iubirea față de dușmani*». De aceea, nu lui Ioan Botezătorul, ci numai ucenicilor Săi putea spune Mântuitorul: «*De acum nu vă mai numesc slugi, ci prieteni, căci sluga nu știe ce face stăpânul său*» (Ioan 15, 15); «*Voi sunteți prietenii Mei, dacă faceți ceea ce vă poruncesc*» (Ioan 15, 14). Datorită «*Luminii*», de acum înainte, nu din frică, așa cum era sub Lege, ci prin har și adevăr: «*De Mă iubește cineva, va păzi Cuvântul Meu*» (Ioan 14, 23), care se sfințește ca adevăr prin jertfa trupului Său în moarte și Înviere.

Cui ar fi folosit «*judecarea*» și «*osândirea*» lumii, când desăvârșirea era numai în «*Lumina*» lui Hristos, care pentru «*fii*» înseamnă «*pâine*», nu «*piatră*», «*pește*», nu «*șarpe*»; «*ou*», nu «*scorpie*» (Luca 11, 11—12)? Desăvârșirea lui Dumnezeu se arată și prin aceea, că El nu mânca «*aguridă*», nu se ocupa de opoziția față de întuneric, neglijând Lumina, iar fiilor să li se străpezească dinții. Astfel, iudeii necredincioși se răsteau la El: «*L-au impresurat iudeii și îi ziceau: până când ne scoți sufletul? Dacă Tu ești Hristosul, spune-o nouă pe față. Iisus le-a răspuns: V-am spus și nu credeți. Lucrările pe care le fac în numele Tatălui Meu, acestea mărturisesc despre Mine. Dar voi nu credeți, pentru că nu sunteți dintre oile Mele*» (Ioan 10, 24—26); «*Când veți înălța pe Fiul Omului, atunci veți cunoaște că Eu sunt și că de la Mine Însumi nu fac nimic, ci precum M-a învățat Tatăl, așa vorbesc*» (Ioan 8, 28).

Mântuitorul spunea despre Sfântul Ioan că «*a venit în calea dreptății*» (Matei 21, 32), care însă nu era tot una cu cea a «*desăvârșirii*».

Desăvârșirea este ca o «tărie» a adâncului slujirii, spre deosebire de «dospirea» din lume, simbol al înălțării de sine, incapacității slujirii, superficialității acesteia. În Hristos această «tărie» s-a arătat mai profundă și mai tare decât moartea și intrarea în pământ, s-a arătat ca putere a vieții și a Învierii. «Tăria» desăvârșirii nu se confundă cu «forța», cu «violența» sau «osândirea». Este o «tărie» a lui Dumnezeu care în lume este socotită «slabă»: «*Pe cele slabe ale lumii le-a ales Dumnezeu ca să rușineze pe cele tari*» (I Cor. 1, 27). «Tăria» lui Dumnezeu și «cele slabe din lume» se arată în lume astfel, deoarece ele înseamnă «lepădarea de sine» pentru a locui în ele Duhul Sfânt și toată iubirea lui Dumnezeu ca plinătate a inimii. Iubirea lui Dumnezeu, «bunăvoința» Tatălui, au locuit în plinătatea lor în Hristos, Care este «tăria» vieții veșnice, «piatra» de la picioarele lumii de care se lovesc cele «tari» din lume și cad peste ea. Ea însă nu cade peste nimeni în lume: «*Omul duhovnicesc toate le judecă — spune Sfântul Pavel — el însă nu este judecat de nimic*» (I Cor. 2, 15). Dar, dincolo de lume, această «piatră» cade asupra iadului, zdrobindu-l, deoarece arată în lume învierea: «*Domnul va da tărie poporului Său, Domnul va binecuvânta pe poporul Său cu pace*» (Ps. 28, 11). «*Iată pun o piatră în Sion: cel ce va cădea peste ea, se va zdrobi, iar peste cine va cădea ea îl va zdrobi!*» (Matei 21, 44).

Această «tărie» este în Hristos «Lumina cea lină a sfintei slave a Tatălui ceresc, Celui fără de moarte», care se arată, «*nu prin oștiri sau prin forță, ci prin Duhul Meu*» (Zah. 4, 6). Prin Duhul Său, are loc lucrarea de «scriere în inimi» a Cuvântului lui Dumnezeu, dacă inimile se deschid, iar pe de altă parte se spune despre biruința Sa: «*Cu mulțimea slavei Tale ai zdrobit pe cei potrivnici*», ceea ce nu înseamnă «vrăjmășie», ci înseamnă faptul că ei s-au zdrobit de Lumina pe care întunericul nu o poate cuprinde și care se lipsește de Lumina slavei. Slava lui Dumnezeu nu este «copleșitoare», ci «pătrunzătoare» în inimă. Desăvârșirea reiese și din cuvintele: «*Ai gătit masă înaintea mea, împotriva celor ce mă necăjesc*» (Ps. 22, 6). Chiar dacă se spune în Sfânta Scriptură: «*Foc va merge înaintea Lui și va arde împrejur pe vrăjmașii Săi*» (Ps. 96, 3), Mântuitorul a mustrat pe ucenicii Săi, când în Samaria oamenii nu le-au dat voie să treacă printr-un sat, iar ucenicii voiau să ceară să se pogoare asupra lor foc din cer, «*cum a făcut și Ilie*»; «*Nu știți ai cărui Duh sunteți? Căci Fiul Omului nu a venit ca să piardă sufletele oamenilor, ci ca să le mântuiască. Și s-au dus în alt sat*» (Luca 9, 55—56), căci «Duhul lui Hristos», nu era același cu «duhul lui Ilie», ci în El «*Dumnezeu S-a îndreptat în Duhul*», ca vădire a desăvârșirii Sale.

Tot astfel, după ce în Grădina Ghetsimani, unde avea să fie prins, Mântuitorul îndemnase pe Petru să bage sabia în teacă, deoarece: «*Cine scoate sabia, de sabie va pieri*», a făcut ca cei trimiși să cadă cu fața la pământ de trei ori, fără a suferi ceva, pe când cei trimiși odioasă de către regele Ahazia (IV Regi 1, 9—13) ca să-l prindă pe Ilie, au fost omorâți cu foc din cer. Prin cele întâmplate în Ghetsimani cu Mântuitorul s-a ajuns doar ca ucenicii să fie lăsați să plece și să nu fie prinși odată cu el.

Mântuitorul voia să-i învețe pe ucenici că Dumnezeu a trimis pe Fiul Său în lume, nu pentru ca să I se slujească Lui, ci pentru ca El să slujească (Matei 20, 28), nu L-a trimis să judece lumea, ci pentru ca lumea să se mântuiască prin El (Ioan 3, 17), pentru ca El să fie măsura mântuirii în lume (Fapte 17, 31). Dar, dacă nu L-a trimis «să piardă sufletele oamenilor», El nu L-a trimis nici pentru a lăsa lumea așa cum este ea, ci ca să vadă prin El că lumea se află pe calea pierzării, dacă nu se întoarce la «casa părintească» din «țara depărtată» pe calea mântuirii, pe care o arată Dumnezeu prin El, Mântuitorul Hristos, ca adevăr al vieții și slavă a Luminii, ca putere de a aduce la mântuire.

Domnul i-a certat pe ucenici cu cuvintele de mai sus, deoarece «Duhul lui Hristos» se deosebea de «duhul și puterea lui Ilie» și implicit și de acela al Sfântului Ioan Botezătorul. Dovada este că mult mai mult l-a întărit pe Ilie «susurul cel lin» prin care i s-a arătat Dumnezeu decât «vântul năprasnic ce despica munții», «focul mistuitor» și «cutremurul» în care nu era Dumnezeu (III Regi 19, 11—12). Tot astfel și pe Sfântul Ioan Botezătorul l-a liniștit cu mult mai mult «dulceața» roadelor Duhului Sfânt în Hristos, decât judecarea și osândirea celor răi din lume. «Lumina cea lină» pe care i-a arătat-o Mântuitorul, l-a făcut pe Sfântul Ioan să simtă cât este de greu «să dea cu piciorul» în dorința de «dreptate» împotriva lumii, și să înțeleagă Crucea.

Mântuitorul nu a îngăduit să se smulgă «neghina» din grâu, zicând: «Nu cumva odată cu neghina să smulgeți și grăul! Lăsați-le să crească împreună până la seceriș» (Matei 13, 29—30). În raportul grăuneghină este vorba de o toleranță, ca cea arătată în Apocalipsă, dintre cald-rece, fiind respinsă starea de «căldicel». În ceea ce privește grăul, nu este tolerată «pleava» căci dacă pentru «neghină» mai este speranță să devină grâu, astfel pentru «pleavă» nu mai există speranța de a rodi, deoarece ea provine din grăul golit pe dinlăuntru de puterea de germinare: «Grăul îl strânge din hambarele Sale, iar pleava o arde cu foc nestins» (Matei 3, 12), cum mărturisea Sfântul Ioan Botezătorul despre lucrarea lui Mesia. Tot în vederea desăvârșirii, Mântuitorul nu a îngăduit ucenicilor nici să se bucure de «triumfuri» asupra lumii zicând: «Nu vă bucurați că vi se supun duhurile, ci vă bucurați că numele voastre sunt scrise în cartea vieții» (Luca 10, 20). Ținta pe care o avea Mântuitorul în vedere era desăvârșirea în Dumnezeu Tatăl, care «face să răsară soarele Său și peste cei buni și peste cei răi, și face să plouă și peste cei dreapți și peste cei nedreapți» (Matei 5, 45), până va da în lume și pe Fiul Său ca «pâinea cea spre ființă» și până când oamenii vor vedea că: «Nu numai cu pâine va trăi omul, ci și cu tot Cuvântul ce iese din gura lui Dumnezeu» și care este izvor de viață veșnică în Hristos, este scoaterea din moarte; în afară de pâine pentru trup, scoate din mormânt ca «pâine a ființei».

Dacă Dumnezeu nu a osândit lumea în Hristos, El cere pe de altă parte «ieșirea» din lumea străină și ostilă lui Dumnezeu și coborârea și asemănarea cu Hristos în smerenia ascultării Sale: «Smeriți-vă sub mâna cea tare a lui Dumnezeu» (I Petru 5, 6); «Comoara aceasta o avem noi în vase de lut, pentru ca mulțimea puterii să fie socotită a lui Dumnezeu (II Cor. 4, 7); «Duhul Tău cel bun mă va povățui

la pământul cel drept (Ps. 142, 10); «Pentru numele Tău, Doamne, mă vei face viu, întru dreptatea Ta vei scoate din necaz sufletul meu» (Ps. 142, 10, 11); «Domnul este ajutorul meu și eu voi privi cu bucurie pe vrăjmașii mei» (Ps. 117, 7); «Ai gătit masă înaintea mea împotriva celor ce mă necăjesc» (Ps. 22, 6). El este desăvârșit deoarece «face să răsară soarele și peste cei buni și peste cei răi», fără să-i amestece pe unii cu alții.

Dacă Sfântul Ioan a chemat la pregătirea căii Domnului, nu în Ierusalim, ci «în pustie», tot astfel Sfinții Apostoli au îndemnat pe cei ce au crezut în Mântuitorul prin cuvântul lor, să iasă «afară din tabără, luând asupra lor ocară Lui» (Evr. 13, 13): «De suferiți pe nedrept, fericiți sunteți, căci Duhul lui Dumnezeu și al slavei, odihnește peste voi» (I Petru 4, 14).

Desăvârșirea în Hristos este și o «ieșire» de sub puterea păcatului: «El va izbăvi pe poporul Său de păcatele Sale» (Matei 1, 21), suna interpretarea dată de înger numelui lui Iisus. În Psalmi s-a făcut de asemenea profeția: «El va izbăvi pe Israel de toate fără-delegile lui» (Ps. 129, 8), prin «Israel» înțelegându-se «poporul Său», cei «temători de Dumnezeu», cei credincioși. El și-a pus sufletul pentru cei ce-i urmează Lui, pentru ca ei să vadă, să li se deschidă ochii să vadă «aurul» chipului și al vieții Sale ca pe un adevăr eliberator din robia și legăturile patimilor și mai ales să vadă asemănarea lor cu El, lucrată prin El, biruind în ei legăturile: «*fi va curăți ca pe aur și argint*», căci harul este «ca focul topitorului și ca leșia nălbitorului» (Maleahi 3, 2—3). Prin Hristos apele cele amare ale Legii devin «dulci» prin lemnul Crucii lui Hristos, fiind vorba de aceleași ape ale Legii lui Dumnezeu, nu de altele, astfel că în Duhul lui Hristos, Legea este căutată ca «har și adevăr»: «Dă-mi această apă ca să nu mai însetez!» (Ioan 4, 15), cerea samarineanca de la Mântuitorul, iar profețiile vesteau vremurile mesianice ca pe o vreme a plinătății; «*Veți scoate apă cu bucurie din izvoarele mântuirii*» (Isaia 12, 3); «*Veți ieși și veți zburda ca viteii de îngrășat*» (Maleahi 3, 20). El era fântâna mai adâncă decât fântâna lui Iacob din Sihar, căci prin puterea roadelor duhului «omoară» păcatul în trup, «osândește păcatul în trup», luându-i puterea de stăpânire asupra trupului.

Botezul lui Ioan nu era un botez care să «*omoare trupul păcatului*», ci doar un botez de îndreptare față de Legea lui Moise, pentru primirea cu credință și pentru neîmpotrivirea față de «Lumina» lui Mesia, singurul care «*boteza cu Duh Sfânt*», căci după cum întâii-născuți ai egiptenilor au fost omorâți pentru că nu aveau pragul de sus al casei uns cu sângele mielului pascal, ca semn al credinței și smereniei, tot astfel la «plinirea vremii», mai-marii poporului care nu s-au pocăit la chemarea lui Ioan Botezătorul au rămas afară deșeți. După cum Ilie avea minunile ca mijloc de legitimare pentru întoarcerea poporului la Dumnezeu, tot astfel Sfântul Ioan Botezătorul avea pe «Mesia» ca mijloc de legitimare (Fapte 19, 4—6). Botezul lui Ioan nu era doar un ritual de spălare, ci întoarcerea reală a cugetelor la Dumnezeu, ca în vremea lui Ilie, deoarece jertfele de la Templu nu mai aveau această putere: «*Arderile de tot nu le vei binevoi; Jertfa plăcută lui Dum-*

nezeu este duhul umilit, inima înfrântă și smerită» (Ps. 50, 17—18); «Nu mai voiesc jertfele voastre» (Ier. 6, 20); «Poporul acesta Mă cinstește cu buzele, dar cu inima este departe de Mine» (Isaia 29, 13).

Deosebirea dintre lucrarea lui Ioan de chemare la pocăință și cea a Mântuitorului de chemare la bucuria harului este redată în cuvântul Domnului către iudeii necredincioși: «V-am cântat de jale și n-ați plâns, v-am cântat din fluiet și n-ați jucat» (Matei 11, 17). Pe de altă parte cei ce veneau la Ioan, veneau de teama pedepsei, dar cei ce veneau la Iisus veneau pentru deschiderea inimii. Dar la Iisus veneau cei ce ascultaseră chemarea lui Ioan, iar ceilalți nu veneau. De aceea Mântuitorul le va spune acelor: «Dacă în cele străine nu ați fost fideli, cine vă va da pe ale voastre?» (Luca 16, 12), referindu-se la «scrierea în inimi» prin «har și adevăr». «Celui ce are i se va mai da și-i va prisosi, iar celui ce nu are, i se va lua și ceea ce i se pare că are» (Matei 13, 12). Este vorba de har, de inima lui Dumnezeu, mai mult decât inima de mamă, care nu prin forță, ci prin iubire lucrează fără odihnă. Ea nu strigă: așteaptă să fii întrebată, dar luminează și cheamă, după cum o mărturiseau proorocii: «Toate acestea le va face dragostea cea plină de râvnă a lui Dumnezeu Savaot» (Isaia 9, 6; 37, 32). Astfel, «faptele vrednice de pocăință» ale celor ce se pocăiau la chemarea lui Ioan aveau să devină pentru cei ce căutau pe Iisus fapte ale bucuriei: «Împărăția lui Dumnezeu se ia cu silința» din zilele lui Ioan Botezătorul (Matei 11, 12).

Ioan judeca după Legea care s-a dat prin Moise, cu toate că autoritatea lui era anunțarea judecării prin sosirea apropiată a lui Mesia, dar Mântuitorul nu judeca după Lege, ci El era «harul și adevărul» care cercetează inimile, care scria «în inimi» voia lui Dumnezeu, pentru că voia lui Dumnezeu era în inima Lui. De aceea Mântuitorul a și făcut precizarea: «Eu am o mărturie mai mare decât a lui Ioan: faptele pe care Mi le-a dat Tatăl să le săvârșesc» (Ioan 5, 36). Este vorba de roadele Duhului Sfânt, pe care Sfântul Ioan L-a văzut pogorându-Se peste Iisus la botez în chip de porumbel, dar El nu cunoștea «adâncimea» Duhului. Când Mântuitorul îi spunea lui Ioan la botez: «Lasă acum să plinim toată dreptatea», El se referea la adâncimea roadelor Duhului Sfânt, pe care Ioan nu-L cunoștea, dar prin care Dumnezeu, arătându-Se în trup, «S-a îndreptat în Duhul» (I Tim. 3, 16). De aceea, Sfântul Evangelist Ioan precizează statutul Sfântului Ioan și misiunea lui: «Nu era acela Lumina, ci a fost trimis să vestească despre Lumină. Cuvântul era Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul ce vine în lume» (Ioan 1, 8—9).

A nu se sminti de El în această situație, Mântuitorul socotea un dar, o stare de «fericit» a celor ce vor fi călăuziți prin El la plinătate, la scrierea în inimi, la sfințire, fiind ferii de ispita de a-l «domina» și prizoni, sau de a se «spăimânta» de El.

Tot pentru că lui Ioan nu i-a fost dat să cunoască «adâncimea Duhului», Domnul a spus despre el: «Cel mai mic în împărăția lui Dumnezeu este mai mare decât Ioan» (Matei 11, 11). Cât au fost pe pământ, Moise și Ilie, n-au ajuns nici ei la această «desăvârșire», dar pe Tabor «arătându-Se în slavă» de-a dreapta și de-a stânga Mântuitorului, au vor-

bit cu El, nu despre osândirea lumii, ci despre «pătimirea Sa la Ierusalim», ca un Dumnezeu Care nu este pierzător al celor răi, cum era «duhul lui Ilie», ci mântuitor al dreptilor prin tărie și desăvârșire. Cei învățoșăți au rămas afară, pentru că nu au vrut să intre în «Cămara» Mântuitorului de Lumină, iar afară era întunericul. Tot ce nu este în Hristos este întuneric. Prin aceasta El arăta, nu numai că n-a voit să piardă pe oameni, ci că prin El se arată acum pentru prima dată acel «adânc al dragostei» dumnezeiești care nu găsește în lume destule căi pentru a se smeri și a sluji și care merge până la jertfă. Dragostea Lui părea să-i spună lui Ioan: «Mergi în pace, netulburat la jertfa ta, căci Eu îți voi urma pe această cale»; «*Au făcut cu el câte au voit; așa și Fiul Omului va pătimi de la ei*» (Matei 17, 12).

Autoritatea morală a Sfântului Ioan era incontestabilă pentru a «cânta de jale», așa cum era și «puterea» Domnului de a «cânta din fluier». Ca «prietenul Mirelui», fără ca el să-i fie «Mireasă», Sfântul Ioan era «omul trimis de la Dumnezeu», care nu avea nici o «avere», nu căuta nici o «glorie», ci doar căuta să se «micșoreze», să se lepede de sine pentru Dumnezeu, petrecându-și viața în pustie.

Sfântul Ioan nu-L putea vedea pe Mântuitorul ca «Lumina», ci doar ca «Judecătorul cel drept», dar după ce Mântuitorul i-a arătat roadele Luminii celei line, el putea cugeta în sine: Eu L-am mărturisit ca Stăpân, căruia nu sunt vrednic să-I dezleg încălțăminte de picioarelor, dar El a venit să Se smerească, ascultător făcându-Se până la moarte pe cruce. Eu vesteam celor răi osânda apropiată, dar Tatăl cugeta despre ei la trimiterea Fiului Său în lume: «*Se vor rușina de Fiul Meu*»; eu nu L-am cunoscut pe Stăpân în desăvârșirea Lui și numai El îi știa pe cei care «ochi au și nu văd, urechi au și nu aud!». Stăpânul m-a făcut însă să văd roadele Duhului Sfânt ca «*susurul cel lin*» auzit de Ilie la Horeb și să-mi astâmpăr încordarea, învățând desăvârșirea lui Dumnezeu și dulceața Sfintei Treimi, pe care o mărturisisem ca cel dintâi în fața iudeilor, dar a cărei viață desăvârșită, «Lumina cea lină a Sfintei Slave a Tatălui Ceresc, Celui fără de moarte», nu o cunoșteam. Nu m-am rușinat și nu m-am smântit de crucea lui Hristos, dar m-am tulburat văzând că cei răi nu sunt osândiți, că El Însuși este prigonit și pleacă dintr-un loc în altul, că ajunge vestit prin «fapte» bune, chiar prin cele mai mari fapte bune, ca învierea fiului unei văduve din Nain, iar nu prin «judecată». Dar El mi-a așezat cugetul înviforat, arătându-mi că nu trebuie așteptat un alt Mesia, că El este Mesia. Eu n-am făcut nici o minune, ci aveam misiunea de a cânta de jale poporului, pentru ca să se pocăiască, ba chiar m-am micșorat pe mine ca să crească dreptatea Lui, căci Duhul și puterea lui Ilie erau și în mine un duh al dreptății împotriva vrăjmașilor lui Dumnezeu. Dar El avea să numească «fericiți» pe «*cei ce flămânzesc și însetoșează de dreptate, că aceia se vor sătura*». Iar ucenicii Săi botezați de mine aveau să numească dreptatea Lui «*Lumina Sa cea minunată*» (I Petru 2, 9).

Cuvintele Mântuitorului l-au făcut pe Sfântul Ioan să vadă că Lumina Sa nu arde și nu orbește, ci răsare în suflute și crește în inimile care se deschid, ca harul lui Dumnezeu. Ea este «tăria» chipului numelui și neamului Său, a inimii curate și bune, a celor născuți de la Dum-

nezeu. De aceea, Sfintele Evanghelii rețin despre Sfântul Ioan Botezătorul faptul cel mai important că : «*Ioan a mărturisit și nu a tăgăduit*» (Ioan 1, 20).

Anunțarea judecății și a osândirii în predica Sfântului Ioan Botezătorul era în strânsă legătură cu vestirea venirii imediate a lui Mesia, Cel propovăduit de profeți : «*Iată securea stă la rădăcina pomului și tot pomul care nu face roadă bună se taie și se aruncă în foc... El are în mână lopata și va curăți aria Sa și va aduna grâul în jitiță, iar pleava o va arde cu foc nestins*» (Matei 3, 10, 12).

Intr-adevăr, profeții Legii Vechi, anunțaseră în cuvinte grele judecata lui Dumnezeu : «*Cine va putea îndura ziua venirii Lui și cine se va putea ține bine când se va arăta El ? Căci El este ca focul topitorului și ca leșia nălbitorului*» (Maleahi 3, 2) ; «*Iată Eu vă trimit pe Ilie proorocul, înainte de a veni Ziua Domnului cea mare și înfricoșătoare*» (Maleahi 3, 23).

Despre această judecată a lui Dumnezeu, Sfântul Ioan știa și de la Profeții Isaia și Sofronie, iar Psalmii vorbesc despre ea la modul cel mai direct : «*În Ziua arătării Tale vei fi pentru ei ca un cuptor de foc, pierde-i-vei întru mânia Ta și focul îi va mistui pe ei. Că planuri rele au urzit împotriva Ta, urzit-au planuri viclene și nu vor izbuti. Că-i va face țintă pentru săgețile Tale și cu arcu Tău vei trage în fața lor*» (Ps. 20, 9—13).

Având în vedere această judecată și văzând lucrarea luminoasă a lui Hristos, Sfântul Ioan era frământat de gânduri : «*Să fie El Mesia, când cei răi sunt atât de puternici ? Să fie El Mesia, când El este doar ca «un grăunte de muștar», care nici pentru Sine Însuși nu-i judecă pe cei răi, ci doar se ferește din calea lor ?*». Pentru Sfântul Ioan era greu să vadă «*tăria*» pe care Dumnezeu avea s-o arate în Hristos, în roadele Duhului Sfânt, în faptele Luminii, în comuniune, pe care apoi să le dovedească prin jertfa Mântuitorului ca fiind «*aur lămurit în foc*». Dumnezeu L-a trimis în lume pentru a Se arăta prin El dreptatea și adevărul «*Luminii*» dumnezeiești, iar răul să fie demascat ca rău și tocmai de aceea ca pieritor în moarte și cauză a morții care nu-și are altă pricină. De aceea, răul se numește și «*moarte*» încă din viață, sau «*Calea morții*» (Didahia, cap. 1—6).

Ioan muștrase cu tărie pe farisei și pe Irod tocmai în vederea «*judecății*» apropiate a lui Mesia, pentru mântuirea lor, cu toate că cea mai mare pedeapsă pentru neascultare la chemarea lui Ioan era părăsirea lor de către Lumină, ca întuneric vrăjmaș al Luminii și biruit de slava Luminii prin Înviere. Dar ceea ce văzuse el la Iisus și auzea din închisoare nu era «*judecarea*» celor răi, chiar dacă Iisus săvârșea minuni despre care se ducea vestea. El vedea că Iisus doar se apăra de cei vicleni și se ferește de ei. Nedumerirea lui putea fi și îngrijorarea că Iisus se afla la un moment dat în primejdie de a fi «*înghițit*» de cei răi, adică nimic. Acest lucru îl și căutau vrăjmașii Săi, daruciderea Lui a fost doar acceptarea de către El a acestei jertfe.

Sfântul Ioan își dădea seama oricum că Iisus merge pe altă cale : el, Ioan, îi muștra pe cei răi, dar Iisus se ferea de ei, îndemnând și pe

ucenicii Săi : «*Feriți-vă de aluatul cărturarilor, al fariseilor și al lui Irod*» (Matei 16, 6 ; Marcu 8, 15). Ioan vestea judecata apropiată a lui Dumnezeu, pe când Iisus doar le explica celor răi, ca în parabola Semănătorului, de ce nu vin la El, de ce «*cuvântul Său nu încapă în ei*», și cum ei vor fi aceia, care-L vor «*înălța*» pe Cruce (Ioan 8, 28) ; Ioan le vorbea despre mânia lui Dumnezeu, pe când Iisus le spunea în parabola despre lucrătorii răi ai viei, că ei «*sî vor scoate pe Fiul Stăpânului afară din vie și-L vor omori*» (Matei 21, 38) ; Ioan le vorbea despre dreptatea lui Dumnezeu la Judecată, pe când Iisus înțelegea prin această «*dreptate*» : iubirea, faptele Luminii, suferința și crucea. Or, tocmai în această consta judecata, dar singura judecată a lui Dumnezeu (Ioan 3, 19) că aceia ce urăsc Lumina caută s-o înghită, se lovesc de ea, se zdrobesc lovind-o, căci ea este tăria lui Dumnezeu. «*Întunericul n-a cuprins-o*», dar ea este în mijlocul întunericului și nu mai pleacă niciodată de pe pământ. Aici se arată «*tăria*» Luminii, ca «*aur lămurit în foc*» și sfințenia Crucii, căci Ioan Îl mărturisise pe Iisus ca «*Mielul lui Dumnezeu*», dar nu cunoștea «*taina Crucii*».

Sfântul Ioan Botezătorul pregătise poporul prin pocăință, nu pentru că el ar fi fost «*calea*», ci pentru ca poporul să-L primească pe Cel care avea să-i ducă pe cei «*pregătiți*» la desăvârșirea către adâncurile Duhului Sfânt. Urmarea lui Hristos nu este o cale lineară, ci o călăuzire «*în jos*» către «*adâncurile Duhului Sfânt*», către «*fundul adâncului*» din marea care s-a despărțit și prin care se trece ca pe uscat, cum spun cântările de la Botezul Domnului. Sfântul Ioan își începuse predica cu chemarea : «*Gătiți calea Domnului !*», dar nu era el «*calea*», ci doar pregătirea ei. El era «*făclia*», dar nu și «*Lumina*». Mântuitorul nu vorbise cu Sfântul Ioan ca și cu Nicodim, acel fruntaș al iudeilor care a crezut în El : «*Rabbi, știm că de la Dumnezeu ai venit învățător, căci nimeni nu poate face aceste minuni pe care le faci Tu, dacă nu este Dumnezeu cu el*» (Ioan 3, 2). Mântuitorul acceptase ca Nicodim să vină la El noaptea, întrucât acesta se temea de ceilalți iudei, și i-a vorbit despre faptul că Dumnezeu n-a trimis pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci pentru ca lumea să se mântuiască prin El, că din iubirea față de lume, Dumnezeu și pe Fiul Său Unul-Născut L-a dat, ca El să fie măsura întoarcerii lumii la Dumnezeu (Fapte 17, 30—31), că El va fi înălțat pe Cruce, așa cum Moise a înălțat șarpele în pustie, pentru «*tămăduirea*» de neascultare ca de mușcătura șarpelui, a celor ce vor privi spre El. Într-adevăr, prin El lumea avea să vadă că se află pe calea osândei, dacă nu se întoarce la Dumnezeu, și această descoperire sau vădire a lumii în Hristos, este un dar al iubirii lui Dumnezeu față de lume, care este «*întuneric*», față de lumina lui Hristos, a vieții, nu a soarelui ca stea creată.

Dar, în planul lui Dumnezeu, Care a «*iubit*» lumea și Care n-a trimis pe Fiul Său să «*judece*» lumea, crucea nu este o «*aprobare*» a lumii, ci în primul rând o «*separare*» de lume ca botez prin adâncire, afundare, și apoi chiar o «*osândire*» a lumii prin vrăjmășia ei față de Lumină, deci o autoosândire, dar și lipsire de Lumină și de slava ei, întrucât Crucea este semn și tărie a Luminii pe care lumea o urăște, pe când Dumnezeu o împărtășește, o seamănă până la jertfa de sânge a Fiului

Său. La Schimbarea la Față a Domnului, s-au arătat Moise și Ilie vorbind cu El despre «sfârșitul Lui pe care avea să-l împlinească la Ierusalim» (Luca 9, 31), ca o arătare a răului care urăște și prigonește binele, precum și a întunericului care caută să înghită «Lumina». Arătarea lui Moise și Ilie împreună cu Iisus pe Tabor, era pentru ucenici dovada că primitorul Legii Vechi, Moise, și Ilie cel ce a întors pe popor la Legea Domnului, în vreme de mare cumpănă pentru credința în Dumnezeu, nu erau de partea cărturarilor și a fariseilor, ci de partea Mântuitorului Hristos, a «Luminii» Sale. Calea proslăvirii prin Cruce pe care n-o știa Sfântul Ioan Botezătorul, o cunoșteau ceilalți doi mari proroci ai Legii Vechi, Moise și Ilie, care doriseră să vadă pe Dumnezeu când erau pe pământ, fără a putea, dar care acum se aflau în locașurile Sale.

Pe Tabor s-a arătat Lumina lină de dincolo de moarte, îmbrăcând trupul lui Hristos, întrucât prin El, voia lui Dumnezeu se făcea pe pământ ca și în cer; «sânul lui Avraam» de dincolo de moarte, ca mângâiere a lui Lazăr în Duhul Sfânt, avea să se arate pe pământ la Cincizecime, ca «botez cu Duh Sfânt», Mângâietorul, Duhul Adevărului în Hristos.

Lumina Mântuitorului pentru Legea Veche și pentru neamuri

Sfântul Ioan L-a mărturisit pe Iisus ca «Mesia», dar nu a cunoscut «taina» vieții veșnice din întruparea Lui. «Tăria» Luminii pândite de întuneric, era o taină pentru Sfântul Ioan Botezătorul.

Mântuitorul avea să spună categoric că: «Cine nu este cu Mine, este împotriva Mea» (Matei 12, 30), dar din acest enunț, se înțelege că cine este întuneric, se împotrivește Luminii (Ioan 3, 19—20). Dar proslăvirea luminii lui Hristos prin biruința asupra întunericului, vrăjmașul ei, ca biruință a vieții adevărate asupra morții prin Înviere, este descrisă de Sfântul Pavel ca un eveniment cosmic: «De aceea și Dumnezeu L-a preaînălțat și I-a dat un nume mai presus decât tot numele, ca în Numele Lui să se plece tot genunchiul, al celor cerești, al celor de pe pământ, al celor de dedesubt» (Filipeni 2, 9—10). Această proslăvire avea să dea îndreptățire și Sfântului Arhanghel Mihail în fapta sa de a pune stavilă între Lumină și întuneric prin mărturisire și cruce până la biruința «Luminii», și în cinstea acestui Sfânt Arhanghel se cântă la Paști cântarea: «Cine este Dumnezeu mare ca Dumnezeul nostru?», care este traducerea numelui său: Mihail.

Lumina lui Dumnezeu este ea însăși o «slavă» și este de ajuns «șederea» în ea pentru biruința asupra întunericului, după cum arată Dumnezeu în îndemnul către Mesia: «Șezi de-a dreapta Mea, până ce voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut picioarelor Tale!». Acest îndemn este frecvent în Sfânta Scriptură: «Stați tari și Dumnezeu va zdrobi în curând pe satana sub picioarele voastre!» (Rom. 16, 20); «Stați tari în mijlocul unui neam rău în care străluciți ca stelele pe cer!» (Filip. 2, 15). «Șederea de-a dreapta lui Dumnezeu» este «șederea în Lumină»: «Întru lumina Ta vom vedea Lumina». Ea nu este un lucru static ci în ea este dată singura cale a roadelor Duhului și a tăriei de a mărturisi adevărul. De aceea, ea este și «creștere» și «zidire» în Hristos până la

desăvârșire, la «*vârsta staturii lui Hristos*», «*a bărbatului desăvârșit*», «*ca să nu mai fim copii mânați de vânturile oricăror învățături omenesti*» (Efes. 4, 13—15). Casa zidită adânc pe piatră, nu se clatină la vânturi și valuri.

Ceea ce înainte de păcatul strămoșesc se numea «*viață dumnezeiască*», se mai numește în Hristos Iisus și «*Lumina*», deoarece prin El viața dumnezeiască a stat față în față cu «*întunericul*» din viața lumii, luminând și biruind pe cei care L-au omorât, întrucât «*întunericul*» acesteia a fost scos la lumina feței lui Dumnezeu, a fost «*luminat*» («*Scoală tu ceta ce dormi și înviază din morți și te va lumina Hristos*», Efeseni 5, 14), ca să se pogoare prin pocăință la viața dumnezeiască. Înainte de Hristos, Dumnezeu spunea unor profeți: «*Tot pământul este în întuneric, dar tot pământul este al Meu*» (Ieșire 19, 5 ; 23, 22 ; Isaia 60, 2). De asemenea, psalmistul se ruga: «*Tu vei aprinde făclia mea, Doamne Dumnezeul meu vei lumina întunericul meu*» (Ps. 17, 31). De aceea, Dumnezeu a poruncit să răsară în Hristos «*Soarele Său*» (II Cor. 4, 6 ; Maleahi 3, 20), în întuneric, mai de folos decât soarele cosmic, care nu poate scoate din mormânt. Era de ajuns ca Hristos să «*stea*» lângă întunericul din lume pentru a-l birui: «*Și lumina luminează în întuneric și întunericul n-a cuprins-o*» (Ioan 1, 5) ; «*Va fi ca un semn care va stârni împotriviri ; Va da pe față cugetele multor inimi*» (Luca 2, 34—35).

La această «*încordare*» dintre Lumină și întuneric, Biserica răspunde cu cântarea dinaintea Jertfei Domnului: «*Cântare de biruință cântând, strigând, glas înălțând și grăind : Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul Savaot*». Îngerii din ceruri nu au fost părtași direcți la această încordare și confruntare, dar sunt părtași la biruința lui Hristos, alături de toți cei ce iau parte la săvârșirea Sfintei Euharistii și la propovăduirea Evangheliei, spre care și îngerii doresc să privească» (I Petru 1, 12), după cum ne încredințează Sfântul Apostol Petru, deoarece în Hristos, Dumnezeu a dat oamenilor puterea de a judeca lumea și duhurile rele (I Cor. 6, 2—3).

«*Întunericul*», «*păcatul lumii*», L-au omorât pe Hristos: «*S-a luat de pe pământ viața Lui*» (Isaia 53, 8). «*Cele ale Tatălui*», «*sămânța cea bună*» s-a «*semănat*», a fost îngropată în pământ: «*Bobul de grâu, când cade în pământ, dacă nu moare, nu aduce rod*» (Ioan 12, 24). «*Căderea în pământ*» a bobului de grâu, cuvinte prin care este simbolizată întruparea Domnului, avea să ducă la jertfa Sa. De aceea, la aducerea acestei jertfe, Biserica preamărește descoperirea, ieșirea la lumină a seminței celei bune a lui Dumnezeu în Hristos, după cum reiese din cântarea de la prefacerea darurilor: «*Ala Tale, dintru ala Tale, Ție aducem de toate și pentru toate*».

În același timp, Jertfa Domnului din Sfânta Euharistie este și aducerea aminte de moartea Domnului: «*De câte ori veți mânca această pâine și veți bea acest pahar, moartea Domnului vestiți până când va veni*» (I Cor. 11, 26). Prin această jertfă, Învierea Domnului nu se mai socotește doar ca o «*minune*», ci ca un «*adevăr*» al vieții lui Dumnezeu împotriva morții și ca o «*Lumină*» împotriva întunericului.

Puterea «Luminii» este indisolubil legată de taina crucii lui Hristos : «Mare este puterea crucii Tale, Doamne, că s-a înfipt în loc și lucrează în lume». De săgețile ei biruitoare sunt chinuiți toți cei ce se ridică împotriva «Luminii» : «Că săgețile Tale s-au înfipt în mine și mâna Ta apasă asupra mea» (Ps. 37, 2). Tot o taină a crucii lui Hristos sunt și cuvintele : «Iată, Eu stau la ușă și bat !» (Apoc. 3, 20).

Cu «Lumina care cercetează inimile, Mântuitorul nu osândește, știind că drumul crucii este singura «cale» a mântuirii. Dimpotrivă, El mărturisese, tămăduia și învăța, El nu avea nevoie să strige ca să copleșească prin violență, căci slava Lui consta, nu în «copleșire», ci în «pătrunderea» la inimă ca «susurul cel lin» : «Nu va striga și nu se va auzi prin piețe glasul Lui. Trestie strivită nu o va frânge și feștila fumegândă nu o va stinge, până ce nu va scoate spre biruință judecata și în numele Lui vor nădăjdui neamurile» (Matei 12, 19—21).

Având în vedere această slavă a «Luminii» prin cruce, Mântuitorul a spus că : «Vor fi fericiți cei ce nu se vor sminti întru Mine !». Tocmai vorbind despre cruce, Mântuitorul arată puterea de a se vedea Împărăția lui Dumnezeu, putere pe care nu o putea avea și Sfântul Ioan Botezătorul : «Sunt unii din cei de față, care nu vor gusta moarte, până nu vor vedea Împărăția lui Dumnezeu venind cu putere» (Marcu 9, 1). Era o remarcă semnificativă a Domnului, înainte de Schimbarea Sa la Față, eveniment la care nu au fost chemați să fie de față toți ucenicii Săi, ci numai câțiva, Petru, Iacob și Ioan care aveau mai multă credință.

La rândul lor, cei desăvârșiți în Hristos spuneau : «Nu mă rușinez de Evanghelia lui Hristos, căci ea este puterea lui Dumnezeu pentru mântuirea celor ce cred» (Rom. 1, 16) ; «Iudeii cer semne, elinii caută înțelepciune, dar noi stăm și ne lăudăm în crucea Domnului nostru Iisus Hristos» (I Cor. 1, 22—23) ; «Hristos cel răstignit este pentru evrei sminteală, pentru păgâni nebunie, dar pentru noi cei ce ne mântuim, El este puterea lui Dumnezeu» (I Cor. 1, 23—24).

Sfântul Ioan Botezătorul gema în închisoare, iar Sfântul Ilie își dorea moartea (III Regi 19, 3—5). Dar prin pedagogia Sa desăvârșită, Dumnezeu a arătat lui Ilie că puterea Sa, harul Său, constau, nu în judecare, osândire și violență, ci în mișcarea inimilor. Astfel, când Domnul a trecut pe dinaintea lui Ilie pe muntele Horeb, El nu era nici în vijelia năprasnică ce despica munții și sfărâma stâncile, nici în cutremur, nici în foc, ci în «adierea de vânt lin», «susurul cel lin» (3 Regi 19, 11—12). Acel «susur lin» a mângâiat inima proorocului tulburată de cerbicia neamului celor răi, i-a adus pacea care covârșește mintea, încât el n-a mai fugit, așa cum Sfântul Ioan Botezătorul, după minunile arătate de Mântuitorul, n-a mai întrebat nimic.

Cu același «susur lin» al roadelor Duhului Sfânt a împăcat și liniștit Mântuitorul și inima frământată de gânduri a Sfântului Ioan Botezătorul, ca Cel care n-a venit să judece și să osândească. Mântuitorul arată Sfântului Ioan că El face ceva cu mult mai mult decât în Legea Veche : ucenicii Săi nu posteau, El nu judeca lumea, dar El scrie voia lui Dumnezeu în inimi, El deschide inimile, ceea ce El numea : «Mâncarea Mea este să fac voia Celui ce M-a trimis» (Ioan 4, 34). El cerceta inimile

și în această lucrare a Sa, avea deja loc o despărțire între cei buni și cei răi, între «grâu» și «pleavă», între «lumină» și «întuneric», între cei care-L urmează și cei care-L urăsc și-L prigonesc (Maleahi 3, 16).

Prin aceasta Mântuitorul arăta că judecata lui Dumnezeu este «căutarea» și «cercetarea» inimilor. Faptele Mântuitorului erau o mângâiere pentru cei care urmau Lui. El era un Mire al inimilor lor. Încă înainte de sfârșitul lor, viața lor era o bucurie, iar sfârșitul lor o «înviere». Cei care nu credeau, nu erau osândiți de Dumnezeu, ci se osândeau singuri, închizându-și inima încă din viață, iar sfârșitul lor era lipsit de înviere. «Osândirea» acestora era tocmai faptul că «se loveau» de «susurul cel lin» ca de o «piatră» de la picioarele lor.

Acel «susur lin» era dragostea și harul lui Dumnezeu. Ele se arătau în înfățișarea umană a Mântuitorului, Fiului lui Dumnezeu întrupat. Orice mamă, își arată dragostea față de fii și comuniunea în jertfelnicia ei și în dăruirea sa totală de sine. De aceea Sfântul Pavel a spus că această dragoste desăvârșită care se arată în «cele slabe», nu este o sălbiciune, ci este o tărie profundă și veșnică, adică lucrare a Duhului Sfânt: «Pe cele slabe ale lumii le-a ales Dumnezeu, ca să rușineze pe cele tari» (I Cor. 1, 27); «A pogorât pe cei puternici de pe scaune și a ridicat pe cei smeriți» (Luca 1, 52), pe care i-a desăvârșit în iubire. Cei «tari» din lume nu vor putea fi niciodată locaș al iubirii și al desăvârșirii ei, dacă nu vor trece prin «lepădarea de sine», ca să devină «slabi» în Hristos.

Cunoaștem că, în sânul lui Israel, oamenii se despărțiseră în «temători de Dumnezeu» pe de o parte, și «necredincioși» pe de altă parte, care căutau să ia locul lui Dumnezeu pe pământ și care, răpitori și asupritori fiind, nu se puteau ruga: «Vie Împărăția Ta!», sau: «Ne izbăvește de cel rău!». Ei amăgeau și asupreau în numele celui rău, ca formă de stăpânire a acestuia asupra lor: «Nu le este lor cu putintă să se întorcă și de Dumnezeu nu se tem; că își ridică mâinile asupra prietenilor lor și își calcă legământul ce au făcut cu ei» (Ps. 54, 22).

Deosebirea dintre cele două categorii de oameni era ca deosebirea dintre «lepădarea de sine» și între «umplerea de sine», chiar cu «lucrurile lui Dumnezeu, dintre miel și lup, azimă și dospire, calea strâmtă și calea largă, urechile acului și odgonul. La aceștia din urmă, este vorba de «luarea în stăpânire» a viei Stăpânului, pe când ei erau puși să fie doar «lucrători tocmiți». «Căutându-și dreptatea lor proprie, dreptății lui Dumnezeu nu s-au supus» (Rom. 10, 3).

În fața acestor «lucrători», Sfântul Ioan anunțase osândirea apropiată pentru cei ce nu se pocăiesc, dar Dumnezeu vedea această «judecată» în desăvârșirea lui Hristos, în «Lumina» și adevărul vieții Sale. Mântuitorul era «Mielul de jertfă», Mielul cel slab la înfățișare dar desăvârșit în iubire, era «piatra» de la picioarele lumii, dar «neclintită». În jurul Său s-a strâns tot mai amenințător cercul «dealurilor» vrăjmașe față de «calea» Domnului de la poalele lor, stăpânitorii lumii ei tari, dar plini de ură, apele tot mai involburate din jurul corăbiei în care era Iona prorocul, lupii care amenință mielul, «dospirea» care nu primește «sarea» Cuvântului lui Dumnezeu pentru a deveni azimă.

«Susurul cel lin», «Lumina cea lină», «Lumina cea minunată» nu era «foc care arde», nu căuta stăpânire asupra lumii, ci căuta doar să pătrundă la inimă, să se scrie în inimi, intra în pământ, zicând: «*Ce va folosi omul de ar dobândi lumea toată și și-ar pierde sufletul său?*» (Marcu 8, 36); «*Că știe Domnul calea dreptilor și calea necredincioșilor va pieri*» (Ps. 1, 6).

Tocmai în acest lucru consta desăvârșirea pe care nu o puteau avea cei din Legea Veche. De aceea, mântuirea și biruința nu mai erau în Hristos ca o nouă «ieșire» a lui Israel din Egiptul lui faraon, ci ca «ieșirea» la Lumină a celor slabi, smeriți și temători de Dumnezeu, o «ieșire» profund simbolizată prin cântarea: «Fundul adâncului l-a descoperit și pe ai Săi pe uscat i-a trecut».

Ierusalimul se cutremurase la nașterea lui Hristos; la auzul predicii de pocăință a Sfântului Ioan Botezătorul și la intrarea triumfală a lui Iisus în Sfânta Cetate, dar, în loc de pocăință, mai marii cetății s-au umplut și mai mult de răutate. Astfel se împlinea profeția care arăta urmarea punerii de către Dumnezeu la poalele «*munților și dealurilor*» cetății a «*pietrei Sale în Sion*». Această piatră era Hristos venit în taină la picioarele lumii, din care cauză cei necredincioși nu puteau rămâne indiferenți: «*Munții vor sălta ca berbecii și dealurile ca mieiilor*» (Ps. 113, 4). Ei vor «sălta» pentru că venise vremea ca ei să se «*zdrobească*» de piatra pe care, ca «ziditori», n-au băgat-o în seamă și în locul lor să se ridice «*Muntele casei Domnului*», cum spune profeția: «*În vremea aceea Muntele casei Domnului va fi cel mai înalt munte*» (Isaia 2, 2).

Odinioară spusese Dumnezeu prin profeți că numai cei «temători de Dumnezeu» vor afla mântuirea. Înaintea lui Dumnezeu lumea este împărțită în: «cei temători de Dumnezeu», «cei pierduți» de către Dumnezeu în «țara depărtată a fiului risipitor, dar care prin «cercetarea inimii» pot fi «aflați» și în «vrăjmașii mâinii Sale», care prigonind pe Dumnezeu se «osândesc» singuri. «*De ar fi fiii lui Israel ca nisipul mării, numai o rămășiță se va mântui!*» (Isaia 10, 21—22). Prin rămășiță este vorba de cei «temători de Dumnezeu», cei credincioși, cei ascultători și de aceea «aleși» care trăiesc în lepădare de sine înaintea lui Dumnezeu, care erau numiți și «*rămășița lu Iacob*», «anavim», și despre care Mântuitorul avea să spună: «*Nu te teme turmă mică, pentru că a binevoit Tatăl să vă dea Împărăția*» (Luca 12, 32).

Profeții spuneau că numai această «rămășiță» este în grija lui Dumnezeu: «*Și va răsări vouă, celor ce vă temeți de Domnul, Soarele dreptății cu tămăduiri venind în razele Sale*» (Maleahi 3, 20). Chiar dacă acești «temători» de Dumnezeu se tulburau văzând prosperitatea celor răi, totuși Dumnezeu, prin profetul Maleahi, le făgăduia în vremea lui Mesia: «*Atunci vă veți schimba părerea și veți vedea deosebirea între cel drept și cel păcătos, între cel care slujește pe Dumnezeu și cel care nu-L slujește*» (Maleahi 3, 18). La fel vorbise și prorocul David: «*Mulți zic: cine ne va arăta nouă cele bune? Dar s-a însemnat peste noi Lumina Feței Tale, Doamne!*» (Ps. 4, 6). Este Lumina lină a Sfintei Slave, «*Înțelepciunea lui Dumnezeu cea tainică și ascunsă*», necunoscută

lumii, dar descoperită «pruncilor», celor cu lepădare de sine (Matei 11, 25).

Având puterea Luminii de sus, Mântuitorul lumina lumea cu fapta și învățătura Sa. El nu l-a muștră pe Irod, cum făcuse Sfântul Ioan, cu toate că avea motive mult mai puternice decât Sfântul Ioan să facă acest lucru, ci Mântuitorul se ferea din calea celor răi care, la chemarea Sfântului Ioan, nu se pocăiseră, și tocmai în acest lucru consta și taina Crucii Sale : «Și mi-ai dat semnul vieții a fugi de arcul potrivnicilor mei, pentru aceasta, Cuvântule, mă închin cinstitei Crucii Tale». În privința celor răi, Mântuitorul lăsase chiar Sfântului Ioan Botezătorul ultima autoritate pe care i-o dăduse Dumnezeu Tatăl, cu toate că Sfântul Ioan arată în predica sa, către autoritatea lui Iisus. De aceea a și vorbit Mântuitorul despre Ioan ca despre o autoritate, când spunea : «a venit Ioan în calea dreptății», «era trimis de la Dumnezeu», botezul său era «din cer». Legitimarea Sfântului Ioan era viața sa aspră din pustie și tăria duhului său, semne asemănătoare cu autoritatea lui Ilie și nici unul, nici altul, nu putea fi «trestie bătută de vânt» în propovăduirea și credința sa, sau ca cei «îmbrăcați în haine moi din casele împăraților» pe care «toți oamenii îi vorbesc de bine» (Luca 6, 26) pentru care Mântuitorul pronunță «vaiuri». Duhul este ca sarea : «Fiecare se va săra cu foc, așa cum jertfa se presară cu sare» (Marcu 9, 49).

Mântuitorul nu putea lăsa «scrierea în inimi» pentru a judeca. El S-a «ferit» de «aluatul» lui Irod. Judecata pe care o avea de făcut era «sădirea» în inimi a Luminii, căreia întunericul îi «pândește călcăiul». În acest fel s-a dezvăluit lăcomia întunericului de a «cuprinde» Lumina. Când la «plinirea vremii» acest întuneric ajunsese «urâciunea pustiirii la locul cel preainalt», atunci Tatăl ceresc avea să-și jertfească pe propriul Său Fiu, ca nemărginită măsură a iubirii față de lume (Ioan 3, 16).

Adevărul acestei iubiri jertfelnice care nu «osândește» lumea, îl arăta Mântuitorul Însuși, când spunea : «Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului» (Ioan 5, 22). Iar despre Sine Însuși declară : «Și I-a dat Lui putere și judecată să facă, deoarece este Fiu al Omului» (Ioan 5, 27), adică deoarece S-a întrupat, arătând în trup Lumina vieții. Această «judecată» este și taina Crucii lui Hristos, după cum reiese din porunca pe care a primit-o de la Tatăl, când a fost trimis în lume : «Șezi de-a dreapta Mea!». El era Însuși Chipul lui Dumnezeu, care nu avea nevoie de lepădare de Sine, fiindcă nu putea suferi niciodată de «umplere de sine», ci era «Mielul lui Dumnezeu Care ridică păcatul lumii» și era «Prunc», ce S-a dat nouă. Nu avea nevoie să Se pogoare pe «fundul uscat al mării» căci El se afla deja acolo ca Chip al lui Dumnezeu, spre deosebire de lumea care se află la suprafață cu deșertăciunea ei. De aceea, în jurul Său, se ridică apele tot mai mult, ca în jurul corăbiei în care se urcase prorocul Iona. Numai lumea are nevoie de «lepădare de sine» după măsura Lui pe care ne-a dat-o Dumnezeu : «Căci a binevoit Dumnezeu să locuiască în El toată plinătatea dumnezeirii după trup» (Col. 2, 9).

După cum îngerul ceruse Sfintei Fecioare să pună Mântuitorului numele de Iisus, deoarece «El va izbăvi pe poporul Său de păcatele sale», tot astfel ceruse și preotului Zaharia să pună fiului său numele

de «Ioan», deoarece el avea să însemne «mila lui Dumnezeu» pentru asemănarea poporului cu Dumnezeu prin taina pocăinței: «*Ca să-și aducă aminte de milă, precum a grăit către părinții noștri, lui Avraam și seminției lui până în veac*» (Luca 1, 54). Prin urmare, taina pocăinței pentru săvârșirea căreia fusese trimis Sfântul Ioan, nu este o cale de «umilire» sau «înjosire» a omului, ci taina asemănării lui cu Dumnezeu, Care S-a arătat în Hristos ca «*grăuntele de muștar al Împărăției lui Dumnezeu*». Pocăința este o dreptate și o îndreptare, nu o resemnare: «*De se va rușina cineva de Mine și de cuvintele Mele, se va rușina și Fiul Omului când va veni întru Slava Sa cu sfinții îngeri*» (Marcu 8, 38).

Omul este chemat deci, pentru a se asemana cu Dumnezeu, pentru a nu se «rușina» de Hristos. Acest lucru este în Hristos o lucrare de «dezlegare», de «tămăduire» a neasemănării cu Dumnezeu, deoarece: «*Tot ceea ce la oameni este înălțat, urâciune este înaintea lui Dumnezeu*» (Luca 16, 15). Iar dacă «*pe cei flămânzi (pe cei credincioși) i-a umplut de bunătați*», astfel «*pe cei plini de ei înșiși*» (pe cei bogați, pe cei ce erau «dealuri» ale înălțării de sine) «*i-a lăsat afară deșerti*», i-a părăsit, le-a lăsat «*casa lor pustie*». Viața Duhului Sfânt în Hristos este ca o «cămară de nuntă», iar cei ce o văd se pocăiesc și se întorc de la calea cea rea a pierzării: «*Cămara Ta, Mântuitorule, o văd împodobită și îmbrăcăminte nu am ca să intru într-însa. Luminează-mi haina sufletului meu, Dătătorule de lumină și mă mântuiește!*». Cei rămași afară care nu s-au pocăit și au prigonit pe Hristos, nu vor avea comuniune: «*Veți vedea pe mulți stând la masă cu Avraam, cu Isaac și cu Iacob, iar pe fiii împărăției, aruncați afară*» (Matei 8, 11). Numai El are «*cheile Împărăției Cerurilor*», precum și «*cheile morții și ale iadului*» (Apoc. 1, 18). Și cea mai mare dezvăluire, «vădire», este că cei care nu se aseamănă cu El, vor fi împotriva Lui, Îl vor omori, vor rămâne «*afară deșerti*», chiar dacă această rămânere «afară» este «deasupra» din cauza înălțării de sine; așa se explică «înălțarea de sine» ca «întuneric», ca «temniță» a egoismului, din care omul are nevoie să fie «scos», «dezlegat» cu «*cheile Împărăției Cerurilor*», cu «lumina lui Hristos».

Sfintele Evanghelii spun despre Sfântul Ioan că el a fost trimis: «*Să dea mărturie despre Lumină, ca toți să creadă prin El*» (Ioan 1, 7). De asemenea, Mântuitorul spunea că «*Voia lui Dumnezeu este ca oamenii să creadă în Cel pe Care El L-a trimis*» (Ioan 6, 29); «*De nu credeți în Mine, credeți în lucrurile pe care Mi le-a dat Tatăl să le fac*» (Ioan 10, 38); «*De nu fac lucrurile Tatălui Meu, să nu credeți în Mine!*» (Ioan 10, 37). Cu toate acestea, nu toți au crezut. Chiar dacă profeții spuneau: «*Toți Mă vor cunoaște de la mic până la mare*» (Ier. 31, 33), totuși Mântuitorul spune despre Sângele Său: «*Care pentru voi și pentru mulți se varsă*», prin cei «mulți» fiind vorba de cei ce vor «voi» și vor crede în El. Universalitatea mântuirii, dar și restrângerea ei apar și în cuvintele Mântuitorului în rugăciunea arhierescă, din cauza răutății și vrăjmășiei din lume: «*Ia-i dat putere peste tot trupul, ca să dea viață veșnică celor pe care I-ai dat Lui*» (Ioan 17, 2). El se roagă Tatălui «*pentru ei*» și «*pentru cei ce vor crede în El prin cuvântul lor*» (Ioan 17, 20), dar nu «*pentru lume*», pentru cei ce nu se pocăiesc, nu se roagă, nu priveghează.

Față de această situație, Mântuitorul ne arată semnele Crucii Sale : «*Nimeni nu vine la Mine, de nu-l va atrage Tatăl Meu*» (Ioan 6, 44) ; «*Nu pot Eu să fac de la Mine nimic, judec precum aud*» (Ioan 5, 30) ; Mântuitorul a fost numit «*Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul ce vine în lume*» (Ioan 1, 9), dar, dacă despre cei care credeau în El, Mântuitorul putea spune : «*Ca tot ce-Mi dă Tatăl, nimic să nu pierd*» (Ioan 6, 39) ; astfel celor care nu-I urmau, li se potriveau cuvintele Sale : «*Cel ce nu are Lumina, este în întuneric și nu știe unde merge*» (Ioan 12, 35) ; «*Cel ce-Mi urmează Mie, nu va umbla în întuneric, ci va avea Lumina vieții*» (Ioan 8, 12).

În ceea ce privește faptul că «*Lumina*» nu este primită în lume de către toți, Mântuitorul îndeamnă pe toți cei ce urmează Lui ca fiecare «*să-și ia crucea sa și să-Mi urmeze Mie*», deoarece, după Sfântul Apostol Ioan (I Ioan 2, 16), toate cele din lume «*nu sunt de la Tatăl*», ci «*de la lumea aceasta*». În această desăvârșire a lui Hristos și a celor ce urmează Lui, Însuși Tatăl Care poruncise Soarelui Său să răsară în întuneric, Cel Care «*face să răsară soarele și peste cei buni și peste cei răi și face să plouă și peste cei drekți și peste cei nedrekti*» (Matei 5, 45), este Cel Care desparte «*Lumina*» de întuneric, între cei ce urmează lui Hristos și între cei ce se lovesc de El ca de piatră și-i pune așternut picioarelor Sale ca «*vrăjmași*», pentru că este «*desăvârșit*», dar nu-i amestecă pe cei buni cu cei răi și desparte «*oile*» de «*capre*».

«*Cei ai lui Hristos*» sunt numiți în Sfânta Scriptură «*fii ai lui Dumnezeu*», care nu «*din lume*», ci «*de la Dumnezeu s-au născut*» (Ioan 1, 12—13), «*dintru ale Sale*», după ce Hristos, ca «*Semănător*», «*a ieșit să semene sămânța Sa*». Ca și Hristos, ei stau în lume «*de-a dreapta Tatălui*», în «*Lumină*». Pentru desăvârșirea lor, Mântuitorul a adresat îndemnul : «*Rugați-vă pentru ce ce vă prigonesc*» (Matei 5, 44) ; știind prin ce încercări și osândă vor trece prigonitorii. Mântuitorul le arăta de fapt că în El Crucea este judecata și osândirea celor răi : «*Cel ce nu va crede se va osândi*», deoarece nu va găsi o altă măsură de scoatere a răului din ei ; «*Cine nu e cu Mine este împotriva Mea!*» (Matei 12, 30) ; «*Cel ce scoate sabia, de sabie va pieri*» (Matei 26, 52). «*Cei ce nu vor crede, se vor osândi*», deoarece prin fărâdelegi vor pune cunună de spini pe capul «*Cuvântului*», care și în cer suferă din cauza nedreptăților lor : «*Ocările celor ce Te ocărau pe Tine, au căzut asupra Mea*». Ei Îl omoară pe Mântuitorul, ei «*vor vedea pe Cel pe care L-au împuns*» : «*Când veți înălța pe Fiul Omului, veți vedea că Eu sunt*» (Ioan 8, 28). Împotriva lui Dumnezeu ei se transformă în «*țepușă*», după cum avea să spună Mântuitorul, prigonitorului Saul : «*Greu îți va fi să dai cu piciorul în țepușă!*». În fața Unsului Domnului «*cugetele inimii lor vor fi date pe față*» și ei «*vor cădea în mreaja lor*».

Prin Crucea Sa, Hristos «*a ridicat păcatul lumii*» ca «*Mielul lui Dumnezeu*», «*omorât fiind din cauza păcatelor noastre, dar înviind din morți pentru îndreptarea noastră*» (Rom. 4, 25). Prin urmare, «*iubirea*» lui Dumnezeu față de lume constă în faptul că El a arătat lumii prin Hristos «*calea*» mântuirii, dar și «*deosebirea*» dintre cei drekți și cei păcătoși. «*Taina răului care se lucrează în lume*» (II Tes. 2, 7), a fost

pusă prin Hristos la «Lumina Feței lui Dumnezeu». Dacă Mântuitorul ca Cel «fără de păcat» nu avea nevoie de «lepădare de Sine», dar a avut în lume Crucea Sa, pe care nu o cerea celor ce-i urmează Lui, decât pentru că ei treceau din lume, în «lumea lui Dumnezeu» prin «lepădare de sine» și «asemănare» cu Hristos, astfel «cele ale lui Dumnezeu» care toate sunt «jertfă a arderii de tot», «*închinare în duh și în adevăr*», au de purtat crucea lor în lume, după cum s-a scris despre jertfa lui Avraam: «*Și năvăleau păsările răpitoare asupra trupurilor jertfite și Avraam le alunga*» (Fac. 15, 11).

Sfântul Ioan Botezătorul numise pe ucenicii Domnului «Mireasa» Mirelui. Într-adevăr, în paradis, oamenii, Biserica cea dintâi, «staulul oilor», erau Mireasa Cuvântului, a vocii lui Dumnezeu din inimile oamenilor, ai dragostei incomparabile a Mirelui (I Cor. 3, 1—3). Când oamenii au pierdut viața duhovnicească, au pierdut pe Dumnezeu căruia i-a luat locul trupul cu patimile ca «spini și pălămidă» a poftelor, rămânând oameni trupești «*în latura și umbra morții*». Acest lucru a însemnat, nu numai o pierdere de la mâna lui Dumnezeu, ci și o palmă dată pe obrazul Mirelui. Și pentru că El nu și-a putut opri dragostea Sa pentru oameni, astfel a blestemat pe cel care ca fur și tâlhar, nu a intrat pe ușă în staulul oilor, ci a sărit pe aiurea (Ioan 10), și apoi arăta în ceruri că oamenii zidiți de Dumnezeu, iubesc mai mult viața trupească și moartea, decât pe Dumnezeu. Și darul lui Dumnezeu era bucurie, pace și slavă, mai mult decât mântuire.

Când au văzut înfăierea și slava Mirelui, au regretat cei ce n-au ascultat de chemarea Sfântului Ioan și de chemarea Mântuitorului Hristos, Care le spunea adesea: «*Nu vin la Mine să-i vindec*» (Matei 13, 15); «*Mă veți căuta și nu Mă veți afla și veți muri în păcatele voastre*» (Ioan 8, 21). Iar cei ce au ascultat de chemarea Sfântului Ioan au ajuns Mireasa lui Hristos. Cum nu putea trăi Adam, cum nu era bine să fie omul singur, așa cum s-a văzut când nu și-a găsit ajutor asemenea lui, după ce a pus nume la toate viețuitoarele, căci chipul lui Dumnezeu în om însemna că din iubirea de Dumnezeu din toată inima, se cerea iubirea de semeni, de aproapele ca de sine însuși, ca un ajutor asemenea omului, tot astfel, după Botez, Mântuitorul, uns cu darurile Duhului Sfânt și-a căutat «Mireasa» ca pe un dar al chipului lui Dumnezeu din inima Sa: «*Lasă acum să plinim toată dreptatea*», spunea Mântuitorul lui Ioan, apoi S-a dus în puterea Duhului în Galileea, acolo unde era «Mireasa» sufletului Său, cei «temători de Dumnezeu», nu plini de sine și cu lucrurile lui Dumnezeu ca cei de la Ierusalim, cei fideli în credință și ascultători, care prin pescuit trăiau numai cu nădejdea, nu cu siguranța hambarelor pline. Cu adevărat a cunoscut Domnul pe cei ce sunt ai Săi, pe care i-a și hotărât să fie asemenea chipului Fiului Său și pe care apoi i-a chemat, îndreptat, desăvârșit (Romani 8, 29—30). Lor li s-a arătat în Evanghelie ca «*înger de mare sfat, sfetnic minunat*» (Isaia 9, 5) ca prin scrierea în inimi, voia lui Dumnezeu să se facă precum în cer așa și pe pământ. Prin Ioan Botezătorul i-a chemat Dumnezeu la această slavă: «*Ca să facă întru dânșii judecată scrisă, slava aceasta este a tuturor cuvioșilor Lui*» (Ps. 149, 9), chiar dacă Ioan nu a avut această slavă. El era

«făclia», iar ucenicii aveau să fie «sfeșnice ale Luminii (Matei 5, 15). Ei aveau să fie «martori», cum Dumnezeu și-a întins sânul Său, cortul Său, mâna Sa prin Hristos până dincolo de moarte, ca Atotțiitorul în viață pe veci, ca ziditorul casei sufletului fără de care nimeni nu poate face nimic. Prin El a arătat Dumnezeu că *«pe miei îi strânge la sânul Său»* (Isaia 40, 11).

Sfântul Ioan făcea parte din ultimii slujitori trimiși de Stăpânul viei la lucrătorii răi, care a fost omorât ca și ceilalți, ca un botez al sabiei asupra capului, așa cum pentru Sfânta Fecioară, răstignirea Fiului avea să fie un botez al sabiei în inimă. Dacă la chemarea lui Ioan, lucrătorii nu au venit la Cina cea Mare, ei au rămas vrăjmași cu Dumnezeu, prigonitorii Săi, ucigașii Săi, în acel întuneric care era mai mare decât acela unde Lumina, voia lui Dumnezeu nu fusese deloc. Rămăși fără *«haină de nuntă»* la nunta Fiului Marelui Împărat (Matei), fără haina Luminii din camera Mirelui, ei au rămas de partea vrăjmașului lui Dumnezeu. Botezul pocăinței la care chemase Sfântul Ioan era trecerea din împărăția lui Lucifer, la sânul lui Dumnezeu în Hristos, căci întâi prin pocăință se dărâmă răutatea din suflet, și numai apoi se zidește casa cea nouă a sufletului, ca o naștere din apă și din duh, așa cum pasărea Phoenix, simbol al botezului, renaște din cenușa sa proprie, așa cum pietrele colțuroase trebuie aruncate în adâncul mării, pentru a se potrivi prin această șlefuire la turnul prin care Păstorul lui Herma preînchipuia Biserica, adică prin iubirea de Dumnezeu din toată inima în urma sfințirii Numelui Său în Hristos, urma iubirea de aproapele ca de sine însuși. Un alt simbol al pocăinței și al botezului pentru Legea Veche, era dărâmarea zidurilor Ierihonului, semn al inimii egoiste, sălaş a toată fărădelegea, unde nu era dată și zidirea din nou a casei cum cerea proorocul: *«Inimă curată zidește și cu duh stăpânitor mă întărește»*, așa cum a dăruiat Dumnezeu în Hristos (Ps. 50, 11).

Pocăința ca ieșire din împărăția întunericului și trecerea în Împărăția binecuvântată a lui Dumnezeu ca «Tată», lucrare începută de Dumnezeu prin Sfântul Ioan Botezătorul, era și calea cunoașterii lui Dumnezeu. Dumnezeu rămâne ascuns, dacă omul nu-și întoarce inima de la rău: *«Boul își cunoaște stăpânul și asinul ieslea domnului său, dar Israel nu Mă cunoaște: poporul Meu nu Mă pricepe. Vai ție neam păcătos, popor împovărat de nedreptate, soi rău, fii ai pieirii! Ei au părăsit pe Domnul, au tăgăduit pe Sfântul lui Israel, i-au întors spatele»* (Isaia 1, 3—4). Simboluri ale celor credincioși din Israel și dintre neamuri, boul și asinul se zugrăvesc pe icoana Nașterii Domnului alături de Dumnezeu ca Prunc, ca semn al cunoașterii lui Dumnezeu, ca întoarcere a inimii și asemănare cu pruncii, la care nu este vorba de lepădarea trupului, ci de supunerea acestuia duhului, căci pruncii sunt oameni duhovnicești, nu trupești. Prin Hristos, *«ne-a trecut Dumnezeu în Împărăția iubitelui Său Fiu»* (Rom. 7, 25), spune Sfântul Pavel despre cei credincioși, pentru care Hristos este putere de întoarcere și izvor al bucuriei. Întruparea a însemnat «arătarea» lui Dumnezeu și cunoașterea Lui de către cei credincioși, dar în același timp necunoașterea și răstignirea lui Hristos de către cei necredincioși cărora, în ciuda întregii științe cu mintea despre Dumnezeu și a mulțimii jertfelor aduse, rămă-

neau departe cu inima de Dumnezeu și de aceea, vrăjmași. La sfârșitul lumii, Mântuitorul, atunci când va fi Judecătorul cel Drept, nimeni nu va avea justificare că nu L-a cunoscut pe El ca Fiul al lui Dumnezeu «celor care nu și-au deschis inima să vadă pe aproapele lor», în care sălășluia El Însuși. El era înțelepciunea lui Dumnezeu cea «*tainică și ascunsă*», dar cu atât mai reală în adâncul ei, ceea ce l-a făcut pe Sfântul Pavel să spună : «*Dacă Evanghelia noastră mai este acoperită, ea rămâne astfel pentru cei cărora idolii veacului acestuia le-au orbit ochii*» (II Cor. 4, 3—4). Nu mai este justificată necunoașterea lui Dumnezeu sau cunoașterea Lui numai cu mintea, când în Hristos s-a sfințit Numele lui Dumnezeu ca adevăr prin jertfa Sa și ca putere a venirii Împărăției Sale, a împlinirii vooii lui Dumnezeu «*precum în cer, așa și pe pământ*», ca pâine a ființei celei pururea fiitoare, ca părtășie la Numele lui Dumnezeu Cel pururea fiitor (Iahve). Iar «*arătarea lui Dumnezeu în trup*» a însemnat și «*îndreptarea Sa cu duhul*», după Numele Său cel nou de Emmanuil : Dumnezeu cu noi. El devine, astfel, prin Întrupare cheia întregii Sfintei Scripturi, care numai prin El este împărtășită ca «*duh care face viu*», iar nu ca «*literă care omoară*». Și astfel numai prin El este împărtășită ca «*duh care face viu*», iar nu ca «*literă care omoară*». Și astfel prin credința în Hristos, au folos de Sfintele Scripturi, cei prunci cu inima, pe când ele se vor lua de la cei cărora numai li se pare că le au, căci și-au zidit casa pe nisip, căutându-le numai cu mintea : «*Nu va mai fi nevoie să învețe unul pe altul Legea căci toți Mă vor cunoaște (întrucât Eu sunt Legea cea nouă, calea cea nouă și vie, nu pe table de piatră) de la mic până la mare*», (Ier. 31, 33), deci cei «*mici*», pruncii, vor avea ca cei dintâi folos în Hristos de cunoașterea lui Dumnezeu. De asemenea, nu va fi îngăduit să spună cineva, asemenea gadarenilor, că «*s-au înfricoșat*» de Dumnezeu, când de fapt, ceea ce îi deosebea de Hristos era pocăința de care aveau nevoie ca să se asemene cu El. Nu va fi o justificare nici ascunderea talantului în pământ, cu cuvintele : «*Te-am știut om rău, care seceri, unde nu ai semănat și aduni de unde nu ai risipit*» (Matei 25, 24). Când se va arăta pe cer «*semnul Fiului Omului*», Crucea lui Hristos, «*vor plânge toate neamurile pământului*», văzând «*cât de aproape era mântuirea de ei, nu în cer, nu sub pământ*» (Rom. 10, 6—7), ci la ușa inimii lor prin Hristos.

Astfel, în locul lucrătorilor răi, Dumnezeu a chemat pe cei cu inima curată și bună, chiar dacă în ceea ce privește cunoștința erau, unii «*orbi*», alții «*surzi*», alții «*șchiopi*», sau alții nici nu îndrăzneau să vină, simțindu-se nevrednici, ca cei de la «*drumuri și la garduri*», ca și vameșul din parabolă. Ei aveau să cinstească în Hristos atât de mult lucrarea Sfântului Ioan Botezătorul, ca binecuvântare care ferește de blestem, așa cum aveau să prețuiască pe Avraam, prin care «*s-au binecuvântat toate neamurile*, profeție împlinită în Sfânta Fecioară Maria, cea fericită de către toate neamurile ca Maică a Luminii și a Învierii.

Tot ce s-a profețit despre Mântuitorul, în care «*toate făgăduințele făcute de Dumnezeu prin profeți sunt în El, da, și prin El, amin*» (II Cor.1, 20), este înțeles prin prisma «*Luminii*» lui Dumnezeu arătate în Hristos. Sfântul Petru spune că : «*Dumnezeu ne-a scos din întuneric*

la Lumina Sa cea minunată» (II Petru 2, 9). Această «Lumină» au văzut-o apostolii «când erau cu Domnul în muntele cel sfânt» (II Petru 1, 18), dar ei spun că pentru vederea ei este necesară și «făclia profeților ca o lumină care luminează în loc întunecos» (II Petru 1, 19).

În cazul Sfântului Ioan Botezătorul, ca și în cazul Sfântului Prooroc Ilie, observăm o adevărată pedagogie a lui Dumnezeu, harul Său minunat, prin care căuta să apropie de «desăvârșirea» Sa pe «slugile» Sale trimise să anunțe «judecata» Sa asupra lumii. Profeții erau «făclii» care «ard și luminează» și Dumnezeu căuta să-i apropie de «Lumina» Sa. Legea Veche era Însuși Dumnezeu, dar desăvârșirea s-a arătat în Hristos, Care este de aceea: «plinirea Legii și a profeților». Profeții rămân o cale de aflare a «desăvârșirii» lui Dumnezeu descoperite în Hristos, în care: «Toată darea cea bună și tot darul desăvârșit este de sus, pogorându-se de la Tine, Părintele Luminilor» (Iac. 1, 17).

Profeții Legii Vechi aveau ca misiune trezirea conștiințelor și întoarcerea lor la Legea lui Dumnezeu prin anunțarea judecății Sale. Dacă avea loc pocăința, misiunea lor era îndeplinită, dar adesea ei nu se puteau opri să nu aștepte împlinirea pedepselor anunțate. Ei căutau dreptatea lui Dumnezeu adesea mai mult decât o cerea El. Astfel, judecata lui Dumnezeu împotriva regelui Ahab prin gura lui Ilie, era ca o tăiere radicală: «N-a fost încă nimeni ca Ahab care să se încumete a săvârși fapte urâte înaintea ochilor Domnului, la care l-a împins Izabela, soția sa; s-a purtat rău ca un ticălos urmând după idoli, cum au făcut amoretii, pe care Domnul i-a izgonit de la fața fiilor lui Israel» (3 Regi 21, 25—26). Tot astfel, după ce a răpit via lui Nabot, ucigându-l, proorocul Ilie i-a spus: «Ai ucis și vrei să intri în moștenire?» (3 Regi 21, 19).

Dar cuvintele tăioase ale proorocului, care arătau cât de mare era răul în Israel în vremea lui Ilie, au avut efect: «Când a auzit Ahab toate cuvintele acestea, a început să plângă, și-a rupt hainele sale, s-a îmbrăcat peste trupul său cu sac, a postit și a dormit în sac și a umblat trist. Atunci a fost cuvântul Domnului către Ilie Tesviteanul pentru Ahab și a zis Domnul: Vezi cum s-a smerit Ahab înaintea Mea? Pentru că s-a smerit înaintea Mea, de aceea nu voi aduce necazurile în zilele lui, ci în zilele fiului lui, voi aduce necazurile peste casa lui» (III Regi 21, 27—29).

Tot astfel S-a adresat Dumnezeu și proorocului Iona, care aștepta împlinirea iminentă a pedepsei anunțate împotriva cetății Ninive. Ninivitenii se pocăiseră, zicând: «Poate că Dumnezeu se va întoarce și se va milostivi și va ține în loc iuțimea mâniei Lui, ca să nu pierim!». Dumnezeu însă S-a întors: «Atunci Dumnezeu a văzut faptele lor cele de pocăință, că s-au întors din căile lor cele rele. Și I-a părut rău de prezicerile de rău pe care le făcuse împotriva lor și nu le-a împlinit» (Iona 3, 9—10). Așteptând însă pedepsele, proorocul a zis către Dumnezeu: «Știam că Tu ești Dumnezeu îndurat și milostiv, îndelung răbdător și mult milosârd și îți pare rău de fărădelegi. Și acum, Doamne, ia-mi sufletul meu, căci e mai bine să mor decât să fiu viu» (Iona 4,

2—3). Dar, aducându-l pe profet la gânduri bune, Dumnezeu i-a zis : «*Cum să nu-Mi fie milă de cetatea cea mare a Ninivei, cu mai mult de o sută douăzeci de mii de oameni, care nu știu să deosebească dreapta de stânga lor și cu un mare număr de dobitoace?*» (Iona 4, 11). O legendă legată de duhul și puterea lui Ilie, de a osândi pe vrăjmașii lui Dumnezeu, este și aceea că în cer prorocul mereu ar întreba când este ziua lui, ca atunci să piardă lumea, iar Dumnezeu îi spune că până atunci mai este mult, iar când prorocul întreabă din nou, îi spune că a trecut de mult.

Misiunea profetilor de a întoarce inima oamenilor la Dumnezeu era în același timp și aceea de a întoarce mânia lui Dumnezeu, așa cum se exprimă prin formula liturgică : «*Pace tuturor ! Și duhului tău !*». Această lucrare profetică a căpătat numele generic de «*duhul și puterea lui Ilie*», pentru a exprima forma ei cea mai intensă, desigur și în situațiile cele mai grele de încordare dintre Dumnezeu și poporul Său. Mai mult decât numele unei localități sau al unui ținut, numele «*Tișbitul*» dat lui Ilie poate însemna «*întorcere*». În limba ebraică numele «*Teșuba*» are acest sens și ar fi o semnificație echivalentă cu cea a Sfântului Ioan de «*Botezătorul*», căci «*pocăința*», «*metanoia*», «*schimbarea cugetului*», înseamnă tot «*întorcere*». Dar în legătură cu lucrarea ambilor profeti, termenul folosit în Sfânta Scriptură este acela de «*apocatastază*», «*reșezare*», readucere în stare inițială prin pocăință și îndreptare (Matei 17, 10—13 ; Marcu 9, 11—13 ; Fapte 3, 21 ; Sirah 48, 10). În ceea ce privește întorcerea mâniei lui Dumnezeu prin lucrarea Sfântului Ioan Botezătorul, profetul Maleahi ne spune : «*El va întoarce inima părinților către fii și inima fiilor către părinți, ca să nu vin și să lovesc țara cu blestem*» (Maleahi 3, 24).

Sfântul Ioan Botezătorul poate fi luat ca măsură a tuturor profetilor în ceea ce privește raportul dintre Lege și har, care lui nu i-a fost dat să-l cunoască, deoarece : «*Legea prin Moise s-a dat, iar harul și adevărul prin Iisus Hristos s-au dat*» (Ioan 1, 17). În fața ultimului profet («*Legea și prorocii au fost până la Ioan*»), a stat Cel ce este «*Piatra cea din capul unghiului*» a Legii celei Noi, a cărei putere de a «*scrie în inimi*», ceea ce până atunci fusese scrisă doar pe «*table de piatră*», nu era dat celor de sub Lege să o cunoască. Sensul profund al lucrării Mântuitorului în această privință îl redă profeția : «*Rămășița care va fi scăpat din casa lui Iuda își va înfige rădăcini în jos și va face roade în sus*» (Isaia 37, 31). De asemenea, nu se putea vedea ușor faptul că mai presus de toate, Mântuitorul este diamantul Cel «*tare*» care nu poate fi îndoit sau rupt, este «*aur*», care dacă se lămurește în foc, devine și mai strălucitor, așa cum soarele este mereu același, dar când răsare este și mai strălucitor pentru oameni, este «*comoară*» a Învierii ascunsă în «*țarina*» vieții Sale de pe pământ. Când spunea : «*Eu am venit ca lumea viață să aibă și mai mult*», nimeni nu știa că El Însuși este cea «*viață și mai mult*» (cum spunea altădată ucenicilor : «*Însutit va lua în viața aceasta, iar în veacul viitor, viață veșnică*» (Luca 18, 30), este taina Învierii ascunsă în viața Sa.

Spunând că El «are o mărturie mai mare decât a lui Ioan» (Ioan 5, 30—37), Mântuitorul a arătat că această mărturie nu constă în «judecarea» lumii, ci în arătarea roadelor Luminii. Iar această «Lumină» nu venea nici cu «osândire», nici cu copleșire prin minuni, ci prin cea casă minunată a sufletului, care înseamnă și odihnă : «Nu vă bucurați că vi se supun duhurile (prin minuni), ci vă bucurați că numele voastre sunt scrise în cartea vieții», fapt pentru care minunile nu sunt decât «adaos» : «Nu știți fii ai cărui Duh sunteți ? Căci Fiul Omului n-a venit să piardă sufletele...» (Luca 9, 55), ci să le atragă prin slava Luminii cu care a fost îmbrăcat și Ilie și pe care o avea și Sfântul Ioan Botezătorul, chiar dacă nu făcuse nici o minune. Sfântul Ioan văzuse la Botez numai semnul Duhului Sfânt care era «porumbelul», dar nu și roadele Duhului în viața Mântuitorului, «mărturia» dată Lui de către Tatăl și care era mai mare decât a lui Ioan. Mântuitorul a muștră cerbicia celor ce nu credeau în aceste semne, ca «neuzire» și «nevedere» a lui Dumnezeu-Tatăl, ceea ce face ca nici Cuvântul Său să nu încapă în inima lor (Ioan 6, 37—38), cu toate că în fața lor se afla «mai mult decât Solomon» (Matei 12, 42), «mai mult decât regina din Saba», cu toată înțelepciunea și strălucirea lor.

De aceea, dând mărturie lui Ioan Botezătorul prin minunile săvârșite înaintea ucenicilor acestuia, pe care i-a trimis să-i spună lui Ioan cele ce au «auzit», ca proslăvire a lui Dumnezeu și au «văzut» ca minuni, era ca și cum Mântuitorul ar fi vorbit în cugetul Său cu Ioan însuși, astfel : «A ajuns în temnița ta vestea mare a învierii fiului unei văduve din Nain și te-ai mirat că Eu înviez pe cei morți, în loc să judec neamul celor răi, din cauza căruia suferi și tu ! Dar în Mine este «comoara cea ascunsă în țarină». Eu am înviat pe fiul unei văduve, singurul ei fiu, pentru ca după Învierea Mea, oamenii să vadă că Cel ce a săvârșit minunea învierii acestui fiu, este mai mult decât au putut ei vedea atunci, chiar dacă erau uimiți de ceea ce au văzut, căci în fața lor era Acela, a cărui viață este mai tare ca moartea, căci dacă este omorât, moartea nu-L poate ține și această viață este a tuturor celor ce urmează Mie. Și fapta cea mai mare pentru cei care nu puteau vedea această «viață», va fi jertfa Mea, pentru ca lor să li se deschidă ochii și să cunoască pe Dumnezeu și viața Sfintei Treimi pe care nimeni din cei de sub Lege n-a putut s-o mărturisească mai înainte decât tine, pentru că nu le-a fost dat să vadă și să audă pe Dumnezeu, cum ți-a fost dat ție. Eu sunt Învierea și viața și prin jertfă voi sfinți viața Mea ca «adevăr». Înviind din morți, Eu voi avea stăpânire și peste cei vii și peste cei morți. De aceea, mergi în pace, în odihna ta, prin acea jertfă în moarte, care este mai mare decât jertfa de prigoană asupra proorocului Ilie !».

Cu asemenea cuvinte mângâiasă Dumnezeu și pe proorocul Daniel : «Mergi spre sfârșitul tău și te odihnește și te vei scula ca să primești moștenirea ta în vremea cea de apoi» (Dan. 2, 13).

«Judecarea» lumii pe care o aștepta de la Mesia Sfântul Ioan Botezătorul arăta însă ca o «părăsire» față de cei răi, după ce le-au fost

«date pe față cugetele inimii lor», cu toată puterea Luminii, o «întoarcere» a Feței lui Dumnezeu de la ei, întrucât ei singuri «s-au lepădat de la Mâna Sa» (Ps. 87, 5), așa cum le vorbea Dumnezeu și celor din Vechiul Testament : «Ca să cunoașteți ce înseamnă să fiți părăsiți de Mine !» (Num. 14, 34) : «Bărbații care au văzut slava Mea și minunile pe care Le-am făcut în pământul Egiptului și în pustie și M-au ispitit până acum de zeci de ori și n-au ascultat glasul Meu, nu vor vedea pământul făgăduit !» (Num. 14, 22—23)... «și toți cei care M-au amărât, nu-l vor vedea !» (Num. 14, 24) ; «Iar pe robul Meu, Caleb, îl voi duce în pământul în care a umblat și semînția lui îl va moșteni, pentru că în el a fost un «alt duh» și pentru că el s-a supus Mie !» (Num. 14, 24) ; iar «a nu intra în pământul făgăduit» însemna de fapt a nu primi darul «odihnei» sufletului (Num. 14, 23 ; Deut. 1, 33 ; Evr. 3, 11), însăși «casa sufletului» la care cheamă Hristos (Matei 11, 28).

Pe de altă parte și «scrierea în inimi» este numită în Sfânta Scriptură tot o «judecată» pentru cei desăvârșiți : «Judecă-mă cu judecata celor ce cunosc Numele Tău !» (Ps. 118, 132) ; «Judecățile Tale îmi vor ajuta mie» (Ps. 118, 175) ; «Ca să facă întru dânsii judecată scrisă, slava aceasta este a tuturor cuviosilor Lui» (Ps. 149, 9). Celor desăvârșiți în acest fel, Mântuitorul le-a arătat «vrăjmășia lumii față de Dumnezeu», precum și «geneza» acestei lumi, în care fariseii, cărturarii și Irod erau incluși fără nici o deosebire, între care este deosebire ca între buni și răi în lume, adică grâu și neghină, și între «drepti și nedrepti» (Matei 5, 45), adică grâu și pleavă sub Legea Veche.

Astfel, la întrebarea ucenicilor Săi : «Pentru ce le vorbești lor în pilde ?», Mântuitorul le-a răspuns : «Pentru că vouă vi s-a dat să cunoașteți tainele Împărăției cerurilor, pe când aceluia nu li s-a dat. Căci celui ce are i se va da și i va prisosi, iar de la cel care nu are, se va lua și ceea ce i se pare că are. Pentru aceea le vorbesc în pilde, căci văzând nu văd și auzind, nu aud, nici nu înțeleg. Și se împlinește cu ei proorocia lui Isaia care scrie : cu urechile veți auzi, dar nu veți înțelege și cu ochii veți privi, dar nu veți vedea. Căci s-a învârtoșat inima poporului acestuia și aude greu cu urechile și ochii i s-au închis, ca nu cumva să vadă cu ochii și să audă cu urechile și cu inima să înțeleagă și să se întoarcă și Eu să-i tămăduiesc pe ei. Dar fericiți sunt ochii voștri că văd și urechile voastre că aud. Adevărat vă spun că mulți prooroci și drepti au dorit să vadă cele ce priviți voi și n-au văzut și să audă cele ce auziți voi, și n-au auzit» (Matei 13, 10—17).

Răspunzând la o altă întrebare a ucenicilor Săi : «Doamne ce-i, că nouă vrei să Te arăți și lumii nu ?», Mântuitorul a spus : «De mă iubește cineva, acela va păzi cuvântul Meu» (Ioan 14, 22—23) ; deci Mântuitorul leagă împlinirea poruncilor de iubirea lui Dumnezeu din toată inima prin sfințirea Numelui, prin harul Său — spre deosebire de «teama» de Dumnezeu din Lege — și de «atragera» la Hristos, la slava Lui, la podoaba Lui, de către Dumnezeu-Tatăl, Care, L-a sfințit și L-a trimis în lume ; «Nimenia nu vine la Mine de nu-l va atrage Tatăl Meu» (Ioan 6, 44) ; «Dacă vă urăște pe voi lumea, să știți că pe Mine mai înainte decât pe voi M-a urât. De ați fi din lume, lumea ar iubi ce

este al ei, dar pentru că nu sunteți din lume, ci Eu v-am ales pe voi din lume, de aceea lumea vă urăște» (Ioan 15, 18—19); «Toate acestea vi le vor face, pentru că n-au cunoscut nici pe Tatăl, nici pe Mine» (Ioan 16, 3).

Mântuitorul spunea chiar și rudelor Sale după trup, verișorilor Săi, că lumea are atitudini diferite: «Vremea Mea nu a sosit încă, dar vremea voastră este oricând gata. Pe voi lumea nu poate să vă urască, dar pe Mine Mă urăște, pentru că Eu mărturisesc despre ea că lucrurile ei sunt rele» (Ioan 7, 6—7).

Cei care s-au desprins de lume pentru a urma lui Hristos își au mângâierea lor în asemănarea cu Hristos ca «cei pe care i-a ales Dumnezeu să fie asemenea chipului Fiului Său» (Rom. 8, 29), ca cei ce «au iubit arătarea Lui» (II Tim. 4, 8). Pe aceștia Mântuitorul i-a numit «fericiți» și orice jertfă pe calea desăvârșirii este socotită o «biruință»: «Biruitoare îi voi da cununa vieții» (Apoc. 2, 7, 10), sună încurajarea Domnului pentru ei. Iar pe această cale, ei au pe Mântuitorul «începătura celor adormiți» prin Înviere. El este pentru ei «sfintire» prin jertfa vieții Sale ca «aur lămurit în foc» și «Lumină»; ca «Stâlpul cel de foc» ce călăuzea poporul prin pustie. Dacă proorocii L-au văzut dinainte, fără să-L aibă de față, astfel Apostolii L-au avut în inima lor, fiindu-i martori, când spun: «Ceea ce ochii noștri au văzut... mâinile noastre au pipăit... Cuvântul vieții... vă vestim» (I Ioan 1, 1). În acest sens ei dau în dar, din inima lor, ceea ce au primit în dar, ei au «talant» pentru această slujire; ei spun că suntem zidiți pe temelie Apostolilor și a Proorocilor (Efeseni 3; II Petru 1). Mântuitorul este în inima lor dragostea cea dintâi» (Apoc. 2, 4). Răbdarea crucii este o taină a desăvârșirii vieții în Hristos, așa cum o descrie și Sfântul Apostol Petru: «Aceasta este plăcut lui Dumnezeu să sufere cineva întristări cu gândul la El. Căci ce laudă este dacă primiți bătăie întru răbdare pentru greșală? Iar dacă pentru binele făcut veți pătimi și veți răbda, aceasta este plăcut lui Dumnezeu. Căci spre aceasta ați fost chemați, căci și Hristos a pățimit pentru voi lăsându-vă pildă să pășiți pe urmele Lui, Care n-a săvârșit nici un păcat, nici nu s-a aflat păcat, nici nu s-a aflat viclesug în gura Lui și Care, ocărât fiind, nu răspundea cu ocară, suferind, nu amenința, ci se lăsa în știrea Celui ce judecă cu dreptate» (I Petru 2, 19—23). Aceasta era «ascultarea» lui Iisus, cum i-a spus Tatăl la trimiterea Sa în lume: «Șezi de-a dreapta Mea».

De aici reiese că desăvârșirea în Hristos este incompatibilă cu răul, chiar sub forma răsplătirii răului cu rău în numele dreptății, căci «din același izvor nu pot izvorî și apă dulce și apă amară» (Iacob 3, 11); «Armele Luminii» sau atât «cele de-a dreapta, cât și cele de-a stânga» (II Cor. 6, 7). Arătarea Luminii ca desăvârșire în Hristos explică până la un punct de ce răul este liber în lume pentru cei ce nu cunosc pe Dumnezeu, aceia prin care «taina răului se lucrează acum în lume» (II Tes. 2, 7), când oamenii «vor propăși din rău în mai rău» (II Tim. 3, 13) și despre care în Apocalipsă se spune: «Cine este nedrept, să nedreptățească înainte» (22, 11).

Dar acest lucru confirmă pe de altă parte și judecata lui Dumnezeu asupra răului, care este biruit prin faptul că este învederat, așa cum se subliniază peste tot în Apocalipsă, al cărei autor, Sfântul Evanghelist Ioan, a fost numit de către Mântuitorul drept unul din cei care «*nu vor gusta moartea, până ce nu vor vedea Împărăția lui Dumnezeu venind cu putere*» (Marcu 9, 1). «Tot ceea ce se dă pe față se învederează de Lumină», spun Sfinții Apostoli, care arată de asemenea că, «*noaptea a trecut și ziua s-a apropiat*» (Rom. 13, 12). «S-a apropiat», pentru că Mântuitorul ca samarinean milostiv, a stat la «han» (Biserica), cu cel căzut între tâlhari «*toată noaptea*», adică până a început să deschidă ochii, până se lumina de ziua, până la «Ziurel de ziua», cum spun colindele. Mântuitorul Înșuși asemenea Împărăția lui Dumnezeu cu «*aluatul pe care, luându-l o femeie, îl pune în trei măsuri de făină până ce se dospesște toată*» (Matei 13, 33), cu «*grăunțele de muștar*» al Împărăției lui Dumnezeu, ca «*cea mai mică dintre semințele de pe pământ*» (Matei 13, 21), (adâncul lui Dumnezeu), dar care când este semănată în pământ (jertfa Mântuitorului), răsare și se face copac, cel mai mare de pe pământ, apoi cu «*piatra mică de după munte*» (Daniel 2, 34), care atinge statuia cu cap de aur (mândria lumii), la picioarele de lut (cele slabe ale lumii), care face să cadă capul de aur, dacă nu ascultă chemarea Sfântului Ioan Botezătorul de aur, dacă nu ascultă chemarea Sfântului Ioan Botezătorul «*Tot dealul să se pogoare*»; iar Sfântul Pavel socotește «*puterea lui Dumnezeu în Hristos*» ca aceea «*prin care Iși su-pune Lui și toate*» (Filip. 3, 21). Darul desăvârșirii în Hristos este «*casa Luminei*» ca o mângâiere și la «*adormire*», la gustarea morții, ca la Adormirea Maicii Domnului, ca acea casă în care Dumnezeu a certat vânturile și valurile și s-a făcut liniște mare, din cauza puterii bucuriei, ca o slavă. Nici Ioan Botezătorul, nici Maica Domnului nu au făcut nici o minune, dar dacă prin Sfântul Ioan a arătat puterea de a întoarce inimile la smerenie, astfel prin Maica Domnului ne-a arătat smerenia ca «*stăpânire nebiruită*». Dumnezeu nu a blestemat sămânța cea rea semănată în lume, ci pe semănătorul ei: «*Un om rău a făcut aceasta!*» (Matei 13, 28). Dar ne face să înțelegem mânia Sa la a doua venire asupra seminției celei rele, mergând până la blestem față de cei ce nu au intrat pe calea Luminei, ca să ajungă la transfigurare: «*Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel de veci, care este gătit diavolului și ingerilor lui...*» (Matei 25, 41), căci am luat trup în nădejdea că Mă veți vedea și veți afla cele ale voastre dintru ale Mele: am luat trup pe veci, dar nu s-a prins nimic de voi. Nu vă întreb de Schimbarea Mea la Față, nici de păcatele voastre, nici de prigoana voastră împotriva Mea, nici dacă ați făcut minuni, ci dacă, văzând sfințirea drumului Meu prin Schimbarea la Față și prin Înviere, ați deschis ochii să Mă vedeți: flămând, gol, însetat, străin, bolnav, întemnițat și ați fi intrat în Împărăția Tatălui Meu, prin deschiderea inimii, cu haina de nuntă a schimbării la față personale. De aceea pedeapsa cea mai grea va fi, nu focul, ci «*plânsetul și scrâșnirea dinților*» și «*viermele cel neadormit*» pentru părerea de rău când vor vedea

pe cei credincioși în «*haine*» de nuntă (Matei 22, 11—12), pentru că din «*grâu*», au devenit «*pleavă*» neroditoare, și din «*smochin*» al viei, pom rău care nu poate face roade bune, care se face părtaș blestemului de la păcatul strămoșesc împotriva șarpelui: «*Pe pământ să te târăști și cu țărăni să te hrănești în toate zilele vieții tale*» (Fac. 3, 14); «*De acum înainte să nu mai fie rod din tine în veac*» (Matei 21, 19); «*Țarina, când absoarbe ploaia ce se coboară adeseori asupra ei și rodește iarbă folosite pentru care a fost muncită, primește binecuvântare de la Dumnezeu; iar dacă aduce spini și ciulini, se face netrebnică și blestemul îi stă aproape, iar la urmă focul o așteaptă*» (Evr. 6, 7—8). Căci «*smochinul*» era în Legea Veche simbolul preoției, nu ca o suprastructură dominantă, ci ca o primitoare «*manei*» din cer.

Pe pământ, Stăpânul nu a lăsat să se smulgă neghina din grâu pentru care mai este nădejde de îndreptare: «*ca nu cumva odată cu neghina să smulgeți și grâul*» (Matei 13, 29). Prin răspunsul Mântuitorului în faptă și în sfaturi («*Fericit cel ce nu se va sminti întru Mine*»), Sfântul Ioan Botezătorul, adâncitorul, a înțeles că este mai de seamă ascultarea de voia Tatălui chiar în «*judcățile Sale neînțelese*», dar desăvârșite și a așteptat în pace jertfa sa prin tăierea capului, prin care ucenicii săi s-au apropiat și mai mult de Mântuitorul (sângele martirului, puterea pocăinței). Ei au putut vedea cum Mântuitorul în milostivirea Sa, nu judecă, ci zidește și desăvârșește chiar și în cea mai mare împotrivire din partea lumii, și a stihilor ei. Cu adevărat, El are puterea de a certa din sufletul lor vânturile și valurile și de a le da «*liniște mare*», și apoi bucuria ca plinătate prin Înviere: «*Deschizând Tu Mâna Ta, toate se vor umplea de bunătate*» (Ps. 103, 29), prin pacea și bucuria adevărului Său. După chemarea la pocăință a Sfântului Ioan Botezătorul, care a mers până la jertfa tăierii capului, mâna Domnului s-a deschis într-adevăr prin evenimentul înmulțirii pâinilor, semn al «*pâinii celei spre ființă*», ca mana cerească, «*pâine a pustiei*», așa cum era botezul Sfântului Ioan, ca ieșire din lume și pregătirea ca într-o pustie a «*căii Domnului*», așa cum se spune în Midrașul amintit.

Lumina lui Hristos își are desăvârșirea în primul rând prin felul în care a fost trimisă de Dumnezeu ca o taină a inimii, pentru a ajunge la inimă, fiind socotită însă pentru neamul celor răi o venire «*ca un fur*». În același fel, ca «*susurul cel lin*» este ea propovăduită și în Biserica lui Dumnezeu, sub asprimea cuvântului Domnului: «*Cine nu adună cu Mine, risipește!*» (Matei 12, 30). De la cei desăvârșiți în El, Mântuitorul așteaptă «*desăvârșirea*»: «*În dar ați luat, în dar să dați!*» (Matei 10, 8). De aceea, desăvârșirea în Hristos este un dar, o bucurie și o nădejde.

În fața oricăror sminteli din lume, Mântuitorul cheamă pe cei credincioși să-și păstreze «*untdelemn*» în candelile lor ca «*fecioarele cele înțelepte*» (Matei 25, 1—13), pentru a nu-și risipi, în dispute neziditoare și pustiitoare, pacea și bucuria Duhului Sfânt primite prin credință ca un dar și ca un testament, căci El însuși va alunga din «*Biserica Sa*»,

pe «vânzătorii din Templu» (Ioan 2, 14—17), care nu vindeau untdelemnul Său pentru mântuire, ci alte lucruri din interes omenesc și pentru câștiguri, și acest lucru îl va face prin «biciul» Cuvântului Său. Sfinții Apostoli cheamă, de asemenea, la tămăduirea rănilor fricii, arătând că «iubirea adevărată alungă frica» (I Ioan 4, 18); «N-ați primit un duh al robiei, ci un duh al înfierii» (Rom. 8, 15), prin care chemăm pe Dumnezeu ca «Tatăl nostru», «Avva» (Gal. 4, 6; Rom. 8, 15). Dar ca «martori ai Cuvântului», ei cheamă mai ales la credință și viață în Hristos, care este mereu «Lumina cea lină a Sfintei Slave a Tatălui ceresc»: «Ce era la început, ce am auzit, ce am văzut cu ochii noștri, ce am privit și mâinile noastre au pipăit, despre Cuvântul vieții — și Viața s-a arătat și am văzut-o și măriurisim și vă vestim Viața de veci, Care era la Tatăl și S-a arătat nouă — ce am văzut și am auzit, vă vestim și vouă, ca și voi să aveți împărtășire cu noi. Iar împărtășirea noastră este cu Tatăl și cu Fiul Său, Iisus Hristos. Și acestea noi vi le scriem, ca bucuria noastră să fie deplină. Și aceasta este vestirea pe care am auzit-o de la El și v-o vestim: că Dumnezeu este Lumină și nici un întuneric nu este întru El» (I Ioan 1, 1—5).

Prin urmare, darul lui Dumnezeu este însăși viața lui Hristos care a strălucit dincoace de moarte și s-a sfințit ca «Lumină lină» de dincolo de moarte, ca viață dumnezeiască sădită în mijlocul întunericului și al morții de pe pământ. Întunericul din lume a bântuit pe deasupra acestei «Lumini» plâpânde, line, slabe. Ea nu era «slăbiciune», ci ascultare și smerenie ca forme ale iubirii desăvârșite până la capăt, ca o «ardere de tot». Dar prin Înviere, ea s-a arătat mai tare decât lumea care a rămas prin mândria ei în afara lui Hristos, în «înălțarea» ei de sine, dar și în afara Luminii. Lumina lui Hristos a răsărit din mormânt și luminează în veci, ca cea mai mare taină a zidirii de după înghițirea ei de întuneric și de aceea și de moarte în urma păcatului strămoșesc. Ea nu apune în veci și așteaptă mereu pe toți cei ce o caută. Sângele Său strigă din pământ ca cea mai mare putere a lui Dumnezeu de chemare la mântuire, prin cuvintele: «Luați, mâncați... Beți dintru acesta toți...» și care împărtășesc apoi bucuria mântuirii ca Euharistie, jertfă de mulțumire: «Jertfă de laudă» pentru «milă de pace». Duhul Sfânt este acel Mângâietor Care rămâne în veci de la Cincizecime în Biserică, tocmai pentru că Jertfa Mântuitorului și adevărul Luminii Sale pe pământ sunt veșnice. Ei o vor afla, dacă nu se vor lăsa ademeniți de «slava» întunericului din lume, sau intimidăți de «amenințările» celor «tari». Acestea sunt de altfel, și singurele cauze pentru care s-a profețit sfârșitul lumii, când, de fapt, Lumina lui Hristos a răsărit pe veci în viața noastră pământească și rămâne cu noi până la sfârșitul veacurilor, până când, pentru mântuirea celor «aleși, care strigă către Dumnezeu ziua și noaptea» (Luca 18, 7), Tatăl ceresc le va face dreptate, trimițând pe Fiul Omului la a doua venire a Sa în slavă; căci în El, s-a împlinit pentru vecie voia lui Dumnezeu, «precum în cer, așa și pe pământ» (Matei 6, 10), după profeția îngerilor cântată la Betleem: «Slavă întru

cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, întru oameni bunăvoire» (Luca 2, 14).

Prin Învierea Sa din morți, Mântuitorul rămâne pe veci «*aur lămurit în foc*», «*azima*» neatinsă de «*dospitura*» înălțării de sine, «*Lumina*», care l-a ajutat și pe Sfântul Ioan Botezătorul să vadă că ea este «*lină*», dar mai tare decât întunericul. Prin ucenicii botezați de el, care au urmat Mântuitorului, Sfântul Ioan s-a putut bucura ca un «*fericit*» de Lumina lui Hristos care nu smintește pe nimeni și aceasta mai mult decât Moise și Ilie pe Tabor. Sfântul Ioan poate fi socotit o «*făclie*» tocmai și prin această «*nedumerire*» a lui în legătură cu Hristos ca Mesia, mijlocindu-ne peste veacuri răspunsul Mântuitorului cu privire la «*Lumina cea lină a Sfintei Slave a Tatălui ceresc*», tot astfel cum îndoiala lui Toma a dat un plus de certitudine ucenicilor în legătură cu Învierea Mântuitorului, când spun despre «*Cuvântul Vieții*»: «*Ceea ce mâinile noastre au pipăit*» (I Ioan 1, 1).

Rugându-Se Tatălui în legătură cu ucenicii Sfântului Ioan care L-au urmat: «*Lucrul pe care Mi L-ai dat să-l fac, l-am făcut*» (Ioan 17, 4) Mântuitorul putea cugeta în Sine în legătură cu nedumerirea Sfântului Ioan: Urmând Mie, ucenicii tăi au devenit un cuget, un duh cu Mine, astfel încât, atunci când Mi-am pus sufletul pentru ei, Le-am spus că nu-i voi lăsa «*orfani*» (Ioan 14, 18), ci voi veni la ei, ca să fie și ei acolo unde sunt dintotdeauna și Mă întorc din moarte ca să-i pot lua. Dar la plecarea Mea, le-am spus cât este de diferită lumea în atitudinea ei față de Mine: «*Adevărul vă spun: voi veți plânge și vă veți întrista, iar lumea se va bucura*» (Ioan 16, 20). Eu voi trece prin mijlocul întunericului, prin Marea cea Roșie a morții ca ucidere din partea vrăjmașului lui Dumnezeu, și le voi goli de putere. Iar cei ce prin cuvântul lor vor vedea Lumina prin botez, vor trece «*ca pe uscat*», pe unde Eu am trecut «*prin pământ*» și vor cânta, pomenind jertfa Mea pentru ei: «*Am văzut Lumina cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc*». Pe toți aceștia Mi-i voi «*logodi*» pe vecie, căci «*Lumina cea lină*» este «*aur lămurit în foc*» (Apoc. 3, 18).

Ca un adevărat profet, Sfântul Ioan Botezătorul propovăduia, nu eliberarea de sub jugul stăpânirii romane, ci împăcarea cu Dumnezeu a datornicilor Săi prin pocăință și botezul cu apă, ca să poată primi pe Hristos. De aceea, harul acestei «*alegeri*» a celor ce văd Lumina și cunosc pe Dumnezeu, nu se datorește unei «*democrații*» și nu poate fi socotit un «*drept*» personal, sau «*privilegiu*» al cuiva, ci este darul «*scrierii în inimi*» a vooii lui Dumnezeu pentru cei ce «*s-au pocăit*» la îndemnul Sfântului Ioan, despre care Mântuitorul spunea: «*Din zilele lui Ioan Botezătorul până acum Împărăția lui Dumnezeu se ia cu silința și cei ce se silesc o răpesc*» (Matei 11, 12).

Sfântul Ioan Botezătorul este cel mai mare dintre prooroci, căci nici despre Sfântul Ilie nu s-a spus așa cum s-a spus despre Sfântul Ioan că: «*Încă din pântecele maicii sale se va umple de Duh Sfânt*» (Luca 1, 15). Sfântul Ilie a fost luat la cer, dar în Hristos, adevărul

răsare din pământ și acestui adevăr Sfântul Ioan i s-a făcut înainte-mergător, botezându-se cu botezul sabiei, cu care avea să se boteze și Mântuitorul și prin El și ucenicii Săi : «*Cu botezul cu care am a Mă boteza, vă veți boteza!*» (Marcu 10, 39); «*Unde Mă duc Eu, voi nu puteți veni acum, dar mai târziu veți veni!*» (Ioan 13, 33, 36).

Mântuitorul i-a făcut părtași pe ucenicii Săi la această desăvârșire, zicând : «*Voiesc ca acolo unde sunt Eu, să fie împreună cu Mine și cei pe care Mi i-ai dat, ca să vadă slava Mea pe care Mi-ai dat-o, pentru că Tu M-ai iubit pe Mine mai înainte de întemeierea lumii. Părinte drepte, lumea pe Tine nu Te-a cunoscut, dar Eu Te-am cunoscut, și aceștia au cunoscut că Tu M-ai trimis*» (Ioan 17, 24—25). Despre asemănarea lor cu Dumnezeu prin El, Mântuitorul spune : «*Eu le-am dat Cuvântul Tău și lumea i-a urât, pentru că ei nu sunt din lume. Nu Mă rog să-i iei din lume, ci să-i păzești pe ei de cel viclean. Ei nu sunt din lume, precum nici Eu nu sunt din lume*» (Ioan 17, 14—16); «*Și slava pe care Mi-ai dat-o, le-am dat-o lor*» (Ioan 17, 22).

«Slava Lui», despre care ucenicii Săi spun că au văzut-o (Ioan 1, 14) era slava lui Hristos «*ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr*» (Ioan 1, 14). Această «slavă» este «Lumina cea lină» și netrecătoare a Tatălui ceresc, este darul Duhului Sfânt ca : «*pace și bucurie*» a Împărăției lui Dumnezeu. Lumina lui Hristos, «*piatra cea din capul unghiului*» (Matei 21, 42), este «*temelia Apostolilor și a prorocilor*» (Efeseni 2, 20). Ca și Sfântul Ioan Botezătorul, profeții erau «slugi» ale Stăpânului și «făclii» care «ard și luminează», dar Apostolii sunt «*martori ai Cuvântului*» și «*sfeșnice ale Luminii*» din care luminează Hristos, «*comoara ascunsă în țarină*» (Matei 13, 44), după cum spune Sfântul Pavel : «*A binevoit Dumnezeu... să descopere pe Fiul Său întru mine*» (Gal. 1, 15—16) : «*Tu luminezi minunat din munții cei veșnici*» (Ps. 75, 4); «*Minunat este Dumnezeu întru sfinții Săi*» (Ps. 67, 36).

Desăvârșirea izvorăște din comuniunea lor cu Hristos : «*Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos?*» (Rom. 8, 35); «*Sunt incredințat că nici moartea, nici viața, nici ingerii, nici stăpânirile cele de acum, sau cele ce vor fi, nici puterile, nici înălțimea, nici adâncul și nici o altă făptură nu va putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru*» (Rom. 8, 38—39). Iar «ascultarea» lui Hristos până la moarte pe cruce este descrisă de Sfântul Pavel ca desăvârșire în iubire (I Cor. 13). Puterea acestei «Lumini line» îl face pe Apostol să spună : «*Ne-am făcut privescătoare lumii și ingerilor și oamenilor*» (I Cor. 4, 9); «*Dacă Dumnezeu este pentru noi, cine este împotriva noastră?*» (Rom. 8, 31). Dumnezeu este cu noi prin acel Nume mare al Său de Emmanuel, căci prin El s-au descoperit oamenilor adâncurile Duhului lui Dumnezeu, care «*suspină cu suspinuri negrăite*» (Rom. 8, 26), neaflând odihnă până nu se sălășluiește în oameni, ca să-i facă pe ei chip al lui Dumnezeu prin roadele faptelor bune pentru Împărăția lui Dumnezeu și ca răspuns la nedumerirea filosofică :

«O, stelelor, stelelor, / Ști-veți voi oare / De ce rămân atâtea-n veci / Și numai omul moare?» ; «Naintea nopții noastre umblă / Crăiasa dulcii dimineți / Chiar moartea însăși e-o părere / Ș-un vistiernic de vieți /».

Tăria și stânca de nezdruncinat a iubirii desăvârșite a lui Dumnezeu, izvorăsc din ascultarea lui Hristos până la moarte pe cruce. Duhul lui Dumnezeu S-a arătat în El în toate dimensiunile Sale cosmice ca «*pâinea noastră cea spre ființă*», de care au nevoie toți cei ce se nasc în Hristos ca fii ai lui Dumnezeu. Pentru aceștia «*lumea este răstignită*» (Gal. 6, 14), dar în același timp ei au nevoie în fiecare zi de rugăciune, deoarece ei sunt : cei «*mici*» în fața celor «*mari*» din lume ; cei «*slabi*» față de cei «*tari*» ; cei «*smeriți*» față de cei «*mândri*» ; cei de «*jos*» față de cei de «*sus*» ; călători pe «*cale*» față de cei ce caută mereu să ajungă «*dealuri*» ale asupririi. Iar această rugăciune este alcătuită pentru ei de către Însuși Mântuitorul : «*Și nu ne duce pe noi în ispită / Ci ne izbăvește de cel rău*», care caută ca și odinioară, să ne răpească prin amăgire vicleană, «*Lumina Duhului Sfânt*», «*ascultarea*» și «*smerenia*» lui Hristos. Căci fără pocăință și fără botez, nimeni nu poate descoperi pe Dumnezeu ca Tată, pentru că s-ar lipsi de înfiere prin asemănarea cu Hristos, Fiul lui Dumnezeu, și astfel nu ar înțelege de ce trebuie să ceară : «*Și nu ne lăsa să fim ademeniți în ispitire, ci ne izbăvește de cel rău*» (Matei 6, 13), fără Hristos nu s-ar învedera faptul că «*lumea este sub stăpânirea celui rău*» (Ioan 5, 19), ci ar fi pe placul stăpânului ei, care «*are împărățiile lumii cu slava lor*» (Matei 4, 8). Dar «*a fi pe placul lui*», înseamnă a fi și sub stăpânirea lui și a morții.

Pentru «*Lumina lui Hristos*», Moise a scos poporul lui Dumnezeu din robia Egiptului, marele prooroc Ilie l-a oprit de a cădea în prăpastia idolatriei, iar Sfântul Ioan Botezătorul l-a întors pe calea vieții și învierii. «*Lumina*» Mântuitorului n-a pus în umbră «*făclia*» Sfântului Ioan, chiar dacă el cerea să se micșoreze în fața lui Mesia. Numit de către Mântuitorul «*mai mult decât prooroc*», Sfântul Ioan a ajuns prin jertfa sa (tăierea capului) dincolo, în slava Luminii dumnezeiești, pe care n-o puteau vedea pe pământ cei din Legea Veche, nici Moise, nici Ilie, căci înainte de Hristos, nimeni nu putea vedea Fața lui Dumnezeu fără să moară (Ieș. 33, 20).

Sfânta noastră Biserică cinstește pe Sfântul Ioan Botezătorul în rangul cel mai înalt de mijlocitor pe lângă «*tronul Luminii line*» a Mântuitorului, după Sfânta Fecioară Maria, Născătoarea de Dumnezeu. Sărbătorile mari ale lunii august : Schimbarea la Față a Domnului, Adormirea Maicii Domnului și Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul încheie anul bisericesc ortodox ca un triptic al mijlocirii celor mai mari sfinți pentru mântuirea oamenilor și călăuzirea lor către «*Duhul cel ceresc*» arătat de către Dumnezeu-Tatăl în Domnul nostru Iisus Hristos, Care ne-a și învățat să-L cerem în fiecare zi de la Dumnezeu, ca : «*Pâinea noastră cea spre ființă*».

ACTUL CATEHETIC : CATEHEZA ȘI ACȚIUNILE CATEHETICE

Pr. dr. VASILE RĂDUCA

Actul catehetic exercitat în și de Biserică pornește de la două necesități obiective : a) nevoia cunoașterii adevărului mântuitor ; b) obligația împlinirii poruncii Mântuitorului Hristos : «*Mergând, învățați toate neamurile...*» (Matei 28, 19). În limba greacă porunca aceasta este mult mai sugestivă. Ea se prezintă în felul următor :

«Ceea ce s-ar traduce prin : «*Mergând, faceți-Mi ucenici toate neamurile...*», și aceasta, pentru că propovăduirea Apostolilor nu implica doar o informație, o știință despre Hristos, ci și un mod de viață (sau, mai ales, un mod de viață). Ucenicul primește de la maestru nu numai o anumită știință, ci și un mod de a fi, un mod de a se comporta. Sau, primește știința/cunoștința în vederea punerii ei în practică. Acesta este, de altfel, și obiectivul actului catehetic.

Având în vedere mântuirea subiectivă (cu care nu ne putem juca) a celor catehizați, actul catehetic trebuie să se împlinească în cadrul unei metode adecvate care să țină seama de percepția sensibilă, de posibilitatea gândirii și de faptele care trebuie împlinite ; să țină cont de facultățile sufletului : de cunoașterea sensibilă, de puterea de înțelegere, de voința omului. Prin urmare, catehetul trebuie să facă *prezentarea* (expunerea cazului concret), *explicarea* celor expuse (scoțând ideile din datul concret-învățătura de credință a Bisericii și din mintea luminată de har) și *aplicarea* celor expuse și explicate (întorcându-se din nou la viață). Cât privește elevul. În actul catehetic, acestuia trebuie să i se pună în lucrare toate facultățile sufletului : percepția (prin cunoașterea sensibilă), înțelegerea, a percepția (actul prin care sistemul mental își însușește ceva nou)¹ reținerea celor înțelese și lucrarea (activarea în viața concretă a celor reținute). Numai în acest stadiu al actului catehetic putem spune că cele predate și explicate, înțelese și reținute au fost și învățate. Numai ajuns în situația de a împlini cele predate de maestru, cineva poate spune că este ucenicul maestrului.

Prin urmare, actul catehetic (mult mai complex decât simpla cateheză) are două părți strâns legate una de alta : cateheza propriu-zisă prin care catehetul comunică periodic mesajul lui Dumnezeu, învățătura (Bisericii) și acțiunile, oștenelile individuale care favorizează aprofundarea mesajului primit prin cateheză (lecția propriu-zisă). Asceza, exercițiul personal, este parte concretă a actului catehetic (de la această a doua parte a actului catehetic nefiind exclus nici cel catehizat), favorizând înțelegerea și valorizarea mult mai complexă a celor comunicate prin cateheză.

1. Dr. C. A. Teodorescu, *Pedagogia și sistemele de educație în secolul al XIX-lea*, Cartea Românească Buc., 1927, p. 63.

A. CATEHEZA

Lecția propriu-zisă de religie, cateheza, trebuie să fie *unitară*, adică toate elementele care o constituie trebuie să fie centrate pe o idee esențială. Pentru realizarea acestei unități catehetul trebuie să se fixeze asupra ideii esențiale a catehezei și asupra materialului ce trebuie prezentat. Este nevoie de fixarea asupra unei idei esențiale pentru a da catehezei un centru spre care converg explicațiile, exemplele, rugăciunile și ostenețile (asceza) creștinului. Este recomandat să ne fixăm asupra conținutului lecției pentru a putea introduce în tratarea propriu-zisă a catehezei cuvintele, exemplele-cheie pe care copilul le poate memora și reține cu ușurință. Dar, ca să se poată concentra asupra conținutului și ca lecția să aibă o idee esențială, catehetul trebuie să știe foarte bine ce are de spus. Pe de altă parte, trebuie să fie foarte preocupat de trei exigențe pedagogice pe care R. Gagné le sintetizează sub formă de întrebări, și anume: spre ce tind?, cum să ajung acolo unde trebuie?, cum voi ști când am ajuns??. Cu alte cuvinte, ce obiective urmăresc să realizez prin cateheză?, ce metode, ce procedee, ce mijloace, ce tehnică folosesc spre a atinge obiectivele propuse?, cum voi ști că am atins obiectivele și scopul pe care mi le-am propus?

Răspunsul la aceste întrebări va fi dat de treptele logico-psihologice ale catehezei și de modul în care conținutului catehezei va respecta și va împlini exigențele pe care le impun catehetului aceste trepte logico-psihologice. Răspunzând acestor exigențe, catehetul va împlini și sarcina didactică fundamentală a catehezei.

Orice lecție (deci, și cateheza) are o sarcină didactică fundamentală sau dominantă. În funcție de aceasta se concepe modul de organizare a catehezei și se va răspunde exigențelor impuse de treptele logico-psihologice ale acesteia. Ca să realizeze sarcina didactică fundamentală a catehezei, catehetul (respectând cele de mai sus) poate utiliza orice variante de lecție, folosindu-și la maximum puterea creatoare. El își va arăta posibilitățile sale creatoare și în găsirea celor mai bune căi prin care să adapteze conținutul și structura generală a catehezei la factorii variabili care intervin în situațiile concrete în care el trebuie să-și prezinte cateheza. Între factorii variabili, în funcție de care catehetul trebuie să-și adapteze conținutul mesajului său, amintim: vârsta celui catehizat, puterea lui de receptare a celor predate, disponibilitatea acestuia pentru informația și trăirea religioasă, pregătirea apercceptivă a celui catehizat, conținutul catehezei (dogmatic, liturgic, istoric, etc.), locul unde se ține cateheza, obiectivele pe care și le-a propus catehetul să le realizeze, etc. Dacă obiectivele catehezei sunt mai mult (transmiterea de cunoștințe, formarea anumitor deprinderi, sistematizarea informațiilor, fixarea acestora, etc) *una* este sarcina dominantă a catehezei: transmiterea mesajului lui Dumnezeu și explicarea acestuia în așa fel, încât să-l determine pe cel catehizat să răspundă chemării lui Dumne-

2. Robert M. Gagné, Leslie J. Briggs, *Principiile de desing al instruirii*, Ed. didactică și pedagogică, Buc. 1977, p. 154.

zeu printr-o viață care să-l mențină în comuniune cu Dumnezeu și cu semenii.

Cateheza este un mesaj creștin transmis de catehet într-o unitate de timp, mesaj prezentat într-o succesiune de etape în care se asigură predarea și învățarea în vederea realizării scopului propus. Succesiunea logică a etapelor oferă catehetului posibilitatea «de a ordona și rândui conținutul informațional în unități mai mici pentru a putea fi asimilate de către elevi, de a folosi o tehnologie și o strategie de învățare, toate vizând în cele din urmă realizarea obiectivelor instructiv-educative»³.

Etapale (treptele) logico-psihologice ale catehezei

Optând pentru o libertate mai mare în ceea ce privește arhitectura unei lecții, unii teoreticieni într-ale pedagogiei dau o mai puțină importanță etapelor logico-psihologice ale lecției, considerându-le învechite și dominate de treptele formale ale pedagogiei lui Herbart (1776—1841). Pornind de la faptul că omul (ca ființă logică) nu poate recepta și reține cunoștințe decât dacă acestea se potrivesc structurii sale mentale și de la faptul că etapele logico-psihologice ale unei lecții au scopul să pună într-un sistem logic și ordonat informațiile, și de la faptul că nevoia prezentării metodice a lecțiilor a existat de când există învățământul sistematic, respectăm cateheza care ține cont de expunerea logică și metodică a conținutului său și recomandăm respectarea etapelor logico-psihologice ale catehezei. Acestea îl obligă pe catehet să respecte o anumită strategie în expunerea materialului catehetic, ca și însăși structura mentală a omului. Or, ca să respecte etapele logico-psihologice, catehetul trebuie să reflecteze atât asupra liniei generale, cât și asupra detaliilor catehezei, în funcție de obiectivele propuse și de sarcina pedagogică fundamentală, ferindu-se de improvizații. Aici, în fața momentelor logico-psihologice ale unei cateheze-model, catehetul își valorifică formația, informația sa, posibilitățile sale creatoare și de redare a ceea ce știe. Expunerea sau proiectarea materialului catehetic este piatra de încercare a descălului, cateheza dovedindu-se un act de creație și nu simplă înșiruire de informații. Etapele logico-psihologice impun logică și coerență procesului de predare a cunoștințelor mărind șansa asimilării lor de mintea umană care, în calitate de funcție logică a spiritului, refuză (chiar și fără s-o vrea) ceea ce i se prezintă incoerent și lipsit de logică. Dar, să vedem care sunt aceste etape.

Fregătirea mediului în care se va desfășura cateheza (clasa, biserica, etc.). Catehetul trebuie mai întâi să-și creeze un mediu prielnic și o atmosferă adecvată unei lecții cu caracter religios. Găsindu-se între cei ce urmează a fi catehizați, catehetul îi va privi cu blândețe și va lua primele măsuri spre a se face liniște. Pentru aceasta nu va striga și nu va lua măsuri coercitive sau punitive. Va urmări să realizeze nu numai liniștea exterioară, fizică, ci și (sau mai ales) pe cea interioară, rod al disciplinării ochilor, auzului, imaginației, rod al disciplinării întregii

3. Ion Nicola, *Pedagogie, Ed. didactică și pedagogică*, Buc., 1994, p. 368.

ființe. Acest gen de liniște nu este un timp mort, pentru că și copilul este capabil, să se reculeagă, să fie mai atent la cele pe care le poate auzi despre Dumnezeu. Privind cu dragoste și înțelegere spre copii, catehetul îi va îndemna să se roage împreună cu el (pot rosti cu toții rugăciunea sau cineva o va rosti, cu voce mai tare, ceilalți însoțindu-l, cu voce înceată sau în gând). În acest fel se va crea respectul pentru desfășurarea catehezei.

Se va trece în revistă catalogul celor în fața cărora se va prezenta cateheza (în cazul când cei catehizați sunt copii din școală). Se va face prezența și catehetul se va interesa de starea și de motivele pentru care unii absentează. Va verifica starea eventualelor materiale didactice (caiete, Biblia sau alte cărți și materiale recomandate de catehet pentru lucru) necesare bunei desfășurări a catehezei.

Ascultarea lecției precedente. Pentru a se convinge că elevul și-a însușit cunoștințele predate în lecția trecută, catehetul va face ascultarea acelei lecții. Va controla și eventualele teme pe care elevul trebuia să le pregătească (acasă) în mod individual. Acum va putea corecta anumite greșeli constatate în modul de înțelegere a copiilor, va clarifica eventualele nedumeriri ale acestora și va putea face unele completări la ceea ce a predat în lecția sau în lecțiile precedente, pornind tocmai de la nedumeririle, greșelile și chiar întrebările copiilor. Aceste completări nu trebuie să fie reluarea lecțiilor trecute (lăsând să se înțeleagă că acelea au fost superficial tratate) și nici nu trebuie impuse elevului ca obligație pentru o viitoare ascultare. Ele trebuie să vină ca o informație complementară (pe care elevul are libertatea să o rețină sau nu) la ceea ce s-a spus suficient de bine în cateheza sau catehezele trecute. În situația că va face o apreciere (cu note) a celor ascultați, aceasta nu trebuie să îmbrace haina sancțiunii pentru cel care nu și-a pregătit temele sau nu a reținut cum se cade conținutul catehezei precedente.

În cadrul ascultării, care este, de fapt, o pregătire a percepției pentru cateheza următoare, catehetul va reactualiza cunoștințele asimilate anterior de copil. În același timp va înțelege care este nivelul de dezvoltare a copilului, precum și care sunt posibilitățile și șansele acestuia de receptare a noilor cunoștințe. Ținând cont că informațiile și achizițiile anterioare constituie premisa fundamentală pentru asimilarea cunoștințelor noi, încă din acest moment catehetul va înțelege ce variantă de lecție și ce metodă va utiliza.

Introducerea. Ascultarea lecției precedente trebuie să ducă spre lecția cea nouă. Iar cunoștințele elevilor pot constitui o cale spre această lecție. Este de dorit să nu se treacă peste ascultare pentru că tocmai elementele actualizate (nu neapărat tot ceea ce elevul a putut să rețină) sunt absolut necesare pentru receptarea celor ce vor fi comunicate în noua cateheză. Actualizarea, valorizarea cunoștințelor și a experiențelor precedente sunt necesare pentru că orice cateheză nouă (mai ales când face parte dintr-un ciclu de cateheze, cum ar fi cele cerute de programa analitică) preia, restructurează și pune în valoare cunoștințele și experiențele anterioare, urmărind integrarea lor într-un întreg mai larg, în structuri noi în care cunoștințele și experiențele anteri-

oare vor căpăta noi semnificații. În introducere trebuie stimulate interesele și curiozitatea pentru ceea ce se va anunța în momentul imediat următor și după aceea va fi expus. În cazul în care, între cateheza precedentă și cea nouă nu există continuitate, catehetul va avea el însuși o contribuție deosebită în vederea *introducerii* elevilor spre lecția nouă, valorizând desigur cunoștințele generale ale acestora. În felul acesta se va împlini rostul introducerii ca treaptă (moment) etapă logico-psihologică a catehezei, anume, aceea de a face trecerea de la lecția veche la cea nouă (sau de la cunoștințe generale spre unele noi, speciale) și de a stimula interesul elevului pentru noi cunoștințe.

Anunțarea temei se face, desigur, înainte de predarea materialului nou. Trebuie să se facă direct, adică să li se spună copiilor în mod precis și clar subiectul care va fi tratat. Acum se va anunța și scopul temei ce va fi tratată. Anunțarea clară și expresă a temei va mobiliza atenția copilului. Tema anunțată devenind (și trebuind să devină) punctul spre care merg toate ideile care vor constitui cuprinsul catehezei. Atunci când cateheza se va ține în clasă (îmbrăcând un caracter mai didactic decât atunci când se ține în biserică), este bine ca tema anunțată să fie scrisă pe tablă (mai ales când cateheza se va ține în clasele mici). Pentru a face tema și mai clară, este bine ca în *anunțare* să se prezinte nu numai scopul, ci și planul după care se va face expunerea. În acest fel cei catehizați vor urmări cu mai mult interes și cu mai mult folos prezentarea conținutului catehezei. Anunțarea temei este bine conturată și deci, eficientă, atunci când în cadrul ei, tema este în mod clar prezentată, când se precizează atât scopul, cât și planul după care se desfășoară tratarea.

Tratarea este cea mai importantă parte a catehezei. Acum catehetul va prezenta metodic cunoștințele pe care consideră că elevul trebuie să le însușească pentru ca lecția să-și poată împlini obiectivele propuse. Tratarea trebuie foarte bine pregătită. Pregătirea aproximativă, expunerea neglijentă și improvizația creează stări de nervozitate atât catehetului, cât și celor catehizați. Când și-a pregătit bine cateheza, catehetul va putea să capteze interesul copiilor (iar copilul este atent atunci când este interesat), va fi sigur pe cele ce comunică, își va păstra calmul, nu va avea ezitări în timpul expunerii, nu va deveni incoerent în prezentarea ideilor și nici nu se va teme de eventualele întrebări pe care i le-ar putea pune copiii. Dacă se va întâmpla ca la un moment dat să i se pună o întrebare căreia să nu-i poată da pe loc un răspuns pertinent, în loc să băgăie un răspuns improvizat (potrivit pretenției «Nu aveți întrebări pentru câte răspunsuri avem noi») va spune, mai bine, cu toată simplitatea: «Pe moment nu am un răspuns adecvat, dar mă voi informa și cu proxima ocazie vă voi da răspunsul». Conștient că adevărul de credință nu este ușor de asimilat, catehetul îl va prezenta metodic în cadrul acestei etape logico-psihologice, folosind și adecvând la situația concretă metodele clasice de transmitere a cunoștințelor, și anume:

Metoda inductivă, aceasta este «cel mai bun procedeu pedagogic pentru formarea inteligenței copilului : cu ajutorul exemplilor concrete și individuale, pregătim mintea copilului să ajungă la ideea generală, la noțiunea abstractă ; mergem de la cunoscut la necunoscut»⁴. Prin această metodă prezentăm copilului materia de învățământ într-o formă concretă, ca pe orice alt obiect de cunoaștere. În cazul catehezei trebuie să sesizăm și riscul pe care-l poate comporta metoda inductivă atunci când concretul este rău întrebuițat ; adică, putem fi victima concretului de la care credem că pornim spre a ajunge la abstract, împiedicând copilul să mai depășească formele văzute și să ajungă la cele nevăzute, împiedicându-l să mai perceapă obiectul credinței și să stabilească comuniunea cu el.

Metoda deductivă, cea în care se pornește de la general spre a se ajunge la particular, de la abstract pentru a se ajunge la concret. Prin această metodă se încearcă explicarea dogmelor, a preceptelor morale a diverselor sentințe, a diverselor sintagme.

Metoda genetică, cea prin care se arată modul de devenire a realităților, unele din altele. Este folosită în catehezele cu conținut istoric sau în cele în care se explică devenirea vieții morale a omului (condițiile și apariția păcatului sau condițiile și modul în care se împropriază virtuțile, precum și urmările acestora).

Metoda analitico-sintetică poate, și ea, să fie utilizată în expunerea materialului catehetic. Dacă analiza favorizează cunoașterea clară, pas cu pas, etapă cu etapă a ceea ce pare complicat, prin sinteză se reface întregul, pornind de la părțile cunoscute, se reface, deci, viziunea de ansamblu a lucrurilor. Această metodă va fi utilizată mai ales în recapitulare.

Toate aceste metode vor fi utilizate servindu-se de anumite forme. Între formele de prezentare a materialului catehetic amintim :

Forma narativă sau povestirea, este forma expozitivă monologică, de altfel cea mai folosită în cateheză și predică. Această formă se pretează la expunerea oricărui material informativ (biblic, istoric, liturgic, dogmatic, moral). Narațiunea este recomandată mai ales pentru clasele mici (atunci când se istorisesc faptele biblice, parabolele, viețile sfinților sau alte subiecte cu conținut istoric). Pentru clasele mai mari, în cadrul narațiunii, vor câștiga o pondere mai mare argumentarea, explicarea (potrivit metodelor de mai sus). Expunerea bine argumentată este necesară mai ales în catehezele cu conținut dogmatic, apologetic, exegetic sau de teologie comparată. Dacă va avea darul povestirii, dacă expunerea-i va fi vie și colorată, catehetul se va bucura de un deosebit succes ; altfel, expunerea incoerentă, neexpresivă, neclară, plină de paranteze (care uneori nu se mai termină) și reluări de fraze sau abateri de la tema anunțată va crea dezinteres în rândul ascultătorilor, fie mari, fie mici.

Forma dialogică, este utilizată atunci când cei catehizați au destule elemente care să le favorizeze adăugarea altora noi în cadrul unei lecții

4. Alfred Sironval, *Pour une pédagogie catéchétique*, Casterman, 1963, p. 58.

concepută și realizată prin întrebări și răspunsuri. Forma aceasta de catehizare poate fi utilizată ocazional (adică, cu ocazia anumitor excursii cu caracter didactic făcute de elevii, cu ocazia participării la anumite ceremonii religioase etc.), acolo unde copiii nu au cu ei neapărat și caietul de notițe. În clasă este recomandat să se folosească forma narativă (în cadrul căreia cel catehizat va putea să-și ia mai ușor notițe). Forma dialogică are avantajul că ține trează atenția copilului. Prin întrebare se stimulează efortul participativ al copilului, sugerându-i-se și direcția în care să dea răspunsul, iar răspunsul este reacția copilului la ceea ce catehetul (punând bine întrebarea) tocmai urmărea. Dezavantajul formei dialogice constă în aceea că ea cere de la cel catehizat o serie de cunoștințe pe care el trebuie să le aibă deja (ceea ce nu totdeauna este cazul) de unde și lipsa de succes a formei dialogice aplicată la grupul celor catehizați.

Cele două forme de expunere a materialului catehetic au fost utilizate de însuși Mântuitorul Hristos. În parabole, spre exemplu, El a folosit narațiunea. A folosit și dialogul atunci când dorea să obțină un răspuns concret din partea interlocutorului sau când îl dorea pe acesta implicat în învățatura pe care o primea, de altfel, de la Iisus. Am putea aminti în acest sens: convorbirea cu Nicodim (Ioan 3, 1—15), convorbirea cu tânărul bogat (Luca 18, 18—30), mărturisirea lui Petru (Matei 16, 13—19), fiii lui Zevedeu (Matei 20, 20—28), banul dajdiei (Matei 22, 15—22), ungerea cu mir de femeia păcătoasă (Luca 7, 40—50).

Admițând că au fost bine alese și bine folosite atât metodele, cât și formele didactice adecvate pentru tratarea temei, admițând că și catehetul are reale calități, pentru realizarea dominantei pedagogice, catehetul trebuie să mai aibă în vedere următoarele :

Prin modul expunerii, să realizeze captarea atenției celor catehizați, pentru a-i menține în jurul ideilor expuse. Va reuși să capteze atenția dacă nu va spune lucruri banale, dacă va aduce elemente noi și surprize, dacă va expune lucrurile într-un stil ales și îngrijit, dacă va ști să folosească în mod adecvat și limbajul nonverbal (gesturile, mimica feței) schemele, imaginile, materialul didactic, etc. Merită reținut: captarea atenției copiilor nu poate fi realizată prin metode coercitive și disciplinare, ci prin mijloace didactice (conținutul, mijloacele, metodele și formele de expunere, organizarea activității elevului, etc.).

Să facă dovadă că prețuiește cunoștințele anterioare ale copiilor la care, în timpul expunerii, catehetul poate face referință spre a le re-actualiza.

Să realizeze o reală comuniune între el și cel catehizat, adică să valorifice interesul copilului pe care a reușit să-l creeze în introducere.

Să reușească să comunice realmente cu elevii. Comunicarea este un întreg ce poate fi realizat pe trei căi :

Comunicarea verbală, realizată prin cuvânt și prin ceea ce ține de el (aspectul fonetic, lexical, gramatical). Este cea mai studiată formă a comunicării interumane.

Comunicarea paraverbală și simpatetică, care se referă la elementele prozodice și vocale care însoțesc comunicarea prin cuvânt (caracteristi-

cile vocii, particularitățile pronunției, intensitatea, ritmul și debitul verbal, intonația, pauzele retorice, etc.).

Comunicarea nonverbală, se referă la diversitatea semnelor care însoțesc comunicarea verbală și paraverbală, cum ar fi: mișcarea, gestica, mimica⁵. Ultimele două forme de comunicare implică în actul comunicării latura afectiv-emoțională a catehetului la care copiii sunt foarte sensibili, favorizând, mai mult chiar decât comunicarea verbală, dimensiunea relațională pe care trebuie s-o aibe procesul de instruire religioasă prin cateheză.

Intuiția vine în completarea tratării. Știind că multe din cele care sunt în minte au fost mai întâi în simțuri (sau trebuie să treacă mai întâi prin simțuri) și că impresia pe care simțurile o lasă asupra minții nu este de neglijat, catehetul nu poate să treacă cu vederea intuiția, din strategia proiectării catehezei. A intui înseamnă a primi cât mai multe cunoștințe prin simțuri, sau a lua cunoștință de existența realităților abstracte și duhovnicești prin intermediul cunoașterii sensibile. Știind că simțurile constituie o excelentă cale, de cunoaștere a realității și că prin ele putem asigura o cât mai completă înțelegere a celor expuse în tratare, este nevoie ca acestea (văzul, auzul, simțul tactil, mirosul, gustul) să fie sănătoase și bine evaluate.

Din punct de vedere pedagogic se vorbește de două feluri de intuiție: intuiția liberă și intuiția condusă⁶. Dacă *intuiția liberă* (recomandată de J. J. Rousseau) constă în lăsarea copilului să intuiască în mod liber lucrurile și natura înconjurătoare, *intuiția dirijată* este cea utilizată de catehet în mod metodic și bine motivată: neputând să aducă în fața elevului obiectul real, va aduce tablouri sau alte materiale didactice, cu ajutorul cărora să poată pune copilul în situația de a înțelege, de a percepe, și în mod fizic, realitățile care au făcut obiectul expunerii.

Referindu-se la modul în care trebuie intuit un obiect, Pestalozzi (1746—1827), recomanda, ca prin intuiție, dascălul să realizeze cunoașterea a cel puțin trei categorii de însușiri ale materialului intuitiv, și anume:

- proprietățile individuale (culoare, formă, etc.);
- proprietățile comune (care există la mai multe obiecte);
- proprietățile generale (numărul, forma, mărimea, etc.)⁷.

Pentru a realiza obiectivul propus prin intuiție, catehetul nu va exclude niciuna din cele două modalități de a intui realitatea (se va folosi atât de cea liberă, cât și de cea dirijată sau sintetică). Prin întrebări și răspunsuri el va conduce copilul să descopere el însuși proprietățile materialului intuitiv de unde va putea face saltul spre înțelegerea realităților de dincolo de organele de simț.

Ca material intuitiv, în cateheză pot fi folosite: ilustrații, icoane, exemplificări din viața cotidiană, din istorie, etc. Cu ajutorul exemplifi-

5. Mihaela L. Iacob, *Comunicarea didactică*, în «Psihopedagogie» (lucrare colectivă) Ed. Spiru Haret, Iași, 1995, p. 241—242.

6. Dr. A. C. Teodorescu, *Curenți și idei în secolul al XX-lea*, Cartea Românească, Buc., 1927, pp. 176—177.

7. Idem, *Pedagogia și sistemele...* pp. 17—18.

cărilor luate din lecturi diverse, din istorie sau din viața concretă se pot face intuiții de ordin moral (foarte important în cateheză), chiar dacă nu totdeauna dispunem de tablouri, icoane, planșe, discuri, radio sau video-casete, etc. Prezentarea ca material intuitiv a unei fapte (bună sau rea) cunoscută de copii constituie un excelent material intuitiv.

Recapitularea (reproducerea) are scopul de a verifica, pe de o parte în ce măsură tratarea a fost reușită, iar pe de altă parte, urmărește fixarea cât mai bine în mintea celui catehizat a cunoștințelor prezentate. În același timp îl va pune pe catehet în situația de a vedea progresele copilului și de a corecta pe loc unele eventuale greșeli de înțelegere a celor prezentate. În cadrul recapitulării, materialul prezentat va fi rezumat și structurat în jurul câtorva idei principale, încât să fie pus în evidență ceea ce este esențial față de ceea ce este secundar și accesoriu. Pentru a fi bine cunoscute și bine reținute, ideile principale vor fi scoase cu ajutorul copiilor, folosindu-se metoda dialogică. Cât privește modul în care pot fi scoase ideile principale, putem recomanda următoarele: în planul său de lecție, catehetul trebuie să aibă deja rezumatul catehezei; acum va întreba copiii despre ce s-a vorbit în cateheza respectivă, apoi le va cere să reproducă ei înșiși ceea ce li s-a părut mai important din cele auzite. Copiii vor da diverse răspunsuri (scoțând, de fapt, ideile principale) fără ca acestea să fie în ordinea pe care ele o au în rezumatul catehetului. Aceasta va reține toate răspunsurile, apoi le va coordona și le va asocia în ordinea lor firească, chiar în fața copiilor. Ideile principale pot fi scrise pe tablă. Catehetul va recomanda copiilor să scrie în caiete ideile respective spre a putea fi reținute mai bine. Este de dorit ca la sfârșitul catehezei copilul să rămână cu aceste idei. În jurul lor el va așeza celelalte lucruri pe care le-a auzit și care sunt în legătură cu ideile principale deja reținute, sau informațiile noi pe care le va găsi în alte surse de informare (manual, lectură suplimentară, emisiuni radio-tv. etc.).

Aprecierea conduce firul catehezei spre finalitatea ei, care, mai totdeauna trebuie să vizeze anumite idei precise. Acum pot fi făcute comparații, asocieri cu alte cateheze pe care elevii le cunosc deja; pot fi făcute precizări, determinate de faptul că informațiile noi prezentate acum ar putea pune copiii în situația de a vedea altfel lucrurile pe care le știau deja de la catehet sau de la alți factori educativi (familie, mediu). Acum pot fi evidențiați copiii care au avut o contribuție deosebită la buna desfășurare a catehezei. (Unii dascăli pot chiar nota copiii care au dovedit o atenție deosebită, prin urmare au și receptat cum se cuvenea cele expuse de catehet). *Aprecierea* trebuie să conducă spre formularea unui anumit principiu care să favorizeze generalizarea.

Generalizarea constă în prezentarea principiului general la care s-a ajuns prin întreaga osteneală de până acum: principiul general este concluzia logică la care s-a ajuns prin tratarea temei. Scopul concluziei este acela de a da o anumită coordonată vieții duhovnicești a celui catehizat.

Incheierea urmărește aplicarea celor predate la viața copilului și determinarea voinței acestuia să activeze cele învățate. Mai concret, S. T. — 11

prin toate celelalte momente logico-psihologice s-a urmărit prezentarea metodică a mesajului Bisericii și ajungerea la o concluzie logică. În încheiere se încearcă determinarea copilului spre punerea în valoare a concluziei logice în trăirea ei, în activarea în viața de zi cu zi. Sfaturile în vederea punerii în practică a concluziei logice nu vor fi generale și vagi, ci cunoștințele, principiul general valabil, concluzia logică vor fi puse în legătură cu împrejurările concrete ale vieții, cu predispozițiile copiilor (sau cu lipsa acestor predispoziții sau cu anumite defecte) și prin exemple concrete se va sugera modul lor de aplicare. Se vor face recomandări și se vor sugera metodele după care cunoștințele vor deveni fapte. Catehetul va avea acum ocazia să valorifice și să canalizeze sentimentele pe care a reușit să le creeze în sufletul copilului în timpul catehezei⁸.

În încheiere, catehetul va urmări să transforme în conștiințiozitate cunoștințele de care copilul a luat cunoștință și care s-au fixat în conștiința lui. Este de dorit ca într-o cateheză să nu se facă mai multe aplicări, ar fi suficientă numai una. Spre a fi eficientă, aceasta va trebui să fie bine formulată, și să nu fie poruncită și impusă, ci *propusă* pe un ton prietenesc. Uneori aplicarea poate îmbrăca forma unei rugăciuni sau a unui angajament pe care și-l va lua întreaga clasă care-l va rosti cu voce tare (Doamne, ajută-ne să nu mai fim invidioși. Maica Domnului, ajută-ne să fim blânzi și smeriți cu inima : Nu vom uita niciodată să fim iubitori de străini etc.). Merită reținut că : nu este nevoie ca fiecare cateheză să aibă o aplicare specifică ei și numai ei : dimpotrivă, pot fi făcute mai multe cateheze care să aibă aceeași aplicare. Și aceasta, pentru că *aplicarea mesajului Bisericii este ceea ce ne interesează în ultimă instanță*, nu neapărat acumularea cunoștințelor. Acesta din urmă este unul din obiectivele catehezei, nu însă și finalitatea ei. Este de dorit ca spre un anumit gen de aplicare să se vină din mai multe direcții, acestea nefiind altele decât diversele cateheze sau un anumit ciclu de cateheze care trebuie să ajungă la aceeași concluzie logică și să aibă același gen de aplicare. Atenție, însă nu toate temele tratate trebuie să ducă (prin comoditatea catehetului) la una și aceeași aplicare, repetată de la o cateheză la alta. Insistența asupra unui anumit gen de încheiere și de aplicare va trebui să alterneze cu alte tipuri de încheiere și de aplicare, spre a întreține interesul copiilor.

B. ACȚIUNILE CATEHETICE

Actul catehetic este mult mai complex decât cateheza (lecția de religie). Dacă aceasta din urmă informează, instruieste, creează, convingeri, sentimente și determină la acțiune, acțiunile catehetice se referă, pe de o parte, la tot ceea ce întreprinde catehetul înaintea catehezei și în timpul acesteia (pe lângă expunerea propriu-zisă) ca elevul să înțeleagă foarte bine cele expuse, iar, pe de altă parte, la modul în care elevul reacționează, din punct de vedere comportamental, în timpul catehezei, dar, mai ales, după aceea, la tot ceea ce a primit de la catehet. Acțiunile catehetice vizează în ultimă instanță comportamentul

8. Cf. Pr. Prof. D. Călugăr, *Catehetica*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, Buc, 1976. pp. 189—190.

copilului în interiorul comunității religioase, în calitate de membru deplin al ei. A fi catehizat nu înseamnă numai a avea anumite informații despre Dumnezeu, a ști ceva despre viața religioasă, ci și a te comporta ca unul ce *știi* de ce te porți așa și nu altfel. Din cuvintele Mântuitorului: «*Nu tot cel ce-Mi zice Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, ci cel care va face voia Tatălui Meu* (Matei 7, 21), înțelegem că etosul (comportamentul) creștin este determinant pentru mântuire, nu numai știința despre Dumnezeu, nici măcar numai actul «de adorare» a Lui.

Actul catehetic se împlinște prin acțiunile catehetice, lecția propriu-zisă de religie apropiindu-se mai mult de viața concretă. Acțiunile catehetice întreprinse de catehet înaintea catehezei s-ar putea grupa în așa-zisa «anchetă» referitoare la mentalitatea celor catehizați. Această «anchetă» va furniza catehetului informații și cunoștințe concrete care vor constitui, de fapt, punctul de plecare în cateheza propriu-zisă. În același timp îl vor face să intuiască ținta unde va trebui să ajungă. Desigur, «ancheta» se va face discret. În situația în care ea va îmbrăca și forme oficiale, cei care urmează să fie catehizați trebuie să fie făcuți să înțeleagă faptul că ceea ce li se va comunica îi interesează în mod direct.

În timpul expunerii, catehetul trebuie să realizeze că elevii sunt interesați și preocupați de ceea ce el le comunică. Dar, ca ascultarea să fie reală, de-a lungul ei se poate recurge la o adevărată dialectică a activităților «exterioare» între catehet și cel catehizat. Între acestea, am putea enumera câteva: întrebările pe care le pot pune elevii și răspunsurile date de catehet, lectura și explicarea textelor, acțiunile în grup (rugăciunea, cântarea, exercițiile etc.), acțiunile individuale (modul cum fiecare elev știe să-și facă semnul Sfintei Cruci, modul în care se roagă, în care îngenunche, desenul liber, întocmirea anumitor fișe, etc.).

Catehetul va putea să sintetizeze propunerile, discuțiile, întrebările, experiențele individuale sau colective comunicate de cei catehizați, răspunzându-le în mod adecvat. Alte ori, poate prelua anumite sugestii care vin din partea elevilor care pot constitui piste interesante în vederea interpretării și expunerii eficiente a materialului de catehizat.

Pe lângă acțiunile dinaintea catehezei și din timpul acesteia (care se referă, atât la catehet, cât și la cei catehizați există și cele care urmează catehezei și care urmăresc fixarea cât mai profundă, în deprinderi, a celor învățate. De cele mai multe ori, aceste acțiuni cer angajarea totală, angajarea comportamentală. De aceea, în scopul împlinirii acestor acțiuni, catehetul poate avea un dialog mai liber cu elevii, în care îi va pune în situația să vadă cum se împlinesc în mod concret diversele acțiuni; va constata cum și-au înnoit modul de comportare datorită celor învățate; va vedea de ce au încă nevoie, ceea ce-i șochează, ceea ce-i atrage sau nu-i atrage, înțelegând ce trebuie să mai facă și unde să mai insiste la nivelul clasei, al predării propriu-zise.

Cât privește elevul, acesta punând în practică cele învățate teoretic, va exersa prin propria experiență ceea ce a aflat prin informare, formându-se modelându-se ca mādular activ al Trupului lui Hristos.

Merită reținut că acțiunile catehetice sunt strâns legate de conținutul lecției, fie că sunt o aprofundare a obiectivului lecției, fie că

sunt o completare practică a acesteia și un răspuns concret dat catehezei și mesajului acesteia. Din modul de comportare al copilului după cateheză (în acțiunile catehetice) înțelegem valoarea însăși a catehezei.

Reguli privind acțiunile catehetice

Făcând parte integrantă din actul catehetic, acțiunile catehetice nu pot fi străine de cateheza propriu-zisă. Prin urmare, ele trebuie să respecte anumite reguli, și anume :

Acțiunea catehetică trebuie să fie fidelă mesajului religios și orientată spre o activitate concretă ; în același timp, acțiunile catehetice trebuie să conducă la o activitate conformă cu exigențele credinței și nu doar să faciliteze informația și fixarea acesteia în mintea elevului. «Esențial este ca toate activitățile să intre în intenția generală de educare a credinței și să dăm prioritate activităților apte pentru un asemenea scop. Esențial este, deopotrivă, ca educatorul să aibă o cunoaștere exactă și clară cu privire la calitatea muncii pe care respectiva activitate o va da elevului, atât cât poate el să înțeleagă cu posibilitățile sale»⁹.

Acțiunile catehetice trebuie să țină seamă de firea copilului, de starea sufletească a acestuia, în așa fel, încât să trezească un adevărat mod de comportare al copilului în cadrul comunității religioase în care trăiește. În acest sens, ele trebuie :

să respecte metoda generală a minții, care merge de la concret la abstract, de la realitatea sensibilă la realitatea de taină a religiei, etc. ;

să favorizeze inițiativa și libertatea copilului, în efortul de a pune în practică cele aflate prin informațiile primite în cadrul catehezei propriu-zise. În acest sens trebuie să se propună activități reale, concrete, care să creeze deprinderi, nu din cele care ar pune în dilemă copilul ; să conducă elevul la realizarea sau la însușirea diverselor activități dar să și lase o marjă de inițiativă acestuia pentru a-i crea interesul pentru ceea ce face ;

să fie adaptate structurii mentale a copilului, interesul pe care vârsta acestuia și mediul ambiant îl pot arăta pentru respectiva activitate și ritmului de lucru al copilului ;

să fie variate și în așa mod concepute și recomandate, încât să angajeze întreaga ființă a celui catehizat (trup și suflet). În acest sens se recomandă cântarea liturgică și diversele gesturi și acte liturgice (închinarea, îngenuncherea, aprinsul lumânărilor, postul, fapta cea bună, etc.) ;

să nu rămână disparate, ci să fie adunate în jurul unei idei sau practici generale, care nu este alta decât practica generală și comună a Bisericii.

Actul catehetic, care este act eclesial, îmbină armonios cateheza propriu-zisă cu acțiunile catehetice în vederea împrăștierei etosului Bisericii. Actul catehetic va fi întreg numai când va fi înțeles deodată ca proces de informare și mod de comportare corespondente exigențelor Bisericii. Numai în asemenea condiții el își va împlini rostul, anume : formarea creștinului, ca împlinitor, nu numai ca ascultător al Cuvântului.

9. Joseph Colomb, P.S.S., *Le service de l'Evangile*, vol. 11, Desclé, Paris, 1968, p. 112.

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR, SCOPUL FINAL AL OMULUI

Protos. Lector dr. JUSTINIAN CĂRSTOIU

Adresându-se mulțimilor de ascultători, doritori ai luminii vieții veșnice și ai unei vieți duhovnicești, Mântuitorul Iisus Hristos și-a început predica astfel : «*Pocățiți-vă că s-a apropiat Împărăția Cerurilor*» (Matei 4, 17). Termenul de «*împărăția cerurilor*» sau «*împărăția lui Dumnezeu*» (Marcu 1, 14) nu este prezent numai la începutul predicii Mântuitorului, ci constituie tema fundamentală — ca țintă și atitudine — a întregii Sale propovăduiri.

Cei care au relevat-o, chiar dintru început, sunt Sfinții Evangheliști care au consemnat în Bunele Vestiri scopul, ținta finală a celor ce vor să urmeze pe Hristos : «*Și a străbăit Iisus toată Galileea, învățând în sinagogi și propovăduind Evanghelia împărăției și vindecând toată boala și toată neputința în popor*» (Matei 4, 23). Din textul de mai sus reiese cu ușurință faptul că Iisus propovăduia, învățând cele despre Împărăția lui Dumnezeu și că întreaga Sa propovăduire nu se limita numai la cuvântul învățătoresc ci avea ca ajutoare suportul efectiv și alinarea nevoilor celor în suferință, vajnice completări ale Adevărului predicat¹.

Sfinții Apostoli au înțeles faptul — reluat, de altfel, de Părinții Bisericii — că Împărăția lui Dumnezeu «*stă la începutul și sfârșitul activității învățătoresci*» a Domnului și că această temă constituie «*conceptul hotărâtor în predica Sa*».

Termenul de «*Împărăția Cerurilor*» (βασιλεία τῶν οὐρανῶν) este folosit în mod curent în Evanghelii — de 32 ori numai la Matei — iar termenul «*Împărăția lui Dumnezeu*» (βασιλεία τοῦ Θεοῦ) este menționat în covârșitor de multe cazuri în Sfintele Evanghelii (de 52 ori — Matei 4 ; Marcu 14 ; Luca 32 ; Ioan 2).

Ideea de Împărăție a lui Dumnezeu, în înțelesul său primar de colectivitate dependentă de Dumnezeu, nu este străină nici scrierilor Vechiului Testament. Expresia este folosită acolo de către autorii sacri pentru a desemna exercitarea puterii lui Iahve asupra lui Israel și, mai ales, privind intervenția lui Iahve prin Unsul Său, Mesia, asupra vremurilor viitoare, în care își va face cunoscute toată puterea, stăpânirea și binefacerile.

În epoca nou-testamentară, acest caracter comunitar al Împărăției lui Dumnezeu se află exprimat cu deplină claritate². Hristos fixează coordonatele vieții celei noi la care a chemat creatura în Predica de pe Munte, unde vorbește de Împărăția Sa ca despre o mulțime de credincioși care, asemenea cetății ce este zidită pe un loc înalt, poate fi văzută și apreciată de către privitori : «*Voi sunteți lumina lumii ; nu poate o cetate aflată pe vârf de munte să se ascundă. Nici nu aprind făclie și o pun sub obroc, ci în sfeșnic, și luminează tuturor celor din casă*»

1. Pr. prof. D. Belu, *Împărăția lui Dumnezeu și Biserica*, «*Studii Teologice*», anul VIII (1956), nr. 9—10, p. 539.

2. *Ibidem*, p. 542.

(Matei 5, 14—15)³. În alt loc, Mântuitorul se numește pe Sine «Păstorul cel Bun», care, evident, își are turma Sa — «*Eu sunt Păstorul cel Bun și cunosc pe ale Mele și ale Mele Mă cunosc pe Mine*» (Ioan 10, 14) — iar membrii Împărăției Sale nu trăiesc în izolare și în împrăștiere, ci viețuiesc într-o unitate deplină, frățească, călăuzindu-se după legile iubirii neosebitoare (Ioan 15, 9, 17). «Când Iisus spune că fericiți vor fi cei săraci cu duhul, că a lor este Împărăția Cerurilor, înțelegem că Împărăția aceasta va fi întâlnirea celui smerit nu numai cu Dumnezeu, ci și cu oamenii față de care s-a smerit, deschizându-le aceluia inima și prin aceasta și prin unirea lor cu aceia, simțind întâlnirea cu Dumnezeu. Iar mângâierea ce o vor avea cei ce plâng va fi de la Dumnezeu prin cei pentru care au plâns, precum Împărăția cerurilor ce o vor avea cei prizoniți pentru dreptate, o vor avea pentru că au fost prizoniți din cauza intervenției pentru dreptatea celor nedreptățiți, deschizându-le prin aceasta inima aceluia și prin inima lor arătându-li-se Dumnezeu. Din solidaritatea cu cei nedreptățiți vom vedea setea lor de dreptate satisfăcută deplin nu de oameni, ci de Dumnezeu arătat prin aceia. Mila de care se vor bucura cei ce au avut milă de oameni, nu va fi nici ea propriu-zis mila de la oameni sau numai de la ei, ci prin ei în mod deplin de la Dumnezeu. Iar cei blânzi vor moșteni pământul adevărat sau Împărăția Cerurilor, care îi va hrăni pe ei cu bunurile spirituale, nu numai de la oameni, ci de la Dumnezeu prin ei, pentru că au fost blânzi cu oamenii»⁴.

Preluând învățătura Mântuitorului Hristos, marele Pavel, în grija sa pentru mântuirea sufletelor câștigate prin propovăduire va avea grijă să le aducă aminte păstoriților de chemarea lui Dumnezeu la desăvârșire și de câștigarea bunurilor nepieritoare, răsplătire a Creatorului pentru viața lor cea după Hristos : «*V-am rugat cu stăruință să umblați cum se cuvine înaintea lui Dumnezeu, Celui ce vă cheamă la împărăția și la slava Sa*» (I Tesaloniceni 2, 12).

Verbul *μαρτυρόμενοι* (conjurându-vă, rugându-vă cu toată stăruința) se află numai la Sfântul Apostol Pavel (cf. Efeseni 4, 17 : «*vă rog în Domnul*» ; 2 Tesaloniceni 3, 6) și are înțelesul de a întări cu dovezi cele afirmate anterior și de a le da toată importanța cuvenită. E vorba deci de apostoli care au fost dovediți prin viața și învățăturile lor, câtă însemnătate atribuie ei pentru suflete evangheliei și câtă stăruință rugătoare depun pentru aceasta⁵.

Motivul pentru care apostolul insistă asupra acestei rugăminți părintești este acela de a conforma viața creștinilor cu chemarea înaltă de care s-au învrednicit : expresia *εἰς τό*, folosită cu infinitivul arată scopul și ține de verbul de mai sus. «Deci, toate îndemnurile, încurajările și rugăciunile noastre stăruitoare dorim «ca voi să vă purtați cu vred-

3. *Ibidem*, p. 542.

4. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, Craiova, 1987, p. 132.

5. Pr. dr. Haralambie Roventă, *Epistola întâia către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel*, introducere și comentar, București, 1938, p. 55.

nicie». Conduita morală este înțeleasă prin verbul περιπατεῖν, care e folosit des în Sfânta Scriptură (I Tesaloniceni 4, 1, 12; II Tesaloniceni 3, 6 ș.a.). Înțelesul dă imaginea că un creștin merge în viață ca un călător : a) care începe drumul din clipa băii renașterii de la botez ; b) care știe ce drum să ia ; c) care nu rătăcește și nici nu întârzie pe cale, ci d) merge drept în viață spre ținta supremă a călătoriei, care-i împărăția cerească (Starke). Chemarea divină pretinde o conduită în viață corespunzătoare. Scopul întregii îndemnări apostolice este ca discipolii să meargă spre acest ideal, cel mai înalt ce se poate atinge : «ca să fiți desăvârșiți, precum Tatăl vostru din ceruri este desăvârșit» (Matei 5, 48). Purtarea creștină țintește deci să fim «vrednici de Dumnezeu» (ἄξιως τοῦ Θεοῦ). Aici stă idealul moral al omului creștin, ca să ducă o viață în chip vrednic de Dumnezeu⁶.

Acest ideal spre care trebuie să aspirăm cu toții este cu atât mai imperativ propus ascultătorilor de către apostol, ou cât Dumnezeu «cheamă» mereu, așa după cum stăpânul casei din parabolă a chemat și invitat la cină pe toți : «Iarăși a trimis alte slugi zicând : Spuneți celor chemați : Iată, am pregătit ospățul meu ; juncii mei și cele îngrășate s-au junghiat și toate sunt gata. Veniți la nuntă» (Matei 22, 4sq.). Această parabolă a invitării la cină va fi fost, probabil, în mintea Sfântului Apostol Pavel care a folosit-o cu cuvintele sale. Reiese din cele de mai sus că noi suntem în permanență oaspeții chemării pe care ne-o face Dumnezeu prin iubitul său Fiu Iisus Hristos : «Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi» (Matei 11, 28). Este la fel de adevărat, însă, că cei chemați la o atât de înaltă comuniune trebuie să aibă și haina morală potrivită ospățului ceresc și Împărăției veacurilor : «verbul (καλῶντος) e la prezent, căci chemarea deși a început de la botez ea continuă mereu ca să atingem țelul suprem al mântuirii noastre»⁷.

După cuvintele marelui Pavel din textul analizat, bunurile fără de egal de care se vor învrednici cei ce n-au șovăit în drumul lor spre perfecțiune sunt două : «împărăția și slava Lui».

Sfântul Grigorie de Nazianz numește Împărăția cerurilor chiar Sfânta Treime, deci suprema comuniune personală. Nu ființa divină o vor contempla dreptii în viața viitoare, ci se vor hrăni din iubirea desăvârșită a comuniunii Persoanelor Sfintei Treimi⁸. Această negrăită și mai presus de cuget iubire va fi izvorul din care se vor revărsa valurile iubirii peste oameni, care vor ajunge starea de beatitudine prin comuniunea dintre ei și Dumnezeu : «Și atunci, pe aceia îi va primi lumina mai limpede și mai curat și se va uni întreagă, cu mintea întreagă. Pe aceasta singură o și numesc eu Împărăția cerurilor»⁹.

În textele pauline, expresiile βασιλεία τοῦ Θεοῦ sau βασιλεία τῶν οὐρανῶν atributele τοῦ Θεοῦ și τῶν οὐρανῶν determină mai de aproape

6. *Ibidem*, p. 55.

7. *Ibidem*, p. 56.

8. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 132.

9. Sfântul Grigorie de Nazianz, *Cuvânt despre grindină*, P. G. 35, 945 C.

tocmai originea divină a Împărăției. Ele exprimă că inițiativa și puterea realizării unei asemenea Împărății nu o are omul și nu rezultă din jocul firesc al condițiilor vieții de acum și de aici. Împărăția lui Dumnezeu este de sus de la Dumnezeu, este o faptă a puterii Lui, iar nu rezultatul vreunei evoluții obișnuite a formelor firești de viață socială¹⁰.

Această idee a originii dumnezeiești a Împărăției, fericitul Pavel o exprimă folosind nu numai formula «*Împărăția lui Dumnezeu*» (Fapte 20, 25), ci și cuvintele «*Împărăție a Fiului*» (Coloseni 1, 13) și, în același timp, vrea să-și convingă și auditoriul că Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, este întemeietorul împărăției celei noi prin cuvântul, faptele, patimile și moartea Sa, relatate de Evangheliile¹¹.

Legătura indisolubilă dintre Împărăție, Evanghelie și Hristos este pregnant demonstrată de Sfântul Pavel. A propovădui împărăția înseamnă a propovădui Evanghelia, iar a propovădui Evanghelia înseamnă a vesti pe Hristos și împărăția Lui (Romani 1, 16 ; 15, 19 ; 16, 25 ; I Corinteni 9, 12 ; II Corinteni 2, 12 ; Galateni 1, 7 ; Filipeni 1, 27 ; Fapte 9, 20, 11, 20 etc.). Este, astfel, evident faptul că cine propovăduiește împărăția lui Hristos, nu propovăduiește altă împărăție decât aceea a lui Dumnezeu. Noua împărăție despre care ne vorbesc Sfintele Scripturi nou-testamentare este «*Împărăția lui Hristos și a lui «Dumnezeu»*» deopotrivă (Efeseni 5, 5)¹².

Anunțată prin predica Sfântului Ioan Botezătorul care proclama : «*Pocățiți-vă că s-a apropiat Împărăția cerurilor*» (Matei 3, 2, 4, 17), βασιλεία Noului Testament apare sub două înfățișări : ca prezență, deci începută (Romani 14, 17 ; Coloseni 1, 13—14 ; Luca 9, 27 ; 10, 9—11 ; Ioan 22, 18 ; 17, 21) în sensul în care expresia este folosită de Mântuitorul : «*Împărăția lui Dumnezeu este întru voi*» (Ioan 17, 21). Este Împărăția spirituală și vizibilă a lui Hristos în lume, prin Trupul Său mistic, Biserica, al cărei împărat și ocârmuitor singur este și în care creștinii intră prin baia purificatoare a Sfântului Botez¹³.

Împărăția cerurilor este, însă, înfățișată mai ales ca «*viitoare*» (Galateni 5, 21 ; I Corinteni 6, 9, 15, 50 ; Efeseni 5, 5). «*Ea este moștenirea definitivă a societății Sfinților din Biserica Triumfătoare, care se va dăruia în chip definitiv la sfârșitul veacurilor, odată cu venirea glorioasă a lui Iisus Hristos ca judecător al lumii. Este deci un privilegiu de care creștinii au început să se bucure pe pământ, dar nu-l vor dobândi definitiv, decât în clipa eshatologică a venirii a doua. Este deci asemenea cu grăunțele de muștar, în noi și în lume care începe să crească la Botez, dar va atinge culmea la Parusie. Iată pentru ce se cuvine ca cei credincioși să ducă o viață demnă pentru un asemenea privilegiu, întrucât sunt neam ales, chemați să ia parte alături de Mântuitorul la judecata lumii : «*Sfinții judecă lumea*» (I Corinteni 6, 2—3). Cei cu fapte nevrednice nu vor moșteni această Împărăție : «*nici cei nedrepti, nici**

10. Pr. prof. D. Belu, *art. cit.*, p. 543.

11. *Ibidem*, p. 543.

12. *Ibidem*, p. 544.

13. Pr. dr. Haralambie Roventă, *op. cit.*, p. 56.

desfrânații, nici idolatrii, nici cei lacomi, nici bețivii... nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu» (I Corinteni 6, 9—10; cf. Efeseni 5, 5 ș.a.). Faptele bune sunt deci hotărâtoare pentru moștenirea acestei Împărății. Iată de ce tot scopul predicii apostolice a fost ca ei să se poarte în chip vrednic de Dumnezeu ¹⁴.

Hristos e la începutul Împărăției și e prezent într-însa până la sfârșitul veacurilor. E prezent activ în faza de instaurare a Împărăției și e prezent și în faza ei definitivă, la judecata din urmă ¹⁵.

Iată ce spunea părintele Stăniloae în legătură cu împărăția lui Dumnezeu, sprijinindu-se pe referate pauline: «Această Împărăție s-a făgăduit de Hristos celor ce cred în Sfânta Treime care, din iubire și cu voiața de a-i ridica la calitatea de fii ai Tatălui, a trimis pe Fiul Său să Se facă om, să Se răstignească pentru ei, să învie, să Se înalțe ca om și să șadă de-a dreapta Tatălui spre a-i atrage și pe ei la această înălțime. Prin aceasta se arată că ea este o Împărăție a iubirii între Dumnezeu și noi și între noi înșine, nu a unui Dumnezeu dornic de stăpânire, sau a unor oameni care se întrec în a fi unul mai mare decât altul. Ea e Împărăția Treimii iubitoare, dat fiind că Fiul iubit și iubitor din veci al Tatălui și prin aceasta ne-a ridicat și pe noi cei ce credem în El la vrednicia de împărați, dezlegați de orice robie a patimilor egoiste. Hristos ne-a ridicat prin Duhul Său la libertatea desăvârșită de poftă, de patimi acaparatoare și dornice de stăpânire, căci unde este Duhul care sfințește acolo e libertatea (II Corinteni 13, 17). În Împărăția aceasta toți vom fi împărați, deci liberi, odată ce vom fi fii ai Împăratului Tată și frați ai Împăratului Fiul, nestăpâniți de nici o patimă și deci, nici unul, de altul. Ea va fi o Împărăție adevărată, pentru că nici o patimă egoistă nu-i va dezbină, ci va fi Împărăția iubirii și comunicării desăvârșite, care e în același timp o libertate desăvârșită. Cei ce se iubesc nu voiesc să se stăpânească unul pe altul și nici nu sunt siliți să se supună unul altuia. Ci toți au cea mai mare bucurie să se dăruiască unii altora și să se îmbogățească spiritual reciproc, deci o fac în cea mai desăvârșită libertate. Împărăția aceea va fi unirea desăvârșită în libertate, în libertatea iubirii. Membrii ei se vor bucura de libertatea slavei fiilor lui Dumnezeu (Romani 8, 21)» ¹⁶.

Această slavă, minunat descrisă în cuvintele de mai sus ale marelui teolog este a doua înfățișare făgăduită credincioșilor de către Sfântul Apostol Pavel. Acea doxa paulină exprimă mai ales strălucirea și mărirea sub care se descoperă Dumnezeu. De altfel, și sfârșitul rugăciunii domnești, deplină încoronare a modului creștin de rugăciune, se referă la negrăita mărire a lui Dumnezeu, slavă în care vor locui de-a pururi cei ce se fac următori ai lui Hristos: «*a Lui e împărăția și puterea și mărirea în veci*» (Matei 6, 13) ¹⁷.

14. *Ibidem*, p. 56.

15. Pr. prof. D. Belu, *art. cit.*, p. 548.

16. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate și comuniune în Liturgia ortodoxă*, Craiova, 1986, p. 136.

17. Pr. dr. Haralambie Roventă, *op. cit.*, p. 57.

După cum la începutul Sfintei Liturghii, preotul deschide dumnezeiasca slujbă cu binecuvântarea «Împărăției Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh», tot așa, încheierea rugăciunilor, fie ele de mulțumire, de cerere sau de laudă, aduce aminte celor ce se roagă că slava lui Dumnezeu este veșnică, asemeni Ființei divine pe care o înconjoară, după cum grăiește Clement din Alexandria : «Noaptea, la începutul zilei, până la sfârșitul zilei, voim să cântăm cântare de mulțumită și de laudă Tatălui cel Unul și Fiului, care e pedagog și învățător, și Sfântului Duh, Totul pentru unul, în care sunt toate, pentru care sunt toate, pentru care este veșnicia, ale cărui mădulare sunt toți, a cărui slavă e în veci... a Lui este slava în veci. Amin»¹⁸.

Când, deci, binecuvântăm Împărăția lui Dumnezeu o și cerem să vină la noi prin puterea lui Dumnezeu. «Cerem să ne izbăvim de stricăciune (de descompunere), să ne eliberăm de moarte, să fim dezlegați de legăturile păcatului, să nu mai împărățească asupra noastră moartea, să nu ne stăpânească tirania răutății, a patimilor... Când va veni la noi împărăția lui Dumnezeu, toate cele ce ne stăpânesc până atunci vor dispărea... Moartea se va goli de putere, stricăciunea va pieri când va împărăți peste noi viața și va fi stăpână nesticăciunea»¹⁹.

Dacă Dumnezeu este cel ce cheamă la moștenirea Împărăției și la răsplata veșnică, după cuvintele fericitului Pavel : «...să vă învredniciți de împărăția lui Dumnezeu» (II Tesaloniceni 1, 5), datoria noastră este aceea de a lua jugul Său și de a primi cu bucurie supunerea în fața Celui ce stăpânește toate : «...prin moștenire... Fiul S-a făcut Stăpân al minții și al voinței oamenilor ceea ce însemnează cu adevărat a stăpâni pe oameni. Căci însușirea de creaturi este comună și ființelor necuvântătoare și lucrurilor neînsuflețite ; prin fire, toate sunt supuse lui Dumnezeu, ca niște făpturi, ziditorului lor ; supunând noi înșine, de bună voie mintea și voința noastră, Celui ce S-a pogorât pe pământ, S-a răstignit pentru noi și a înviat, mintea I-am supus-o, fiindcă L-am recunoscut ca Dumnezeu adevărat și Stăpân a toată făptura ; iar voia, fiindcă L-am iubit și am primit cu bucurie stăpânirea și jugul Lui pe umerii noștri»²⁰.

Mărirea lui Dumnezeu strălucește și luminează în revelația dată oamenilor, precum și în Tainele Bisericii, prin a căror împărtășire, creștinii primesc din strălucirea divină. Dar, ca și Împărăția, tot așa mărirea sau gloria cerească va fi deplină numai alături de Dumnezeu, după venirea a doua²¹.

b. Viața creștinilor e văzută de Sfântul Apostol Pavel în general ca o alergare cu rânduială spre cununa vieții veșnice și nesfârșite în Hristos. Iar alergarea este pe de o parte o stăpânire a patimilor, pe

18. Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, III, 101, 2.

19. Sf. Grigorie de Nyssa, *Comentar la Tatăl nostru*, apud Pr. prof. dr. D. Stăniloae, *op. cit.*, p. 149.

20. Nicolae Cabasila, *Scrieri, Tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghii și Despre viața în Hristos*, traducere, studiu introductiv și note de Pr. prof. dr. Ene Braniște și Pr. prof. dr. Teodor Bodogae, București, 1989, p. 89.

21. Pr. dr. Haralambie Roventă, *op. cit.*, p. 57.

de alta o lucrare din iubirea lui Hristos, o împărtășire de ea : «Nu știți că cei ce alergă în stadion, toți alergă, dar nu toți iau cununa ? Alergați așa, ca să o luați... Eu deci așa alerg, nu ca neștiind spre ce ; așa lupt, nu ca bătând aerul, ci înfrânez trupul meu și-mi strunesc corpul, ca nu cumva altora vestind, eu însumi să mă fac necercat» (I Corinteni 9, 24—27), «ci ca să mă fac împreună părtaș» al lui Hristos (I Corinteni 9, 23 ; cf. și II Timotei 4, 6) ²².

Necesitatea transformării vieții creștinului după dreptarul lui Hristos și în spiritul poruncilor Sale, lupta pentru schimbarea interioară a celui ce dorește desăvârșirea, condiție «sine qua non» a mântuirii, este reliefată cu claritate și acrivie de Apostolul Pavel : «Nu știți oare, că nedreptii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu ? Nu vă amăgiți : nici desfrânații, nici închinătorii la idoli, nici adulterii, nici malahienii, nici sodomiiții, nici furii, nici lacomii, nici bețivii, nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu» (I Corinteni 6, 9—10).

Dumnezeiescul Hrisostom, comentând inspirat textul paulin scrie : «Dar ce spui ? Vorbind de lacomi ne-ai pus înainte o ceată nesfârșită de oameni nelegiuiți ? «Da, zice el ; însă nu o fac aceasta ca să încurc vorba, ci încă înaintez în regulă». Precum atunci când vorbește de desfrânați, amintește de toți la un loc, tot așa și aici, amintind de lacom, aduce la mijloc pe toți, obișnuind cu certarea pe toți care au poate pe cugetul lor unele ca acestea. A auzi neconținut de pedeapsa ce așteaptă pe alții pentru faptele lor, aceasta face ca acest cuvânt să fie primit bine și certarea să pară mai ușoară. Dacă Apostolul nu-i amenință aici ca și cum ar ști că și dâșii fac astfel de fapte și nici că îi ceartă, ci vorbindu-le în mod nehotărât, prin aceasta stăpânește auditoriul și nu-l lasă a fugi, când el știe mai ales că aceste cuvinte nu sunt adresate lui. Cu toate acestea, pe nesimțite îi mișcă cugetul» ²³.

Disecând cuvintele marelui ierarh care oglindesc talentul apostolului Pavel în opera sa de propovăduire și adâncind referatul paulin, putem vorbi de existența în Hristos, îndreptată și transformată după asemănarea vieții Mântuitorului și o existență în afară de Hristos în care afectele pervertite în adânc îi aduc osânda : «Oamenii, ieșind din legătura cu Cuvântul ipostatic și în general cu Dumnezeu cel în Treime ca izvor al vieții, au murit. Au murit sufletește, dar aceasta le-a adus și moartea trupului. Căci numai un suflet plin de viață ce o primește din comunicarea cu Dumnezeu cel personal, cu Dumnezeul comuniunii treimice, poate da și materiei trupului puterea să se opună procesului de corupere ; numai o astfel de viață poate da sufletului lucrător în trup, putere să țină materia lui ferită de acest proces» ²⁴.

²². Pr. prof. dr. D. Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. II, București, 1978, p. 342.

²³. Sf. Ioan Gură de Aur, *Comentariile sau explicarea Epistolei I către Corinteni*, trad. cit., p. 212.

²⁴. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, ed. cit., p. 22.

Ruperea comuniunii cu Dumnezeu prin împătımirea afectelor are, însă, și revers : cultivarea lor spre unirea cu Creatorul le transformă benefic după cuvintele Sfântului Maxim Mărturisitorul : «Afectele devin bune în cei ce se străduiesc, atunci când, desfăcându-le cu înțelepciune de cele trupești, le folosesc spre câștigarea celor cerești. De pildă, pofta o pot prefăce în mișcarea unui dor spiritual după cele dumnezeiești ; plăcerea, în bucuria curată pentru conlucrarea minții cu darurile dumnezeiești ; frica, în grija de a ocoli osânda viitoare de pe urma păcatelor ; iar întristarea, în pocăința care ne aduce întristarea de pe urma răului săvârșit în timpul de aici»²⁵.

Cât despre absoluta necesitate a îndeplinirii dezideratelor descrise de Sfântul Maxim, apostolul neamurilor își atenționează păstoriții asupra dreptății lui Dumnezeu care pe toate le judecă : «*Nu vă înșelați*» (I Corinteni 6, 9). Avertisment teribil care are darul de a menține trează conștiința ascultătorilor și de a-i menține în permanență osârduitori în împlinirea poruncilor. Sfântul Ioan Gură de Aur scrie : «Aici face aluzie la cei ce ziceau ceea ce și astăzi zic mulți, că «Dumnezeu este filantrop și bun și că nu cerne păcatele oamenilor. Deci, să nu ne temem, căci pe nimeni nu va trage la judecată». Pentru aceasta apostolul zice : «Nu vă înșelați», căci cu adevărat este o mare înșelăciune și amăgire de a nădăjdui cineva la lucruri bune, contrare celor pe care le merită — și acestea le presupun cei simpli fiind vorba de Dumnezeu, ceea ce pentru un om nici că ar putea cugeta cineva. De acea și zice Proorocul ca din partea lui Dumnezeu : «*Ai socotit fărădelege că voi fi asemenea ție ; muștra-te-voi și voi pune înaintea feței tale păcatele tale*» (Psalmul 49, 22), precum și Pavel zice aici... Mulți se agață de pasajul acesta ca fiind foarte aspru, deoarece pune pe cel bețiv și pe cel ocărător la un loc cu desfrânatul, cu preadesfrânatul și cu pederastul... Deci ce vom răspunde aici ? Că mai cu seamă nu este un păcat mic beția și ocărârea sau bârfirea altora, fiindcă și Hristos a predat gheenei pe cel ce numește pe fratele său «nebun», fiindcă de multe ori s-a născut moartea de aici. Și poporul iudaic scotea din beție păcatele cele mai grozave...»²⁶.

Dorința marelui Pavel de a evidenția necesitatea câștigării unui comportament duhovnicesc pentru a dobândi cele duhovnicești, îl face să repete în epistolele sale cadrul spiritual în care trebuie să se desfășoare viața creștinului. Spirituală este Împărăția lui Dumnezeu, deci : «*Aceasta însă zic, fraților : carnea și sângele nu pot să moștenească împărăția lui Dumnezeu, nici stricăciunea nu moștenește nestricăciunea*» (I Corinteni 15, 50). Apostolul este aici de o claritate covârșitoare : «carnea și sângele» sunt exprimări metaforice pentru păcatele săvârșite, reprezentând simbolic orientarea telurică și hedonistă a omului cufundat în iraționalitatea păcatului sfărâmător de duh și de transcendere.

Convergența, comuniunea între persoane și Rațiunea ipostatică a lui Dumnezeu, este izvorul care poate să ne aducă mântuirea din nonsensul egoismului sărac și sterp. «Unde slăbește această comunicare

25. Sf. Maxim Mărturisitorul, *Quaest. ad. Thalas.*, q 1 ; P. G. 90, 269.

26. Sf. Ioan Gură de Aur, *op. și trad. cit.*, p. 213.

prin experiență, transcendere, convergență, viața spirituală a omului slăbește și odată cu aceasta și lipsa de sens și de bucurie. Acolo se instalează egoismul trist și neputincios de a trăi viața adevărată. Aceasta e moartea trăită sau trăirea tristă a lipsei de sens. Aceasta se întâmplă pentru că omul nu mai comunică în mod real viața sa semenului, sau se închide comunicării ei din partea aceluia. Acela a tras, la început cu voința, apoi din neputință, peste ființa proprie oblonul mândriei, care disprețuiește pe celălalt. El nu mai vede taina semenului și a lumii, ci atât acela cât și lumea sunt văzute în suprafața lor, ca ultimele realități menite doar spre o exploatare asemenea obiectelor. Acolo omul e singur. El nu mai vede în sine decât trupul cu scurtele lui plăceri trecătoare»²⁷.

Asemenea textului paulin de la Corinteni, apostolul Pavel nu obosește a repeta și membrilor altor comunități necesitatea elevării duhovnicești ca o biruință asupra carnalului alipit celor trecătoare și ca un avertisment dat celor păcătoși: «Căci aceasta s-o știți bine, că nici un desfrânat, sau necurat sau lacom de avere, care este un închinător la idoli, nu are moștenire în împărăția lui Hristos și a lui Dumnezeu» (Efeseni 5, 5).

Asemănarea surprinzătoare cu textul din Epistola către Corinteni reliefează grija păstorului pentru turma încredințată, zelul predicatorului în deslușirea tainelor mântuitoare, abnegația părintelui față de fiii săi spirituali și osârdia misionarului în închegarea unor comunități cu adevărat creștine, capabile de jertfa martirică și următoare neabătute ale căii vieții veșnice a Evangheliei.

Tonul imperativ al textului epistolei adresat efesenilor nu lasă urmă de dubiu asupra intențiilor Sfântului Pavel: un avertisment hotărât (cf. Iacob 1, 19) adresat celor nepăsători sau indiferenți. Particularitatea acestui referat paulin rezidă însă în condamnarea accentuată a lacomilor, pe care apostolul îi numește «închinători la idoli». De altfel, lăcomia e numită idolatrie și în Epistola către Coloseni (Coloseni 3, 5). Îndepărtarea de Dumnezeu pe care o lucrează patima lăcomiei este explicată astfel de dumnezeiescul Hrisostom: «Și, ca să nu crezi că vorba e spusă fără rost, ascultă hotărârea lui Hristos Care spune: «Nu puteți sluji lui Dumnezeu și lui mamona» (Matei 6, 24). Deci dacă nu e cu putință a sluji lui Dumnezeu și lui mamona în același timp, apoi cei ce slujesc lui mamona, singuri s-au scos din slujba lui Dumnezeu; cei ce au tăgăduit stăpânia lui și slujesc aurului neînsuflețit, e cert că sunt idolatri. «Dar, zici tu, doar nu mi-am făcut idol, nici nu am ridicat templu, nici nu i-am sacrificat oi, nici nu am vărsat vin ca semn de libații, ci am intrat în Biserică și mi-am ridicat mâinile către Fiul lui Dumnezeu Cel Unul Născut și mă împărtășesc cu Sfintele Taine, iau parte la rugăciuni și, în fine, fac toate celelalte după cum i se cade unui creștin. Așadar, cum mă închin eu idolilor?». Apoi tocmai aceasta e mai minunat, că după ce ai căpătat deja experiența și ai

27. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 35.

gustat din filantropia lui Dumnezeu, după ce ai aflat că bun este Domnul, tu ai lăsat pe cel bun și ai primit în brațele tale pe tiranul cel crud și te prefaci că slujești lui Dumnezeu; pe când, de fapt, tu ți-ai băgat gâtul, în jugul cel greu și urâcios al iubirii de arginți»²⁸.

Lumea lucrurilor și persoanelor e menită să fie scară spre Dumnezeu, sprijin în urcușul către El. De fapt, patimile trupești — lăcomia pântecelui, iubirea de arginți, desfrânarea — nu mai rețin din lucruri și din persoane decât ceea ce e material și poate satisface pofta trupului nostru. «Lucrurile nu mai sunt decât ceva ce se mănâncă, sau dau alte înlesniri și plăceri trupului: îl duc repede, îi dau mirosuri și gusturi plăcute, îi prezintă un aspect material lucios, îi oferă o odihnă comodă; iar persoana semenului e un trup, care poate trezi plăceri trupului nostru, sau un quantum de cai putere, utilizabil ca unealtă pentru producția de bunuri plăcute trupului. Lucrurile și persoanele nu mai cuprind decât ceea ce duce imediat sub simțuri și nimic dincolo de simțuri. Ele au devenit opace. Lumea a devenit unilaterală, săracă, fără reliefuri de alt ordin decât cel sensibil. Păcatul împotriva lui Dumnezeu, al Spiritului creator, e și un păcat împotriva lumii»²⁹.

Necesitatea unei reale transformări duhovnicești și dorința neostoită după fericirea vieții veșnice, eliberarea de lanțurile trupului și ale poftelor păcătoase sunt astfel redate de Apostolul Pavel în rândurile celei de a doua Epistole către Corinteni, text de o mare frumusețe stilistică și metaforică: «Căci știm că, dacă acest cort, locuința noastră pământească, se va strica, avem zidire la Dumnezeu, casă nefăcută de mână, veșnică, în ceruri. Căci de aceea și suspinăm, în acest trup, dorind să ne îmbrăcăm cu locuința noastră cea din cer, dacă totuși vom fi găsiți îmbrăcați, iar nu goi. Căci noi, cei ce suntem în cortul acesta, suspinăm îngreuiiați, de vreme ce dorim să nu scoatem haina noastră, ci să ne îmbrăcăm cu cealaltă pe deasupra, ca ceea ce este muritor să fie înghițit de viață. Iar cel ce ne-a făcut spre aceasta, este Dumnezeu, Care ne-a dat nouă arvuna duhului» (II Corinteni 5, 1—5).

Textul paulin de mai sus face o referire clară la superioritatea celor viitoare față de cele prezente. Însăși denumirea de «cort» arată nestatornicia și nimicnicia celor de aici. În opoziție cu ideea de «cort», apostolul prezintă corintenilor trăinicia și veșnicia Împărăției viitoare pe care o vor câștiga cei ce au urmat calea desăvârșirii³⁰.

De o profunzime dogmatică remarcabilă, cuvintele Sfântului Apostol Pavel deschid noi orizonturi creștinilor din vremea sa, de azi și dintotdeauna. Cunoașterea și apropierea de Dumnezeu prin transformarea întregii noastre ființe într-o creatură duhovnicească până la

28. Sf. Ioan Gură de Aur, *Comentariile sau explicarea Epistolei către Efeseni*, trad. și ed. cit., p. 172.

29. Pr. prof. dr. Dumătru Stăniloae, *Teologia Morală Ortodoxă*, vol. III, București, 1981, p. 117.

30. Sf. Ioan Gură de Aur, *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Corinteni*, traducere din limba elină, ed. de Oxonia, 1845, de Arhiepiscopul Theodosie A. Ploșteanu, București, 1910, p. 135.

contemplația încă în trup a luminii dumnezeiești — așa cum a experimentat-o isihasmul — este țelul dintotdeauna a celor ce au urmat pe Hristos în viața lor pământească. «Progresul acesta al spiritului, de la credință, prin virtute, la rațiunea sănătoasă și de la aceasta, la contemplare (în sens strâns) și înțelepciune, coincide în fond cu ordinea darurilor sau iluminărilor Duhului Sfânt... El explică de ce Sfinții Părinți folosesc pentru aceeași cunoaștere atât termenul λόγος (rațiune) cât și Θεωρία (contemplație), făcând din rațiunile lucrurilor un obiect al contemplației : la ei, raportul între rațiune și contemplație nu e un raport de alternative ce se exclud, ci ele se întregesc, se condiționează, se nutresc reciproc. Dumnezeu e dincolo de rațiunea discursivă, dar nu e lipsit de rațiune, ci El este Rațiunea supremă, Rațiunea din care pornesc rațiunile tuturor lucrurilor și rațiunea din sufletul nostru, deși e mai mult decât acestea și aceasta, mai mult decât putem cuprinde vreodată în concepte raționale. Dacă Dumnezeu e Rațiunea supremă, de ce n-ar fi prezentă în contemplația umană și rațiunea, sau de ce rațiunea umană n-ar fi contemplație desfășurată, iar contemplația, rațiunea a ce s-a adunat din această desfășurare? Raționamentul uman e un mod temporal al contemplării lui Dumnezeu, pe când contemplația umană e o anticipare a vieții netemporale, o apropiere de Dumnezeu ca Persoană mai presus de orice explicitare»³¹.

De o simplitate genială și inspirată este și comentariul Sfântului Ioan Hrisostom : «Nu suspinăm de aceea, ca să scăpăm de trup, căci de acesta nici nu voim a ne dezbrăca, ci voim a ne elibera de stricăciunea cea dintr-însul», pentru care și zice : «nu voim să ne dezbrăcăm de trup, ci să ne îmbrăcăm în el cu nesticăciunea». Mai departe apoi și explică aceasta : «ce este muritor să fie înghițit de viață, zice. Fiindcă multora li se părea un lucru greu a se lepăda de trup, iar el se împotriva hotărârilor celor mulți, zicând că suspinăm și nu voim să ne dezbrăcăm de dânsul, putând a i se răspunde : «apoi dacă sufletul despărțindu-se de trup pătimeste de acestea și se văicărește, cum de tu spui că noi oftăm fiindcă nu ne despărțim de trup?» — apoi, ca nu cumva să i se răspundă de acestea, iată că el pare că le zice : «nici eu nu spun aceasta, zice, că de aceea suspinăm, ca să-l lepădăm, fiindcă nimeni nu se leapădă de el fără mâhnire, după cum, de altfel, și despre Petru zice Hristos că, *«te vor încinge și te vor duce unde tu nu voiești»* (Ioan 21, 18), ci să ne îmbrăcăm cu nesticăciunea acordată lui. Că ceea ce îngreunează trupul nostru nu este doar că el este trup, ci pentru că suntem îmbrăcați cu un trup muritor și supus patimilor ; — aceasta, deci, este care ne și cauzează întristarea. Deci, viața venind, consumă numai stricăciunea trupului, iar nu trupul. «Și cum s-ar întâmpla aceasta?», zici tu. Dar nu cerceta, căci Dumnezeu este Cel ce face. Nu cerne lucrul în zadar. De aceea tocmai a și adaos : «Iar cel ce ne-a făcut pe noi spre însăși aceasta, este Dumnezeu» (vers. 5). De aici el ne arată că acestea sunt hotărâte de la început, de sus. Nu doar

31. Pr. prof. dr. D. Stăniloae, *op. cit.*, p. 181.

acum i s-a părut așa, ci încă de la început ne-a plăzduit pe noi din pământ, cum și pe Adam l-a creat; însă nu l-a creat pentru ca el să moară, ci ca să-l facă încă și nemuritor. După aceea, arătând că lucrul este adevărat și dând dovada cuvenită, a adăugat imediat: «care a și dat nouă arvuna Duhului». Căci și atunci ne-a plăzduit spre aceasta, și acum tot spre aceasta ne-a pregătit prin Botez, iar pentru aceasta ne-a dat nouă nu o mică garanție, ci pe Duhul Sfânt. Neconținut el numește faptul arvună, voind a arăta pe Dumnezeu ca datornic al totului, și, de aici, să-și făurească cuvântul demn de crezut, chiar și pentru cei mai neinstruiți»³².

Minunate cuvintele marelui exeget paulin și demonstrative în ceea ce privește condiția transformării noastre în Hristos. Lepădând, deci, tot ceea ce ne leagă de existența noastră pământească, moștenim împărăția cerurilor. Necesitatea unei asemenea regenerări și transformări duhovnicești este, neîndoielnic, condiția imperativă a transcenderii spre Dumnezeu și, în același timp, face posibilă comuniunea noastră cu Cel dorit, într-o continuă epectază către centrul final și destinația doririlor umane: Dumnezeu cel negrăit, atemporal, infinit și iubitor. Este, într-adevăr, demnă de toată admirația concluzia lui Nicolae Cabasila: «...lăsându-ne pe pământ ne-a făcut încă de aici locuitori ai cerului și ne-a vărsat în suflete dorul după viața cerească, fără să ne ridice la cer, ci doar aplecând cerurile și pogorându-Se, după cum zicea prorocul: «Domnul a plecat cerurile și S-a pogorât pe pământ»³³.

32. Sf. Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, p. 138.

33. Nicolae Cabasila, *op. cit.*, p. 137.

